

การสื่อสารเพื่อเผยแผ่พุทธศาสนาของยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย
ในพระบรมราชูปถัมภ์

นางสาวประกายใจ อรจันทร์

คุณูปการนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปรัชญาคณะศึกษาศาสตร์
สาขาวิชานิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

พ.ศ. 2562

Communication for propagation the Buddhism of the Young Buddhists

Association of Thailand under the Royal Patronage (YBAT)

Miss Prakaijai Orajant

A Dissertation Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Degree of Doctor of Philosophy in Communication Arts

School of Communication Arts

Sukhothai Thammathirat Open University

2019

หัวข้อคุษฎินิพนธ์ การสื่อสารเพื่อเผยแผ่พุทธศาสนาของยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย
ในพระบรมราชูปถัมภ์

ชื่อและนามสกุล นางสาวประกายใจ อรจันทร์

สาขาวิชา นิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

อาจารย์ที่ปรึกษา
1. รองศาสตราจารย์ ดร.วิทย์ธร ท่อแก้ว
2. รองศาสตราจารย์จันทนา ทองประยูร
3. พระครูปลัดคุฑ์ รตนปญโญ, ดร.

คุษฎินิพนธ์นี้ ได้รับความเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรระดับปริญญาเอก เมื่อวันที่ 21 ตุลาคม 2562

คณะกรรมการสอบคุษฎินิพนธ์

ประธานกรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สมาน งามสนิท)

กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.วิทย์ธร ท่อแก้ว)

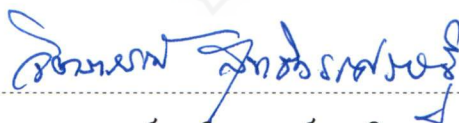
กรรมการ

(รองศาสตราจารย์จันทนา ทองประยูร)

กรรมการ

(พระครูปลัดคุฑ์ รตนปญโญ, ดร.)

กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.จิตราภรณ์ สุทธิวรเศรษฐ์)

ประธานกรรมการบัณฑิตศึกษา

(รองศาสตราจารย์ ดร.วางคณา จันทร์คง)

ชื่อคุณนิพนธ์ การสื่อสารเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาของยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย
ในพระบรมราชูปถัมภ์

ผู้วิจัย นางสาวประกายใจ อรจันทร์ รหัสนักศึกษา 4541500098 **ปริญญา** ปรัชญาคุณภูมิบัณฑิต **อาจารย์ที่ปรึกษา** (1) รองศาสตราจารย์ ดร.วิฑาธร ท่อแก้ว (2) รองศาสตราจารย์จันทนา ทองประยูร (3) พระครูปลัด ดร.อุทัย รตนปญโญ **ปีการศึกษา** 2562

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ เกี่ยวกับ 1) กระบวนการสื่อสาร 2) การบริหารงานการสื่อสาร และ 3) แนวทางการพัฒนาการสื่อสาร

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยวิธีการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม และการสังเกต ซึ่งมีผู้ให้ข้อมูลหลัก ที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนามาแล้วไม่น้อยกว่า 5 ปี รวมจำนวน 31 คน ได้แก่ วิทยาสนาจารย์ 7 คน โยคี 14 คน ผู้บริหารองค์การ 7 คน และผู้ทรงคุณวุฒิ 3 คน เลือกผู้ให้ข้อมูลหลักแบบเจาะจง โดยมีเครื่องมือการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก ประเด็นการสนทนากลุ่ม และแบบสังเกต วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการสร้างข้อสรุป

ผลการวิจัย พบว่า 1) กระบวนการสื่อสาร ผู้ส่งสารมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้รับสารเห็นหนทางแห่งการดับทุกข์ โดยผู้ส่งสารมีทัศนคติที่ดีต่อเนื้อหาหลักธรรมและผู้รับสาร เป็นผู้มีความน่าเชื่อถือ มีความรู้ในเนื้อหาหลักธรรม ความรู้รอบตัว มีทักษะการใช้สื่อ มีประสบการณ์ในการเผยแผ่ ซึ่งเนื้อหาที่เผยแผ่ ได้แก่ วัตถุประสงค์ตามแนวสติปัญญาตามหลักพระไตรปิฎกเถรวาท และหลักธรรมที่นำไปใช้ในชีวิตประจำวัน เผยแผ่ด้วยภาษาที่ไม่เป็นทางการ ไม่ใช่ภาษาบาลี-สันสกฤต จัดเรียงและนำเสนอเนื้อหาเป็นลำดับ ยกตัวอย่างประกอบ และสร้างแรงบันดาลใจ สื่อหลักที่ใช้เผยแผ่ ได้แก่ สื่อบุคคลและสื่อกิจกรรม ในส่วนผู้รับสารมีความรู้ในหลักธรรมพื้นฐาน ข้อมูลวิทยาสนาจารย์ สถานปฏิบัติธรรม 2) การบริหารงานการสื่อสาร องค์การมีวัตถุประสงค์เพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้ผู้ปฏิบัติธรรมเห็นหนทางแห่งการดับทุกข์ ต้องบริหารการเงินโดยลดค่าใช้จ่ายและเพิ่มรายได้ มีโครงสร้างองค์การแบบแบ่งตามหน้าที่ ให้ความสำคัญกับกิจกรรมการสื่อสาร มีการสั่งการตามลำดับชั้น การคัดเลือกบุคคลากรเข้าทำงานยึดหลักความชำนาญและศรัทธา สร้างแรงจูงใจด้วยเงินและศรัทธาต่อภารกิจ ประเมินผลงานทั้งระดับบุคคลและระดับฝ่าย 3) แนวทางการพัฒนาการสื่อสาร คือ ต้องพัฒนาผู้ส่งสารที่เป็นวิทยาสนาจารย์ให้มีวาทศิลป์และอดทนต่อคำวิจารณ์ มุ่งใช้สื่อใหม่ประเภทยูทูปและการสื่อสารผ่านสมาร์ตโฟน ขยายการสร้างเครือข่ายการเผยแผ่กับองค์การที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศ ต้องพัฒนาการสร้างผู้ทำหน้าที่เผยแผ่ที่เป็นฆราวาส มีการฝึกอบรมผู้ทำหน้าที่เผยแผ่ศาสนาอย่างต่อเนื่อง และต้องสร้างระบบการประเมินผลการเผยแผ่เป็นการเฉพาะ รวมทั้งพัฒนาการบริหารให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

คำสำคัญ การสื่อสาร การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การบริหารงาน ยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย

Dissertation Title: Communication for Buddhism Propagation by the Young Buddhists Association of Thailand under the Royal Patronage

Researcher: Miss Prakajai Orajant; **ID:** 4541500098; **Degree:** Doctor of Philosophy;

Advisers: (1) Dr. Wittayatorn Torkaew, Associate Professor;

(2) Chantana Thongprayoon, Associate Professor;

(3) Dr. Uthai Rattanapayayo, Phrakhu Palad **Academic year:** 2019

Abstract

The objectives of this research were to study Propagation by the Young Buddhists Association of Thailand under the Royal Patronage (YBAT) in terms of 1) the communication process; 2) communication management; and 3) approaches for developing better communication.

This was a qualitative research using interviews, focus group discussion and observation. The key informants, chosen through purposive sampling, were 31 people with at least 5 years experience in communicating to teach about Buddhism, comprising 7 meditation instructors, 14 yogis, 7 administrators of YBAT, and 3 qualified experts. The research instruments were an in-depth interview form, focus group discussion questions and an observation form. Data were analyzed by drawing conclusions.

The results showed that **1) The communication process:** the message senders had the objective of letting the message receivers see and understand the path to extinguishing suffering. They had a good attitude about the content of their message (Dharma or Buddhist sermon) and they were credible. They had good overall knowledge and deep knowledge of the subject matter. They had media usage skills and experience in communicating to a wide audience. The messages communicated were about Vipassana (insight) meditation following the Four Foundations of Mindfulness according to the Theravada Tripitaka and other practical Dharma applications for everyday life. The messages were communicated in informal language rather than using the ancient Bali and Sanskrit languages. The content was presented in an orderly and organized manner with examples, and the teachers tried to create inspiration. The main media used for communication consisted of personal media and activities. The message receivers already had some knowledge of basic Buddhist principles, the meditation instructors and the meditation centers. **2) Communication management:** YBAT had a mission of teaching about Buddhism and helping people see the path to end suffering. The organization had to manage its finances to reduce costs and increase income. The organizational structure was based on function with a hierarchal line of command and the priority was on communication activities. People were recruited based on expertise and faith. Incentives were both financial and spiritual rewards. Work evaluations were done of individuals and divisions. **3) Approaches for developing better communication:** meditation instructors could receive more training on oratory skills and how to deal with criticism. The organization could use more new media such as Youtube and smartphone applications. YBAT could continue network building and teach more to related organizations in Thailand and other countries. Lay people could be developed to be Dharma teachers as adjuncts to the monks. Continuous training could be provided for Buddhism teachers. A new evaluation system should be designed to specifically evaluate the results of Buddhist teaching. Management could be made more efficient.

Keywords: Communication, Buddhism propagation, management, Young Buddhists Association of Thailand under the Royal Patronage (YBAT)

กิตติกรรมประกาศ

คุษฎีนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์ขอกราบขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร.วิทยาธร ท่อแก้ว ที่ให้ความกรุณาประสิทธิ์ประสาทวิชา ให้คำแนะนำ ติดตามความก้าวหน้า และให้กำลังใจ ตลอดมา และขอกราบขอบพระคุณคณะกรรมการทุกท่านที่ให้ความเมตตา ขอขอบพระคุณคณะผู้บริหารและบุคลากรจากขุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ผู้ทรงคุณวุฒิ แล โยคี ที่ให้ข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้ ขอขอบคุณครอบครัว เพื่อนๆ พี่ๆ ทุกท่านที่ตลอดเวลา ให้ความช่วยเหลือ และให้กำลังใจมาโดยตลอด

คุณค่าและประโยชน์อันเกิดจากคุษฎีนิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นเครื่องบูชาแด่ พระคุณบิดา มารดา ครูอาจารย์ และผู้มีพระคุณทุกท่าน

ประกายใจ อรจันทร์

ตุลาคม 2562

สารบัญ

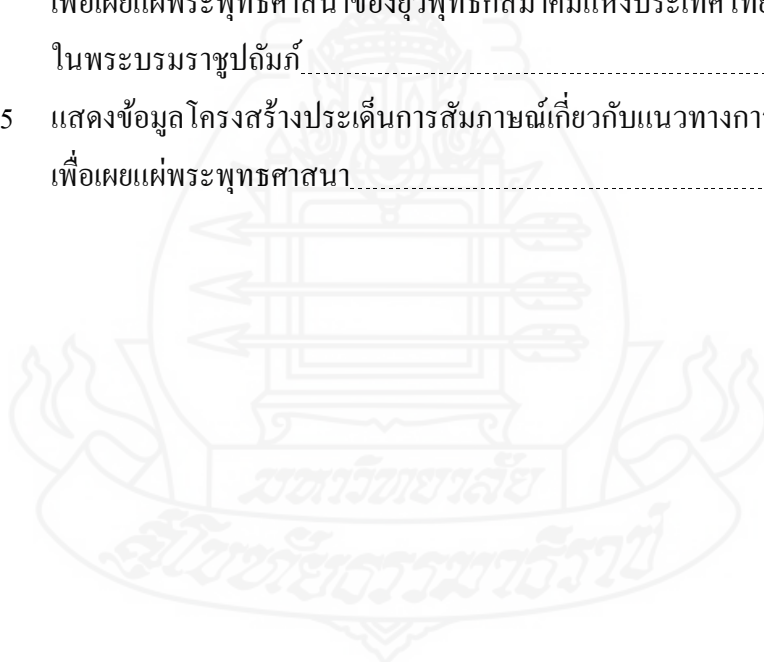
	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญตาราง	ฅ
สารบัญภาพ	ญ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์การวิจัย	5
กรอบแนวคิดการวิจัย	5
ขอบเขตของการวิจัย	6
นิยามศัพท์เฉพาะ	6
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	10
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	11
ทฤษฎี และแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการสื่อสาร	11
แนวคิดกระบวนการเลือกสรร	14
แนวคิดเกี่ยวกับสื่อประชาสัมพันธ์	15
แนวคิดเกี่ยวกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนา	21
แนวคิดเกี่ยวกับแรงจูงใจ	26
ทฤษฎี และแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารองค์การ	27
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	39
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	45
ผู้ให้ข้อมูล	45
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	48
การเก็บรวบรวมข้อมูล	51
การวิเคราะห์ข้อมูล	52
การตรวจสอบข้อมูล	52

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	53
ตอนที่ 1 ผลการศึกษากระบวนการสื่อสารเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาของยุวพุทธิกสมาคม แห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์	53
ตอนที่ 2 ผลการศึกษาการบริหารงานเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาของยุวพุทธิกสมาคม แห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์	99
ตอนที่ 3 ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาการสื่อสารเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนา	119
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอ	138
สรุปผลการวิจัย	138
อภิปรายผล	144
ข้อเสนอแนะ	149
บรรณานุกรม	151
ภาคผนวก	157
ก แบบสัมภาษณ์วีปัสสนาจารย์	158
ข แบบสัมภาษณ์ผู้รับสารในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา	161
ค แบบสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ	164
ง แบบสัมภาษณ์ผู้บริหารองค์การ	167
ช ผังโครงสร้างองค์การ	170
ประวัติผู้วิจัย	172

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1.1	กรอบแนวคิดการวิจัย..... 5
ตารางที่ 3.1	กลุ่มผู้บริหารองค์การ กำหนดจากเกณฑ์การเป็นผู้มีตำแหน่งในระดับผู้บริหาร ระดับสูง ผู้บริหารระดับกลาง ผู้บริหารระดับต้น ที่มีอายุงานไม่ต่ำกว่า 5 ปี..... 47
ตารางที่ 3.2	กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ กำหนดจากเกณฑ์การเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญ และมีประสบการณ์..... 48
ตารางที่ 3.3	แสดงข้อมูลโครงสร้างประเด็นการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม การสังเกต เกี่ยวกับกระบวนการสื่อสารเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาของยุวพุทธิกสมาคมแห่ง ประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์..... 49
ตารางที่ 3.4	แสดงข้อมูลโครงสร้างประเด็นการสัมภาษณ์ เกี่ยวกับการบริหารงาน เพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาของยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์..... 50
ตารางที่ 3.5	แสดงข้อมูลโครงสร้างประเด็นการสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการสื่อสาร เพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนา..... 51

สารบัญญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย.....	5
ภาพที่ 4.1 กระบวนการสื่อสารเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาของยูวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์.....	56
ภาพที่ 4.2 การบริหารงานเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาของยูวพุทธิกสมาคม แห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์.....	100
ภาพที่ 4.3 โครงสร้างองค์การของยูวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์.....	105
ภาพที่ 4.4 แนวทางการพัฒนาการสื่อสารเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนา.....	120

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การสื่อสารมีบทบาทหน้าที่ตามจริยธรรมในการช่วยธำรงรักษาเผยแผ่หรือพัฒนาเนื้อหาของจริยธรรม ไม่ว่าจะเป็นคำสอนทางศาสนาหรือคุณธรรมประจำชาติ (สมควร กวียะ, 2546) นับตั้งแต่พระพุทธศาสนาได้อุบัติขึ้นเพื่อประโยชน์สุขแก่มวลมนุษย์โลกมากกว่า 2500 ปี ก็ได้ใช้การสื่อสารเป็นเครื่องมือในการเผยแผ่หลักธรรมคำสอน โดยในยุคแรกหลังจากพระพุทธเจ้าตรัสรู้ พระอนุตรสัมมาสัมโพธิญาณ ก็ได้ทรงแสดงพระธรรมจักกัปปวัตตนสูตร ซึ่งเป็นพระธรรมเทศนา กัณฑ์แรกโปรดปัญจวัคคีย์ ซึ่งนับว่าเป็นการสื่อสารเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาไปพร้อมกันเป็นครั้งแรกอีกด้วย หลังจากนั้นพระองค์ทรงออกเดินทางพร้อมผู้ติดตามเทศนาสั่งสอนเผยแผ่พระพุทธศาสนาจาริกไปตามหมู่บ้านและเมืองต่างๆ ตลอดระยะเวลา 45 ปี ด้วยวิธีที่เรียกว่า “มุขปาฐะ” ซึ่งพระองค์ทรงถือเป็นนักสื่อสารที่ยอดเยี่ยมและเป็นครูที่มีอิทธิพลอย่างยิ่งยวด และหลังจากที่พระองค์เสด็จดับขันธปรินิพพาน อนันดา อุบาสิ และมหากัสสปะ ได้เป็นผู้จดจำหลักธรรมคำสอนและเผยแผ่สืบต่อด้วยวิธีเดิมเรื่อยมา (Phra Kru Sunthornsangkhapinit And Phrakhrubhaitighaattippanangorn Laolee, 2015; คณาจารย์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

พระพุทธศาสนาได้เผยแผ่เข้ามาในประเทศไทยเมื่อประมาณ พ.ศ. 236 ในดินแดนที่เรียกว่าสุวรรณภูมิในขณะนั้น นำโดยพระโสมณะและพระอุตตระ (National Office of Buddhism, 2011) หลังจากนั้นได้ลงหลักปักฐานเป็นสถาบันหลักของไทย ประชาชนไทยนับถือศาสนาพุทธมากถึง 61,746,429 คน (กลุ่มเทคโนโลยีสารสนเทศ สำนักงานเลขานุการกรม สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2560) พระพุทธศาสนาจึงเป็นแหล่งกำเนิดทางวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต มีอิทธิพลต่อความคิด พฤติกรรม และรูปแบบการดำเนินชีวิตของคนไทยมาตั้งแต่อดีตกาล จึงกล่าวได้ว่าพระพุทธศาสนาเป็นส่วนหนึ่งในการก่อรูประบอบสังคมไทย และเป็นมรดกสำคัญของชาติไทย (พระมหาทองสุข สุภโรม (แสงดาว), 2545)

พระพุทธศาสนามีหลักธรรมคำสอนเป็นหัวใจหลัก โดยมุ่งสอนให้คนทำความดี ละเว้นความชั่ว และทำจิตใจให้ผ่องแผ้ว สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข และสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางการพัฒนาตน พัฒนาชุมชน และบูรณาการทางสังคม พระพุทธศาสนาจึงช่วยให้สังคม

สงบร่มเย็น ไม่เกิดความวุ่นวาย (คุณ โทจันทร์, 2545; พระมหาทองสุข สุภโรดม (แสงดาว), 2545; สุนัย เศรษฐบุญสร้าง, 2533; คณัช วงศ์วัฒนชัย, 2554) สอดคล้องกับที่ยูเนสโก (UNESCO) ได้ให้ความเห็นไว้ว่าพระพุทธศาสนาช่วยให้เกิดการสร้างสรรค์สภาพแก่โลกได้ โดยเห็นได้จากประเทศที่นับถือศาสนาพุทธจะไม่มีปัญหาเกี่ยวกับเรื่องพระสงฆ์ทะเลาะกันถึงขั้นร้ายแรง ทั้งในอดีตและปัจจุบัน ซึ่งเรื่องความขัดแย้งที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่เป็นเรื่องไม่เกี่ยวข้องกับศาสนา (ยูเนสโกหนุนใช้พุทธสร้างสรรค์สภาพโลก, 2554)

ความดีงามแห่งหลักธรรมคำสอน จึงถือเป็นทุนทางสังคมของประเทศไทยที่มีคุณค่ามหาศาล การส่งเสริมให้ประชาชนได้เข้าถึงหลักธรรมคำสั่งสอน จึงเป็นการใช้ทุนทางสังคมเพื่อพัฒนาทั้งคุณภาพสังคมและคุณภาพคน ในทางพฤติกรรม จิตใจ และปัญญา (พระสมุห์สุนทร อภิชาโต (ศรีธา), 2547) ภาครัฐเองได้ตระหนักถึงการนำพระพุทธศาสนาเข้ามาช่วยพัฒนาคน โดยได้กำหนดไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560-2564 (สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ, ออนไลน์) ตามยุทธศาสตร์ที่ 1 ในการมุ่งเสริมสร้างพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์ บนพื้นฐานของการมีสถาบันทางสังคมที่เข้มแข็ง ซึ่งสถาบันพระพุทธศาสนาเป็นสถาบันหนึ่งที่ร่วมกับสถาบันอื่นๆ ในการพัฒนาทุนมนุษย์ให้มีคุณภาพสูงขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดกระบวนการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่ต้องการมุ่งเน้นพัฒนาศักยภาพของคนด้านการเรียนรู้ เพราะเห็นว่าเมื่อคนพัฒนาแล้วจะส่งผลต่อการประพฤติปฏิบัติ และการตัดสินใจในการดำเนินชีวิตนำไปสู่การพัฒนาชุมชนและสังคม ซึ่งถือเป็นการพัฒนาที่ทำให้เกิดผลอย่างแท้จริง (พระมหาประสาน อนุวตโต (ทัสนารุณพงศ์), 2558; พระณปวร โทวาท, 2560)

อย่างไรก็ตามการทำให้ประชาชนได้เข้าใจและทราบซึ่งในหลักธรรมจำเป็นต้องดำเนินการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอยู่เป็นเนืองนิจ โดยในอดีตที่ผ่านมาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประเทศไทยยังคงยึดมั่นในวิธีการสื่อสารแบบมุขปาฐะ เช่น การเทศนาธรรม การสนทนาธรรม โดยมีพระสงฆ์ทำหน้าที่เป็นผู้ส่งสารหลัก มีวัดเป็นศูนย์กลางในการเผยแผ่ แต่ปัจจุบันภายใต้การเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจ และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ทำให้รูปแบบสังคมเปลี่ยนแปลงไป ส่งผลให้การดำเนินชีวิตของผู้คนต้องก็ปรับเปลี่ยนเช่นกัน จากผลการศึกษาพบว่าคนไทยเข้าวัดทำบุญน้อยลง เข้าวัดทำบุญร่วมกันเพียงเดือนละ 1 ครั้ง และจะเข้าเฉพาะมีกิจกรรมทางพุทธศาสนาเท่านั้น (สมภพ มหาศีตะ, 2557) ส่งผลให้การทำงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้องปรับตัวทำงานเชิงรุกมากขึ้น มีการปรับประยุกต์รูปแบบการเผยแผ่ให้หลากหลายขึ้น เช่น จากอดีตสอนธรรมแบบอบรมแนะนำ ตักเตือน สอนแบบสนทนาธรรมแลกเปลี่ยนความรู้ สอนแบบถามตอบกันและกัน ปัจจุบันพระสงฆ์ได้ปรับปรุงรูปแบบไปเป็นรูปแบบการเทศนาแห่ การปาฐกถาธรรม การใช้สื่อและอุปกรณ์ หรือแม้แต่การเขียนบทความทางวิทยุและโทรทัศน์ เป็นต้น (Phra Kru Sunthomsangkhapinit and

Phrakhrubhaitighaaitippanangorn Laolee, 2015) แต่แนวโน้มในอนาคตไม่สามารถการันตีความครอบคลุม และเข้าถึงได้เพียงพอ ส่วนหนึ่งมาจากจำนวนพระสงฆ์น้อยลง ซึ่งจะกระทบกับจำนวนผู้ทำหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยตรง เนื่องจากจำนวนคนบวชน้อยลง ส่วนหนึ่งมาจากกฎระเบียบที่เข้มงวดมากขึ้น ขั้นตอนการดำเนินการขอบวชที่มีเอกสารค่อนข้างยุ่งยาก เช่น ผู้มีความประสงค์จะขอบวชติดต่อกับวัดหรือพระอุปัชฌาย์ พร้อมใบสมัครบรรพชาอุปสมบท เอกสารประกอบพร้อมลงลายมือชื่อให้ครบถ้วน ต้องผ่านการตรวจสอบประวัติ ตรวจโรคติดต่อร้ายแรง ซึ่งต้องรับรองผลจากโรงพยาบาลรัฐ ต้องผ่านการรับรองความประพฤติจากผู้ปกครองท้องถิ่นที่มีอำนาจรับรองบุคคล ต้องผ่านการรับรองประวัติบุคคลจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติ เป็นต้น จึงทำให้ปัจจุบันมีศาสนทายาทบวชเรียนน้อยลง (เปรียญ 10, ออนไลน์) ทำให้ในอนาคตแนวโน้มองค์กรสงฆ์ซึ่งเป็นหน่วยงานหลักในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาจะขาดแคลนบุคลากร ทำให้ทุกภาคส่วนต้องตระหนักและร่วมมือกันในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอย่างจริงจัง ดังที่พระพุทธเจ้ากล่าวไว้ว่าพุทธบริษัท 4 ได้แก่ ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก และอุบาสิกา เป็นผู้ทำหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนาทั้งสิ้น (แก้ว ชาติตะขบ, 2553)

ยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ เป็นสถานปฏิบัติธรรมอีกหนึ่งพื้นที่ที่ถือเป็นขุมกำลังสำคัญในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอย่างยาวนานตั้งแต่ปี พ.ศ. 2493 รวมระยะเวลากว่า 67 ปี ก่อตั้งโดยการรวมกลุ่มของคนหนุ่มสาว นำโดยคุณบุญยง ว่องวานิช คุณเสถียร โพธิ์นันทะ และคุณสุพจน์ แสงสมบุรณ์ ที่มีความมุ่งมั่นในการเผยแผ่หลักธรรมคำสั่งสอนขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า และดูแลชีวิตผู้คนตั้งแต่วัยเด็ก เยาวชน ผู้ใหญ่ จนถึงผู้สูงอายุ โดยต่อมาได้จดทะเบียนในนามสมาคม และในปี พ.ศ. 2503 ได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช รัชกาลที่ 9 รัชกาลปัจจุบันในนามยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ปัจจุบันมีนายมนเชียร ชนานาด เป็นนายกสมาคม (รายงานประจำปี, 2560)

การดำเนินงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาของยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ได้ทำอย่างต่อเนื่องและได้รับความสนใจจากพุทธศาสนิกชนมาโดยตลอด เห็นได้จากมีผู้เข้าร่วมกิจกรรมเผยแผ่พระพุทธศาสนาขององค์กรเป็นจำนวนมากและเพิ่มขึ้นทุกปี ในปี พ.ศ. 2557 มีผู้เข้าร่วมกิจกรรม จำนวน 39,546 คน พ.ศ. 2558 จำนวน 40,237 คน พ.ศ. 2559 จำนวน 40,317 คน และปี พ.ศ. 2560 มีจำนวนเพิ่มมากถึง 44,187 คน (รายงานประจำปี, 2560) โดยเฉลี่ยจะมีผู้เข้าร่วมประมาณ 4,000-5,000 คนต่อสัปดาห์ ทำให้ปัจจุบันได้ขยายศูนย์สาขาเพื่อรองรับผู้เข้าร่วมอีก 4 ศูนย์ ได้แก่ ศูนย์วิปัสสนายุวพุทธฯ เฉลิมพระเกียรติ จ. ปทุมธานี (ศูนย์ 2) ศูนย์วิปัสสนายุวพุทธฯ สวนประไพธรรม จ. ชุมพร (ศูนย์ 3) ศูนย์วิปัสสนายุวพุทธฯ เขมรังสี

จ. พระนครศรีอยุธยา (ศูนย์ 4) และศูนย์วิปัสสนายุวพุทธฯ เกียรติภักดีกุล จ. ระยอง (ศูนย์ 5) อยู่ในขั้นตอนการปรับปรุงภูมิทัศน์ (วิจิต เทียงธรรม, สัมภาษณ์, 11 กรกฎาคม 2561)

ทั้งจำนวนผู้เข้าร่วม ระยะเวลาการดำรงอยู่ และการเติบโตของยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ แสดงให้เห็นถึงความสำเร็จในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยตลอด เพื่อเป็นการรักษาองค์ความรู้ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา การถอดบทเรียนในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทยจึงเป็นสิ่งจำเป็น ทำให้ผู้วิจัยสนใจว่ายุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ มีกระบวนการสื่อสารเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาอย่างไร และยังสนใจศึกษาการบริหารงานเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาของยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ว่าเป็นอย่างไร เนื่องจากความสำเร็จในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้นั้นต้องมีการบริหารงานที่ดี เพราะหากมีวิธีการและเทคนิคการบริหารอย่างเป็นระบบ จะส่งผลให้การสื่อสารเพื่อเผยแผ่พุทธศาสนามีประสิทธิภาพในที่สุด (พระครูปริชาธรรมวิจิตร (จิตรกร อภิวิโร), 2558) นอกจากนี้ผู้วิจัยยังสนใจที่จะศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารงานเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาว่าเป็นอย่างไร

ทำให้ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการสื่อสารเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาของยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ โดยกำหนดกรอบการศึกษาตามองค์ประกอบของการสื่อสาร ประกอบด้วย 1) ผู้ส่งสาร 2) สาร 3) สื่อ และ 4) ผู้รับสาร ซึ่งครอบคลุมถึงแรงจูงใจ ความต้องการ และพฤติกรรมการเปิดรับสื่อของผู้รับสารด้วย เนื่องจากส่งผลต่อความสำเร็จในเผยแผ่พระพุทธศาสนา เพราะความต้องการจะนำมาซึ่งแรงจูงใจ (motive) และเป็นปัจจัยในการกระตุ้นเพื่อนำไปสู่การเปิดรับสื่อนั่นเอง (ขงยุทธ วงศ์ภรณ์ศักดิ์, 2541; สวัสดิ์ เทียงธรรม, 2547) และเพื่อศึกษาการบริหารงานเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาของยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ โดยจากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับการบริหารงานเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประเทศไทยพบว่ามีหลักการบริหารสำคัญที่ผู้วิจัยจะนำมาเป็นกรอบการศึกษา ประกอบด้วย การวางแผน การจัดองค์การ การจัดหาบุคลากร การสั่งการ การควบคุมและติดตาม (พระครูปริชาธรรมวิจิตร (จิตรกร อภิวิโร), 2558; พระณปวร โทวาท, 2560 ; ณัฐสิทธิ์ วงศ์ตลาด พระครูสุธีคัมภีร์ญาณ และเอกฉัตร จารุเมธีชน, 2017; พระครูสิทธิการ (สมใจ ธรรม.มเวที), 2558) และเพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการสื่อสารเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนา ประกอบด้วย แนวทางการพัฒนาด้านกระบวนการสื่อสาร และด้านการบริหารงานเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยผลการศึกษาที่ได้ถือเป็นการขยายองค์ความรู้ทางการสื่อสารกับศาสนา โดยจะนำไปเป็นแนวทางการสื่อสารเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาแก่องค์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

2.1 เพื่อศึกษากระบวนการสื่อสารเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาของยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์

2.2 เพื่อศึกษาการบริหารงานเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาของยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์

2.3 เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการสื่อสารเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนา

3. กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

4. ขอบเขตของการวิจัย

4.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาเนื้อหาเกี่ยวกับกระบวนการสื่อสารเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนา ของยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ การบริหารงานเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนา ของยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ และแนวทางการพัฒนาการสื่อสาร เพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนา

4.2 ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลหลัก

4.2.1 *ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant)* ประกอบด้วย พระวิปัสสนาจารย์ โยคี ผู้บริหารองค์กร จำนวนทั้งสิ้น 28 คน

4.2.2 *ผู้ทรงคุณวุฒิ* ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารสื่อเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนา ผู้เชี่ยวชาญด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และนักวิชาการด้านการสื่อสาร จำนวน 3 คน

4.3 ขอบเขตด้านระยะเวลา

งานวิจัยครั้งนี้ศึกษาโดยเก็บข้อมูลในระหว่างเดือนมกราคม 2561– ตุลาคม พ.ศ. 2562

5. นิยามศัพท์เฉพาะนิยาม

5.1 การสื่อสารเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนา หมายถึง การกำหนดการดำเนินงานการสื่อสาร เพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาของยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ประกอบด้วย กระบวนการสื่อสารเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนา และการบริหารงานเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนา

5.1.1 *กระบวนการสื่อสารเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนา* หมายถึง กระบวนการในการถ่ายทอดเนื้อหาหลักธรรมในพระพุทธศาสนาของยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ประกอบด้วย ผู้ส่งสาร สาร สื่อ และผู้รับสาร

1) *ผู้ส่งสาร* หมายถึง บุคคลที่ได้รับมอบหมายจากยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ให้ทำหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนา เรียกว่า “วิปัสสนาจารย์” โดยมีองค์ประกอบ ดังนี้

(1) *จุดมุ่งหมายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา* หมายถึง วัตถุประสงค์ที่เป็นความต้องการของผู้ส่งสารในการดำเนินงานเผยแผ่พระพุทธศาสนา

(2) ความรู้ในการเผยแพร่พระพุทธศาสนา หมายถึง ข้อมูลที่ผู้ส่งสารได้รับจากการเรียนรู้และประสบการณ์ของตนที่ได้สั่งสมมาจนเกิดเป็นความเข้าใจ เพื่อใช้ในการเผยแพร่พระพุทธศาสนา

(3) ทักษะคติในการเผยแพร่พระพุทธศาสนา หมายถึง ความโน้มเอียงที่ผู้ส่งสารจะมีปฏิกริยาต่อตนเอง ต่อเนื้อหาหลักธรรม และต่อผู้รับสารในการเผยแพร่พระพุทธศาสนา

(4) ทักษะการสื่อสารในการเผยแพร่พระพุทธศาสนา หมายถึง ความสามารถด้านการสื่อสารของผู้ส่งสารในการเผยแพร่พระพุทธศาสนา ประกอบด้วย ทักษะเชิงวัจนะ และทักษะเชิงอวัจนะ

ก. ทักษะเชิงวัจนะ หมายถึง ความสามารถในการเขียน การพูด การอ่าน การฟัง การคิดวิเคราะห์และการใช้เหตุผล ของผู้ส่งสาร

ข. ทักษะเชิงอวัจนะ หมายถึง ความสามารถของผู้ส่งสารในการใช้สัญลักษณ์หรือรหัสอื่น ที่ไม่ใช่จากคำพูดหรือภาษาเขียน

(5) ประสบการณ์ในการเผยแพร่พระพุทธศาสนา หมายถึง การรับรู้และจดจำของผู้ส่งสารที่เกี่ยวกับเนื้อหาหลักธรรมและการเผยแพร่พระพุทธศาสนา

(6) ความน่าเชื่อถือในการเผยแพร่พระพุทธศาสนา หมายถึง ความน่าไว้วางใจของผู้ส่งสารในการเผยแพร่พระพุทธศาสนา

2) สาร หมายถึง สิ่งที่ผู้ส่งสารดำเนินการเผยแพร่พระพุทธศาสนาไปสู่ผู้รับสาร ประกอบด้วย ประเด็นเนื้อหาสาร และวิธีการนำเสนอ

(1) ประเด็นเนื้อหาสาร หมายถึง เนื้อหาหลักธรรมในพระพุทธศาสนาที่ผู้ส่งสารต้องการเผยแพร่ไปสู่ผู้รับสาร

(2) วิธีการเผยแพร่ หมายถึง เทคนิคในการเผยแพร่เนื้อหาหลักธรรมในพระพุทธศาสนาไปสู่ผู้รับสาร

3) สื่อ หมายถึง ประเภทของเครื่องมือหรือพาหนะที่ยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ใช้ในการนำพาเนื้อหาสารไปสู่ผู้รับสาร ประกอบด้วย สื่อหลัก สื่อรอง และสื่อเฉพาะกิจ

(1) สื่อหลัก หมายถึง ประเภทของเครื่องมือหรือพาหนะที่ยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ใช้ได้มีประสิทธิภาพมากที่สุดในการนำพาเนื้อหาสารไปสู่ผู้รับสาร

(2) **สื่อรอม** หมายถึง ประเภทของเครื่องมือหรือพาหนะที่ยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ กำลังพัฒนารูปแบบเพื่อใช้ในการนำพาเนื้อหาสาระไปสู่ผู้รับสาร

(3) **สื่อเฉพาะกิจ** หมายถึง ประเภทของเครื่องมือหรือพาหนะที่ยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ จัดทำขึ้นเป็นการเฉพาะตามวาระและโอกาสพิเศษเพื่อนำพาเนื้อหาสาระไปสู่ผู้รับสาร

4) **ผู้รับสาร** หมายถึง บุคคลที่เข้ามาศึกษาธรรมในยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ เรียกว่า “โยคี” โดยมีองค์ประกอบ ดังนี้

(1) **จุดมุ่งหมายในการรับสาร** หมายถึง วัตถุประสงค์ที่เป็นความต้องการรับสารเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาของยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ของผู้รับสาร

(2) **ความรู้ในการรับสาร** หมายถึง ข้อมูลที่ได้รับจากการเรียนรู้และประสบการณ์ที่ตั้งสมมาของผู้รับสารจนเกิดเป็นความเข้าใจ เพื่อใช้ในการรับสารเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาของยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์

(3) **ทักษะการสื่อสาร** หมายถึง ความสามารถด้านการสื่อสารของผู้รับสารในการรับเนื้อหาหลักธรรมของยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ประกอบด้วย ทักษะเชิงวัจนะ และทักษะเชิงอวัจนะ

ก. ทักษะเชิงวัจนะ หมายถึง ความสามารถในการเขียน การพูด การอ่าน การฟัง การคิดวิเคราะห์และการใช้เหตุผล ของผู้รับสาร

ข. ทักษะเชิงอวัจนะ หมายถึง ความสามารถในการสื่อสารด้วยสัญลักษณ์หรือรหัสอื่นที่ปราศจากคำพูดหรือภาษาเขียนของผู้รับสาร

(4) **ทัศนคติของผู้รับสาร** หมายถึง ความโน้มเอียงที่ผู้รับสารจะมีปฏิริยาต่อตนเอง ต่อเนื้อหาหลักธรรม และต่อผู้ส่งสาร ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์

(5) **ความต้องการของผู้รับสาร** หมายถึง ความอยากได้หรือความประสงค์ของผู้รับสารที่มีต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ประกอบด้วย ความต้องการด้านสื่อ ความต้องการด้านเนื้อหาหลักธรรม และความต้องการด้านวิธีการเผยแผ่

(6) **แรงจูงใจของผู้รับสาร** หมายถึง สิ่งกระตุ้นที่ทำให้ผู้รับสารสนใจในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ประกอบด้วย แรงจูงใจภายใน และแรงจูงใจภายนอก

ก. แรงจูงใจภายใน หมายถึง สิ่งกระตุ้นจากภายในตัวของผู้รับสารเอง ที่จะทำให้เกิดความสนใจในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์

ข. แรงจูงใจภายนอก หมายถึง สิ่งกระตุ้นจากภายนอกตัวผู้รับสาร ที่จะทำให้เกิดความสนใจในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์

(7) พฤติกรรมการเปิดรับสื่อ หมายถึง การกระทำของผู้รับสารที่มีต่อการ ใ้สื่อเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาของยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์

5.2 การบริหารงานการเผยแผ่พระพุทธศาสนา หมายถึง กระบวนการดำเนินงานเพื่อเผยแผ่ พระพุทธศาสนาของยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ประกอบด้วย การวางแผน เพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนา การจัดองค์การเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนา การจัดการบุคลากรเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสั่งการเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนา และการควบคุมและติดตามเพื่อเผยแผ่ พระพุทธศาสนา

5.2.1 การวางแผนบริหารงานเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนา หมายถึง การร่างแนวคิด เกี่ยวกับสิ่งที่ต้องทำ และวิธีการทำงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายตามที่กำหนดไว้ เพื่อใช้ในการบริหารงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาของยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรม ราชูปถัมภ์

5.2.2 การจัดองค์การเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนา หมายถึง กระบวนการกำหนด ขอบเขตอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบของตำแหน่งงาน ในการบริหารงานเผยแผ่พระพุทธศาสนา ของยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์

5.2.3 การจัดการบุคลากรเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนา หมายถึง กระบวนการจัด บุคคลที่เหมาะสมเข้าทำงาน และพัฒนาบุคคลให้มีคุณภาพในการปฏิบัติงาน เพื่อให้เกิดประสิทธิผล ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์

5.2.4 การสั่งการเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนา หมายถึง การดำเนินการของผู้บังคับบัญชา ในการมอบหมายงานให้ผู้ใต้บังคับบัญชา หรือจูงใจการปฏิบัติงานอย่างใดอย่างหนึ่งในการ ดำเนินงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาของยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์

5.2.5 การควบคุมและติดตามเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนา หมายถึง รูปแบบตรวจสอบ หรือกำกับการทำงานของบุคลากรให้เป็นไปตามแผนการบริหารงานเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนา ตามที่ยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ กำหนดไว้

5.3 แนวทางการพัฒนาการสื่อสารเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนา หมายถึง แนวทางการกำหนดการดำเนินงานการสื่อสารเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่เหมาะสม ประกอบด้วย กระบวนการสื่อสารเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนา และการบริหารงานเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนา

5.4 ยุวพุทธภิกษุมัคคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ หมายถึง สถานที่ปฏิบัติธรรมที่จัดทะเบียนในรูปแบบสมาคม มีทั้งสิ้น 5 ศูนย์ ได้แก่ ศูนย์ 1 เพชรเกษม 54 ศูนย์วิปัสสนายูวพุทธฯ เฉลิมพระเกียรติ จ. ปทุมธานี (ศูนย์ 2) ศูนย์วิปัสสนายูวพุทธฯ สวนประไพธรรม จ. ชุมพร (ศูนย์ 3) ศูนย์วิปัสสนายูวพุทธฯ เขมรังสี จ. พระนครศรีอยุธยา (ศูนย์ 4) และศูนย์วิปัสสนายูวพุทธฯ เกียรติภักดีกุล จ. ระยอง (ศูนย์ 5)

6. ประโยชน์ที่ได้รับ

6.1 จากผลการศึกษาจะได้แนวทางในการพัฒนาการสื่อสารเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนา เป็นการขยายองค์ความรู้ทางการสื่อสารกับศาสนา

6.2 ผลการศึกษาที่ได้ กรมการศาสนา วัด สถานปฏิบัติธรรม สามารถนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมผู้หน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

6.3 ผลการศึกษาที่ได้ วัด สถานปฏิบัติธรรม สามารถนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนากระบวนการสื่อสารเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

6.4 ผลการศึกษาที่ได้ วัด สถานปฏิบัติธรรม สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการบริหารงานเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยเรื่อง “การสื่อสารเพื่อเผยแผ่พุทธศาสนาของยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์” มีทฤษฎี แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

1. ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการสื่อสาร
2. แนวคิดกระบวนการเลือกสรร
3. แนวคิดสื่อประชาสัมพันธ์
4. แนวคิดเกี่ยวกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนา
5. แนวคิดเกี่ยวกับแรงจูงใจ
6. ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารองค์การ
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการสื่อสาร

การสื่อสารคือกระบวนการในการถ่ายทอดสาร (Message) จากผู้ส่งสาร (Source) ไปสู่ผู้รับสาร (Receiver) โดยผ่านสื่อ (Channel) ซึ่งมีมนุษย์อาศัยการสื่อสารเป็นเครื่องมือดำเนินกิจกรรมต่างๆ และเพื่ออยู่ร่วมกับคนอื่นในสังคมการสื่อสารจึงมีองค์ประกอบสำคัญดังต่อไปนี้ (ปรมะ สดเวทิน, 2546; สุรัตน์ ตรีสุกต, 2547)

1.1 ผู้ส่งสาร

ผู้ส่งสาร (Sender/ Source/ Originator) หมายถึง ผู้ทำหน้าที่เข้ารหัสสาร (Encoding) ให้อยู่ในรูปของสัญลักษณ์ที่มนุษย์สร้างขึ้นแทนความคิด ประกอบด้วย ภาษา และอากัปกริยาท่าทางต่างๆ ผู้ส่งสารจึงมีความสำคัญในการเป็นผู้เริ่มต้นสื่อสาร เป็นบุคคลแรกที่ทำให้กระบวนการสื่อสารเกิดขึ้น โดยเดวิด เคเบอร์โล (Berlo D. K., 1960) ได้อธิบายว่าการสื่อสารจะมีประสิทธิผลมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับปัจจัยของผู้ส่งสาร ดังต่อไปนี้

1.1.1 ทักษะในการสื่อสาร (Communication skills) หมายถึง ความสามารถ ความชำนาญ ในการสื่อสารของผู้ส่งสาร ประกอบด้วย ความสามารถเชิงวัจนะ (verbal communication skills)

ได้แก่ การเขียน การพูดการอ่าน การฟัง การคิดและการใช้เหตุผล และความสามารถเชิงอวัจนะ (nonverbal communication skills) หมายถึง สิ่งที่ใช้แทนความหมายของวัจนภาษาที่ผู้ส่งสารใช้ โดยปราศจากคำพูดหรือภาษาเขียน เช่น อากัปกริยา (gesturing) การเขียนภาพ (drawing) การวาดภาพ (painting) เป็นต้น

1.1.2 ทักษะคติ (Attitudes) หมายถึง ความรู้สึกที่ผู้ส่งสารมีต่อบุคคล วัตถุ หรือ สิ่งแวดล้อม และส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมการสื่อสาร ประกอบด้วย 1) ทักษะคติที่ผู้ส่งสารจะมีต่อตนเอง (attitude toward self) เป็นการประเมินตนเอง (self-evaluation) ของผู้ส่งสารก่อนทำการสื่อสาร หากมีทักษะคติที่ดีต่อตนเองจะทำให้ผู้ส่งสารมีความเชื่อมั่นในตัวเอง จะสามารถแก้ไขปัญหาได้ในทางตรงกันข้ามหากมีทักษะคติที่ไม่ดีต่อตนเอง จะทำให้ผู้ส่งสารขาดความเชื่อมั่นหรือคาดหมาย ผลการสื่อสารในลักษณะที่ต่ำกว่าที่ควรจะเป็น หรืออาจทำให้ไม่ต้องการที่จะทำการสื่อสาร 2) ทักษะคติต่อเรื่องที่จะสื่อสาร (attitude toward subject matter) เป็นความรู้สึกของผู้ส่งสารที่มีต่อเรื่องที่จะสื่อสาร หากผู้ส่งสารมีทักษะคติที่ดีต่อเรื่องที่จะสื่อสารจะทำให้เกิดความมั่นใจและสามารถสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ 3) ทักษะคติต่อผู้รับสาร (attitude toward receiver) คือ ความรู้สึกที่ผู้ส่งสารมีต่อผู้รับสารจะส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมการแสดงออกของผู้ส่งสารที่มีมาสารและต่อผู้รับสาร หากผู้ส่งสารมีทักษะคติที่ไม่ดีต่อผู้รับสารจะทำให้ไม่ยอมส่งสารหรือไม่เต็มใจที่จะสื่อสารด้วย

1.1.3 ความรู้ (Knowledge) ความรู้ของผู้ส่งสาร ประกอบด้วย 1) ความรู้ในเรื่องที่จะสื่อสาร (Knowledge of Subject Matter) หมายถึง ความรู้และความเข้าใจที่มีต่อเรื่องที่จะสื่อสาร หากผู้ส่งสารมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องนั้นอย่างดีจะทำให้สามารถส่งสารได้ดีและมั่นใจในการสื่อสาร 2) ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการสื่อสาร (Knowledge of the Communication) หมายถึง ความรู้และความเข้าใจ รวมถึงทักษะที่เกี่ยวกับความสามารถในการวิเคราะห์องค์ประกอบการสื่อสาร เช่น ลักษณะของผู้รับสาร วิธีการที่จะผลิตและจัดเตรียมสาร เป็นต้น จะทำให้ผู้ส่งสารสามารถเตรียมตัวที่จะเผชิญและแก้ปัญหาคือการสื่อสารไว้ล่วงหน้าได้

1.2 สาร (Message) หมายถึง ผลผลิตที่เกิดจากการเข้ารหัสของผู้ส่งสาร เพื่อส่งไปสู่ผู้รับสาร และกระตุ้นให้ผู้รับสารตอบสนอง แสดงออกโดยอาศัยภาษาหรือสัญลักษณ์ใดๆ ที่ทำให้เกิดการรับรู้ร่วมกันได้

1.3 ช่องทางหรือสื่อ (Channel or medium) หมายถึง ช่องทางการรับรู้ข่าวสารของมนุษย์ ได้แก่ ตา หู จมูก การสัมผัส ลิ้น รวมถึงพาหนะในการนำสารจากผู้ส่งสาร ไปยังผู้รับสาร

1.4 ผู้รับสาร (Receiver) หมายถึง บุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่ได้รับสารของผู้ส่งสาร โดยเดวิด เบลอร์โล (Berlo D.K, 1960) ได้อธิบายว่าการสื่อสารจะมีประสิทธิผลมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับปัจจัยของผู้รับสาร ดังต่อไปนี้

1.4.1 ทักษะการสื่อสาร (Communication Skills) หมายถึง ความสามารถในการสื่อสารของผู้รับสาร ประกอบด้วย ความสามารถด้านวัจนภาษา (Verbal Communication) ประกอบด้วย การอ่าน การฟัง การเขียน การพูด และการคิดและการใช้เหตุผล และความสามารถด้านอวัจนภาษา (Nonverbal Communication Skills) คือ ความสามารถในการแปรความหมายของอวัจนภาษาที่ได้รับ และการใช้อวัจนเสริมความหมายหรือแทนความหมาย

1.4.2 ทักษะคติ (Attitudes) หมายถึง ความรู้สึกของผู้รับสารที่มีต่อบุคคล วัตถุ หรือ สิ่งแวดล้อม ซึ่งส่งผลต่อพฤติกรรมการสื่อสาร ประกอบด้วย 1) ทักษะคติที่ผู้รับสารมีต่อตนเอง (Attitude toward Self) คือ การประเมินตนเองทั้งด้านบวกและด้านลบที่มีผลต่อการสื่อสารของผู้รับสาร 2) ทักษะคติต่อเรื่องที่จะสื่อสาร (Attitude toward Subject Matter) หมายถึง ความรู้สึกที่ผู้รับสารมีต่อเรื่องที่จะทำการสื่อสาร หากผู้รับสารมีทัศนคติที่ดีต่อเรื่องที่จะสื่อสารจะทำให้มั่นใจ และสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่หากไม่เห็นด้วยกับเรื่องที่จะสื่อสาร ก็จะทำให้เกิดความลำบากใจในการสื่อสาร และ 3) ทักษะคติที่มีต่อผู้ส่งสาร (Attitude toward Sender) คือ ความรู้สึกที่ผู้รับสารมีต่อผู้ส่งสาร หากมีความรู้สึกที่ดีต่อกันจะส่งผลให้เกิดบรรยากาศ ที่ดี การแสดงออกในการสื่อสารในการสื่อสารที่ดี ในทางกลับกันหากผู้รับสารรู้สึกไม่ดีต่อผู้ส่งสารสิ่งที่แสดงออกมาก็จะไม่ได้ การสื่อสารก็จะไม่มีประสิทธิผล

1.4.3 ความรู้ (Knowledge) ความรู้ของผู้รับสาร ประกอบด้วย 1) ความรู้ในเรื่องที่จะสื่อสาร (Knowledge of Subject Matter) หมายถึง ความรู้และความเข้าใจที่มีต่อเรื่องที่จะสื่อสาร หากผู้รับสารมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องนั้นอย่างดีจะทำให้เข้าใจและมั่นใจในการสื่อสาร และ 2) ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการสื่อสาร (Knowledge of the Communication) หมายถึง ความสามารถในการสื่อสารและวิเคราะห์องค์ประกอบต่างๆ ของการสื่อสาร ซึ่งจะส่งผลต่อพฤติกรรมในขณะที่สื่อสารและประสิทธิผลในการสื่อสารของผู้รับสาร

จะเห็นได้ว่า การสื่อสารถือเป็นกระบวนการมีองค์ประกอบดังต่อไปนี้ 1) ผู้ส่งสาร โดยมีปัจจัยด้านผู้ส่งสาร ได้แก่ ทักษะการสื่อสาร ความรู้ ทักษะคติ และประสบการณ์ 2) สาร 3) สื่อ และ 4) ผู้รับสาร โดยมีปัจจัยด้านผู้รับสาร ได้แก่ ทักษะการสื่อสาร ทักษะคติ และความรู้ โดยผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดกระบวนการสื่อสารนำทางในการแสวงหาคำตอบเกี่ยวกับกระบวนการสื่อสารเพื่อเผยแพร่พระพุทธศาสนาของยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์และแนวทางการพัฒนาการสื่อสารเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนา

2. แนวคิดกระบวนการเลือกสรร (Selective Process)

นักทฤษฎีทางการสื่อสารได้ทำศึกษาเกี่ยวกับการเปิดรับสาร โดยอธิบายว่ามนุษย์มีความต้องการข่าวสารเพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจหรือไม่แน่ใจเรื่องใดเรื่องหนึ่ง จะแสวงหาและเลือกเปิดรับสารตามความต้องการหรือความสนใจของตนเอง นั่นเป็นเพราะมนุษย์มีกระบวนการเลือกเปิดรับสารแตกต่างกันไปตามประสบการณ์ ตามความต้องการ ตามความเชื่อ ตามทัศนคติที่แตกต่างกัน ส่งผลให้ข่าวสารเรื่องเดียวกันอาจจะได้รับการตีความไม่เหมือนกัน (Baran & Davis, 2010) กระบวนการเลือกสรรจึงเปรียบเสมือนเครื่องกรอง (Filters) ข่าวสารในรับรู้ของผู้รับสารประกอบด้วย (Klapper, 1960)

2.1 การเลือกเปิดรับ (Selective Exposure) คือช่องทางที่ผู้รับสารเลือกสื่อสาร บุคคลจะเลือกเปิดรับสื่อ และข่าวสารจากหลายแหล่งตามความต้องการ รวมถึงทักษะในการรับรู้ของผู้รับสารแต่ละคนที่แตกต่างกัน

2.2 การเลือกให้ความสนใจ (Selective Attention) กล่าวคือ ผู้รับสารจะเลือกรับข้อมูลข่าวสารตามความสนใจ ความคิดเห็นของตน เพื่อไม่ให้ทัศนคติเดิมที่มีอยู่แล้ว เกิดภาวะทางจิตใจที่ไม่สมดุลหรือมีความ ไม่สบาย ใจโดยสนับสนุนทัศนคติเดิมที่มีอยู่และหลีกเลี่ยงสิ่งที่ไม่สอดคล้องกับความรับรู้ความเข้าใจ เรียกว่า ความไม่สอดคล้องทางด้านความเข้าใจ (Cognitive Dissonance)

2.3 การเลือกรับรู้และตีความหมาย (Selective Perception and Interpretation) กล่าวคือ เมื่อผู้รับสารรับข้อมูลข่าวสารแล้ว จะรับรู้ข้อมูลข่าวสารนั้นตามความนึกคิดของตน ไม่ได้รับรู้ทุกส่วน เพราะคนเรามักเลือกรับรู้และตีความหมาย สารแตกต่างกันไปตามทัศนคติ ความสนใจ ความเชื่อ ประสบการณ์ ความคาดหวัง สภาวะทางอารมณ์หรือสภาวะทางร่างกาย แรงจูงใจ และจิตใจ

2.4 การเลือกจดจำ (Selective Retention) กล่าวคือ ผู้รับสารจะเลือกจดจำข้อมูลข่าวสารในส่วนที่ตนต้องการ ความสนใจ ทัศนคติ ฯลฯ และจะไม่เห็นด้วย ไม่สนใจ หรือต่อต้านข้อมูลข่าวสารที่ไม่สอดคล้องกับความคิดของตนเอง ข่าวสารที่เลือกจดจำนั้นจะมีเนื้อหาที่จะช่วยสนับสนุนหรือส่งเสริมความรู้สึคนึกคิด ทัศนคติ ความเชื่อ หรือค่านิยมของตนที่มีอยู่เดิมให้มีความชัดเจน มั่นคงยิ่งขึ้นและเปลี่ยนแปลงได้ยากขึ้น และยังนำไปใช้เป็นประโยชน์ในโอกาสต่อไปด้วย

จะเห็นได้ว่า กระบวนการเลือกสรร ประกอบด้วย 1) การเลือกเปิดรับหรือการเลือกใช้ 2) การเลือกสนใจ 3) การเลือกรับรู้และตีความหมาย และ 4) การเลือกจดจำโดยผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดกระบวนการเลือกสรรมาเป็นแนวทางในการแสวงหาคำตอบเกี่ยวกับผู้รับสารของยูวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์

3. แนวคิดเกี่ยวกับสื่อประชาสัมพันธ์

สื่อประชาสัมพันธ์เป็นเครื่องมือหรือพาหนะ เป็นตัวกลางนำพาสารจากผู้ส่งสารซึ่งเป็นองค์กรหรือสถาบันไปยังผู้รับสารในการประชาสัมพันธ์ โดยสามารถแบ่งตามลักษณะของสื่อได้ ดังนี้ (อรุณรัตน์ ชินวรรณ , 2553)

3.1 สื่อสิ่งพิมพ์ (Printed Media) หมายถึง สื่อที่ใช้เกี่ยวกับการตีพิมพ์เข้ามาเกี่ยวข้อง และองค์การใช้เป็นสื่อหรือช่องทางในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารไปยังประชาชนกลุ่มเป้าหมาย เพราะเป็นสื่อที่มีความหมายหลายรูปแบบ ประกอบด้วย

3.1.1 สื่อนิตยสาร (Newspaper) เป็นสื่อมวลชนที่บรรจุเนื้อหาสดใหม่ทันเหตุการณ์ เข้าถึงประชาชนจำนวนมาก มีระยะเวลาการออกสม่ำเสมอ ข้อดี คือ 1) คงทนถาวร เมื่อไม่เข้าใจสามารถกลับมาอ่านซ้ำได้ และข้อมูลนำไปใช้อ้างอิงได้ 2) มีเนื้อหาสาระต่างๆ มากมาย ดึงดูดใจผู้อ่านได้ดี 3) เป็นแหล่งข่าวสารเผยแพร่อย่างสม่ำเสมอ และเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป 4) มีภาพถ่ายประกอบช่วยดึงดูดความสนใจได้ดี 5) พกพาสะดวก 6) มีหลายภาษา สามารถเข้าถึงประชาชนกลุ่มต่างๆ ได้ 7) สามารถสร้างประชาคมติหรือโน้มน้าวใจผู้อ่านได้ 8) จัดหาได้ค่อนข้างสะดวก 9) ราคาไม่แพง และ 10) มีกำหนดช่วงเวลาและความถี่ในการประชาสัมพันธ์ได้ ส่วนข้อจำกัด คือ 1) ไม่สามารถเข้าถึงประชาชนที่ไม่รู้หนังสือ 2) คุณภาพการพิมพ์ต่ำ ภาพไม่ชัดเจน ไม่สวยงาม 3) เนื้อหามีคุณค่าสั้น 4) ผู้อ่านส่วนใหญ่เลือกอ่านเฉพาะเรื่องที่น่าสนใจ 5) ความผิดพลาดอาจเกิดขึ้นได้ง่าย เพราะรีบเร่ง และ 6) ภาพไม่เคลื่อนไหว ไม่น่าสนใจ

3.1.2 นิตยสาร (Magazine) เป็นสื่อมวลชนที่มีลักษณะกะทัดรัดและสีสันสวยงาม มีเรื่องราวต่างๆ หลายเรื่องในฉบับเดียวกัน มีความทนทานมากกว่านิตยสารพิมพ์ ปัจจุบันมีลักษณะเฉพาะ โดยเน้นผู้อ่านแต่ละกลุ่ม ข้อดีคือ 1) รูปเล่มสวยงาม ดึงดูดความสนใจได้ดี 2) เข้าถึงประชาชนกลุ่มเป้าหมายเฉพาะได้ เช่น นิตยสารธรรมะ นิตยสารพระเครื่อง เป็นต้น 3) มีอายุยืนยาวกว่านิตยสารพิมพ์ มีโอกาสถูกอ่านซ้ำบ่อยกว่านิตยสารพิมพ์ 4) สร้างหรือเปลี่ยนความคิดเห็นผู้อ่านได้ดี และช่วยชักจูงอารมณ์ได้ดี เพราะมีรูปเล่มสวยงาม 5) สามารถเสนอบทความ เรื่องราวรายละเอียดลึกซึ้งเฉพาะได้ดี 6) มีการเผยแพร่เป็นรายสัปดาห์ รายบีกษ์ รายเดือน เป็นต้น จึงเปิดโอกาสให้ ผู้อ่านใช้เวลาในการอ่านได้มากกว่า ไม่ต้องรีบเร่ง ส่วนข้อจำกัด คือ 1) เผยแพร่ในวงจำกัด เฉพาะประชาชนบางกลุ่ม 2) ราคาแพงเมื่อเทียบกับนิตยสารพิมพ์ 3) ระยะเวลาการออกแต่ละฉบับห่างกัน เนื้อหาไม่ทันต่อเหตุการณ์ และ 4) ภาพไม่เคลื่อนไหว ไม่น่าสนใจ

3.1.3 วารสาร (Journal / Periodical) หมายถึง สิ่งพิมพ์ที่องค์กรจัดทำขึ้น โดยกำหนดเวลาออกที่แน่นอน เพื่อนำข่าวสารองค์กรไปยังกลุ่มเป้าหมาย หรือนำข่าวสารจาก

บุคคลกลุ่มหนึ่งไปยังกลุ่มอื่นๆ เช่น จากนักวิชาการ ไปยังพนักงานอื่นๆ เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และข่าวสารระหว่างพนักงานและบุคคลภายนอกองค์กร มีลักษณะคล้ายกับนิยตสารแต่คุณลักษณะของวารสารมีความน่าเชื่อถือมากกว่า เนื่องจากวัตถุประสงค์วารสารเน้นวิชาการข้อดี คือ 1) เข้าถึงผู้รับสารที่เป็นกลุ่มเป้าหมายได้เจาะจง 2) เป็นสื่อที่จัดทำขึ้นอย่างสม่ำเสมอ ทำให้ผู้รับสารได้รับสารอย่างต่อเนื่อง 3) เป็นสื่อที่ได้รับความสนใจจากผู้รับสารเพราะมีข่าวสารเกี่ยวกับผู้รับสาร 4) เป็นสื่อที่มีเนื้อที่มากพอที่จะลงเรื่องราวต่างๆ ให้จบในเล่มได้ 5) สามารถพิมพ์ได้ตามจำนวนต้องการ จึงไม่สูญเปลืองมากนัก 6) สามารถเปลี่ยนแปลงรูปเล่มให้เหมาะสมกับเนื้อหาและงบประมาณได้ 7) มีอายุการอ่านนานกว่าหนังสือพิมพ์และอ่านซ้ำได้ ส่วนข้อจำกัด คือ 1) เรื่องเกี่ยวกับพนักงานมากเกินไป ทำให้ผู้รับสารรู้สึกว่าไม่ได้ทำวารสารประชาสัมพันธ์เพื่อตนเอง 2) การลงเรื่องคนงานมากเกินไป ผู้รับสารอาจเบื่อหน่าย 3) การลงเรื่องเกี่ยวกับสำนักงานใหญ่มากเกินไปจะทำให้พนักงานสำนักงานอื่นๆ ไม่สนใจอ่าน 4) ลงข่าวสารต่างๆ ไม่มากนัก กรณีเจ้าหน้าที่ทำวารสารประชาสัมพันธ์มีน้อย 5) ไม่ให้ข่าวสารเกี่ยวกับเรื่องที่ไม่เป็นผลดีต่อองค์กรอย่างเพียงพอ 6) ใช้รูปภาพไม่น่าสนใจและไม่เป็นธรรมชาติ 7) หากลงทุนน้อยเกินไป ทำให้รูปเล่มและคุณภาพไม่น่าสนใจพนักงานรู้สึกไม่ภูมิใจ และ 8) ผู้รับผิดชอบจัดทำไม่ควรขึ้นตรงต่อผู้บริหารหลายคน อาจทำให้ต้องเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ขาดความน่าสนใจและเปลืองงบประมาณ

3.1.4 ป้ายประกาศหรือโปสเตอร์ (Poster) มีลักษณะกระดาษใหญ่แผ่นเดียว ขนาดแตกต่างกันไป เขียนข้อความหรือภาพไว้ด้านเดียว เพื่อแจ้งเรื่องใดเรื่องหนึ่งอย่างย่อๆ หรือชักชวนรณรงค์เรื่องใดเรื่องหนึ่ง หรือช่วยย้ำเตือนความคิดเห็นบางอย่างแก่กลุ่มเป้าหมายได้ด้วย ข้อดีคือ 1) ผู้รับสารเข้าใจได้ทันทีที่เห็น 2) สีสดดึงดูดความสนใจ 3) จัดง่าย เพราะใช้ภาษาง่ายๆ กระชับ 4) เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้ทุกจุดเพียงมีพื้นที่ติด และ 5) เมื่อไม่เข้าใจสารที่นำเสนอสามารถดูซ้ำได้ ข้อจำกัด คือ 1) ต้องผลิตทีละมากๆ จึงจะคุ้มค่า 2) เป็นงานศิลปะต้องเป็นผู้มีความรู้ในการผลิต และ 3) ต้องมีขนาดใหญ่พอเหมาะกับระยะการมองเห็น ได้ชัดเจนจึงจะเห็นผล

3.1.5 ใบปลิวหรือใบแทรก (Leaflets) เป็นสิ่งพิมพ์ที่เป็นเรื่องราวหรือข่าวสารที่องค์กรมีต้องการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ ส่วนมากเป็นกระดาษแผ่นเดียว หากไม่ได้แจกด้วยมือจะนำไปแทรกในหนังสือพิมพ์ นิยตสาร หรือวารสารที่เรียกว่าใบแทรก ข้อดี คือ 1) ขั้นตอนการผลิตไม่ยุ่งยาก 2) เข้าถึงคนจำนวนมากๆ ในราคาประหยัด 3) ให้ข่าวสารข้อมูลเฉพาะเรื่องได้ดี และ 4) มักใช้วิธีการยื่นแจกกลุ่มเป้าหมาย จึงกระตุ้นเร้าใจได้ดี ข้อจำกัด คือ 1) จะใช้กับคนกลุ่มใหญ่เท่านั้น มักใช้เฉพาะกิจเฉพาะเรื่อง และเรื่องเร่งด่วน 2) เมื่อเป็นเรื่องเร่งด่วนมักขาดการวางแผนและออกแบบที่ดึงดูดใจ ขาดความสวยงาม และ 3) ใช้แล้วทิ้ง

3.1.6 แผ่นพับ (Folders) เป็นกระดาษแผ่นเดียวที่พับกลับไปมาตามต้องการ และเนื้อหาสั้นกะทัดรัดอ่านจับใจความได้ง่ายและรวดเร็ว จัดทำขึ้นเพื่อแนะนำองค์กรหรือบริการขององค์กร เพื่อให้ผู้อ่านที่มีความสนใจสามารถติดต่อสอบถามรายละเอียดข้อสงสัยต่างๆ รวมถึงยังใช้ในโอกาสพิเศษที่องค์กรมีการแสดงหรือจัดนิทรรศการ หรือการแจกให้แก่ผู้มาเยี่ยมชมขององค์กร แผ่นพับจึงมีบทบาทมากในการเป็นสื่อติดต่อกับบุคคลภายนอก จึงต้องจัดทำให้สวยงามข้อดี คือ

- 1) มีชื่อเรื่อง ภาพหน้าปกดึงดูดความสนใจได้ดี
- 2) สื่อความหมายเรื่องราวที่ต้องการได้ทันที
- 3) มีรูปแบบการพิมพ์หลายวิธี ปรับใช้งานตามต้องการ
- 4) ใช้ได้ทั้งภาพจริงและภาพวาด และ
- 5) เมื่อกางออกมีเนื้อหาที่บรรจุได้มากข้อจำกัด คือ 1) ไม่เหมาะกับการประชาสัมพันธ์ที่มีเนื้อหา มาก หรือซับซ้อน 2) การผลิตมีราคาค่อนข้างสูง ต้องจัดทำครั้งละมากๆ จึงจะคุ้มค่า และ 3) มีขนาดเล็ก ไม่สะดวก

3.1.7 จุลสารหรือเอกสารเย็บเล่ม (Pamphlet & Bulletin) มีลักษณะคล้ายแผ่นพับ แต่มีลักษณะเป็นแบบหนังสือประกอบด้วยกระดาษหลายแผ่นและเย็บเล่ม มีจุดมุ่งหมายแนะนำองค์กรหรือบริการขององค์กร แต่มีเนื้อหาละเอียดกว่าแผ่นพับ มักแจกคู่กับแผ่นพับ หรืออาจเป็นคู่มือต่างๆ จุลสารจึงใช้ประโยชน์ในการประชาสัมพันธ์เฉพาะกิจทั้งภายในและภายนอกองค์กร

3.1.8 จดหมายข่าว (Newsletter) เป็นสิ่งพิมพ์ที่จัดทำขึ้นสำหรับให้ข้อมูลข่าวสารและสาระความรู้ที่เป็นประโยชน์ สามารถจูงใจให้บุคลากรรู้สึกผูกพันกับองค์กรและเป็นสื่อที่สามารถจะเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรกับกลุ่มบุคลากรภายนอกองค์กร ข้อดี คือ 1) ประหยัดค่าใช้จ่ายในการผลิต เพราะสามารถส่งไปยังกลุ่มเป้าหมายทั้งภายในและภายนอกองค์กร 2) เนื้อหาหลากหลายไม่น่าเบื่อ 3) การออกตามวาระทำให้กำหนดเนื้อหาได้เหมาะสมกับเหตุการณ์ และ 4) ให้อ่านละเอียดได้มาก อาจใช้แผนภูมิ ภาพวาด ภาพถ่ายประกอบได้ตามเหมาะสมกับเนื้อหา ทำให้น่าอ่าน ข้อจำกัด คือ 1) หากกระบวนการจัดทำคลาดเคลื่อน ล่าช้า จะทำให้เนื้อหาข้อมูลไม่ทันสมัย 2) หากออกแบบไม่น่าสนใจและคุณภาพจะไม่เหมาะสมกับที่ลงทุนไป

3.1.9 หนังสือคู่มือ (Booklets) หมายถึง สิ่งพิมพ์ที่องค์กรจัดทำขึ้น เพื่อให้ข้อมูลข่าวสารเรื่องใดเรื่องหนึ่งอย่างสั้นๆ ผู้อ่านสามารถเข้าใจได้เร็ว เพื่อสร้างความนิยมนิยมนหรือชักจูงใจพนักงานและกลุ่มต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เป็นสิ่งพิมพ์ที่ให้ข้อมูลและจินตภาพ (Image) ไม่มีกำหนดเวลาออกแน่นอน การจัดทำจึงมีได้หลายแบบและหลายขนาด ข้อดี คือ 1) จัดพิมพ์ได้ในจำนวนที่ต้องการประหยัดที่สุด และใช้ไปได้เรื่อยๆ กรณีข่าวสารยังไม่เปลี่ยนแปลง 2) ไม่จำเป็นต้องมีเจ้าหน้าที่ทำงานด้านนี้เฉพาะ และ 3) รูปเล่มเปลี่ยนแปลงได้ตามเนื้อหาและงบประมาณข้อจำกัด คือ 1) หนังสือคู่มือเล่มหนึ่งให้สาระเฉพาะเรื่องใดเรื่องหนึ่งเท่านั้น และ 2) อาจมีจำนวนสูญเปล่าถ้าองค์กรเปลี่ยนแปลงเนื้อหาสาระสำคัญ

3.2 สื่อบุคคล (Personal Media) หมายถึง การนำตัวคนมาใช้ในการสื่อสาร โดยผ่านคำพูดหรือท่าทาง โดยมีลักษณะเผชิญหน้า ในการประชาสัมพันธ์เป็นการนำบุคคลที่องค์กรเลือก นำข่าวสารไปสู่ประชาชนกลุ่มเป้าหมาย เพื่อแจ้งให้ทราบ ให้รู้จัก ให้เกิดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง ทำให้เกิดความนิยมชมชอบต่อสถาบัน ข้อดี คือ 1) สั้นเปลืองค่าใช้จ่ายน้อยที่สุดหรือแทบไม่สิ้นเปลือง เพราะทุกคนมีสื่อชนิดนี้ในตนเอง 2) ทำให้เกิดการสื่อสารแบบเผชิญหน้าสร้างความสนใจ สร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน เกิดความประทับใจได้ง่าย 3) เป็นการสื่อสารสองทาง เห็นปฏิกริยาตอบกลับได้ การสื่อสารจึงเป็นไปอย่างรวดเร็วจนเข้าใจกันได้ 4) ผู้พูดสามารถปรับเนื้อหาให้เหมาะสมกับผู้รับสารได้ทันที และ 5) สื่อบุคคลเหมาะจะชี้แจงเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ในเรื่องราวที่ไม่สลับซับซ้อนมากนัก เช่น การบรรยายธรรม เป็นต้น ข้อจำกัด คือ 1) คำพูดไม่มีความคงทนถาวร 2) คำพูดมีขอบข่ายการครอบคลุมไม่กว้างขวาง หากกลุ่มเป้าหมายมีมากเกินขอบเขตครอบคลุมอาจไม่สะดวกหรือไม่ได้ผล 3) หากผู้พูดไม่มีทักษะการสื่อสารด้วยการพูด จะทำให้ไม่ประสบความสำเร็จได้ และ 4) ผู้ฟังอาจไม่เข้าใจเนื้อหาสาระที่พูดหากสิ่งที่พูดมีความซับซ้อนมากหรือเป็นเรื่องเกี่ยวกับนามธรรม

3.3 สื่อวิทยุกระจายเสียง (Radio) ข้อดี คือ 1) สามารถแพร่กระจายเสียงรัศมีครอบคลุมสำหรับประชาชนที่อยู่กระจัดกระจายห่างไกลได้อย่างกว้างขวาง 2) มีความรวดเร็ว สามารถรายงานข้อมูลข่าวสารสำคัญได้ทันที 3) มีผลด้านจิตวิทยาสูง เพราะน้ำเสียงจังหวะ ลีลา ในการพูดการอ่านสามารถเร้าอารมณ์หรือจูงใจ และกระตุ้นผู้รับสารให้เกิดความตื่นตัวอยู่เสมอ 4) สามารถเปิดฟังพร้อมกับการทำกิจกรรมอื่นๆ ได้ 5) สามารถสร้างการมีส่วนร่วม และเผยแพร่ได้เป็นอย่างดี เช่น การถ่ายทอดการเทศนาธรรม เป็นต้น 6) เข้าถึงผู้รับสารในระดับอาชีพและคุณสมบัติที่ต่างกันได้ดี 7) มีความน่าเชื่อถือ 8) เข้าถึงผู้รับสารทุกระดับ 9) สามารถเสนอเหตุการณ์และติดตามรายงานเหตุการณ์ได้ตลอดทุกแห่ง 10) มีความใกล้ชิดกับผู้รับสารมากเพราะพกพาได้สะดวก และ 11) ราคาถูกและมีอายุการใช้งานนาน ข้อจำกัด คือ 1) ได้ยินแต่เสียงไม่เห็นภาพ 2) ผู้รับสารแต่ละกลุ่มมีเวลาและรายการที่จะเปิดฟังแตกต่างกัน จึงไม่มั่นใจว่าจะสามารถเผยแพร่ข่าวสารได้ผลเสมอไป 3) ไม่อาจเสนอเนื้อหาอย่างละเอียดและสลับซับซ้อนได้ 4) เวลาออกอากาศสำคัญมาก หากจัดช่วงเวลาไม่เหมาะสมอาจไม่มีประโยชน์ เพราะไม่มีคนฟัง 5) ขาดความคงทนถาวรของเนื้อหา 6) หากฟังไม่ชัดเจนจะทำให้ข่าวสารไม่สมบูรณ์ หรือไม่ได้รับข่าวสารได้ 7) รูปแบบรายการมีความสำคัญหากน่าสนใจ ผู้ฟังจะน้อย 8) ผู้รับสารมีโอกาสเลือกฟังตามตนต้องการได้น้อย นอกจากเปลี่ยนสถานี และ 9) การจัดรายการหากผิดพลาดแก้ไขได้ยาก

3.4 สื่อวิทยุโทรทัศน์ (Television) มีคุณลักษณะเด่นคือมีทั้งภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว และเสียง ข้อดี คือ 1) มีลักษณะการนำสื่อวิทยุกระจายเสียง หนังสือพิมพ์ และภาพยนตร์มารวมกัน

จึงสร้างความสนใจได้ดี 2) ให้ภาพ แสง สี เสียง เหมือนจริง จึงดึงดูดความสนใจ 3) เข้าถึงผู้รับสารได้ แม้อ่านหนังสือไม่ออก 4) เข้าถึงผู้รับสารได้มาก โดยเฉพาะช่วงเวลาไพร์ไทม์ (Primetime) 5) ผู้รับสารที่ชมจะเกิดความรู้ความเข้าใจที่ชัดเจน เพราะมีภาพเสมือนจริง 6) สามารถพลิกแพลงการเสนอข้อมูลข่าวสารน่าสนใจและสร้างความน่าเชื่อถือ สามารถโน้มน้าวใจได้ดี 7) ให้ความเข้าใจและความประทับใจได้ดีกว่าสื่อมวลชนอื่น เพราะมีทั้งข่าว ภาพเหตุการณ์ เสียงบรรยาย สี สันสวยงาม 8) สามารถเสนอข้อมูลข่าวสารได้รวดเร็วและเชื่อถือได้ รวมถึงถ่ายทอดสดเหตุการณ์ต่างๆ ได้ และ 9) สามารถใช้เพื่อการศึกษาชี้แจงรายละเอียดที่ยากแก่การเข้าใจได้ ข้อจำกัด คือ 1) ราคาค่อนข้างแพง 2) ความคงทนถาวรต่ำ 3) ใช้ได้เฉพาะบางพื้นที่หรือสถานที่ที่มีสัญญาณถึงเท่านั้น 4) ต้องใช้ความตั้งใจและสมาธิในการชม และ 5) มีช่วงระยะเวลาออกอากาศที่จำกัด

3.5 สื่อภาพยนตร์ (Film) เป็นสื่อประชาสัมพันธ์ที่ประกอบด้วย ภาพ สี แสง เสียง และตัวอักษรที่เคลื่อนไหวได้เสมือนเหตุการณ์จริง องค์การจึงนิยมใช้สื่อภาพยนตร์ในการประชาสัมพันธ์ เพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดี ให้ความรู้ความเข้าใจแก่ผู้รับสารกลุ่มเป้าหมาย ข้อดี คือ 1) สามารถจัดทำได้ทั้งแบบ 2 มิติ 3 มิติ จึงดึงดูดความสนใจได้ดี 2) ให้รายละเอียดข้อเท็จจริง ทำให้ผู้ชมเกิดความประทับใจและจดจำได้ง่าย 3) สามารถควบคุมความเร็วได้ หยุดภาพได้ ขยายภาพได้ ย่อภาพได้ตามต้องการ จึงเหมาะสมในการเสนอข้อมูลข่าวสาร หรือแสดงลักษณะบางอย่างให้เด่นชัด 4) สามารถกำหนดผู้ชมได้จากเนื้อหาและชื่อเรื่อง 5) สามารถใช้อธิบายสิ่งต่างๆ ได้ดี เช่น การเคลื่อนไหว การทำงานเครื่องจักร 6) สามารถเร้าและรักษาความสนใจผู้ชมได้ตลอดระยะเวลาการฉาย 7) สามารถลำดับเหตุการณ์ต่างๆ ได้อย่างเป็นระเบียบต่อเนื่องกันไป ทำให้ผู้รับสารเข้าใจสิ่งต่างๆ ตามลำดับ 8) สามารถอธิบายขบวนการต่างๆ ที่ปกติมนุษย์อาจไม่มีโอกาสเห็น เช่น การหมุนของโลก 9) สามารถเสนอภาพในอดีตและเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นห่างไกลผู้รับสารได้ 10) สามารถทำให้ผู้รับสารเกิดความเชื่อและประจักษ์ด้วยสายตาตนเอง และ 11) สามารถสอดแทรกหรือชี้นำความคิดเห็น และการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ รวมถึงพฤติกรรมของผู้รับสารได้ ข้อจำกัด คือ 1) ค่าใช้จ่ายค่อนข้างสูง 2) ต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน การผลิตใช้เวลานาน 3) ฉายแต่ละครั้งใช้อุปกรณ์มาก และ 4) การฉายต้องอาศัยความมืดซึ่งเป็นการจำกัดเวลาฉาย

3.6 สื่ออินเทอร์เน็ต (Internet) หมายถึงการสื่อสารในรูปแบบหนึ่ง โดยผ่านระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ที่มีขนาดใหญ่ สามารถเชื่อมต่อกันทั่วโลกกับเครื่องคอมพิวเตอร์ทุกชนิด ถือเป็นระบบเครือข่ายเชื่อมโยงข้อมูลต่างๆ ได้ทั่วโลกซึ่งสุทธิที่ วิทยารัฐ (2544) ได้อธิบายถึงลักษณะของสื่ออินเทอร์เน็ต ว่าเป็นสื่อที่ไม่มีอุปสรรคด้านระยะทาง พื้นที่ และเวลา ในการให้ข้อมูลข่าวสาร สามารถส่งข้อมูลข่าวสารในแนวราบเพื่อไปสู่กลุ่มเป้าหมาย โดยผ่านระบบการสื่อสารที่เป็นเครือข่ายใยแมงมุมคอมพิวเตอร์ (World Wide Web หรือ WWW) ที่เชื่อมโยงกันอย่างอิสระและง่าย

ต่อการเข้าถึงข้อมูลมีต้นทุนในการดำเนินงานต่ำเมื่อเทียบกับสื่อแบบมีการใช้งานสามารถตอบสนองต่อกลุ่มเป้าหมายได้เฉพาะเจาะจง มีผลสะท้อนกลับทันทีทันใด รวดเร็วมีแหล่งเงินทุนสนับสนุน การดำเนินการมีหลากหลาย ไม่จำกัดเฉพาะการรับจ้างโฆษณา ข้อมูลมีความทันสมัย ซึ่งนำเสนอโดยใครก็ได้ โดยการนำเสนอข้อมูลขึ้นอยู่กับเหตุผลของแต่ละบุคคล โดยสื่ออินเทอร์เน็ตมีข้อดี คือ

- 1) เข้าถึงผู้รับสารดีกว่าสื่อเก่าอื่นๆ และส่งจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ไปยังกลุ่มคนจำนวนมากได้
- 2) ราคาถูก
- 3) เป็นการสื่อสารแบบไร้พรมแดน (Global Network) เผยแพร่ข้อมูลได้ทั่วโลก
- 4) องค์กรที่ใช้สื่ออินเทอร์เน็ตมักมีภาพลักษณ์ที่มีความทันสมัย ทำให้น่าเชื่อถือ
- 5) สามารถโต้ตอบกลับได้ และแจ้งผลสถิติผู้เข้ามาใช้บริการได้
- 6) ข้อมูลที่องค์กรนำมาลงจะใหม่อยู่เสมอ ส่วนข้อมูลเก่าผู้ใช้สามารถคลิกเข้าไปดูได้ทุกเวลาที่ต้องการ
- 7) สามารถเก็บข้อมูลผู้ใช้บริการได้ เช่น การทำแบบสอบถาม เพื่อนำไปวิจัยและวางแผนประชาสัมพันธ์ และ
- 8) เป็นสื่อที่สามารถสร้างปฏิสัมพันธ์ และสามารถสำรวจทัศนคติของกลุ่มเป้าหมายได้
- 9) เป็นการสื่อสารแบบสองทาง (Two way Communication) ข้อจำกัด คือ

- 1) สามารถเข้าถึงผู้รับสารบางกลุ่มที่มีความรู้ทางคอมพิวเตอร์
- 2) ผู้มีรายได้น้อยอาจมีปัญหาการซื้อคอมพิวเตอร์และการเข้าถึงอินเทอร์เน็ต
- 3) นักประชาสัมพันธ์ควรมีความรู้ด้านคอมพิวเตอร์
- 4) หากใส่ข้อมูลมากเกินไป อาจทำให้ไม่น่าสนใจไม่น่าอ่าน
- 5) ต้องมีการประชาสัมพันธ์ด้านอื่นๆ เสริมด้วย เพราะถ้าไม่มีการประชาสัมพันธ์จากสื่ออื่นๆ จะทำให้ไม่มีใครทราบได้ว่าเว็บไซต์นั้นมีข่าวสารอะไรบ้าง

3.7 สื่อกิจกรรม (Event Media) เป็นกิจกรรมที่องค์กรดำเนินการจัดขึ้นทั้งกิจกรรมภายในและภายนอกเพื่อกระตุ้นความสนใจและให้ความรู้ เช่น การจัดเหตุการณ์พิเศษ (PR Events) เป็นสื่อที่มีลักษณะที่พิเศษในการนำหรือดึงดูดให้ผู้รับสารกลุ่มเป้าหมายเข้าร่วมกิจกรรมกับองค์กร โดยกิจกรรมพิเศษหมายถึงกิจกรรมต่างๆ ที่องค์กรจัดขึ้นมาเพื่อสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับองค์กร โดยวัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรมพิเศษคือ

- 1) เพื่อกระตุ้นและเรียกร้องความสนใจจากประชาชนให้เข้าร่วมกิจกรรมและช่วยส่งเสริมสนับสนุนสิ่งที่องค์กรต้องการประชาสัมพันธ์
- 2) เพื่อให้ประชาชนได้มีความรู้และมีความเข้าใจสิ่งต่างๆ เช่น ความเคลื่อนไหว ความก้าวหน้า และผลผลิตขององค์กร เป็นต้น
- 3) เพื่อส่งเสริมบทบาทขององค์กรที่มีต่อชุมชน ก่อให้เกิดภาพลักษณ์ที่ดี
- 4) เพื่อสร้างความสัมพันธ์ส่วนบุคคลกับประชาชนกลุ่มเป้าหมาย
- 5) เพื่อเผยแพร่คุณงามความดีขององค์กรให้เป็นที่ยอมรับ
- 6) เพื่อตอบสนองความต้องการ และความพึงพอใจของประชาชนที่อยากมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่จัดขึ้น
- 7) เพื่อสร้างชื่อเสียงและสร้างความนิยมแก่กลุ่มประชาชน และ
- 8) เพื่อเผยแพร่บอกกล่าวถึงความเจริญก้าวหน้าและผลงานขององค์กร (พรทิพย์ วรกิจ โภคาทร, 2530; เสรี วงษ์มณฑา, 2542 ; วิรัช ลภีรัตนกุล, 2544)

จะเห็นได้ว่าสื่อเพื่อการประชาสัมพันธ์สามารถแบ่งตามลักษณะของสื่อได้ ดังนี้
 1) สื่อสิ่งพิมพ์ 2) สื่อบุคคล 3) สื่อวิทยุกระจายเสียง 4) สื่อวิทยุโทรทัศน์ 5) สื่อภาพยนตร์ 6) สื่อ
 อินเทอร์เน็ต และ 7) สื่อกิจกรรมโดยผู้วิจัยได้นำมาเป็นแนวทางในการแสวงหาคำตอบเกี่ยวกับสื่อ
 เพื่อเผยแพร่พระพุทธศาสนาของยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์

4. แนวคิดเกี่ยวกับการเผยแพร่พระพุทธศาสนา

“ภิกษุทั้งหลาย เราพ้นแล้วจากบ่วงทั้งปวงทั้งที่เป็น
 ของทิพย์ทั้งที่เป็นของมนุษย์ แม้พวกเธอก็พ้นแล้วจากบ่วง
 ทั้งปวงทั้งที่เป็นของทิพย์ทั้งที่เป็นของมนุษย์ พวกเธอจง
 เทียวจาริกไปเพื่อประโยชน์เกื้อกูลแก่ชนหมู่มาก เพื่อ
 ความสุขแก่ชนหมู่มาก เอนดูเคราะห์ชาวโลก เพื่อประโยชน์
 เกื้อกูลและความสุขแก่เทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย พวกเธอ
 อย่งได้ไปทางเดียวกันสองรูปจงแสดงธรรมอันงามในเบื้อง
 ดั้น งามในท่ามกลาง งามในที่สุด จงประกาศพรหมจรรย์
 อันบริสุทธิ์ พร้อมทั้งอรรถ พร้อมทั้งพยัญชนะ บริบูรณ์
 ครบถ้วน สัตว์ทั้งหลายพวกที่มีกิเลสธุลีในจักขุน้อยก็มีอยู่
 เพราะไม่ได้ฟังธรรม สัตว์เหล่านั้นย่อมเสื่อม ผู้รู้ทั่วถึงธรรม
 ได้จักมีอยู่...”

จากพระพุทธพจน์ของพระพุทธเจ้า เป็นเครื่องชี้ชัดถึงอุดมคติในการเผยแพร่พระพุทธศาสนา
 ซึ่งถือเป็นบทบาทที่สำคัญในการทำหน้าที่ประกาศศาสนาธรรมส่งเสริมสัมมนาการปฏิบัติของ
 พระภิกษุและพุทธสาวกทั้งหมดนับจากอดีตสู่ปัจจุบัน เพื่อมุ่งให้เกิดประโยชน์เกื้อกูลและประโยชน์
 สุขแก่ประชาชนชาวโลก มิได้มุ่งประโยชน์ให้คนมานับถือพระพุทธศาสนาเป็นจำนวนมากหรือเพื่อ
 ประโยชน์ของผู้เผยแผ่เองแต่อย่างใด (แก้ว ชิด ตะขบ, 2553 น.5)

4.1 แก่นแท้แห่งพระพุทธศาสนา

พุทธศาสนา คือ หลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้ามี “พระไตรปิฎก” เป็นคัมภีร์ชั้นต้น
 เป็นแหล่งที่มาที่ให้ความหมายของหลักธรรมบรรจพุทธพจน์จำนวน 45 เล่ม 84,000 พระธรรมขันธ์
 โดยมีนิพพานเป็นจุดหมายสูงสุดของพระพุทธศาสนา เป็นธรรมชาติของจิตที่ผุดผ่อง มีความ
 สมบูรณ์ทุกอย่าง ไม่พร่องและมีความบริสุทธิ์อย่างเต็มที่ จิตในสภาวะที่เป็นนิพพานจึงเป็นธาตุรู้

คือรู้ในสัจจะอย่างแท้จริง เป็นธาตุที่บริสุทธิ์ แยกเป็นอะไรอีกไม่ได้ เพราะไม่มีส่วนประกอบ เป็นธาตุที่ไม่ปรุงแต่ง (คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2557)

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) ได้อธิบายว่าหลักอริยสัจสี่เป็นแก่นแท้แห่งพระพุทธศาสนา ครอบคลุมหลักการของพระพุทธศาสนาทั้งหมดทั้ง หลัก “เว้นชั่ว ทำดี ทำใจให้บริสุทธิ์ หลัก “ธรรมทั้งปวงไม่ควรยึดมั่นถือมั่น” หลัก “เราบัญญัติแต่ทุกข์และความดับทุกข์” หลัก “อิทัปปัจจยตาปฏิจายสมุบาท กัณนิพพาน” โดยทุกหลักรวมอยู่ในหลักอริยสัจสี่ทั้งสิ้นโดยอริยสัจ แปลว่า ความจริงอันประเสริฐ หรือเป็นความจริงที่ทำให้คนประเสริฐ ได้แก่ ทุกข์และการดับทุกข์ อันเป็นความจริงที่พระพุทธเจ้าทรงค้นพบ และได้แสดงไว้ในธัมมจักกัปปวัตตนสูตร อริยสัจสี่ ได้แก่ (คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2557)

4.1.1 ทุกข์ หมายถึง ความไม่สบายกาย ไม่สบายใจ ประกอบด้วย สภาวะทุกข์ที่ต้องเกิดขึ้นกับคน ได้แก่ ความเกิด ความแก่ ความตาย และปภินคกทุกข์ หมายถึงทุกข์ที่จรมมาเป็นครั้งคราว เช่น ความโศก ความทุกข์ใจ ความคร่ำครวญ เป็นต้น

4.1.2 สมุทัย คือ สามเหตุที่ทำให้เกิดทุกข์ ซึ่งคือตัณหา ได้แก่ กามตัณหา คือความอยากในกามทั้งวัตถุและกิเลส กามตัณหา คือความอยากเป็นใหญ่ มีอำนาจ มีชีวิตอยู่ และวิเวกตัณหา คือความไม่อยากเป็น ไม่อยากมี

4.1.3 นิโรธ คือ การดับทุกข์ด้วยการดับตัณหาหรือกิเลสได้หมดสิ้น

4.1.4 มรรค คือ ทางหรือข้อปฏิบัติที่ทำให้พ้นจากความทุกข์ ประกอบด้วย

1) **สัมมาทิฏฐิ** คือ ความคิดเห็นชอบประกอบด้วยกุศลที่ส่งผลให้ประพฤติปฏิบัติชอบ

2) **สัมมาสังกัปปะ** คือ ความคิดปลีกตนให้ห่างจากกามสุขไม่คิดพยาบาทเบียดเบียนตนและผู้อื่นให้เดือดร้อน

3) **สัมมาวาจาการ** คือ การมีวจีสัจจไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อนด้วยการใช้คำพูดที่จื่อเสียดหยามคายและเพื่อเจ้า

4) **สัมมากัมมันตะ** คือ การประพฤติตนให้อยู่ในกรอบแห่งหลักมนุษยธรรม ไม่นิยมความรุนแรงฆ่าชีวิตและล่วงละเมิดกรรมสิทธิ์สิ่งรักหวงแหนของผู้อื่น

5) **สัมมาอาชีวะ** คือ การหาเลี้ยงชีวิตที่สุจริตพอเพียงเหมาะสมเป็นอยู่อย่างไม่เบียดเบียนตนและผู้อื่นให้เดือดร้อนแต่เอื้ออำนวยต่อสภาพแวดล้อม

6) **สัมมาวายามะ** คือ ความเพียรพยายามในการลดละป้องกัน ไม่ให้ความชั่วเกิดขึ้นในจิตสันดานพร้อมกับสร้างสรรค์กุศลธรรมคุณงามความดีให้เกิดขึ้นในสันดานและรักษาไว้ให้มั่นคง

7) *สัมมาสติ* การฝึกสติ คือ ให้พร้อมในการกำกับควบคุมจิตเพื่อรู้เท่าทันสภาพความเป็นจริงของสรรพสิ่ง

8) *สัมมาสมาธิ* คือ การฝึกอบรมจิตให้เป็นสมาธิแน่วแน่นมั่นคงมุ่งตรงต่อการเป็นฐานให้เกิดพัฒนาปัญญาที่นำไปสู่ความพ้นทุกข์ในที่สุด

4.2 พุทธวิธีในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

การเผยแผ่พระพุทธศาสนา หมายถึง การนำหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าซึ่งเป็นธรรมอันประเสริฐเป็นธรรมชาติบริสุทธิ์ที่เกิดจากการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้าถ่ายทอดไปสู่ประชาชนให้ได้รับการเรียนรู้และน้อมนำไปปฏิบัติ เพื่อให้เป็นคนดีมีศีลธรรม เกิดความสงบสุขทั้งชาติปัจจุบันและภพหน้า โดยจากคนกลุ่มหนึ่งไปสู่อีกกลุ่มหนึ่ง จากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง ด้วยการยึดอุดมคติ อุดมการณ์ หลักการ และวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ โดยการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระพุทธเจ้าในระยะแรกนั้น มีลักษณะเป็นการประกาศทำทนายเหล่ามหาบัณฑิตปัญญาชนในสมัยนั้นให้มาช่วยพิสูจน์อริยสัจธรรมที่พระองค์ทรงค้นพบอันเป็นความจริงอันเที่ยงแท้แน่นอน เป็นความจริงที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา (แก้ว ชิตตะขบ, 2553)

สำหรับการเผยแผ่พระพุทธศาสนานั้นพระพุทธเจ้าทรงมีจุดมุ่งหมายที่สำคัญ (แก้ว ชิตตะขบ, 2553) ได้แก่

1) เพื่อให้ผู้ฟังรู้จริงเห็นแจ้งในสิ่งที่ควรรู้ควรเห็น จะทรงแสดงธรรมเท่าที่จำเป็นแก่การระงับดับทุกข์ สิ่งใดที่ไม่ประกอบด้วยประโยชน์ไม่เป็นการครองชีวิตอันประเสริฐไม่เป็นไปเพื่อความดับความสงบเพื่อคลายกำหนดเพื่อตรัสรู้และนิพพานก็ทรงละไว้

2) เพื่อให้ผู้ฟังตรงตามแล้วเห็นจริงได้ ทรงแสดงอย่างมีเหตุผลที่ผู้ฟังตรงตามให้เห็นด้วยตัวเอง คือ ไม่ยกจนเกินไป ไม่ง่ายจนเกินไป อยู่ในขอบเขตที่ตรึกตรองขบคิดได้

3) เพื่อให้ผู้ฟังเห็นผลแห่งการปฏิบัติตามสมควร ทรงแสดงธรรมมีคุณเป็นอัครรรยสามารถยังผู้ปฏิบัติตามให้ได้รับผลตามสมควรแก่กำลังแห่งการปฏิบัติของตนไม่ใช่ปาฏิหาริย์อย่างอื่น แสดงให้เห็นว่าเป็นคุณเป็นโทษอย่างไร

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระพุทธเจ้าแต่ละครั้งสำเร็จผลดี โดยมีคุณลักษณะการสอนที่ดีตามหลักเทศนาวิธี 4 ประการ หรือพุทธลีลาในการสอน 4 ส ดังนี้ (แก้ว ชิตตะขบ, 2553 น. 14-15)

1) *สันทัสสนา* - การชี้แจงให้เห็นชัดคือ การอธิบายและแสดงเหตุผลอย่างชัดเจนจนผู้ฟังเข้าใจแจ่มแจ้ง ทำให้ผู้รับประทับใจสร้างความมั่นใจว่าผู้สอนมีความรู้เรื่องนั้นจริง จึงเกิดความเคารพความเชื่อถือได้ง่าย

2) *สมาทปนา- การชวนใจให้อยากรับเอาไปปฏิบัติ* คือ การจูงใจให้เห็นจริง ชักชวนให้คล้อยตาม จนยอมรับและพร้อมนำไปปฏิบัติ โดยแนะนำให้เห็นคุณค่า เห็นความสำคัญ ในการฝึกฝนบำเพ็ญจนใจยอมรับ และอยากลงมือทำหรือนำไปปฏิบัติโดยเร็ว

3) *สมุตเตชนา- การเร้าใจให้อาจหาญแกล้วกล้า* คือ การปลุกเร้าใจผู้ฟังให้เกิดความ กระตือรือร้น เกิดความอุตสาหะ มีกำลังใจ มั่นใจที่จะทำให้สำเร็จ ไม่ย่อท้อ ไม่กลัวต่อความเหน็ด ยากใดๆ

4) *สัมปหังสนา- การปลอบชโลมใจให้สดชื่นร่าเริง* คือ การสร้างบรรยากาศให้สนุก สดชื่น แจ่มใส เบิกบานใจ เพื่อบำรุงจิตใจผู้ฟังให้เข้มแข็ง เบิกบาน ไม่เบื่อ และมีความหวัง มองเห็น ผลดีและทางสำเร็จที่เป็นประโยชน์จากการปฏิบัติด้วย

นอกจากนี้ พระพุทธเจ้าได้ตรัสสั่งสอนให้พระภิกษุพุทธสาวกมีความพยายาม ฝึกฝนพัฒนาตนให้ก้าวถึงจุดสูงสุดคือสำเร็จเป็นพระอรหันต์ผู้มีความบริสุทธิ์เป็นยอดภิกษุใน พระพุทธศาสนา เหมาะสมแก่การเคารพสักการะของชาวบ้าน และเป็นเนืองนาบุญที่ยอดเยี่ยมของ ชาวโลก โดยพระภิกษุที่สำเร็จเป็นพระอรหันต์นั้นนับว่าเป็นผู้มีคุณสมบัติที่เพียบพร้อม ในการทำ หน้าที่เผยแผ่พุทธธรรมได้อย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ เพราะเป็นผู้มีคุณธรรมสูงมีคุณสมบัติดี เยี่ยมเจกเช่นคุณสมบัติของทหารหรือนักรบอาชีพคู่ควรเป็นองครักษ์พิทักษ์พระเจ้าแผ่นดิน 4 ประการ (แก้ว ชิตตะขบ, 2553) ดังนี้

1) *เป็นผู้ฉลาดในฐานะ (ฐานกุสโล)* คือ ผู้มีหลักมั่นคง บริสุทธิ์ด้วยศีลทาน เกรงครัดอยู่ในสิกขาบททั้งหลาย เปรียบเสมือนทหารที่อยู่ในชัยภูมิที่ดี

2) *เป็นผู้ยิงได้ไกล (ทุเรปาคี)* หมายถึงผู้พิจารณาเห็นหลักไตรลักษณ์ ได้แก่ ความไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตาไม่ใช่ตัวตนที่แท้จริงในเบญจขันธ์ ประกอบด้วย รูป เวทนา สัญญา สังขารและวิญญาณ หรือร่างกายและจิตใจของเรา และยังเป็นผู้สามารถมองเห็นทุกสิ่ง ตามความจริงด้วยการภาวนาปัญญา ซึ่งหมายถึงปัญญาที่เกิดจากการฝึกปฏิบัติ

3) *เป็นผู้ยิงได้เร็ว (อักษณเวรี)* หมายถึงผู้บรรลุรู้แจ้งอริยสัจสี่ ประจักษ์ตามความ เป็นจริงว่าทุกข์ เหตุให้เกิดทุกข์ ความดับทุกข์ และข้อปฏิบัติให้บรรลุถึงความดับทุกข์

4) *เป็นผู้ทำลายข้าศึกหมู่มากได้ (มหากายปทาเลตา)* หมายถึงผู้ทำลายกองอวิชชา หรือความไม่รู้สภาพจริง กองใหญ่ได้

อย่างไรก็ตาม พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต, 2538) ยังได้อธิบายว่าในทาง พุทธศาสนาถือว่าผู้เผยแผ่กับผู้ฟังหรือผู้สอนกับผู้เรียนมีความสัมพันธ์กันในฐานะเป็นกัลยาณมิตร ต่อกันนักเผยแผ่ที่ดีจึงต้องมีคุณสมบัติของกัลยาณมิตรดังนี้

1) *ปิยะ* คือน่ารัก เข้าถึงจิตใจ สร้างความรู้สึกสนิทสนม มีความเป็นกันเอง ชวนให้ ผู้ฟังอยากสนใจซักถาม

2) *ครู* คือน่าเคารพ มีความหนักแน่น เป็นผู้ที่อุดมด้วยปัญญาทั้งทางโลกและทาง ธรรมอย่างพร้อมมูล

3) *ภาวนิโย* คือ เป็นผู้นำเจริญใจ คือ เป็นผู้ที่มีความประพฤติดีงาม มีคุณธรรม

4) *วัตตา* คือเป็นผู้รู้จักพูดชี้แจงเผยแพร่ให้ได้ผล เป็นนักพูด มีเหตุผล มีหลักการ ถ้อยคำน่ารับฟัง เพื่ออธิบายให้ผู้ฟังเข้าใจได้

5) *วจนกขโม* คือ เป็นผู้อดทนต่อถ้อยคำพร้อมที่จะรับฟังคำใดก็ตาม คำล่วงเกิน ตักเตือนวิพากษ์วิจารณ์ต่าง ๆ ด้วยความอดทน แม้อาจถูกต่อต้านจากลัทธิภายนอกมาขัดขวางต่องาน เผยแพร่ธรรม

6) *คัมภีรัง กถัง กัตตา* คือ เป็นผู้สามารถอธิบายหลักธรรมที่ลึกซึ้งให้ผู้ฟังเข้าใจได้ นักเผยแพร่ที่ดีจะต้องมีความรู้ในศาสตร์หลายๆ อย่าง และต้องฉลาดในการเลือกใช้ชีวิตเผยแพร่แบบ ต่าง ๆ เพื่อให้เหมาะสมกับผู้ฟังเพื่อให้เกิดศรัทธา และยอมปฏิบัติตามได้

7) *โน อัญฐานะ นิโยชเย* คือ เป็นผู้ไม่ชักนำผู้ฟังให้เดินผิดทางไปจากพุทธคำรัส แต่ จะต้องรู้จักชักจูงแนะนำในทางที่ถูกที่ควร

จะเห็นได้ว่า หลักอริยสัจสี่ ประกอบด้วย 1) ทุกข์ 2) สมุทัย 3) นิโรธ และ 4) มรรค จดมุ่งหมายในเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่สำคัญ 3 ประการ ได้แก่ 1) เพื่อให้ผู้ฟังรู้จริงเห็นแจ้งในสิ่งที่ ควรรู้ควรเห็น 2) เพื่อให้ผู้ฟังตรงตามแล้วเห็นจริงได้ 3) เพื่อให้ผู้ฟังเห็นผลแห่งการปฏิบัติตาม สมควรซึ่งมีพุทธลีลาการสอน 4 ส ประกอบด้วย 1) การชี้แจงให้เห็นชัด 2) การชวนใจให้อยากรับ เอาไปปฏิบัติ 3) การเข้าใจให้อาจหาญแกล้วกล้า และ 4) การปลอบชโลมใจให้สดชื่นร่าเริงสำหรับ ผู้ทำหน้าที่เผยแผ่ที่ดีควรมีคุณสมบัติ ดังนี้ 1) น่ารัก 2) น่าเคารพ 3) นำเจริญใจ 4) รู้จักพูดชี้แจงเผยแพร่ ให้ได้ผล 5) อดทนต่อถ้อยคำ 6) สามารถอธิบายหลักธรรมที่ลึกซึ้งให้ผู้ฟังเข้าใจได้ และ 7) ไม่ชักนำ ผู้ฟังให้เดินผิดทางไปจากพุทธคำรัส โดยผู้วิจัยได้นำแนวคิดหลักอริยสัจสี่ แนวคิดจดมุ่งหมายในเผยแผ่พระพุทธศาสนา แนวคิดพุทธลีลาการสอน 4 ส มาเป็นแนวทางในการแสวงหาคำตอบเกี่ยวกับ ประเด็นเนื้อหาสาระและวิธีการนำเสนอ และนำแนวคิดคุณสมบัติของนักเผยแผ่ที่ดีมาเป็นแนวทาง ในการแสวงหาคำตอบเกี่ยวกับผู้ส่งสาร ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์

5. แนวคิดเกี่ยวกับแรงจูงใจ

แรงจูงใจ หมายถึง กระบวนการทางจิตวิทยาที่ให้ความมุ่งหมายหรือทิศทางแก่พฤติกรรม เป็นพลังที่ริเริ่ม กำกับ และค้ำจุนพฤติกรรมและการกระทำส่วนบุคคล (สมยศ นาวิการ, 2543 น. 287) แรงจูงใจจึงเป็นตัวกระตุ้นให้บุคคลแสดงออกซึ่งพฤติกรรมที่นำไปสู่จุดมุ่งหมายที่เกิดจากแรงจูงใจนั้น โดยสามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ (จันทรานี สงวนนาม, 2551)

5.1 การจูงใจภายนอก (Extrinsic Motivation) หมายถึง สภาวะของบุคคลที่ได้รับจากกระตุ้นจากภายนอกเพื่อนำไปสู่การแสดงพฤติกรรมตามจุดมุ่งหมายของผู้กระตุ้น เช่น เป้าหมาย ความคาดหวัง ความก้าวหน้า หรือสิ่งล่อใจต่างๆ อาทิ การชมเชย การติเตียน การให้รางวัล การประกวด การลงโทษ การ แข่งขัน เป็นต้น

5.2 การจูงใจภายใน (Intrinsic Motivation) หมายถึง สภาวะของบุคคลที่มีความต้องการจะทำบางอย่างด้วยจิตใจของตนเอง ไม่ต้องใช้สิ่งล่อมากระตุ้น ได้แก่ความต้องการ (Needs) เป็นแรงขับให้บุคคลแสดงพฤติกรรมเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ความปรารถนา (Desire) เป็นความต้องการชนิดหนึ่ง แต่จะทำให้เกิดแรงขับที่น้อยกว่าความต้องการ (Needs) ความทะเยอทะยาน (Ambition) เป็นความมักใหญ่ใฝ่สูงซึ่งเป็นสิ่งที่ดี เป็นความต้องการ ความอยากได้ที่ช่วยบุคคลแสวงหาแนวทางที่จะให้บรรลุตามเป้าหมาย ความสนใจพิเศษ (Special interest) เป็นความสนใจสิ่งใดเป็นพิเศษ และทัศนคติหรือเจตคติ (Attitude) ซึ่งเป็นความรู้สึกนึกคิดที่บุคคลมีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ถือว่าเป็นการจูงใจภายในที่กระตุ้นให้บุคคลแสดงพฤติกรรม

อย่างไรก็ตาม แรงจูงใจยังสามารถแบ่งได้ดังนี้ (ขนิษฐา วิเศษสาคร และมุกดา ศรียงค์, 2537; ภัสวดี นิติเกษตรสุนทร, 2546)

1) **แรงจูงใจทางกายภาพ (Physiological motivation)** เป็นแรงจูงใจที่เกิดจากความต้องการของร่างกาย หรือแรงขับที่เกิดจากความต้องการทางกาย เป็นความจำเป็นทางธรรมชาติของมนุษย์ แล้วจะกำหนดพฤติกรรมของมนุษย์ เช่น ความหิว ความกระหาย ความต้องการพักผ่อน การหลีกเลี่ยงความเจ็บปวด ความเหนื่อยล้า เป็นต้น

2) **แรงจูงใจทางจิตใจ (Psychological motivation)** เป็นแรงจูงใจที่เกิดจากความต้องการพื้นฐานทางจิตใจที่ต้องการให้ตนเองรู้สึกมั่นคง และเป็นที่ยอมรับของบุคคลอื่น หรือแรงขับที่เกิดจากสังคม แรงจูงใจประเภทนี้ช่วยทำให้มีสุขภาพจิตดี เช่น ความรัก ความอบอุ่น ความอยากรู้ อยากเห็น ความเอาใจใส่ใกล้ชิดกับผู้อื่น เป็นต้น

3) **แรงจูงใจทางสังคม (Social Motives)** เป็นแรงจูงใจที่เกิดจากการเรียนรู้ของบุคคล โดยเป้าหมายของแรงจูงใจประเภทนี้มีความสัมพันธ์กับการแสดงปฏิกิริยาของบุคคลอื่นที่มีต่อ

บุคคลนั้น ซึ่งแรงจูงใจทางสังคมที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ ประกอบด้วยแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (Achievement Motives) เป็นความปรารถนาที่จะกระทำสิ่งต่างๆ ให้ดี และประสบความสำเร็จ แรงจูงใจใฝ่สัมพันธ์ (Affinitive Motives) เป็นแรงจูงใจที่ทำให้บุคคลปฏิบัติตน เป็นที่ยอมรับของผู้อื่น ต้องการความรักความเอาใจใส่ และต้องการมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับคนอื่น และแรงจูงใจต่อความนับถือตนเอง (Self-Esteem) เป็นความปรารถนาให้ได้รับการยอมรับ ยกย่อง มีชื่อเสียงเกียรติในสังคม จะนำมาซึ่งความนับถือ

จะเห็นได้ว่า แรงจูงใจสามารถแบ่งออกได้ดังนี้ 1) แรงจูงใจภายใน และ 2) แรงจูงใจภายนอก ซึ่งผู้วิจัยได้นำแนวคิดแรงจูงใจมาเป็นแนวทางในการแสวงหาคำตอบเกี่ยวกับแรงจูงใจในการเข้ามาศึกษาธรรมของผู้รับสารในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์

6. ทฤษฎี และแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารองค์การ (Organization Management)

6.1 ความหมายของการบริหารองค์การ

องค์การ หมายถึง การรวมตัวกันของคนตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ที่มีความพยายามดำเนินงานบางอย่างอย่างเป็นระบบ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์องค์การ องค์การจึงมีลักษณะเป็นหน่วยทางสังคม ที่สังคมสร้างมาเพื่อทำหน้าที่ผลิตสินค้าและบริการที่สังคมต้องการ และเป็นหน่วยงานที่สังคมอนุญาตให้จัดตั้งขึ้น โดยสมาชิกในองค์การมีเป้าหมายที่จะดำเนินงานให้บรรลุตามที่กำหนดไว้ ภายใต้โครงสร้างอำนาจภายในที่กำหนดลำดับชั้นสมาชิกไว้ ด้วยการกำหนดขอบเขตระหว่างสมาชิกในองค์การกับผู้ที่ไม่ได้เป็นสมาชิกองค์การซึ่งองค์การจะดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง (พิพัฒน์ ไทอารี, 2551)

การบริหาร หมายถึง กิจกรรมในการบริหารทรัพยากรและกิจการงานอื่นๆ โดยผู้อื่นเป็นผู้ทำ การบริหารจึงเป็นงานของผู้บริหารที่จะปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้นำ ในการเป็นผู้จัดระเบียบทรัพยากรและประสานงานที่ทำให้สามารถเข้ากันได้ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ต้องการ (ธงชัย สันติวงษ์, 2544; ศิริวรรณ เสรีรัตน์ สมชาย หิรัญจิตติ และเชาวิต ประภาวนนท์, 2545)

โดยสรุปการบริหารองค์การ หมายถึง การดำเนินงานของผู้บริหาร ในการจัดระเบียบทรัพยากรและประสานงานในองค์การที่มีคนมารวมตัวกันเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกัน

6.2 ระดับของผู้บริหาร

ในการบริหารองค์การผู้ทำงานจะมีระดับที่ต่างกันออกไปเพื่อทำหน้าที่ของตน โดยแต่ละระดับจะมีอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบแตกต่างกัน (นภคกุล เหลืองภิรมย์ และวันชัย มีชาติ, 2558 น. 1-45) ดังนี้

6.2.1 ผู้บริหารระดับสูง (Top Management) เป็นตำแหน่งส่วนบนสุดของโครงสร้างองค์การ มีหน้าที่ความรับผิดชอบโดยตรงต่อการบรรลุเป้าหมายในภาพรวม ผู้บริหารระดับสูงจะต้องสัมผัสและทำงานท่ามกลางสภาพแวดล้อมภายนอกมากที่สุด มีหน้าที่กำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์หรือทิศทางองค์การ

6.2.2 ผู้บริหารระดับกลาง (Middle Management) เป็นผู้บริหารระดับรองลงมาจากผู้บริหารระดับสูง มีหน้าที่แปลนโยบายของผู้บริหารระดับสูงไปสู่การปฏิบัติ เป็นตัวกลางเชื่อมระหว่างผู้บริหารระดับสูงกับระดับปฏิบัติ เป็นผู้กำหนดกลยุทธ์หรือแผนปฏิบัติการ มีหน้าที่ควบคุมดูแลให้เป็นไปตามเป้าหมายและนโยบายของผู้บริหารระดับสูง

6.2.3 ผู้บริหารระดับต้น (First line management) เป็นผู้บริหารที่อยู่ระดับรองจากผู้บริหารระดับกลาง มีหน้าที่การนำแผนกลยุทธ์ของผู้บริหารระดับกลางไปปฏิบัติให้เป็นรูปธรรมด้วยการกำหนดแผนงานหรือโครงการ มีหน้าที่ควบคุมติดตามการทำงานของพนักงานระดับปฏิบัติการโดยตรง ทำให้รู้ปัญหา เฝ้าระวัง สภาพปัญหาข้อจำกัดในการปฏิบัติงานดีกว่าผู้บริหารระดับอื่นๆ

6.3 ทฤษฎีกระบวนการบริหาร “POSDCORB”

กูลิคและเออร์วิก (Gulick & Urwick L., 1973) ได้เสนอกระบวนการบริหาร (Process of Administration) ที่เรียกว่า “POSDCORB” ไว้ดังนี้

6.3.1 การวางแผน (Planning) หมายถึง การกำหนดวิธีการดำเนินงานเพื่อให้สัมพันธ์กับจุดมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์ ซึ่งต้องกระทำอย่างรอบคอบ และได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งในและนอกองค์การ

6.3.2 การจัดองค์การ (Organizing) หมายถึง การสร้างแนวทางที่แน่นอนเพื่อให้เกิดโครงสร้างที่เป็นระบบในการทำให้เกิดการปฏิบัติงาน โดยจะออกมาในรูปแบบการแบ่งงาน การกำหนดตำแหน่งงาน และอำนาจหน้าที่

6.3.3 การสั่งการ (Directing) หมายถึง การตัดสินใจหรือวินิจฉัยสั่งการของผู้บริหารที่มีต่อการดำเนินการขององค์การแล้วแปลงการตัดสินใจออกเป็นคำสั่งว่าใคร ต้องทำอะไรเพื่อให้องค์การบรรลุเป้าหมาย

6.3.4 การบริหารจัดการบุคลากร (Staffing) หมายถึง การเลือกบรรจุ แต่งตั้งคนเข้าไปทำงานยังฝ่ายต่างๆ ที่จัดโครงสร้างไว้ ตามความสามารถและความเหมาะสมกับงาน และเพื่อให้การบริหารงานที่มีประสิทธิภาพบุคลากรต้องได้รับการฝึกฝนอยู่เสมอ

6.3.5 การประสานงาน (Co-Ordinating) หมายถึง การทำหน้าที่ในการประสานกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้เกิดความร่วมมือของผู้ร่วมงานทุกระดับ เพื่อให้ทุกฝ่ายสามารถทำงานประสานสอดคล้องกัน และมุ่งไปสู่เป้าหมายเดียวกัน

6.3.6 การรายงาน (Reporting) หมายถึง การทำหน้าที่ในการรับฟังรายงานผลการทำงานของบุคคลและหน่วยงานที่เป็นผู้ใต้บังคับบัญชา ได้รายงานมา การรายงานถือเป็นมาตรการในการตรวจสอบและควบคุมงานด้วย

6.3.7 การงบประมาณ (Budgeting) หมายถึง การจัดทำงบประมาณเพื่อนำมาใช้จ่ายในฝ่ายต่างๆ ฝ่ายบริหารมีหน้าที่ดูแล ควบคุม กำหนดวางแผนงบประมาณ การเงิน การบัญชี

6.3 แนวคิดการบริหารงานเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนา

ในการดำเนินงานเผยแผ่พระพุทธศาสนานั้น มีความเกี่ยวข้องกับการบริหารองค์การ โดยจากการสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องการบริหารงานเพื่อเผยแผ่พุทธศาสนา ผู้วิจัยพบว่า มีหลักการบริหารที่สำคัญ ประกอบด้วย การวางแผน การจัดองค์การ การจัดการบุคลากร การสั่งการ การควบคุมและติดตาม (พระครูปริชาธรรมวิจิตร (จิตรกร อภิวิโร), 2558; พระณปวร โทวาท, 2560; ณัฐสิทธิ์ วงศ์ตลาด พระครูสุธีศัมภีร์ญาณ และเอกนัท จารุเมธีชน, 2017; พระครูสิทธิการ (สมใจ ธรรมเวที), 2558) เพื่อให้เห็นตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนา จึงขอเสนอให้เห็นรายละเอียด ดังนี้

6.3.1 การวางแผน (Planning)

การวางแผนเป็นการร่างแนวคิดในภาพกว้าง เกี่ยวกับสิ่งที่ต้องทำ และวิธีการทำงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายตามที่องค์การกำหนดไว้ เป็นกระบวนการของการใช้ความคิด และการดำเนินการในการตัดสินใจเกี่ยวกับวัตถุประสงค์และผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์นั้น (บุตรี รุ่งโรจน์, 2558) การวางแผนจึงมีความเกี่ยวข้องกับการกำหนดวัตถุประสงค์ โดยตรงชัย สันติวงษ์ (2533) อธิบายว่า การวางแผนเป็นกระบวนการกำหนดวัตถุประสงค์ในอนาคต และกำหนดสิ่งที่จะกระทำต่างๆ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าว โดยการวางแผนเป็นการพยายามตอบคำถามว่าฐานะที่ตั้งอยู่ในปัจจุบันของเราอยู่ที่ไหน จากนี้ไปในอนาคตต้องการเป็นอะไร อย่งไร และจะต้องทำอย่างไร อะไรบ้าง จึงจะสามารถนำไปสู่เป้าหมายได้ ซึ่งวิธีการวางแผนสามารถทำได้ ดังนี้ (สิน พันธุ์พินิจ, 2555)

1) การวางแผนจากบนลงล่าง (Top-down planning) โดยผู้บริหารระดับสูงเป็นผู้กำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ ปรัชญาและกลยุทธ์ขององค์กร ผู้บริหารระดับสูงจะเป็นผู้เริ่มต้นแล้วกลั่นกรองลงมายังผู้บริหารระดับกลางแล้วนำสู่มาผู้ปฏิบัติ วิธีนี้เน้นความเป็นหนึ่งเดียวกันหรือเน้นนโยบายเป็นใหญ่ จึงก่อให้เกิดผลเสียในความร่วมมือของผู้ปฏิบัติจากระดับล่างไม่มีส่วนร่วมในการวางแผน

2) การวางแผนจากล่างขึ้นบน (Bottom-up Planning) เป็นการวางแผนที่เริ่มต้นจากระดับล่างขององค์กรแล้วเสนอขึ้นไปถึงผู้บริหารระดับสูงขององค์กร เป็นแผนงานที่เกิดจากการรวบรวมกิจกรรมต่างๆ ของทุกหน่วยงานโดยไม่มีการประสานงานจากหน่วยงาน จึงก่อให้เกิดผลเสียที่แผนขาดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ทิศทางและเป้าหมายการดำเนินการขัดแย้งกันและไม่สัมพันธ์กัน แต่มีผลดีทำให้ผู้ปฏิบัติเกิดความผูกพัน เกิดความรู้สึกมีส่วนร่วมและความเป็นเจ้าของ

3) การวางแผนจากในออกนอก (Inside – out Planning) เป็นการวางแผนเพื่อให้ทรัพยากรภายในองค์กรที่มีอยู่เกิดประโยชน์สูงสุด เน้นการวางแผนให้ดีที่สุดเท่าที่ความสามารถขององค์กรที่มีอยู่ มุ่งพัฒนาทักษะความรู้ความสามารถ เทคโนโลยีภายในองค์กร และใช้ข้อมูลภายในองค์กรเป็นสำคัญ เป็นการวางแผนโดยคนในองค์กรเป็นผู้วางแผนเอง

4) การวางแผนจากนอกเข้าใน (Outside-in Planning) เป็นวิธีการวางแผนที่ให้ความสำคัญกับสภาพแวดล้อมภายนอกอย่างมาก เนื่องจากสภาพแวดล้อมภายนอกที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาสามารถก่อให้เกิดโอกาสหรืออุปสรรคต่อองค์กรมากน้อยเท่าใดเป็นการวางแผนโดยอาศัยที่ปรึกษาหรือข้อมูลจากคนภายนอกองค์กรมาใช้ในการวางแผนกลยุทธ์และแผนปฏิบัติการต่อไป

5) การวางแผนแบบตามสถานการณ์ (Contingency Planning) เป็นการวางแผนแบบตามสถานการณ์ เป็นการวางแผนที่ผู้วางแผนได้กำหนดทางเลือกที่จะดำเนินงานไว้หลายๆ ทางเลือก หากแผนเดิมไม่สามารถนำไปใช้ได้อันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงสถานการณ์

อย่างไรก็ตาม การไปสู่วัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายขององค์กรได้นั้น องค์กรต้องมีการวางกลยุทธ์เพื่อจะเป็นวิธีการให้เกิดผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ ด้วยความเสี่ยงที่น้อยที่สุดในระดับที่ยอมรับได้ ซึ่งประเภทของกลยุทธ์ ได้แก่ (ธงชัย สันติวงษ์, 2533)

1) *กลยุทธ์การหดตัว* คือ การลดหรือถดถอยการดำเนินงานให้เหลือน้อยลงเพื่อจำกัดตัวอยู่ในอาณาเขตของกิจการอื่น บางกรณีอาจหวังเพื่อรอจังหวะขายหรือยกเลิกกิจการเจตนาของกลยุทธ์นี้หวังในเรื่องการลดสิ่งเกินความจำเป็น เพื่อต้องการให้มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น เช่น ลดจำนวนบัญชีลูกค้าที่มีค่าใช้จ่ายสูง ลดกิจกรรมทางการตลาด เป็นต้น เพื่อรักษาระดับการ

ผลิตหรือการดำเนินงานในปัจจุบันให้อยู่ต่อไป โดยมีประสิทธิภาพสูงขึ้น ไม่เน้นการขายตัวเพราะอาจต้องลงทุนสูง กลยุทธ์นี้จะนำมาใช้ในระยะสั้นเท่านั้น

2) *กลยุทธ์การเติบโต* คือ กรณีที่องค์กรมุ่งพยายามขยายตัว หรือเร่งการเติบโตในทางต่างๆ ที่สามารถวัดได้ เช่น ยอดขาย การขยายตัวสายการผลิต จำนวนพนักงาน หรือเกณฑ์การวัดอื่นๆ ในการใช้กลยุทธ์นี้เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดอาการทรึงซึ่งอาจกลับกลายเป็นทรุดได้ และยังช่วยส่งเสริมบุคลิกภาพและเป้าหมายส่วนตัวของผู้บริหารสูงสุดให้ดูดี เป็นเกียรติยศเป็นหน้าเป็นตา หรืออาจมาจากความจำเป็นบังคับ กรณีสภาพแวดล้อมเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทำให้วงจรอายุผลิตภัณฑ์สั้นลง ถ้าหากองค์กรไม่นำกลยุทธ์นี้มาใช้ ผลิตภัณฑ์ก็จะล่าสมัยไปอย่างรวดเร็ว

3) *กลยุทธ์ผสม* เช่น องค์กรอาจใช้กลยุทธ์จำกัดตัวสำหรับระยะสั้นในช่วงเศรษฐกิจไม่ดี และอาจหันไปใช้กลยุทธ์ขยายตัวเมื่อเศรษฐกิจมีภาวะดีขึ้น เป็นต้น

6.3.2 การจัดองค์การ (Organizing)

การจัดองค์การ หมายถึง กระบวนการจัดการที่เกี่ยวข้องกับอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบเพื่อทำให้องค์กรสามารถดำเนินงานให้บรรลุความสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ ซึ่งการจัดองค์การมีความสำคัญเนื่องจากเป็นเครื่องมือของผู้บริหาร โดยรูปแบบของการจัดองค์การสามารถจำแนกได้ 5 ประเภท ดังนี้ (เสนห์ จัยโต, 2544; ฐาปนา ฉันทไพศาล, 2559)

1) *การจัดโครงสร้างองค์การแบบตามหน้าที่ (Functional Structure)* เป็นการจัดองค์การบนพื้นฐานของการรวมกลุ่มงานที่มีความสัมพันธ์ไว้ด้วยกันทั้งด้านความถนัด ความชำนาญและทรัพยากร ข้อดี คือ 1) มีการรวมกลุ่มความชำนาญพิเศษต่างๆ ไว้ด้วยกัน ทำให้เกิดการประหยัดต่อขนาดและลดความซ้ำซ้อนในการใช้คนและอุปกรณ์ 2) พนักงานจะรู้สึกสะดวกสบายในการทำงาน เพราะสามารถพูดภาษาเดียวกัน มีความเข้าใจกัน 3) การตัดสินใจในการทำงานเป็นการรวมอำนาจการตัดสินใจจากผู้บริหารระดับสูง 4) แต่ละแผนกจะมีการติดต่อสื่อสารและการประสานงานได้ดี ส่วนข้อเสีย คือ 1) มีการแบ่งพวกแบ่งฝ่าย เนื่องจากโครงสร้างตามหน้าที่แผนกต่างๆ จะเน้นความสนใจยังแผนกของตนโดยไม่คำนึงถึงเป้าหมายรวมขององค์กร ทำให้เกิดอุปสรรคในการติดต่อสื่อสารและการประสานงาน 2) เน้นความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านทำให้ผู้บริหารขาดวิสัยทัศน์ในการมองภาพกว้าง

2) *การจัดโครงสร้างองค์การแบบแบ่งตามแผนก (Divisional Structure)* เป็นการจัดโครงสร้างตามผลิตภัณฑ์ขององค์กร แต่ละแผนกจะมีหน่วยกลยุทธ์ธุรกิจในการผลิตสินค้าและรับผิดชอบแผนกตนเองขึ้นตรงต่อฝ่ายบริหาร แต่ละแผนกจะมีกลุ่มงานหลายกลุ่มซึ่งสามารถปฏิบัติงานให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ได้ ซึ่งโครงสร้างแบบนี้จะมีลักษณะคล้ายบริษัทเล็กๆ หลายบริษัทที่มีอิสระในการดำเนินงาน ข้อดี คือ 1) ให้ความสำคัญกับพนักงานและผู้บริหาร

ซึ่งเป็นผลมาจากการจัดโครงสร้างตามผลิตภัณฑ์ ลูกค้า และเขตภูมิศาสตร์ 2) จะมีความคล่องตัวสามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงได้ดี เพราะแต่ละแผนกจะมุ่งเน้นความสำคัญของสภาพแวดล้อมของตนเอง 3) การประสานงานระหว่างแผนกเป็นไปได้ด้วยดี เพราะแต่ละแผนกจะมีอิสระในการบริหารงานทำให้สามารถบรรลุเป้าหมายได้ง่าย และ 4) เป็นกลไกในการพัฒนาผู้บริหารระดับอาวุโส ส่วนข้อเสีย คือ 1) ทำให้เกิดความซ้ำซ้อนในการปฏิบัติงานและการใช้ทรัพยากร แทนที่จะมีงานด้านการตลาดหรือการเงินอย่างเดียวแต่ละแผนกจะมีงานด้านการตลาดการเงินของตนเอง 2) ทำให้การทำงานไม่มีประสิทธิภาพและประหยัดต่อขนาด 3) ขาดความชำนาญด้านเทคนิคและประสบการณ์ 4) การประสานงานในแต่ละแผนกอาจทำได้ไม่ดีพอ เพราะบุคลากรแต่ละแผนกจะมีความรู้ลึกว่าต้องทำงานแข่งขันกัน

3) การจัดโครงสร้างองค์การแบบเมตริกซ์ (Matrix Structure) เป็นการรวมข้อดีของการเน้นความชำนาญตามหน้าที่และความรับผิดชอบของการจัดโครงสร้างองค์การแบบแบ่งตามแผนกไว้ด้วยกัน ด้วยการใช้น้ำที่และสายการบังคับบัญชาของแผนกในเวลาเดียวกันเป็นการรวมกันของโครงสร้างทั้งสองมีวัตถุประสงค์ที่จะให้ทีมงานซึ่งทำงานในลักษณะโครงการปฏิบัติงานเพื่อให้เกิดความคิดใหม่ๆ ข้อดี คือ 1) ทำให้เกิดความคล่องตัวในการปฏิบัติงานสามารถสร้างทีมงานที่สามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงได้ 2) สามารถเพิ่มแรงจูงใจ และสร้างความพึงพอใจแก่บุคลากร ข้อเสีย คือ 1) ทำให้เกิดความสับสนในการทำงานเพราะพนักงานจะต้องรับคำสั่งของผู้บังคับบัญชาถึง 2 คน คือผู้บริหารตามหน้าที่และผู้จัดการโครงการ 2) การจัดสรรทรัพยากรอย่างไม่เป็นธรรมโดยเคลื่อนย้ายทรัพยากรจากโครงการหนึ่งไปสู่อีกโครงการหนึ่งเพื่อที่จะทำให้งานเสร็จตามเวลามากกว่าที่จะสนใจเป้าหมายขององค์การ 3) ทำให้เกิดการเสียเวลาในการประชุมมากเพื่อที่จะแก้ไขปัญหาข้อขัดแย้ง 4) ทำให้เกิดความจำเป็นต้องการฝึกอบรมบุคลากรตามหน้าที่และทักษะของการจัดการทั่วไป

4) การจัดโครงสร้างองค์การแบบทีมงาน (Team Structure) เป็นการจัดโครงสร้างองค์การแนวใหม่โดยแยกหน้าที่งานหรือกระบวนการออกจากกลุ่มงานหนึ่ง เน้นถึงวัตถุประสงค์โดยรวมขององค์การ ลำดับชั้นสายการบังคับบัญชาตามหน้าที่หรือเมตริกซ์และแนวราบ กิจกรรมที่นำการจัดโครงสร้างองค์การแบบทีมงานมาใช้เพื่อต้องการกระจายอำนาจในการบริหารจากบนลงล่างโดยผ่านทีมงาน การที่จะทำให้งานประสบความสำเร็จนั้นต้องอาศัยความร่วมมือในการทำงานของบุคลากร สมาชิกของทีมงานจะมีความแตกต่างกันในหน้าที่หรือกระบวนการทีมงานบางกลุ่มอาจรับผิดชอบเฉพาะผลิตภัณฑ์ บางกลุ่มอาจรับผิดชอบในกระบวนการผลิต ข้อดี คือ 1) ทำให้ปัญหาและอุปสรรคระหว่างแผนกหมดไปเพราะพนักงานที่มีความรู้ในเรื่องของแผนกอื่นสามารถที่จะเข้าใจการทำงานของแผนกอื่น 2) สามารถตัดสินใจปัญหาได้รวดเร็วและใช้เวลาน้อย

3) พนักงานจะได้รับการจูงใจในการทำงานอย่างดียิ่ง ทำให้เกิดความตื่นตัวและความผูกพันในการทำงาน 4) มีการกระจายอำนาจในการตัดสินใจ ข้อเสีย คือ 1) ความสำเร็จของการทำงานจะขึ้นอยู่กับพนักงานที่สามารถเรียนรู้และฝึกอบรมได้มากน้อยเพียงใด 2) องค์กรที่ขาดการฝึกอบรมการปฏิบัติงานอาจไม่ประสบความสำเร็จ 3) ทำให้เสียเวลาในการประชุมและการประสานงาน

5) *โครงสร้างแบ่งตามเครือข่าย (Network Structure)* เป็นการองค์กรที่เป็นศูนย์กลางเล็กๆ ที่ต้องพึ่งพาองค์กรอื่น ในด้านการผลิต การตลาด วิศวกรรม กล่าวคือการดำเนินงานอยู่ภายใต้ร่มเดียวกัน ข้อดี คือ 1) ทำให้เกิดความคล่องตัวในการดำเนินงานเพราะบริษัทจะใช้บริการเฉพาะเท่าที่จำเป็นเท่านั้น 2) จะมีค่าใช้จ่ายในการบริหารต่ำ เพราะไม่ได้จ้างผู้เชี่ยวชาญและบุคลากรด้านการบริหาร 3) การติดต่อสื่อสารจะใช้เครือข่ายของอีเมล ข้อเสีย คือ 1) ทำให้ขาดการควบคุมเพราะฝ่ายบริหารจะให้ความไว้วางใจกับเครือข่ายที่ติดต่อ 2) การให้ความไว้วางใจกับผู้ส่งสินค้าอาจทำให้เกิดปัญหาถ้าผู้ส่งสินค้าไม่สามารถส่งสินค้าได้ตามเวลา ทำให้บริหารประสบความสำเร็จ ความเสียหาย 3) หากเกิดปัญหาขึ้นผู้บริหารจากส่วนกลางอาจไม่มีประสบการณ์พอที่จะแก้ปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพได้

6.3.3 การจัดการบุคลากร (Staffing)

การจัดบุคคลเข้าทำงานเป็นการคัดเลือกบุคคลเข้าทำงาน โดยให้ได้บุคคลที่เหมาะสมพัฒนาบุคคลให้มีคุณภาพและใช้บุคคลนั้นๆ ปฏิบัติงานให้เกิดประสิทธิผลอย่างมีประสิทธิภาพ และบำรุงรักษาทรัพยากรนี้ไว้อย่างผู้มีคุณค่า เพื่อให้ได้มาซึ่งผลผลิตหรือบริการทั้งปริมาณและคุณภาพของงานอย่างสูงสุด โดยมีกระบวนการ ดังนี้ (บุตรี จารุโรจน์, 2558)

1) *การวางแผนงานบุคคล (Human resource planning)* เป็นการประเมินความต้องการทรัพยากรมนุษย์ตามวัตถุประสงค์ เป้าหมาย และกลยุทธ์ขององค์กร ลักษณะของการวางแผน คือ

(1) *การวางแผนจากบนลงล่าง* คือ การกำหนดแผนงานโดยผู้บริหารระดับสูงตามกลยุทธ์ แผนงาน โครงการ กรอบของงบประมาณที่องค์กรจะดำเนินงานในอนาคต มีข้อดีคือความสอดคล้องระหว่างกลยุทธ์องค์กรและแผนงานบุคคลส่วนข้อด้อยคือขาดความสอดคล้องระหว่างความต้องการทรัพยากรมนุษย์ของหน่วยงานย่อย ๆ

(2) *การวางแผนจากล่างขึ้นบน* คือ การกำหนดแผนจากผู้บริหารระดับกลางที่รับผิดชอบหน่วยงานย่อยๆ ในองค์กร แล้วเสนอไปยังผู้บริหารระดับบน มีข้อดีคือความสามารถตอบสนองความต้องการลูกค้าได้ เนื่องจากเข้าสภาพการณ์ทำงานเป็นอย่างดีส่วนข้อด้อยคือหากหน่วยงานย่อยไม่มีมาตรการประกันความรับผิดชอบ จะทำให้เกิดการประมาณการความต้องการทรัพยากรบุคคลเกินความจำเป็น ทำให้เสีย ค่าใช้จ่ายเกินจำเป็น

(3) การวางแผนแบบผสมผสาน โดยใช้ทั้งสองแนวทางข้างต้น เพื่อตอบสนองความต้องการของลูกจ้างและประสิทธิภาพในการใช้ทรัพยากรบุคคล

2) การสรรหา (Recruitment) คือ การจัดหาผู้สมัครงานอย่างเพียงพอที่องค์กรจะคัดเลือกบุคคลที่มีคุณสมบัติตามที่องค์กรต้องการซึ่งสามารถสรรหาได้จากภายใน (Recruiting internally) ด้วยการรับสมัครบุคลากรภายในองค์กรทดแทนตำแหน่งงานที่ว่างลง อาจรับสมัครผ่านสื่อต่างๆ ภายในองค์กร เช่น ป้ายประกาศ บันทึกข้อความ อีเมล (E-mail) เป็นต้น ถือเป็น การสร้างขวัญและกำลังใจให้แก่บุคลากร เพราะแสดงถึงการสนับสนุนให้เกิดความก้าวหน้าในงานและการสรรหาจากภายนอก (Recruiting external) เช่น ตลาดนัดแรงงาน (Job fairs) การโฆษณา บริษัท จัดหางาน สถาบันการศึกษา เป็นต้นซึ่งจะทำให้องค์กรได้แนวคิดใหม่ๆ ในการทำงาน

3) การคัดเลือก (Selection) คือ การตัดสินใจร่วมกันขององค์กรในการเลือกผู้สมัครที่มีคุณสมบัติเหมาะสม ตรงตามความต้องการขององค์กรเข้าร่วมงาน ซึ่งมีขั้นตอนการพิจารณา ดังนี้

- (1) การกรอกใบสมัครงาน
- (2) การสัมภาษณ์เพื่อการกลั่นกรอง
- (3) การทดสอบ
- (4) การตรวจสอบภูมิหลัง
- (5) การสัมภาษณ์ในรายละเอียดเพื่อหาข้อมูลเพิ่มเติมจากใบสมัคร
- (6) การตรวจสอบร่างกาย

4) การแนะนำตัวเข้าทำงานและการปฐมนิเทศ (Guidance for working and orientation) เป็นการให้ข้อมูลแก่พนักงานใหม่ เพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างสะดวก และมีประสิทธิภาพ ซึ่งการปฐมนิเทศแบ่งเป็นการปฐมนิเทศแบบเป็นทางการ (Formal Orientation) ซึ่งจัดโดยองค์กรมีวัตถุประสงค์เพื่อต้อนรับบุคลากรใหม่ สร้างความคุ้นเคยกับนโยบาย กฎระเบียบการทำงาน วิธีการปฏิบัติงาน ระบบค่าตอบแทน ผลประโยชน์เกี่ยวกับขององค์กร ซึ่งการปฐมนิเทศควรดำเนินการให้เร็วที่สุด อาจทำก่อนหรือวันแรกของการทำงาน เพื่อป้องกันไม่ให้นักบุคลากรใหม่เลียนแบบพฤติกรรมการทำงานที่ไม่เหมาะสม และการปฐมนิเทศแบบไม่เป็นทางการ (Informal Orientation) เป็นการที่บุคลากรใหม่ได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับองค์กร วิธีการปฏิบัติงาน และวัฒนธรรมองค์กรจากเพื่อนร่วมงาน ซึ่งองค์กรหวังว่าข้อมูลที่บุคลากรใหม่ได้รับจะสอดคล้องกับข้อมูลข่าวสารที่ได้รับจากการปฐมนิเทศที่เป็นทางการ

5) การช้รางวัล มีวัตถุประสงค์ให้นักบุคลากรมีความปลอดภัยในการทำงาน มีสุขอนามัยที่ดี ได้รับการคุ้มครองจากอันตรายทั้งปวง มีแรงจูงใจในการทำงาน และต้องการทำงาน

กับองค์การ ไปนานเท่านั้น ซึ่งจะเกี่ยวข้องกับความปลอดภัยและสุขอนามัยในการทำงาน (Safety and Health) ค่าตอบแทน (Compensation) หรือผลตอบแทนที่ได้รับ อาจอยู่ในรูปตัวเงิน หรือไม่ใช้ตัวเงินก็ได้ ซึ่งสามารถจูงใจให้บุคลากรปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ ส่งเสริมขวัญกำลังใจ และเสริมสร้างฐานะความเป็นอยู่ของบุคลากรให้ดีขึ้น

6) การฝึกอบรมและการพัฒนา (Training and development) สำหรับการฝึกอบรมใช้ในการสอนทักษะทางเทคนิคให้กับบุคลากรที่ไม่ใช่ระดับการบริหาร ส่วนการพัฒนาหมายถึงโครงการที่พยายามจะปรับปรุงทักษะทางเทคนิคมนุษยสัมพันธ์ และความคิดผู้บริหารให้ดีขึ้น ในการพิจารณาการฝึกอบรมและพัฒนาจะเน้นที่โครงการฝึกอบรม (Training projects) สำหรับมีวิธีการฝึกอบรมที่ผู้บริหารสามารถใช้ได้ คือ 1) วิธีการฝึกอบรมในขณะที่ทำงาน รวมทั้งการสับเปลี่ยนงาน (Job rotation) เพื่อเรียนรู้ทักษะอย่างกว้างๆ ภายในระยะเวลาหนึ่ง เป็นการฝึกเป็นลูกมือ (Apprenticeship) โดยที่บุคลากรได้รับการฝึกอบรมภายใต้การให้แนวทางของบุคลากรที่เป็นเพื่อนร่วมงานที่มีทักษะสูงมาก 2) วิธีการฝึกอบรมนอกเวลาการทำงาน แต่พยายามจำลองสภาพแวดล้อมการทำงานให้เหมือนจริง ทั้งการฝึกอบรมภายในห้องทดลองกับเครื่องมือจริงๆ และภายในสภาพแวดล้อมของงานที่เป็นจริง แต่อยู่ภายในห้องที่ไม่ใช่สถานที่ทำงาน การฝึกอบรมแบบนี้มีเป้าหมายคือ การหลีกเลี่ยงจากแรงกดดันต่างๆ ภายในสถานที่ทำงาน

7) การประเมินผลการดำเนินงาน เป็นการระบุนกการวัดและการบริหารผลการปฏิบัติงานของบุคลากร เพื่อนำผลที่ได้ไปใช้ในการบริหาร การพัฒนาองค์กรและบุคลากร ซึ่ง อนิวัช แก้วจันทร์ (2556 น. 137-144) ได้อธิบายเทคนิคการประเมินผลการปฏิบัติงานไว้ ดังนี้

(1) การจัดอันดับคุณภาพ โดยการให้คะแนน (Graphic rating scale techniques) เป็นวิธีการประเมินค่าของสถานการณ์หรือคุณลักษณะของบุคลากรโดยวัดออกมาเป็นค่าระดับคะแนนต่างๆ โดยทั่วไปจะใช้เกณฑ์คุณลักษณะของบุคลากรในการประเมิน ได้แก่ คุณภาพงาน ปริมาณงาน เป็นต้น วิธีนี้ผู้ประเมินจะให้คะแนนผู้ถูกประเมิน โดยวงกลมลงในช่องค่าระดับคะแนนตามที่กำหนดไว้ และให้คำแนะนำด้วยเพื่อพนักงานจะได้ปรับปรุงและแก้ไขในเรื่องนั้นๆ ได้ คุณลักษณะของผู้ถูกประเมินมีมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับความพึงพอใจและเกณฑ์ที่จะนำมาใช้ของแต่ละองค์การ

(2) การใช้แบบสำรวจรายการ (Checklist method) เป็นการนำข้อมูลหลักๆ มาใช้ในประเมินผลการปฏิบัติงาน ข้อมูลหลักๆ จะถูกกำหนดขึ้นโดยอาจใช้เกณฑ์การกระทำและพฤติกรรมในการทำงาน เช่น คุณภาพของงาน ปริมาณงาน ทักษะที่ต้องงาน การให้ความร่วมมือในการทำงาน เป็นต้น เกณฑ์จะกำหนดขึ้นจากความต้องการที่จะตรวจสอบหรือวินิจฉัยในประเด็นที่

เกี่ยวข้องกับกาปฏิบัติงานในองค์การโดยวัดออกมาเป็นค่าระดับคะแนนจากน้อยที่สุดคือ 1 คะแนนไปยังคะแนนมากที่สุดคือ 5 คะแนน ผู้ประเมินจะต้องให้ค่าระดับคะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนด

(3) การจัดลำดับทางเอก (*Alternation ranking method*) เป็นวิธีการประเมินผลการปฏิบัติงานเพื่อแสวงหาบุคคลที่ปฏิบัติงานได้ค่าคะแนนมากที่สุดเรียงลำดับลงไปถึงบุคคลที่ได้ค่าคะแนนน้อยที่สุด ในลำดับแรกผู้ประเมินจะให้ค่าระดับคะแนนการประเมินจากการปฏิบัติงานตามตำแหน่ง หน้าที่ และความรับผิดชอบ โดยคะแนนที่ได้จะต้องกำหนดลำดับแต่จะไม่เรียงลำดับก่อนหลัง หลังจากได้ประเมินผลพนักงานจนครบทุกคนแล้วผู้ประเมินจะนำค่าคะแนนของผู้ปฏิบัติงานทุกคนมาสรุปผลการประเมินอีกครั้งโดยนำรายชื่อพร้อมทั้งระดับคะแนนของบุคคลที่ผู้ประเมินทั้งหมดไปกำหนดลำดับที่ใหม่โดยจัดลำดับจากบุคคลที่ได้รับคะแนนมากที่สุดไปหาบุคคลที่ได้รับค่าคะแนนน้อยที่สุด โดยเรียงลำดับจากลำดับที่ 1 ลำดับที่ 2 และลำดับที่ 3 ตามลำดับ

(4) การเขียนบันทึกเหตุการณ์สำคัญๆ (*Critical incident method*) เป็นวิธีการประเมินผลโดยให้บุคลากรในองค์การเขียนรายงานเหตุการณ์สำคัญที่สามารถระบุหรืออธิบายถึงประสิทธิภาพในการทำงานของตนเองในหน่วยงาน ซึ่งรายงานจะถูกบันทึกไว้เพื่อนำมาใช้ในการประเมินผลของบุคคลนั้น

(5) การประเมินแบบบังคับให้เลือก (*Forced choice techniques*) เป็นการพัฒนาวิธีการประเมินผลจากเทคนิคการประเมินผลการปฏิบัติงานแบบการจัดอันดับคุณภาพ เนื่องจากเห็นว่าแบบการจัดอันดับคุณภาพนั้นอาจเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ประเมินให้ค่าระดับคะแนนในการประเมินที่มีความหลากหลายมากเกินไป อาจมีผลให้ผู้ถูกประเมินได้คะแนนที่ต่างจากความเป็นจริงได้โดยง่าย การประเมินผลแบบบังคับให้เลือกจึงกำหนดค่าระดับคะแนนให้น้อยลงโดยทั่วไปจะใช้เพียง 2 ระดับ คือมากหรือน้อยเท่านั้น

(6) การเปรียบเทียบเป็นคู่ (*Paired comparison method*) เป็นการวัดผลการปฏิบัติงานของบุคลากรทั้งหมดในหน่วยงาน โดยนำบุคลากรทั้งหมดมาเปรียบเทียบผลการปฏิบัติงานเป็นคู่ๆ จนครบ จากนั้นผู้ประเมินจะสรุปจำนวนครั้งที่บุคคลถูกเปรียบเทียบโดยไม่จำเป็นต้องเรียงลำดับคะแนนที่ได้ การประเมินผลแบบนี้จะใช้สำหรับการเปรียบเทียบบุคคลที่มีผลการปฏิบัติงานในระดับที่ใกล้เคียงกันเท่านั้น โดยจะไม่นำบุคคลที่มีผลการปฏิบัติงานดีไปเปรียบเทียบกับบุคคลที่มีผลการปฏิบัติงานไม่ดีวิธีการนี้จึงค่อนข้างใช้เวลาและยุ่งยากมากในการดำเนินการจึงไม่เหมาะสมกับหน่วยงานที่มีบุคลากรจำนวนมาก เพราะจะทำให้เกิดความล่าช้าและผิดพลาดได้ง่ายแม้ว่าจะเป็นวิธีการประเมินผลการปฏิบัติงานที่มีความละเอียดและมีความเที่ยงตรงมากก็ตาม

(7) *การเขียนเรียงความบรรยาย (Narrative forms)* เป็นการประเมินผล โดยให้บุคลากรแต่ละคนเขียนบรรยายงานในหน้าที่และความรับผิดชอบของตน จุดมุ่งหมายเพื่อ ประเมินบุคคลด้านมาตรฐานการทำงานและความก้าวหน้าของงานในหน้าที่ และพัฒนาการในการ ปฏิบัติงานของแต่ละบุคคล การประเมินผลวิธีนี้ผู้ประเมินและผู้รับผิดชอบต้องสังเกตการปฏิบัติงาน ของผู้ได้บังคับบัญชาทุกคน และบันทึกเก็บเป็นข้อมูลเพื่อนำข้อมูลมาใช้เปรียบเทียบกับเรียงความ บรรยายของผู้ได้บังคับบัญชาจะทำให้ผู้ประเมินสามารถประเมินผลได้อย่างยุติธรรม เทียบตรงและ เป็นเหตุเป็นผลมากที่สุด

(8) *การใช้คณะกรรมการ (Group appraisal)* เป็นการประเมินผลที่มีความเที่ยงและสามารถหลีกเลี่ยงอคติได้มาก เนื่องจากคณะกรรมการที่ถูกแต่งตั้งอยู่ในระดับ หัวหน้างาน มีความรู้ในงานแต่ละหน้าที่และใกล้ชิดกับพนักงาน คณะกรรมการจะต้องมีประธาน ซึ่งเป็นผู้ตัดสินใจขาดกรณีที่ไม่สามารถตัดสินใจได้ การประเมินผลการปฏิบัติงานแบบนี้ โดยทั่วไป จะนำผลไปใช้ในการพิจารณาตัดสินใจเพื่อเลื่อนตำแหน่ง เพื่อการโยกย้าย การลดตำแหน่งงานและ การพัฒนาบุคลากรเป็นต้น จึงไม่นิยมใช้เพื่อการตัดสินใจเรื่องการจ่ายค่าตอบแทน

(9) *การประเมิน 360 องศา* เป็นการประเมินผลการปฏิบัติงาน โดยอนุญาต ให้บุคคลที่มีความใกล้ชิดกับบุคลากรทำหน้าที่เป็นผู้ประเมินผล ได้แก่ หัวหน้างาน เพื่อนร่วมงาน ลูกน้องและลูกค้า เป็นต้น ส่วนใหญ่ไม่นิยมนำผลมาใช้ในการเลื่อนขั้นเลื่อนเงินเดือนแต่มีความ เหมาะสมสำหรับการนำมาใช้ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

6.3.4 การสั่งการ (Directing)

การสั่งการ หมายถึง การดำเนินการของผู้บังคับบัญชาในการมอบหมายงาน ให้ผู้ได้บังคับบัญชาหรือผู้ร่วมงาน หรือดเว้นการปฏิบัติงานอย่างใดอย่างหนึ่ง (ฐาปนา ฉันทไพศาล, 2559) การสั่งการมีลักษณะ (Characteristics of Directing) (บุตรี จารุโรจน์, 2558) ดังนี้

1) *การสั่งการเป็นลายลักษณ์อักษร (Written Directing)* ซึ่งใช้ในกรณีที่ต้องการส่งคำสั่งไปให้อีกแห่งหนึ่งทราบโดยแน่ชัด กรณีผู้รับคำสั่งมีความเข้าใจช้าหรือซีลิม กรณี คำสั่งมีรายละเอียดปลีกย่อยมาก ยากแก่การจดจำ กรณีต้องการให้ผู้รับคำสั่งเป็นผู้รับผิดชอบ โดยตรง กรณีเป็นคำสั่งที่ต้องการให้ปฏิบัติตามคำสั่งอย่างถูกต้อง และกรณีเป็นคำสั่งที่เป็นจำนวน ตัวเลข กำหนดเวลา ฯลฯ การสั่งการแบบนี้มีข้อบกพร่องที่อาจเกิดขึ้นได้ คือ 1) ข้อความของคำสั่งที่ ยาวเกินไป 2) ความซับซ้อนยุ่งยากต่อความเข้าใจ 3) ไม่เรียงลำดับทำให้เข้าใจให้เข้าใจง่าย 4) ใช้ศัพท์ วิชาการมากเกินไป 5) ผู้รับคำสั่งไม่ได้รับอำนาจและขาดอุปกรณ์ในการปฏิบัติงาน 6) ผู้ปฏิบัติงาน ขาดความสามารถที่จะปฏิบัติตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย และ 7) คำสั่งที่มอบหมายให้ปฏิบัติไม่ ชัดเจน

2) การสั่งด้วยวาจา (*Verbal Directing*) ซึ่งเป็นคำสั่งที่ไม่ค่อยมีรายละเอียดมากนัก ใช้กับคำสั่งที่ที่ไม่เหมาะสมจะสั่งเป็นลายลักษณ์อักษร หรือเมื่อต้องการอธิบายคำสั่งที่เป็นลายลักษณ์อักษรให้เข้าใจง่ายขึ้น หรือคำสั่งที่ไม่มีความสำคัญมากนัก หรือคำสั่งที่ต้องการกระตุ้นเตือนการทำงาน มีข้อบกพร่องที่อาจเกิดได้ คือ 1) พูดไม่ชัดเจน ทั้งคำถามและคำตอบ 2) ใช้คำสั่งในภาษาไม่คุ้นเคย 3) คาดการณ์ผิด คิดว่าผู้รับคำสั่งเข้าใจดี 4) ไม่เจาะจงแจ่มแจ้ง คำสั่งยาวมากเกิดไปสำหรับเรื่องเดียว และ 5) ใช้ศัพท์วิชาการมากเกินไป

6.3.5 การควบคุม (*Controlling*)

การควบคุมเป็นกระบวนการติดตามตรวจสอบและประเมินผลการปฏิบัติงานในส่วนต่างๆ ขององค์การ เพื่อให้ผลการปฏิบัติงานที่เกิดขึ้นเป็นไปตามมาตรฐานหรือเป้าหมายที่กำหนดไว้ ซึ่งเป็นหน้าที่ของผู้บริหารทุกระดับจะต้องเกี่ยวข้องอยู่เสมอ โดยการควบคุมจะมีส่วนประกอบสำคัญ คือ ต้องมีการกำหนดมาตรฐานหรือเป้าหมายไว้เป็นการล่วงหน้า ต้องมีการเปรียบเทียบผลงานกับมาตรฐาน และการดำเนินการแก้ไข โดยการควบคุมสามารถจำแนกได้ 3 ประเภท ดังนี้ (บุตรี จารุโรจน์, 2558)

1) การควบคุมเบื้องต้น (*Preliminary control*) โดยมุ่งที่ทรัพยากรบุคคล วัสดุ และการเงินที่นำเข้าสู่ภายในองค์การอาจเรียกว่าการควบคุมล่วงหน้า มีความมุ่งหมายคือความมั่นใจว่าคุณภาพของปัจจัยนำเข้าสูงเพียงพอที่จะป้องกันปัญหาได้ เมื่อองค์การดำเนินการควบคุมเบื้องต้นจะคาดคะเน และพยายามระบุและป้องกันความแตกต่างกันที่จะเกิดขึ้น

2) การควบคุมในระหว่างการดำเนินงาน (*Concurrent control*) เป็นการตรวจสอบกิจกรรมของบุคลากรที่กำลังดำเนินอยู่ เพื่อความมั่นใจว่ากิจกรรมเหล่านี้สอดคล้องกับมาตรฐานที่ได้วางแผนไว้ อาจใช้มาตรฐานการปฏิบัติงาน กฎ และข้อบังคับเพื่อนำทางกิจกรรมและพฤติกรรมของบุคคล

3) การควบคุมภายหลังการกระทำ (*Post-action control*) มุ่งที่ผลผลิตขององค์การ บางครั้งเรียกว่า การควบคุมผลผลิต โดยมุ่งที่ผลผลิตภายหลังจากกิจกรรมขององค์การได้สำเร็จลง การควบคุมภายหลังการกระทำจะให้ข้อมูลป้อนกลับที่สามารถใช้วางแผนกิจกรรมในอนาคตได้ดียิ่งขึ้น

จะเห็นได้ว่า กระบวนการบริหาร ประกอบด้วย 1) การวางแผน 2) การจัดองค์การ 3) การจัดการบุคลากร 4) การสั่งการ 5) การควบคุมซึ่งผู้วิจัยได้นำแนวคิดกระบวนการบริหารมาเป็นแนวทางการแสวงหาคำตอบเกี่ยวกับการบริหารงานการสื่อสารเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนายุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์

7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พระมหาสนอง จำนิต (2556) ได้ศึกษา “การพัฒนารูปแบบและยุทธศาสตร์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของมหาวิทยาลัยสงฆ์ในประเทศไทย” มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์แนวทางการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของมหาวิทยาลัยสงฆ์ในประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ประกอบด้วย การเปิดใจยอมรับฟังคำสอนของนักปราชญ์อื่นๆ การสอนแบบบรรยาย การถามตอบปัญหา การสนทนาปราศรัยเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การสอนด้วยทฤษฎี 4 ส. การสอนด้วยปาฏิหาริย์ การเสนอคำสอนที่เป็นแก่นแท้ การประยุกต์หรือบูรณาการคำสอนให้ทันสมัยคณะพระธรรมทูต การปฏิรูปและปฏิวัติ การแสดงพระธรรมเทศนา การปรับบุคลิกภาพตัวเองให้เข้ากับวัฒนธรรมท้องถิ่น การไปเยี่ยมบ้าน การปลูกปลูกอบขวัญกำลังใจ การปฏิบัติแบบเชิงรุก การเข้าหาผู้นำทางศาสนา การเมืองและเศรษฐกิจ การเจริญสัมพันธไมตรี การใช้ล่ามแปล การที่พระมหากษัตริย์ทรงเป็นผู้นำและทรงเป็นผู้สนับสนุน และการอบรมเข้าค่ายคุณธรรม

ศิริโรจน์ นามเสนา (2558) ได้ศึกษา “ภาพลักษณ์ของพระสงฆ์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภาพลักษณ์ของพระสงฆ์ที่เป็นสุปฏิปันโนในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา พบว่า การสร้างภาพลักษณ์ที่ดีเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนานั้น พระสงฆ์ต้องยึดหลักพระธรรมวินัยเป็นหลัก ต้องมีศีลาจารวัตรที่ดีงาม เป็นที่เจริญศรัทธาปสาทะของพุทธศาสนิกชน เป็นผู้ถึงพร้อมด้วยวิชาและจรณะต้องถึงพร้อมด้วยความรู้ รู้ทางธรรม รู้ทางโลกเป็นอย่างดี

พระนัฐวุฒิ สิริจิต (ศรีจันทร์) (2561) ได้ศึกษา “คุณสมบัติของพระนักเผยแผ่ที่พึงประสงค์ในสังคมยุคใหม่ในอำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด” มีวัตถุประสงค์เพื่อเสนอคุณสมบัติของพระนักเผยแผ่ที่พึงประสงค์ในสังคมยุคใหม่ในอำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ผลการวิจัยพบว่า คุณสมบัติพระนักเผยแผ่ที่พึงประสงค์พบว่า ควรนำยกย่อง เป็นผู้ทรงศีล เป็นแบบอย่างที่ดี ยึดโอวาทปปาติโกภักข์เป็นหลัก มีความเชี่ยวชาญในหลักธรรมภาษา มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีประสบการณ์ มีอุดมคติ มีความประพฤติดี รักการเผยแผ่ มีความอดทน เป็นนักเสียดสีที่ดี เป็นผู้มีการเผยแผ่ที่หลากหลาย มีวิธีการน่าสนใจ มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมเป็นอย่างดี มีรูปแบบเผยแผ่หลากหลาย และควรใช้หลักธรรมที่คนส่วนใหญ่สามารถนำไปปฏิบัติได้และให้ผลจริงได้ในชีวิตประจำวัน เหมาะสมกับทุกเพศทุกวัย หลักธรรมที่นำมาเผยแผ่ควรถูกต้องตรงตามหลักคำสอนคนส่วนใหญ่มีความสนใจ และสามารถบูรณาการหลักธรรมเพื่อแก้ปัญหาในสังคมยุคปัจจุบันได้ เช่น หลักอริยสัจ 5 ศีล 5 หลักธรรมเพื่อสร้างความสามัคคีปรองดอง ความเสียสละอุทิศตนไม่เบียดเบียนผู้อื่น ควรเน้นเรื่องของการปฏิบัติสมาธิ

พระมหากษัตริย์วชิรธรรม (2557) ได้ศึกษา “การพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด ผลการศึกษาพบว่ารูปแบบการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค 15 ที่เป็นมาตรฐาน คือ 1) เจ้าสำนักมีวิสัยทัศน์ มีการชวนชวนศึกษาครูงานของสำนัก ที่มีมาตรฐานนำมาปรับปรุงสำนักตนเอง เจ้าสำนักรู้จักกำหนดวัตถุประสงค์ รู้จักริเริ่มโครงการที่เป็นแก่นสารประโยชน์ รู้จักวางแผนโครงการเพื่อปฏิบัติงาน จัดที่พัก อาคารปฏิบัติธรรมให้มีความสะอาด พร้อมใช้งานได้ 2) ด้านบุคลากร รู้จักแบ่งงานและการมอบหมายอำนาจหน้าที่การงาน รู้จักประสานความสามัคคีและประสานประโยชน์ร่วมกัน รู้จักปกครองบังคับบัญชา รู้จักติดตาม และประเมินผลงาน พัฒนาบุคลิกภาพของตนเองและบุคลากรให้มีภาวะความเป็นผู้นำ จัดการศึกษาทั้งด้านปริยัติควบคู่กับการปฏิบัติ หมั่นประชุมกันเนื่องนิตย์ 3) ด้านการบริหารจัดการภายในสำนัก จัดทำบัญชี รายรับ-รายจ่ายให้เป็นระบบ โปร่งใส ชัดเจน ตรวจสอบได้ บัญชีการเงินของสำนักปฏิบัติธรรมควรแยกจากบัญชีวัด จัดทำสถิติผู้เข้ารับการศึกษา มีการตั้งทุนเพื่อการเผยแผ่ของสำนักปฏิบัติธรรม ประชาสัมพันธ์กิจกรรมผ่านทางสื่อ จัดทำสื่อการปฏิบัติธรรม และหนังสือคู่มือการปฏิบัติพระกัมมัฏฐาน

ทิพย์ชล เทพรังษิรุกุล, (2553) ได้ศึกษา “การวิเคราะห์สื่อและการสร้างสารที่ใช้ในการเผยแผ่หลักธรรมทางพุทธศาสนา กรณีศึกษาเปรียบเทียบ แม่ชีศันสนีย์ เสถียรสุด กับพระมหาสมปอง ตาลปุตฺโต” มีวัตถุประสงค์เพื่อทราบถึงการสร้างสารที่ใช้ในการเผยแผ่หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาของแม่ชีศันสนีย์ เสถียรสุด กับพระมหาสมปอง ตาลปุตฺโต พบว่า ทั้งสองท่านมีการสร้างสารที่ใช้ในการเผยแผ่หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาว่าคือ ทั้งสองท่านมีการสร้างสารในลักษณะ การสร้างเนื้อหาให้เหมาะกับกลุ่มเป้าหมาย การใช้ภาษาที่ง่าย ร่วมสมัย การเล่าเรื่อง การยกตัวอย่างบุคคลสำคัญเหมือนกัน แตกต่างกันว่าแม่ชีศันสนีย์นั้นเลือกใช้เหตุการณ์ที่เป็นปัจจุบัน การเล่นคำ การเปรียบเทียบ มาเป็นวิธีในการสร้างเนื้อหาธรรมให้มีความน่าสนใจ และเข้าถึงกลุ่มผู้รับสารมากขึ้น ทางด้านพระมหาสมปองนั้นมุ่งเน้นการสร้างสารโดยใช้ อารมณ์ขัน มุกตลก มาเป็นวิธีหลักในการสร้างเนื้อหาธรรมของธรรมะเคลิเวอรี ผสมกับการจัดเรียงลำดับเนื้อหาและอารมณ์ให้ผู้ฟัง ด้วยหลัก “5 ส” ซึ่งเป็นลักษณะที่โดดเด่นของธรรมะเคลิเวอรี

พระณปวร โทวาท (2560) ได้ศึกษา “ต้นแบบการบริหารจัดการเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาของศูนย์เผยแผ่พระพุทธศาสนาประจำจังหวัดในประเทศไทย” มีวัตถุประสงค์เพื่อเสนอต้นแบบการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพการการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของศูนย์เผยแผ่พระพุทธศาสนาประจำจังหวัดในประเทศไทย พบว่าด้านกระบวนการบริหารจัดการ ประกอบด้วย 1) การวางแผน ต้องเป็นไปตามแผนยุทธศาสตร์การบริหารจัดการและการเผยแผ่ของศูนย์เผยแผ่แต่

ละจังหวัด และต้องสอดคล้องกับแผนแม่บทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติได้จัดทำขึ้น การจัดองค์กร ด้วยการกำหนดบทบาทหน้าที่ของบุคลากรให้ชัดเจน มีแบบโครงสร้างองค์กร มีเป้าหมาย นโยบายและแผนการดำเนินงาน นโยบาย คือ การดำเนินงานตามโครงสร้างองค์กรและแผนที่วางไว้ให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร การสนับสนุนส่งเสริมบุคลากรผู้ทำหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนา การสนับสนุนหน่วยงานในสังกัดก็คือวัดให้มีความพร้อมในการเผยแผ่เทคโนโลยี คือการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้เป็นเครื่องมือในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาผ่านสื่อมวลชน IT และสื่อชุมชน สถานวิทยุชุมชน เพื่อให้เข้าถึงประชาชนทุกกลุ่มเป้าหมาย การพัฒนาศักยภาพ คือ การจัดโครงการอบรม เพื่อพัฒนาบุคลากรผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาให้มีความรู้ความสามารถทั้งทางด้านเทคนิค ทักษะ กลยุทธ์ และวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนา มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และสร้างเครือข่ายกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง วิธีการเผยแผ่ คือ การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุก การประยุกต์ให้หลักธรรมให้เข้ายุคสมัยปัจจุบัน การนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการเผยแผ่ การสร้างเครือข่าย และมุ่งเน้นให้ความรู้แก่ผู้ฟัง 2) การเรียนรู้ โดยใช้หลักสัปปริสธรรม 7 คือ แนวทางการบริหารจัดการแนวพุทธที่มีได้หวังผลกำไร เป็นการส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ มีความเมตตาต่อกันและรู้เท่าทันโลก เป็นการประยุกต์หลักธรรมให้เข้ากับยุคสมัย มีกระบวนการเพื่อสร้างสรรค์ปัญญา คือสร้างภูมิคุ้มกันให้กับชุมชน เพื่อให้ชุมชนใช้ความรู้ท้องถิ่นในการสร้างความเข้มแข็ง ศูนย์เผยแผ่พระพุทธศาสนาประจำจังหวัด เป็นศูนย์ประสานงานกลางประจำจังหวัด คอยอำนวยความสะดวก เป็นที่ปรึกษา พัฒนาบุคลากร ให้การอุปถัมภ์ และปฏิบัติตามนโยบาย ข้อกำหนด ข้อบังคับ วัตถุประสงค์ และอื่นๆ ตามที่ศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาแห่งชาติกำหนดหรือมอบหมาย พระสงฆ์และชุมชน พระสงฆ์มีหน้าที่ศึกษาเรียนรู้คำสอนให้เข้าใจ ปฏิบัติตามคำสอนแล้วนำไปสอนผู้อื่นเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชน 3) นวัตกรรม โดยใช้สื่อสมัยใหม่ มีเครือข่ายเทคโนโลยีสารสนเทศ มาใช้ในการเผยแผ่ให้เข้าถึงทุกกลุ่มเป้าหมายและให้เกิดประโยชน์อย่างมาก มีการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับระเบียบมหาเถรสมาคมว่าด้วยการเผยแผ่พระพุทธศาสนา พ.ศ. 2550 อย่างต่อเนื่องเป็นรูปธรรม 4) เครือข่ายพระสงฆ์ เพื่อประสานงานในการเผยแผ่ และมีการสร้างองค์ความรู้ โดยส่งเสริมให้ประชาชนใช้หลักธรรมทางศาสนาจนเกิดจิตสำนึกที่ถูกต้อง รวมกลุ่มสร้างเครือข่ายการทำงานร่วมกันอย่างเข้มแข็ง และร่วมในการบริหารจัดการชุมชนให้เกิดความเป็นธรรม และโปร่งใสในการพัฒนาชุมชน การบูรณาการ บ้าน วัด โรงเรียน และชุมชน

สุรรัตน์ พักน้อย และอินทกะ พิริยะกุล (2561) ได้ศึกษา “ภาพลักษณ์ของพระพุทธศาสนา ในมุมมองของพุทธศาสนิกชนชาวไทย” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยภาพลักษณ์ที่มีผลต่อความ จงรักภักดีของพุทธศาสนิกชนชาวไทย และนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ในการวางแนวทาง

และบริหาร จัดการภายในองค์กรพระพุทธศาสนา ให้ตรงตามความต้องการของพุทธศาสนิกชนได้ ผลการวิจัยพบว่าแนวทางการบริหารจัดการภายในองค์กรพระพุทธศาสนา ให้สอดคล้องกับความต้องการของพุทธศาสนิกชน ต้องมีการจัดธรรมะเคลื่อนที่เพื่อบรรยายหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนา ทั้งในหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และองค์กรภาคประชาชนเพิ่มมากขึ้น ตลอดจนจัดทำสื่อเผยแพร่ ธรรมะในช่องทางที่หลากหลายมากขึ้น

ณัฐสิทธิ์ วงศ์ตลาด พระครูคัมภีรญาณ และเอกฉัท จารุเมธีชน (2560) ได้ศึกษา “การจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดอุดรธานี” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และเสนอแนวทางการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของสำนักปฏิบัติธรรม ในจังหวัดอุดรธานี พบว่า สำนักปฏิบัติธรรมมีสภาพการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนา มีกระบวนการบริหาร ได้แก่ การวางแผน การจัดองค์กร การบริหารบุคคล การสั่งการหรืออำนวยการ ประสานงาน การรายงาน และการจัดงบประมาณ ส่วนแนวทางการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของสำนักปฏิบัติธรรมจำเป็นต้องพัฒนาให้มีความเป็นสัปปายะ มีความร่มรื่น มีความสะอาดและมีความปลอดภัยในการอยู่ปฏิบัติธรรม ควรมีการแยกขยะและกำจัดขยะอย่างถูกสุขลักษณะ ควรสร้างที่พัก ห้องน้ำเพิ่ม และแยกเป็นสัดส่วน ห้องพักควรติดพัดลมระบายอากาศ และมุ้งลวด ควรมีการขอความร่วมมือกับชุมชนใกล้เคียงในการใช้เสียงให้พอประมาณ ด้านบุคลากรจำเป็นต้องพัฒนาให้มีภาวะผู้นำ มีเมตตาธรรมและข้อวัตรปฏิบัติ จริยวัตรที่งดงาม ตลอดจนมีความรู้ความสามารถในการถ่ายทอดได้อย่างถูกต้อง ควรจัดหาบุคลากรด้านการเผยแผ่เพิ่มเติมและให้มีความเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย ควรให้โอกาสพระรุ่นใหม่ๆ ได้แสดงธรรม ควรเพิ่มการจัดอบรมการเผยแผ่ ควรมีการจัดบุคลากรไปฝึกอบรมการใช้สื่อเทคโนโลยีในการเผยแผ่และควรเตรียมความพร้อมในการฝึกอบรมบุคลากรรุ่นใหม่ๆ และด้านการบริหาร จำเป็นต้องบริหารคน บริหารงบประมาณ โดยยึดหลักพระธรรมวินัย มีระเบียบ ระบบ ความมีน้ำใจไมตรี และความรักสามัคคี โปร่งใส ตรวจสอบได้ ตลอดจนควรตั้งมูลนิธิ กองทุนในการเผยแผ่ไว้เฉพาะ ควรมีสถานที่ในการศึกษาธรรมะประจำวัดต่างๆ หรือประจำหมู่บ้าน สำนักพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ควรมีการสัมมนาให้ความรู้แก่สำนักปฏิบัติธรรมเกี่ยวกับเรื่องการตั้งทุน การหาทุน และเรื่องบัญชีรายรับ-รายจ่าย ควรมีการอบรมการสื่อสาร และควรมีการตั้งกรรมการแผนกติดตามประเมินผล และถอดบทเรียนหลังเสร็จสิ้นแต่ละโครงการ

รัชนีภา ทับทิมไสย และกิตติพันธ์ คงสวัสดิ์เกียรติ (2555) ได้ศึกษา “การตัดสินใจเข้าปฏิบัติธรรมที่วัดอัมพวัน จังหวัดสิงห์บุรี ของพุทธศาสนิกชน อายุระหว่าง 20 – 70 ปี” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยการตัดสินใจเข้าปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน อายุระหว่าง 20 – 70 ปี ผลการวิจัยพบว่า การตัดสินใจเข้าหน้าที่ต่อคุณภาพการให้บริหาร โดยภาพรวมมีการตัดสินใจ

ในระดับมาก คือ การรับเรื่อง การให้คำแนะนำ ติดตามตามความต้องการ มีอิทธิพลการตัดสินใจสูง รองลงมาคือ บริการด้วยความสะดวกรวดเร็วในการติดต่อสอบถามข้อมูลตามความต้องการอย่างครบถ้วน การกระตือรือร้นช่วยเหลือแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นตรงตามความต้องการของท่าน

พระมหาศักรินทร์ คุณปญ โณ พระครูโฆสิตวัณณานุกูล และสวัสดี อโณทัย (2561) ได้ศึกษา “ศึกษาวิเคราะห์พุทธวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ในคัมภีร์อรรถกถาธรรมบท” โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้พุทธวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ในอรรถกถาธรรมบทกับสังคมในปัจจุบัน และเพื่อศึกษารูปแบบและองค์ความรู้ใหม่จากพุทธวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ในคัมภีร์อรรถกถาธรรมบท ผลการวิจัยพบว่า พระพุทธศาสนาในปัจจุบันได้ปรับเปลี่ยนการสอนไปจากอดีตที่มุ่งสอนให้หลุคพ้นเข้านิพพาน แต่ยังมุ่งสอนให้คนหลุคพ้นเข้าสู่นิพพานเหมือนเดิม เพียงแต่นำคำสอนมาประยุกต์ใช้ให้เกิดการสร้างสรรคให้เป็นคนดีเพื่อความสงบสุขของ สังคม และความสงบใจให้เป็นพื้นฐานให้กับบุคคลก่อน ที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะสถานการณ์ทาง โลกได้เปลี่ยนไป วิถีชีวิตของคนในสังคมก็เปลี่ยนไป ดังนั้น จุดหมายหลักของพระพุทธศาสนายังสอนเพื่อให้คนพ้นทุกข์ เข้าสู่นิพพานเป็นจุดสูงสุดและพ้นทุกข์กับสถานการณ์ที่เปลี่ยนไปของจริยธรรมแบบโลกปัจจุบัน การแสวงหาปัจจัยให้พอแก่ความต้องการของชีวิต หรือมีวัตถุพร้อมบริบูรณ์ไม่ใช่เป็นจุดหมายในตัวของมันเอง เพราะเป็นเพียงขั้นต้น เป็นเพียงวิธีการขั้นตอนหนึ่งสำหรับช่วยให้ก้าวต่อไปสู่จุดหมายที่สูงกว่า เป็นพื้นฐานการพัฒนาคุณภาพชีวิต ซึ่งการประยุกต์ใช้พุทธวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในอรรถกถาธรรมบทกับสังคมใน ปัจจุบัน มี 4 เรื่อง ได้แก่ คำสอนเรื่องกฎแห่งกรรม คำสอนที่สอดคล้องกับหัวใจพระพุทธศาสนา คำสอนเกี่ยวกับความประพฤดีส่วนบุคคลกิจที่ตนพึงกระทำ และคำสอนเกี่ยวกับการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น และพุทธวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระพุทธเจ้านั้น พระองค์ทรงใช้รูปแบบที่ต่างกัน เพื่อความสะดวกต่อการทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการสอนพุทธธรรมของพระองค์ เบื้องต้นได้ทรงกำหนดรู้จากตัวของบุคคลที่กำลังรับฟังการสอน ถ้าหากว่าบุคคลมีระดับสติปัญญาน้อย พระองค์ก็จะใช้วิธีสอนธรรมอีกแบบหนึ่ง ถ้าผู้มีสติปัญญาแก่กล้าแล้วก็จะปรับใช้อีกวิธี เพื่อประโยชน์แก่การเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้เจริญมั่นคง และวางรากฐานแก่พระสาวกได้เป็นแนวทางในการประกาศสังฆธรรมของพระองค์ ซึ่งได้รูปแบบและองค์ความรู้ใหม่จากพุทธวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ในคัมภีร์อรรถกถา ได้แก่ พุทธวณะ ปุจฉ-วิสัชนา และการใช้สื่อทันกระแสโลก

กมลวรรณรัตน์ ดิษบรรจง (2558) ได้ศึกษา “การพัฒนาารูปแบบการเผยแผ่ธรรมะในพระพุทธศาสนา ของพระสงฆ์ไทยแก่พุทธศาสนิกชน” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการเผยแผ่ธรรมะในพระพุทธศาสนา ของพระสงฆ์ไทยแก่พุทธศาสนิกชนในปัจจุบัน ผลการวิจัยพบว่าที่พบว่าเป็นปัจจุบันพระสงฆ์ไทยเผยแผ่ธรรมะพุทธศาสนิกชนด้วยรูปแบบ 1) สื่อบุคคล ได้แก่ การเทศน์

การบรรยาย การสนทนา การตอบปัญหาและการจัดกิจกรรม 2) สื่อสิ่งพิมพ์ ได้แก่ หนังสือ พ็อคเก็ตบุ๊ก หนังสือพิมพ์ วารสาร นิตยสาร 3) สื่ออิเล็กทรอนิกส์ ได้แก่ อินเทอร์เน็ต เฟสบุ๊ก อีบุ๊ก ไลน์ ทวิตเตอร์ ซีดี ดีวีดี วีซีดี วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และโทรศัพท์มือถือ

พระมหาสมชายกลิ่นจันทร์ ปราบก แก้วเศษ และพระราชวรเมธี (2559) ได้ศึกษา “การเผยแผ่พระพุทธศาสนา : การพัฒนารูปแบบและวิธีการเชิงรุกของคณะสงฆ์ไทย” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการเผยแผ่ พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์ผู้สังฆมไทยจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ผลการวิจัยพบว่ารูปแบบการเผยแผ่พุทธธรรมจากอดีตจนถึงปัจจุบัน มี 7 รูปแบบ ได้แก่ การสอนธรรมแก่คนที่เข้ามาเฝ้าตั้งแต่หนึ่งและหลายคนตามโอกาส การสอนธรรมโดยทรงยกหัวข้อธรรมข้อใดข้อหนึ่ง ที่ควรรู้ควรปฏิบัติ การสอนธรรมแบบอบรม ตักเตือนให้รู้สึกผิดชอบชั่วดี การสอนธรรมแบบสั่งสอนหรือพร่ำสอน การสอนแบบพูดคุยแลกเปลี่ยนความรู้ทาง ธรรมแก่กันและกัน การสอนแบบถามตอบกันและกัน และการสอนธรรมด้วยการแสดงชี้แจงธรรมให้แจ่มแจ้งชัดเจน ปัจจุบันพระสงฆ์ปรับปรุงรูปแบบการเผยแผ่ให้เหมาะสมกับยุคสมัย เช่น การปรับเปลี่ยนรูปแบบการเทศนา การปาฐกถาธรรม การอภิปรายธรรม การสนทนาธรรม การสอนสมถกรรมฐานหรือวิปัสสนากรรมฐาน การใช้สื่อ และอุปกรณ์ประกอบการสอนธรรม การเทศน์มหาชาติหรือการเทศนาแห่ การเทศนาปุจฉา-วิสัชนา การสอนพุทธศาสนาในโรงเรียน การเป็นพิธีกรรายการ การเขียนบทความทางวิทยุและโทรทัศน์ การเขียนบทความลงวารสารหรือหนังสือพิมพ์ การเป็นมัคคุเทศก์ การเป็นครู อาจารย์ หรือวิทยากร การจัดรายการวิทยุและโทรทัศน์ และการสอนธรรมผ่านกิจกรรม

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

คุณฉันทิพนธ์ เรื่องการสื่อสารเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาของยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการสื่อสารเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนา และศึกษาการบริหารงานเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาของยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ และศึกษาแนวทางการพัฒนาการสื่อสารเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) สำหรับกลุ่มวิปัสสนาจารย์ กลุ่มผู้บริหารองค์การ และกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) สำหรับกลุ่มผู้รับสาร การสังเกต (Observation) สำหรับกลุ่มวิปัสสนาจารย์และกลุ่มผู้รับสาร โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant) ด้วยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาตามประเด็นการศึกษา

1. ผู้ให้ข้อมูล

1.1 ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ประกอบด้วย

1.1.1 กลุ่มวิปัสสนาจารย์ กำหนดจากเกณฑ์ประสบการณ์การเป็นวิปัสสนาจารย์ไม่ต่ำกว่า 5 ปี โดยผู้วิจัยใช้วิธีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposefully Selected) จำนวน 7 คน ประกอบด้วย

- 1) อาจารย์มาลี เจนสมุทร
- 2) อาจารย์ศศิภา ปัญญาวัฒนาสกุล
- 3) อาจารย์นิตสารัตน์ ลาวัณยากุล
- 4) อาจารย์ธนวิชน์ เกตน์วิมุต
- 5) อาจารย์ประเสริฐ อุทัยเฉลิม
- 6) พระครูบวรวิรวงศ์ (พระอาจารย์ครรชิต อภิญาจโน)
- 7) พระอาจารย์รุจ โปธิญาณ

1.1.2 กลุ่มผู้รับสาร กำหนดจากเกณฑ์ประสบการณ์ในการเข้าร่วมโครงการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ไม่นต่ำกว่า 5 ปี โดยผู้วิจัยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposefully Selected) จำนวน 14 คน ประกอบด้วย

- 1) แม่จี สรภัส พันธุนนท์
- 2) แม่จี ส.จิรสุตตา ธรรมมิกา
- 3) นางสาววิลาวัณย์ เหลืองเถลิงพงษ์
- 4) นางสาวพรพิมล แดงตาล
- 5) พระราเชนทร์ จิตตสุโก
- 6) นายพาทิน ปรีชาวุฒิเดช
- 7) นางปวีณวรรณ โภควนิช
- 8) นางสาววิวรรณ วงศ์พันธ์
- 9) นายวิวัฒน์ เหลืองเวชการ
- 10) นางสมลักษณ์ ขยันการนาวิ
- 11) นางเกื้อจิตร แชรรัมย์
- 12) นางเกศรา รักษาติ
- 13) นางสาวเมตตา วงศ์จิงใจหาญ
- 14) นางสาวณัฐสุดา ชีระเลิศวงศ์

1.1.3 กลุ่มผู้บริหารองค์กร กำหนดจากเกณฑ์การเป็นผู้มีตำแหน่งในระดับผู้บริหารระดับสูง ผู้บริหารระดับกลาง ผู้บริหารระดับต้น ที่มีอายุงานไม่ต่ำกว่า 5 ปี โดยผู้วิจัยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposefully Selected) จำนวน 7 คน ดังนี้

ตารางที่ 3.1 กลุ่มผู้บริหารองค์การ กำหนดจากเกณฑ์การเป็นผู้มีตำแหน่งในระดับผู้บริหารระดับสูง ผู้บริหารระดับกลาง ผู้บริหารระดับต้น ที่มีอายุงานไม่ต่ำกว่า 5 ปี

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	ตำแหน่ง
1. ผู้บริหารระดับสูง	นางสาวพัฒนันรี แยมโกสมภัก	ผู้อำนวยการ/เลขานุการ คณะกรรมการบริหาร
	นายสุวิชา ปัทมจิตร	ที่ปรึกษาฝ่ายงานทรัพยากรบุคคล
2. ผู้บริหารระดับกลาง	นายวิจิต เทียงธรรม	หัวหน้าฝ่ายกิจกรรม/โสตทัศนูปกรณ์/ วิชาการ/ศูนย์องค์ความรู้และ ห้องสมุด/MWDC
	นางสาวพรทวิ เอกอินทร์	อดีตหัวหน้าฝ่ายสื่อสารองค์การและ อุปถัมภ์
	นายแสงสุริย์ ลามอ	ผู้จัดการศูนย์ 2
3. ผู้บริหารระดับต้น	นางสาวจิตพร สินตรา	เจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์อาวุโส
	นางสาวศิริพร เกษนาค	เจ้าหน้าที่ทรัพยากรบุคคล

1.1.4 กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ กำหนดจากเกณฑ์การเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญและมีประสบการณ์การเป็นนักวิชาชีพด้านการบริหารสื่อเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนา นักวิชาการด้านการสื่อสาร และนักวิชาการด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยผู้วิจัยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposefully Selected) ไม่น้อยกว่า 5 ปี จำนวน 3 คน ดังนี้

ตารางที่ 3.2 กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ กำหนดจากเกณฑ์การเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญและมีประสบการณ์

ลำดับ	ชื่อ-สกุล	ตำแหน่ง
1. นักวิชาชีพด้านการบริหาร สื่อเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนา	พระศรีวิจิราภรณ์	ผู้อำนวยการสถานีวิทยุโทรทัศน์โลก พระพุทธศาสนา เฉลิมพระเกียรติ (WBTV)
2. นักวิชาการด้านการสื่อสาร	ผศ.ดร.นารีรัตน์ ศรียศศรี	อาจารย์ประจำสาขาเทคโนโลยีการ โทรทัศน์และวิทยุกระจายเสียง มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล กรุงเทพ
3. นักวิชาชีพด้านการเผยแผ่ พระพุทธศาสนา	พระครูนิรมิตสังฆกิจ	ประธานหลักสูตรสาขาวิชา พระพุทธศาสนา มหาจุฬาลงกรณ์ ราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อ 1 ได้แก่

2.1.1 *แบบสัมภาษณ์เชิงลึก* สำหรับกลุ่มวิปัสสนาจารย์ และกลุ่มผู้รับสาร
ในการศึกษาประเด็นกระบวนการสื่อสารเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาของยุวพุทธิกสมาคมแห่ง
ประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ โดยผู้วิจัยได้ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่สร้างขึ้นในเบื้องต้น
ให้ครอบคลุมและสอดคล้องกับตัวแปรที่ศึกษา หลังจากนั้นปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษา และให้
ผู้ทรงคุณวุฒิดำเนินการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ซึ่งแบบสัมภาษณ์เชิงลึก ได้แก่ แบบสัมภาษณ์
แบบกึ่งโครงสร้าง เพื่อใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึก และแบบสัมภาษณ์ในการสนทนากลุ่ม

2.1.2 *แบบสังเกต* สำหรับใช้ในการบันทึกกระบวนการสื่อสารของผู้ส่งสารและ
ผู้รับสารในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์

2.1.3 *สมุดบันทึกสนาม* สำหรับบันทึกข้อมูลจากการสังเกต

ตารางที่ 3.3 แสดงข้อมูลโครงสร้างประเด็นการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม การสังเกต
เกี่ยวกับกระบวนการสื่อสารเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาของยุวพุทธิกสมาคมแห่ง
ประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์

ประเด็นคำถาม	รายละเอียดคำถาม	หมายเหตุ
กระบวนการ สื่อสารเพื่อเผยแผ่ พระพุทธศาสนา	<ol style="list-style-type: none"> 1. กลุ่มผู้ส่งสาร ได้แก่ จุดมุ่งหมาย ความรู้ทักษะการสื่อสาร ทักษะคติผู้ส่งสารที่มีต่อตนเอง ต่อเนื้อหาสาร และต่อผู้รับสาร ประสบการณ์การเผยแผ่และการสร้างความน่าเชื่อถือ 2. สาร ได้แก่ ประเด็นเนื้อหาสาร วิธีการเผยแผ่ 3. สื่อ ได้แก่ ประเภทของสื่อที่ใช้ 2. กลุ่มผู้รับสาร ได้แก่ จุดมุ่งหมาย ความรู้ ทักษะการสื่อสาร และทัศนคติผู้รับสารที่มีต่อตนเอง ต่อเนื้อหาสาร และต่อผู้ส่งสาร 	- ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสังเกต
ความต้องการ แรงจูงใจ พฤติกรรม เปิดรับสื่อ	<ol style="list-style-type: none"> 1. กลุ่มผู้รับสาร <ul style="list-style-type: none"> - เนื้อหาหลักธรรมที่ต้องการ - ประเภทสื่อที่ต้องการ - วิธีการเผยแผ่ที่ต้องการ - แรงจูงใจในการเข้ามาศึกษาธรรม - พฤติกรรมการเปิดรับสื่อ ได้แก่ ช่วงเวลา ประเภทสื่อ ลักษณะการเปิดรับ 	- ใช้การสนทนากลุ่ม

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อ 2 ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก สำหรับกลุ่มผู้บริหารองค์กรและการทบทวนเอกสาร เพื่อศึกษาประเด็นการบริหารงานเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาของยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ โดยผู้วิจัยทำการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือในเบื้องต้น ให้ครอบคลุมและสอดคล้องกับตัวแปรที่ศึกษา หลังจากนั้นปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษา และให้ผู้ทรงคุณวุฒิดำเนินการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ซึ่งแบบสัมภาษณ์เชิงลึก ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง สำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก

ตารางที่ 3.4 แสดงข้อมูลโครงสร้างประเด็นการสัมภาษณ์ เกี่ยวกับการบริหารงาน
เพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาของยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย
ในพระบรมราชูปถัมภ์

ประเด็นคำถาม	รายละเอียดคำถาม	หมายเหตุ
การบริหารงานเพื่อเผยแผ่ พระพุทธศาสนา	1) ความเป็นมา 2) การวางแผน ได้แก่ นโยบาย วิสัยทัศน์ พันธกิจ วัตถุประสงค์กลยุทธ์ 3) การจัดองค์การ ได้แก่ ลักษณะโครงสร้าง องค์การ อำนาจหน้าที่ 4) การจัดการบุคลากร ได้แก่ การสรรหา คัดเลือก ฝึกอบรมและพัฒนา การจูงใจ การ ประเมินผล 5) การสั่งการ ได้แก่ วิธีการสั่งการ 6) การควบคุมและติดตาม ได้แก่ เครื่องมือ วิธีการ	- ใช้การสัมภาษณ์เชิง ลึก และการทบทวน เอกสาร

2.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อ 3 ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก สำหรับ
กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการสื่อสารเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนา ผู้วิจัยทำการ
ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือในเบื้องต้นให้ครอบคลุมสอดคล้องกับตัวแปรที่ต้องการศึกษา หลังจากนั้น
นั้นปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษา และให้ผู้ทรงคุณวุฒิดำเนินการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ซึ่งแบบ
สัมภาษณ์เชิงลึก ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ถึงโครงสร้าง สำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก

ตารางที่ 3.5 แสดงข้อมูลโครงสร้างประเด็นการสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการสื่อสาร
เพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนา

ประเด็นคำถาม	รายละเอียดคำถาม	หมายเหตุ
แนวทางการพัฒนาการสื่อสารเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนา	1) คุณลักษณะของผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนา 2) เนื้อหาหลักธรรมที่ควรเผยแผ่พระพุทธศาสนา 3) วิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนา 4) สื่อที่ควรนำมาใช้ในการเผยแผ่ 5) คุณลักษณะของผู้รับสารในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา	- ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก
แนวทางการบริหารงานเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนา	1) แนวทางการวางแผนเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนา 2) แนวทางการจัดองค์การเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนา 3) แนวทางการจัดการบุคลากรเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนา 4) แนวทางการสั่งการเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนา 5) แนวทางการควบคุมและติดตามการดำเนินงานเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนา	- ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลตามวัตถุประสงค์ข้อ 1 เป็นการเก็บข้อมูลตามกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งผู้วิจัยเก็บข้อมูลด้วยตนเอง ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก ร่วมกับการสังเกตจากผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ กลุ่มวิปัสสนาจารย์ และทำการเก็บข้อมูลด้วยการสนทนากลุ่ม ร่วมกับการสังเกตจากผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ กลุ่มโยคี

3.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลตามวัตถุประสงค์ข้อ 2 และ 3 เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลตามกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งผู้วิจัยเก็บข้อมูลด้วยตนเอง ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก จากผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ กลุ่มผู้บริหารองค์กร และกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ โดยในระหว่างการสัมภาษณ์ผู้วิจัยได้บันทึกเสียง จดบันทึก และถ่ายภาพ ร่วมกับการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการทบทวนเอกสาร

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ข้อ 1 2 และ 3 ซึ่งได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม และการสังเกต ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงอุปนัย (Analytic Induction) และการตีความเชิงพรรณนา เพื่อหาข้อสรุปในเรื่องของกระบวนการสื่อสาร และกระบวนการบริหารงานเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาของยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ และแนวทางการพัฒนาการสื่อสารเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนา

5. การตรวจสอบข้อมูล

การตรวจสอบข้อมูลในการศึกษารั้งนี้ ผู้วิจัยทำการตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) ด้วยการตรวจสอบโดยวิธีต่างๆ ในด้านข้อมูล (Data Triangulation) และด้านวิธีการรวบรวมข้อมูล (Methodological Triangulation) เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่ถูกต้อง และชัดเจนมากที่สุด รวมทั้งทำการยืนยันข้อมูล ดังนี้

5.1 การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) เป็นการตรวจสอบข้อมูลที่ได้มามีความเหมือนกันหรือตรงกันหรือไม่ จากผู้ให้ข้อมูลที่ต่างกัน ได้แก่ ผู้ให้ข้อมูลหลักและผู้เกี่ยวข้อง ทั้งในเรื่องกระบวนการสื่อสารในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาและ การบริหารงานเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ และแนวทางการพัฒนาการสื่อสารเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนา ซึ่งหากข้อมูลที่ได้มาถูกต้องตรงกัน แสดงว่าข้อมูลที่ผู้วิจัยได้มามีความถูกต้อง เชื่อถือได้

5.2 การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีการรวบรวมข้อมูล (Methodological Triangulation) โดยวิธีการสังเกตควบคู่กับการสัมภาษณ์ ประกอบกับการศึกษาข้อมูลจากแหล่งเอกสารที่เกี่ยวข้อง

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาเรื่อง การสื่อสารเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาของยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ เป็นการนำเสนอผลการศึกษิตตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 กระบวนการสื่อสารเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาของยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ในประเด็น ผู้ส่งสาร สาร สื่อ และผู้รับสาร

ตอนที่ 2 การบริหารงานเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาของยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ในประเด็น การวางแผน การจัดองค์การ การจัดหาบุคลากร การสั่งการ และการควบคุมและติดตาม

ตอนที่ 3 แนวทางการพัฒนาการสื่อสารเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนา

ตอนที่ 1 ผลการศึกษากระบวนการสื่อสารเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาของยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์

ยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ จัดทะเบียนในรูปแบบของสมาคม ก่อตั้งเมื่อวันที่ 26 ตุลาคม 2493 โดยกลุ่มคนหนุ่มสาวนำโดยคุณบุญยง ว่องวานิช คุณเสถียร โปธินันทะ และคุณสุพจน์ แสงสมบูรณ์ เริ่มต้นจากความใฝ่ฝันที่จะเห็นสมาคมเพื่อเผยแผ่ส่งเสริมพระพุทธศาสนาสำหรับคนหนุ่มสาววัยเดียวกัน โดยทั้งสามท่านได้เริ่มชักชวนเยาวชนคนหนุ่มสาวที่สนใจในพระพุทธศาสนาเพื่อให้รวมกลุ่มพบปะหารือกัน เริ่มแรกยืมห้องทำงานของกรมการทหารมกุฎราชวิทยาลัยในวัดบวรนิเวศวิหาร เป็นสถานที่ประชุมชั่วคราว จนเมื่อวันที่ 15 มกราคม 2492 มีการประชุมพบปะกันครั้งแรกของเยาวชนกลุ่มเล็กๆ ผู้มีปณิธานอันยิ่งใหญ่ที่จะฟื้นฟูพระพุทธศาสนา ท่ามกลางผู้ใหญ่ซึ่งเห็นชอบกับความตั้งใจที่ดีของเหล่าเยาวชน โดยได้มาร่วมเป็นประจักษ์พยานการประชุมครั้งนี้ด้วย ได้แก่ คุณพระอาจสุนทรการ ขุนนิราพาธประคุณ และคุณชำนาญ ลือประเสริฐ หลังจากการประชุมสมาชิกครั้งแรกผ่านไป ปณิธานของคณะคนหนุ่มสาวกลุ่มนี้เริ่มเป็นรูปเป็นร่างมากขึ้น

การรวมกลุ่มกันในระยะแรกนั้นมีลักษณะเป็นคณะคล้ายชมรม มีสมาชิกประมาณ 10 กว่าคน และหลังจากพบปะแลกเปลี่ยนหรือกันหลายครั้ง ในที่สุดต่างเห็นพ้องต้องกันว่าจะต้องมีการจัดตั้งสมาคมพระพุทธศาสนาสำหรับเยาวชนขึ้นในประเทศไทย เบื้องต้นมีการตั้งชื่อและเรียกกันในกลุ่มว่า “กลุ่ม Y.B.A” (Young Buddhists Association) ซึ่งเป็นการกำหนดชื่อแบบไม่เฉพาะเจาะจงเพศ เนื่องจากเป็นชมรมที่เปิดรับเยาวชนผู้สนใจทั้งหญิงและชาย อย่างไรก็ตามท่านเจ้าคุณพระมหา มณี และหลวงเทพคุณานุกิจ ผู้ใหญ่ ซึ่งได้ให้การอุปถัมภ์ชมรมด้วยดีเสมอมา ได้เมตตาแนะนำ ชื่อที่เหมาะสมให้ในเวลาต่อมา จึงมีชื่ออันอุดมมงคลและเหมาะสมยิ่งในนาม “คณะยุวพุทธิกะ” ซึ่งแปลว่า “เยาวชนผู้นับถือพระพุทธเจ้า”

ลำดับแรกคณะยุวพุทธิกะได้ขออนุญาตท่านสุชีโวภิกขุ (สุชีพ ปุญญานุภาพ) เจ้าอาวาส วัดกันมาตุยารม ย่านเยาวราช ขอใช้สถานที่ในวัดเป็นสถานที่ตั้ง ซึ่งการดำเนินการของคณะยุวพุทธิกะ ได้ดำเนินการรวดเร็วอย่างรวดเร็วจึงมีการจัดกิจกรรมเพื่อเผยแพร่พระพุทธศาสนาอย่างต่อเนื่อง และเป็นที่รู้จักในวงกว้างมากขึ้น จึงได้ดำเนินการขออนุญาตจัดตั้งในรูปแบบสมาคมอย่างเป็นทางการ โดยมีคุณบุญยงเป็นผู้ดำเนินการต่างๆ และเพื่อให้การดำเนินการเป็นไปอย่างเต็มทีและเป็นรูปธรรมมากขึ้น จึงมีการ “แต่งตั้งคณะกรรมการผู้ก่อตั้งสมาคม” ขึ้นเป็นชุดแรก เพื่อทำหน้าที่ร่างข้อบังคับ ออกแบบเครื่องหมาย และเตรียมเสนอเรื่องต่อทางราชการในการขออนุญาต โดยมีนายกสมาคมคนแรกคือ คุณบุญยง ว่องวานิช ดำรงตำแหน่งประธานสมาคม และได้รับการอนุมัติจัดตั้งสมาคมเมื่อปี พ.ศ.2493 ในนาม “ยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย” จวบจนปี พ.ศ. 2503 ได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร (รัชกาลที่ 9) ได้รับยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ไว้ในพระบรมราชูปถัมภ์ จึงมีนามอันเป็นเกียรติประวัติว่า “ยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์” ซึ่งนับเป็นพระมหากรุณาธิคุณเป็นล้นพ้น และได้ดำเนินการองค์กรเผยแพร่พระพุทธศาสนาเรื่อยมา

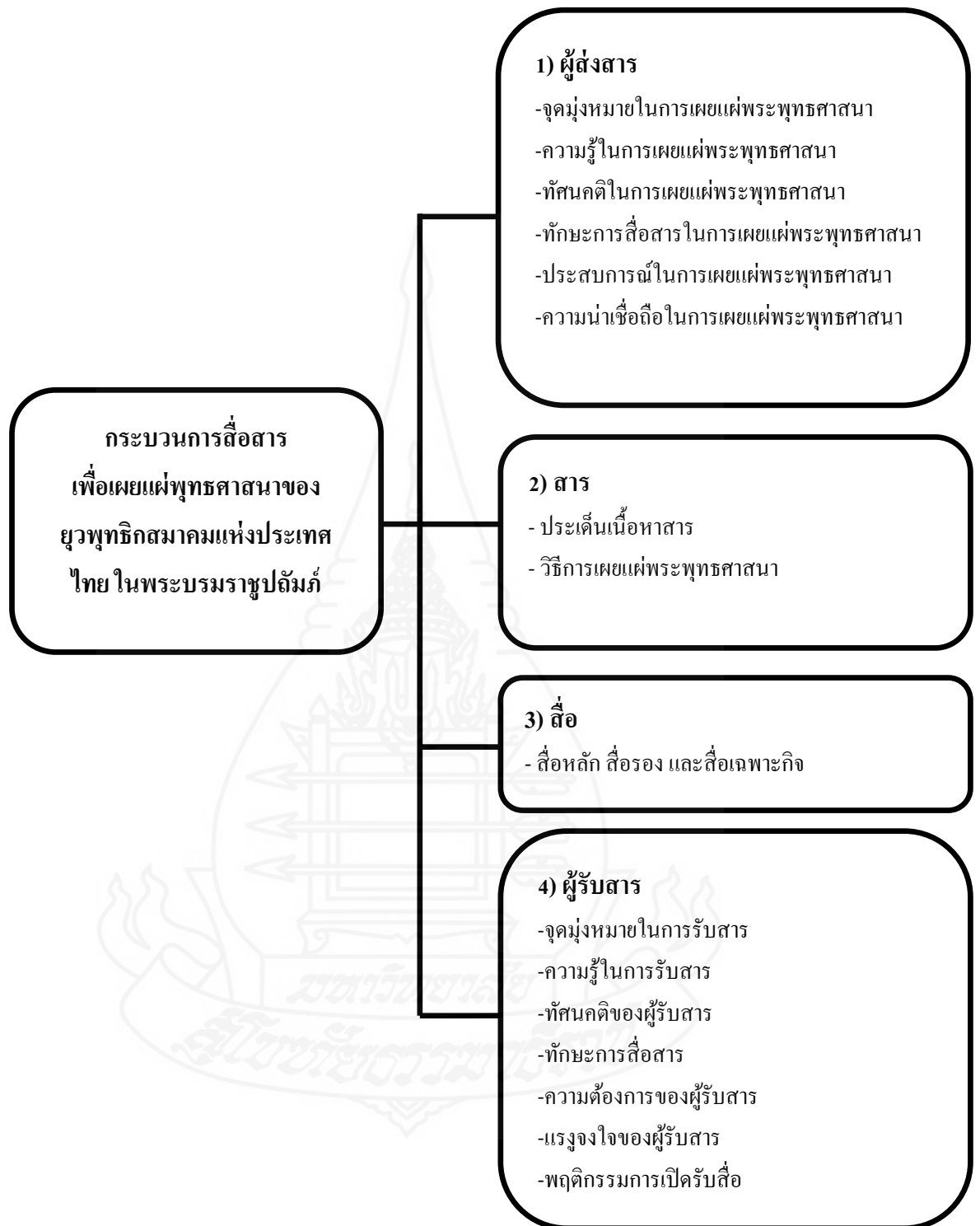
ปัจจุบันยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ มีทั้งสิ้น 5 ศูนย์ ได้แก่ กรุงเทพฯ (ศูนย์ 1) ศูนย์วิปัสสนายุวพุทธฯ เฉลิมพระเกียรติ จ. ปทุมธานี (ศูนย์ 2) ศูนย์วิปัสสนายุวพุทธฯ สวนประไพธรรม จ. ชุมพร (ศูนย์ 3) ศูนย์วิปัสสนายุวพุทธฯ เขมรังสี จ.พระนครศรีอยุธยา (ศูนย์ 4) และศูนย์วิปัสสนายุวพุทธฯ เกียรติภักติกุล จ. ระยอง (ศูนย์ 5)

ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษากระบวนการสื่อสารเพื่อเผยแพร่พระพุทธศาสนาของยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ โดยการตรวจสอบวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม และการสังเกต เพื่อแสวงหาคำตอบ ซึ่งมีผลการศึกษาในประเด็นดังต่อไปนี้

- 1) ผู้ส่งสาร ในประเด็นเกี่ยวกับ จุดมุ่งหมายในการเผยแพร่พระพุทธศาสนา ความรู้ในการเผยแพร่พระพุทธศาสนา ทักษะในการเผยแพร่พระพุทธศาสนา

ประสบการณ์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และความน่าเชื่อถือในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา
2) สาร ในประเด็นเกี่ยวกับ ประเด็นเนื้อหาสาร วิธีการนำเสนอ 3) สื่อ ในประเด็นเกี่ยวกับ สื่อหลัก
สื่อรอง และสื่อเฉพาะกิจ และ 4) ผู้รับสาร ในประเด็นเกี่ยวกับ จุดมุ่งหมายในการรับสาร ความรู้ใน
การรับสาร ทักษะของผู้รับสาร ทักษะในการรับสาร แรงจูงใจ ความต้องการ พฤติกรรมการเปิดรับสื่อ
สรุปเป็นแผนภาพได้ดังนี้

ภาพที่ 4.1 กระบวนการสื่อสารเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาของยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์

1.1 ผู้ส่งสาร

ในกระบวนการสื่อสารเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาของยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ มี “วิปัสสนาจารย์” เป็นผู้ส่งสารหลัก ทำหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนา ซึ่งมีทั้งบรรพชิตและฆราวาส โดยองค์การได้ทำการติดต่อคัดเลือกจากผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเนื้อหาหลักธรรมในพระไตรปิฎก และเป็นผู้ที่พุทธศาสนิกชนนิยมศรัทธาและเป็นที่รู้จัก ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ผู้ส่งสารของยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ โดยมีผลการศึกษา ดังนี้

1.1.1 จุดมุ่งหมายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

ในการสื่อสารเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาจะประสบความสำเร็จได้ ผู้ส่งสารต้องมีจุดมุ่งหมายในการสื่อสาร เนื่องจากจุดมุ่งหมายในการสื่อสาร จะส่งผลต่อการกำหนดเนื้อหาสาร และวิธีการนำเสนอ

จากผลการศึกษาพบว่า ผู้ส่งสารหลักในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา หรือ “วิปัสสนาจารย์” ของยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ มีจุดมุ่งหมายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา คือ เพื่อต้องการให้ผู้รับสาร ได้รู้จริงเห็นแจ้งในเรื่องทุกข์และหนทางดับทุกข์ เนื่องจากผู้ส่งสารเห็นว่าเรื่องดังกล่าวเป็นหัวใจสำคัญของคำสอนในพระพุทธศาสนา เพื่อนำไปสู่นิพพาน และมีจุดมุ่งหมายเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้รับสารให้ดีขึ้น และเพื่อต้องการพัฒนาตนเองให้เป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาหลักธรรม ให้สามารถนำไปใช้ในวิถีประจำวันได้ ดังที่ผู้ให้ข้อมูลได้กล่าวไว้ ดังนี้

“.....ให้คนได้เข้าใจในคำสอนของพระพุทธเจ้า เจริญสติปีตรฐานตามแนวทางของพระพุทธเจ้าสอน ให้คนเข้าใจเรื่องทุกข์และการดับทุกข์เป็นจุดมุ่งหมายหลัก”
(พระครูบวรวิรวงศ์, สัมภาษณ์, 23 มกราคม 2562)

“.....อยากให้ทุกคนเข้าถึงหัวใจที่พระพุทธเจ้าสั่งสอนว่าจริงแล้ววันหนึ่งจะพาไปสู่ทางพ้นทุกข์ในขั้นต้น กลางปลาย ซึ่งเป็นหนทางแห่งการดับทุกข์”
(ประเสริฐ อุทัยเฉลิม, สัมภาษณ์, 27 มกราคม 2562)

“.....มีหน้าที่ส่งจากที่หนึ่ง ไปอีกที่หนึ่ง เช่น ส่งคนที่เดิน
ไม่สะดวกไปในที่ที่สะดวกขึ้น โดยการให้ธรรมะใช้การ
ปฏิบัติ ฝึกสมาธิเยียวยาในระดับร่างกายให้เค้ามีชีวิตที่ดีขึ้น
คุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ทำให้เค้าทุกข์กายลดลง.....”
(ชนวิชัย เกตุวิมุต, สัมภาษณ์, 25 มกราคม 2562)

“.....มุ่งเน้นพระนิพพานในระดับที่เริ่มสนใจออกจากทุกข์
อยากจะเข้าถึงนิพพาน อยากพ้นจากการเวียนว่ายตายเกิด
จะสอนเชิงลึกลับวิธีการปฏิบัติตามบาลีอรรถกถา คือคาถาที่
สำคัญวิสูตรทิมัส.....”
(พระอาจารย์รุจ โปธิญาณ, สัมภาษณ์, 17 มกราคม 2562)

“เพื่อประโยชน์ของตัวเอง คือ เข้ามาปฏิบัติแล้วเห็นผลของ
การปฏิบัติ รู้สึกอยากให้อยู่กับธรรมะ และพัฒนาตนเองให้
ยิ่งๆ ขึ้นไป”
(มาลี เจนสมุทร, สัมภาษณ์, 22 มกราคม 2562)

กล่าวโดยสรุป ผู้ส่งสารหลักในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา หรือ “วิปัสสนาจารย์”
ของยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ มีจุดมุ่งหมายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา
เพื่อต้องการให้ผู้รับสาร ได้รู้จริงเห็นแจ้งในเรื่องทุกข์และหนทางดับทุกข์ เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิต
ของผู้รับสารให้ดีขึ้น และเพื่อต้องการพัฒนาตนเองให้เป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาหลักธรรม
ให้สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

1.1.2 ความรู้ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

จากผลการศึกษาพบว่า ผู้ส่งสารหลักในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา หรือ
“วิปัสสนาจารย์” ของยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ เป็นผู้ที่ได้รับการ
คัดเลือกจากองค์การว่าเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเนื้อหาหลักธรรมเกี่ยวกับหลักวิปัสสนา
กรรมฐาน ตามแนวสติปัฏฐาน 4 ตามหลักพระไตรปิฎกเถรวาท หลักโพชฌงค์ 7 และหลักอริยสัจ 4
โดยเนื้อหาหลักธรรมข้างต้นมีความเกี่ยวข้องกัน ว่าด้วยเรื่องหนทางแห่งการหลุดพ้นจากทุกข์
นอกจากนี้ผู้ส่งสารยังมีความรู้ในเนื้อหาหลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตประจำวัน เช่น
การให้ทาน การรักษาศีล เป็นต้น มีความรู้ความเชี่ยวชาญในการปฏิบัติธรรม เช่น การเดินจงกรม

การกำหนดอิริยาบถย่อย การนั่งสมาธิ เป็นต้น มีความรู้ในการวิเคราะห์ผู้รับสาร เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางการกำหนดเนื้อหาหลักธรรมและวิธีการเผยแผ่ มีความรู้ในการใช้สื่อออนไลน์ เช่น เฟสบุ๊ค ยูทูป เพราะทำให้เข้าถึงผู้รับสารได้กว้างขวาง และมีความรู้รอบตัวต่างๆ เช่น สภาพการณ์ปัจจุบัน เพื่อนำมาใช้ประกอบการยกตัวอย่าง ให้ผู้รับสารเข้าใจได้ง่ายขึ้น ดังที่ผู้ให้ข้อมูลได้กล่าวไว้ ดังนี้

“การเผยแผ่คำสอนต้องมีความรู้ควบคู่ทั้งปฏิบัติและทฤษฎี ซึ่งในทางทฤษฎีให้เข้าใจเรื่องสติปัฏฐาน 4 ที่ว่าด้วยเรื่องทุกข์และการดับทุกข์ ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของคำสอน พระพุทธเจ้าที่อยากจะให้ทุกคนได้เข้าใจเพราะถ้าเข้าใจทำได้อะไรจะหลุดพ้นทุกข์ ซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่ใช่ แต่ชาวพุทธแต่ทุกคนในโลกนี้ต้องการเป็นจุดสูงสุดแล้ว”

(พระครูบวรวิรวงศ์, สัมภาษณ์, 23 มกราคม 2562)

“ในส่วนตัวใช้ความรู้ในการปฏิบัติ เช่น การเดินจงกรม ทำให้ดูเหมือนที่พระพุทธเจ้าสอน ทำให้ดูอยู่ให้เห็น เป็นให้รู้สึก ก็จะทำให้เค้าสัมผัสได้เข้าใจด้วยตนเอง”

(มาลี เจนสมุทร, สัมภาษณ์, 27 มกราคม 2562)

“ส่วนใหญ่ก็คือเนื้อหาหลักธรรมตามพระไตรปิฎกต้องเข้าใจแจ่มแจ้ง และการกำหนดอิริยาบถปัจจุบันเป็นอันดับหนึ่ง ซึ่งการเดินจงกรม คือเดินกลับไปกลับมาเป็นเส้นตรง ทำให้ได้สมาธิ เมื่อสมาธิได้ จะทำให้นั่งสมาธิได้นาน จิตฟุ้งซ่านน้อย โดยให้เจริญตามหลักสติปัฏฐาน 4 กาย เวทนา จิตและธรรม เพราะการเจริญสติปัฏฐาน 4 จะทำให้มีสติอยู่ตลอดในการกำหนดอิริยาบถปัจจุบัน ทั้งเดิน ยืน นั่ง นอน เคี้ยว เดิน และการเดินจงกรม นั่งสมาธิ และสตินี้เราจะฝึกขึ้นมาเพื่อที่จะให้เกิดความเพียรเพากิเลส เมื่อเพากิเลสความ โลก โกรธ หลง ที่เกิดกับใจให้บางเบาได้ สัมผัสปัญญา

จะเกิด มีสติจะทำให้เรารู้สึกตัว เมื่อเราเข้าใจก็จะสอนคนอื่น
ได้ชัดเจนมากขึ้น”

(นิตสารัตน์ ลาวัณยากุล, สัมภาษณ์, 22 มกราคม 2562)

“ถ้าสอนวิปัสสนาก็ต้องมีสติปฏิถาร 4 จากนั้นก็อริยสัจ 4
โกชชง 7 ซึ่งเป็นธรรมะที่เกี่ยวข้องกัน ก็ต้องเข้าไปดูว่าแต่
ละหลักธรรม มันมีแก่นของธรรมคืออะไร พอได้อ่านด้วย
ได้ปฏิบัติด้วย ทำให้เราเข้าใจผลของการปฏิบัติธรรมเป็น
อย่างไร อาศัยหลักวิชาการแล้วปฏิบัติตาม ถ้าปฏิบัติโดยไม่
อ่านจะทำให้การปฏิบัติของเรายังไม่ก้าวหน้าเท่าไร
นอกจากนี้ต้องรู้ข้อมูลพื้นฐานของโยคี ทั้งการศึกษา อายุ
รายได้ เช่นระดับการศึกษา ทำให้รู้ข้อมูลการปฏิบัติธรรม
ของเค้า เพราะการรับสารของแต่ละคนไม่เท่ากัน เรื่อง
ฐานะบางครั้งเกี่ยวกับการเปิดใจ ใจว่างใจ หรือผู้ปฏิบัติจะ
มีความแตกต่างกัน ซึ่งความแตกต่างจะปิดกัน”

(ศศิภา ปัญญาวัฒนาสกุล , สัมภาษณ์, 22 มกราคม 2562)

“ทุกวันนี้เวลาที่จะเล่าธรรมะจากชีวิตจริง เด็ก 3 ขวบ ฟังจะ
สนุก จะไม่ถ่ายทอดของยากให้กลายเป็นของยาก ต้องมี
ศิลปะพูดของยากให้ง่าย จากง่ายให้ง่ายแบบเกิดประโยชน์
เช่น อริยสัจ 4 บางคนท่องเอา บางคนไม่เข้าใจ ต้องมีการ
ยกตัวอย่างชีวิตจริง เรื่องราวข่าวคราวต่าง ๆ”

(นิตสารัตน์ ลาวัณยากุล, สัมภาษณ์, 22 มกราคม 2562)

“ในยุคนี้สื่อจำเป็นมาก คนเราเข้าถึงแหล่งความรู้จาก
อินเทอร์เน็ต เป็นแหล่งความรู้ ต้องยอมรับสังคม เด็กจะอยู่
ในสื่อออนไลน์ ต้องเข้าไปสอดแทรกให้มันทันโลกและ
ต้องตื่นตัวไม่แพ้ทางโลก ต้องสร้างสรรค์ขึ้นมา และต้อง
ระวังไม่ให้ผิดพระธรรมวินัย ”

(พระอาจารย์รุ่ง โพธิญาณ, สัมภาษณ์, 27 มกราคม 2562)

กล่าวโดยสรุป ผู้ส่งสารหลักในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา หรือ “วิปัสสนาจารย์” ของยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ เป็นผู้มีความรู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเนื้อหาหลักธรรมเกี่ยวกับหลักวิปัสสนากรรมฐานตามแนวสติปัฏฐาน 4 ตามหลักพระไตรปิฎกเถรวาท หลักโพชชงค์ 7 หลักอริยสัจ 4 เนื้อหาหลักธรรมเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตประจำวัน มีความรู้ความเชี่ยวชาญในการปฏิบัติธรรม การวิเคราะห์ผู้รับสาร การใช้สื่อออนไลน์ และมีความรู้รอบตัวต่างๆ

1.1.3 ทักษะในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

ในการสื่อสารนั้นทัศนคติของผู้ส่งสารเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดเนื้อหา วิธีการถ่ายทอดเนื้อหา และลักษณะของการปฏิสัมพันธ์กับผู้รับสาร ผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษาทัศนคติของผู้ส่งสารหลักในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา หรือ “วิปัสสนาจารย์” ของยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ โดยมีประเด็นการศึกษา ดังต่อไปนี้

1) ทัศนคติที่มีต่อตนเองในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

จากผลการศึกษาพบว่า ผู้ส่งสารหลักในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา หรือ “วิปัสสนาจารย์” ของยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ มีทัศนคติเชิงบวกต่อตนเอง คือ มีความสุขที่ได้เผยแผ่พระพุทธศาสนา มีความภาคภูมิใจที่ได้ช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นทุกข์ ทำให้ผู้อื่นได้รับรู้สิ่งดีๆ เช่นเดียวกับที่ตนรับรู้ และเห็นว่าตนเองมีประโยชน์ที่ได้ช่วยเหลือผู้อื่น ดังที่ผู้ให้ข้อมูลได้กล่าวไว้ดังนี้

“.....มีความสุขในการนำเสนอ เพราะมาจากประสบการณ์และความเชื่อมั่นต่อสิ่งนั้นกลายเป็นเราเห็นสิ่งที่ดีๆ เราก็ปรารถนาจะให้คนอื่น เห็นสิ่งที่ดีๆ ด้วย เหมือนพระบรมศาสนาเผยแผ่เพราะอยากให้เราพ้นจากทุกข์ ปลอดภัยจากอบายภูมิ”

(พระอาจารย์รุจ โปธิญาณ, สัมภาษณ์, 27 มกราคม 2562)

“ภูมิใจ ไม่เสียชาติเกิด ได้ทำงานเผยแผ่ ไม่มีงานไหนประเสริฐเท่างานนี้ เราจะปฏิบัติจน คือคำว่าให้ไม่มีสิ้นสุด.....”

(นิสาร์ตน์ ลาวัณยากุล, สัมภาษณ์, 22 มกราคม 2562)

“รู้สึกดีใจที่ทำให้เค้าคลายจากความทุกข์ของเค้า รู้ในความทุกข์เค้าที่เค้ารู้สึกกายใจ ทำให้เค้าไม่ทุกข์ หรืออยู่กับทุกข์ได้”
(มาลี เจนสมุทร สัมภาษณ์, 27 มกราคม 2562)

“รู้สึกใช้ตัวเองให้เป็นประโยชน์ ใช้ความสามารถเต็มที่
ในช่วงเวลาหนึ่ง เราบริหารจัดการตัวเองให้เป็นประโยชน์
มีความรู้และใช้ความรู้ช่วยเหลือผู้อื่น”
(ศศิภา ปัญญาวัฒนาสกุล, สัมภาษณ์, 22 มกราคม 2562)

2) ทักษะชีวิตที่มีต่อเนื้อหาหลักธรรมในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

จากผลการศึกษาพบว่า ผู้ส่งสารหลักในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา หรือ “วิปัสสนาจารย์” ของยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ มีทัศนคติเชิงบวก ต่อเนื้อหาหลักธรรม คือ มีความศรัทธา เพราะเห็นว่าเนื้อหาหลักธรรมของพระพุทธเจ้าเป็นความจริงแท้ที่สามารถพิสูจน์ได้ สามารถนำพาไปสู่หนทางแห่งการพ้นทุกข์ สามารถเป็นหนทางค้นหาคำตอบให้กับตนเอง ทำให้มีความรู้สึกซึ่งมากขึ้น ดังที่ผู้ให้ข้อมูลได้กล่าวไว้ดังนี้

“พุทธศาสนาคือเครื่องมือที่จะพาเราไปสู่ความพ้นทุกข์ได้
จริงๆ เป็นเรื่องราวที่ไม่ได้นอกเหนือไปจากชีวิตเรา พุทธ
ศาสนาจริงๆ ชีวภาพที่ตัวเราที่กายและใจ และสอนให้เราเห็น
ความทุกข์ที่เกิดขึ้นที่กายและใจ สอนให้รู้จักที่จะมี
กระบวนการในการจัดการทุกข์ที่กาย และใจได้อย่าง
ชัดเจน อันนี้คือพุทธศาสนาแบบจริงๆ จึงรู้สึกศรัทธา”
(พระครูบวรวิรวงศ์, สัมภาษณ์, 23 มกราคม 2562)

“เป็นสิ่งที่วิเศษสุด รู้สึกว่าโชคคือเป็นบุญที่ได้ยินได้ฟัง
ธรรมะตามกาลที่เหมาะสม เป็นสัจจะธรรม ศรัทธาในสิ่งที่
พระพุทธเจ้าค้นพบแล้วนำมาบอกต่อ ศรัทธาที่ทำให้พบ
หนทางแห่งการพ้นทุกข์”
(ธนวิชัย เกตุน์วิมุต, สัมภาษณ์, 25 มกราคม 2562)

“หลักธรรมพระพุทธเจ้ามันยิ่งใหญ่ในจักรวาล ศรัทธาใน
ทุกอย่างที่พระพุทธเจ้ารู้ทั้งหมด แต่มีความรู้ชนิดเดียว จึงทำ
ให้ศิษยาอยากรู้มากขึ้น พอรู้ก็เข้าใจแจ่มแจ้งมากขึ้น.....”
(มาลี เจนสมุทร สัมภาษณ์, 27 มกราคม 2562)

3) ทักษะคติที่มีต่อผู้รับสารในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

จากผลการศึกษาพบว่า ผู้ส่งสารหลักในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา หรือ
“วิปัสสนาจารย์” ของยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ มีทัศนคติเชิงบวก
ต่อผู้รับสาร คือ มีความศรัทธา ต่อความอดทนและมุ่งมั่นเข้าถึงธรรมของผู้รับสาร มีความชื่นชม
ยินดี ในความตั้งใจเข้ามาศึกษาธรรม มีความสงสาร สำหรับกลุ่มผู้รับสารที่ถูกบังคับมาหรือกลุ่มที่
เข้ามาเพื่อแสวงหาประโยชน์ส่วนตัว และถือเป็นการทำหน้าที่ในการให้ความช่วยเหลือ โดยเฉพาะ
ผู้ที่มีความทุกข์ ผู้ส่งสารเห็นว่ามีความจำเป็นต้องช่วยเหลือให้พ้นจากความทุกข์ ผู้ให้ข้อมูลได้กล่าว
ไว้ดังนี้

“.....ทุกคนเข้ามาด้วยความสนใจและศรัทธา จึงรู้สึกดีกับ
กลุ่มคนเหล่านี้ แต่สิ่งหนึ่งที่เราเข้าใจ เห็นผู้ปฏิบัติมีความ
มุ่งมั่นมองว่าปฏิบัติที่เข้ามาอยู่ในชีวิตฆราวาสยังไม่ได้
ออกบวช ทำได้แค่นี้ก็ดีแล้ว”
(พระอาจารย์รุจ โปธิญาณ, สัมภาษณ์, 27 มกราคม 2562)

“รู้สึกชื่นชม การที่คนจะเข้ามาศึกษาธรรมก็มีทั้งผู้ที่มีทุกข์
และคนที่ไม่มีความทุกข์ อยู่สะดวกสบาย แต่ก็มาปฏิบัติธรรม ขอ
นิยามว่าเป็นผู้ที่มีการสั่งสมมาดี”
(ประเสริฐ อุทัยเฉลิม, สัมภาษณ์, 27 มกราคม 2562)

“เพราะเค้าก็มาปฏิบัติธรรม เหมือนต่างคนต่างปฏิบัติ เมื่อ
เป็นวิทยากร ก็รู้สึกต้องดูแลเค้า ถือเป็นหน้าที่ที่ต้อง
ช่วยเหลือเค้า ถ้าเค้าทุกข์ก็จะช่วยให้เค้าพ้นทุกข์”
(ศศิภา ปัญญาวัฒนาสกุล, สัมภาษณ์, 22 มกราคม 2562)

“รู้สึกสงสารสำหรับคนบางกลุ่มที่เข้ามาแล้วใช้พื้นที่ใน
แวดวงธรรมะมหาประ โยชน์แอบแฝง เช่น ลากสักการะ
หาผลประ โยชน์ เค้าไม่ได้มีความศรัทธาที่แท้จริง เรา
มองเห็นก็สงสารว่าถ้าเค้าเข้ามาศึกษาธรรมะจริงๆ จะทำให้
เค้าได้มากกว่าที่เค้าต้องการมากนัก นอกจากนี้ยังมีบางกลุ่ม
ที่ถูกบังคับมา อย่างเด็กๆ ที่พ่อแม่บังคับมาหรือสามีบางที่
ภรรยาบังคับมา เค้าก็รื้อร่น บางทีไม่มีสมาธิ ไม่มี ความ
ตั้งใจจริง ทำให้แทบไม่ได้อะไร”

(ธนวิทย์ เกตุน์วิมุต, สัมภาษณ์, 25 มกราคม 2562)

“เราดีใจที่เค้าได้รู้เข้าใจธรรมะของพระพุทธเจ้า ถ้าคนที่เค้าไม่เข้าใจ
ก็ไม่โกรธให้เค้าทำไปเรื่อยๆ เรารู้สึกดีกับทุกคนที่เข้ามาปฏิบัติ บางที่
บางคนไม่ตั้งใจทำเราวางไว้ก่อน เข้าไปสัมผัสสวดหนึ่ง ให้เค้ารู้สึก
เป็นมิตรกับเค้า เช่น จับมือ ถามว่ารู้สึกอย่างไร”

(มาลี เจนสมุทร สัมภาษณ์, 27 มกราคม 2562)

กล่าวโดยสรุป ผู้ส่งสารหลักในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา หรือ “วิปัสสนาจารย์”
ของยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ มีทัศนคติเชิงบวกต่อตนเอง คือ
มีความสุขมีความภาคภูมิใจ มีทัศนคติเชิงบวกต่อเนื้อหาหลักธรรม คือ มีความศรัทธา และมีทัศนคติ
เชิงบวกต่อผู้รับสาร คือ มีความศรัทธา มีความชื่นชมยินดี มีความสงสาร และถือเป็นหน้าที่ให้ความ
ช่วยเหลือ

1.1.4 ทักษะการสื่อสารในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

จากผลการศึกษาพบว่า ผู้ส่งสารหลักในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา หรือ
“วิปัสสนาจารย์” ของยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ เป็นผู้ที่มีทักษะการ
สื่อสารในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ประกอบด้วย ทักษะเชิงวจนะ ได้แก่ การพูด ซึ่งถือเป็นทักษะ
ที่สำคัญที่สุดสำหรับการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เพราะการเผยแผ่พระพุทธศาสนาส่วนใหญ่จะใช้
วิธีการบรรยายธรรม โดยจากการสังเกตของผู้วิจัยพบว่าผู้ส่งสารมีการพูดจาจะฉะฉาน ในการอธิบาย
จะแปลความจากภาษาบาลี-สันสกฤต เพื่อให้เข้าใจง่าย ไม่ใช่คำที่เป็นทางการ มีการลำดับเนื้อหาอย่าง
เป็นขั้นตอน ยกตัวอย่างประกอบ โดยยกมาจากประสบการณ์ตรงของตนเอง หรือจากเรื่องใกล้ตัว
รวมถึงมีการพูดคุยหยอกล้อกับผู้รับสาร เพื่อสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย ทำให้ไม่น่าเบื่อ

นอกจากนี้ผู้ส่งสารยังมีทักษะการฟังร่วมกับการคิดวิเคราะห์และการใช้เหตุผล ซึ่งใช้มากที่สุดในเวลารับฟังข้อซักถาม และการสอบอารมณ์

อย่างไรก็ตามผู้ส่งสาร ยังเป็นผู้มีทักษะการสื่อสารเชิงอวัจนะ ประกอบด้วย การใช้น้ำเสียงที่ไพเราะเยือกเย็น เช่น การสอนเดินจงกรมจะใช้เสียงว่า ยืนหนอ (เสียงเอื้อน) ยืนหนอ รู้ที่ใจอยากเดินหนอ 3 ครั้ง เดินระยะที่ 1 ขว่าย่างหนอซ้ายย่างหนอ โดยผู้ส่งสารจะเป็นผู้พูดนำเสียง เป็นต้น เวลาสอนหรือพูดคุยจะมีสีหน้ายิ้มแย้มแจ่มใส สบตากับผู้รับสาร เพื่อแสดงให้เห็นถึงความตั้งใจในการรับฟัง ทำให้เมื่อผู้ส่งสารเปิดโอกาสให้ซักถามหรือเล่าปัญหา ผู้รับสารจะกล้าเล่าปัญหาที่ค่อนข้างรุนแรง เช่น ปัญหาความขัดแย้งกับหัวหน้างานอย่างรุนแรง ปัญหาครอบครัว โดยไม่รู้สึกรังเกียจ แสดงให้เห็นถึงความไว้วางใจ

นอกจากนี้ผู้ส่งสารยังแสดงกริยาท่าทางที่สอดคล้องกับเรื่องที่เขาพูดอย่างเป็นธรรมชาติ โดยเฉพาะพระสงฆ์จะปฏิบัติอยู่ในกรอบของพระวินัย ซึ่งทำให้เกิดความเลื่อมใสศรัทธา ดังที่ผู้ให้ข้อมูลได้กล่าวไว้ดังนี้

“การพูดสื่อสารแบบง่ายๆ เป็นสิ่งสำคัญ เพราะอันดับแรก ต้องพูดก่อน แล้วนำพาเค้าทำ ซึ่งให้เค้าเห็นกับสิ่งที่ปรากฏ ขึ้นกับตัวเค้าเอง การพูดที่ดีเนื้อหาต้องชัดเจน ตัวอย่างต้องชัด อาจมาจากตัวเรา ทั่วไป พระสูตร สิ่งที่เราได้เห็น ได้ยิน มา ทุกอย่างเป็นตัวอย่างได้ แต่ต้องชี้ชัด”

(พระครูบวรวิรวงศ์, สัมภาษณ์, 23 มกราคม 2562)

“เน้นการฟัง แล้วสอบถามโต้ตอบกัน ยกตัวอย่างเช่น มีที่คนหนึ่งเล่าว่าเค้าเห็นตัวเองเป็นสิ่งถ่ายทอดสิ่งที่พ่อส่งให้ แล้วเค้าได้ถ่ายทอดส่งต่อให้เมียและลูก ถามว่าถ่ายทอดอะไร ถ่ายทอดการเหน็บแนมประชด เพราะเค้าไม่ชอบพ่อ เหน็บแนมประชดประชันตอนที่พ่อป่วยใกล้ตาย แล้วตอนนั้นรู้สึกอย่างไร รู้สึกไม่ชอบรู้สึกเหมือนถูกกด แต่ทำไมแล้วเอาไปทำ ทำให้รู้สึกตัวเองผิด ทุกวันนี้ก็พยายามควบคุมสติ คือเกิดพฤติกรรมนั้นไปแล้ว สติถึงค่อยตามมา ทนบ้างไม่ทนบ้าง โพล่งบ้างไม่โพล่งบ้าง ก็เคยถามเค้าว่า ในวันนั้นว่าเป็นผู้ถูกกระทำเป็นผู้ถูกกด เค้าบอกใช่ ตอบ

เค้าไปว่าไม่จริงวันนั้นคุณเป็นผู้ให้ด้วย ให้อะไร ก็ให้พอได้ แสดงอำนาจคืนมา เค้าเคยมีอำนาจ แค่อยากยืนยันว่าเค้ามีคุณค่า เพราะเค้าป่วย เค้าแก่แล้ว เค้าเลยรู้สึกว่าการประชดเป็นการเรียกร้องที่อยากให้รับรู้ว่าคุณมีอำนาจ วันนั้นแค่อยอม อนุญาตให้เค้าได้แสดงพลังในวาระสุดท้าย พุดจบเค้าปิดหน้าปิดตา ร้องไห้ว่าเพิ่มเข้าใจ ถ้ายังไม่เคลียร์กับเหตุของทุกข์ก็จะแสดงทุกข์ อยู่เรื่อยๆ พอรู้พลังเปลี่ยน ต้นเหตุเปลี่ยน ก็จะเข้าใจ”

(ธนวิทย์ เกตุน์วิมุต, สัมภาษณ์, 25 มกราคม 2562)

“.....เรารู้ธรรมแล้วอธิบาย ไปให้รู้แล้วให้ปฏิบัติ แล้วประเมินเค้า โดยการสอบถามว่าที่ปฏิบัติมารู้สึกอย่างไร นิ่งจนกรมเป็นอย่างไร เดินเป็นอย่างไร จะมีการพูดคุย สัมภาษณ์มากกว่าอุปกรณ์อย่างอื่น แล้วเราจะประเมินเค้าจากสีหน้า ท่าทาง คำพูด ว่าเค้ารู้สึกอย่างไร ทุกข์ใจเรื่องอะไร มีปัญหาอะไร หนักมากหรือน้อย สิ่งเหล่านี้เรารู้ได้จากที่คุยกัน และก็วิเคราะห์เค้า เพราะบางคนพูดไม่หมดว่ารู้สึกยังไง ทุกข์อะไร แต่สีหน้าที่แสดงออกมาทำให้เรารู้ได้ว่าเค้าทุกข์มาก.....”

(มาลี เจนสมุทร, สัมภาษณ์, 27 มกราคม 2562)

“ภาษาที่ใช้มากที่สุดคือภาษากาย เช่น สัมผัส น้ำเสียง อ่อนโยน การแสดงออกทางกาย ทางใบหน้า เรารับรู้ได้ว่าเค้าแสดงออกผ่านสายตา การยิ้ม แสดงออกถึงภาวะแห่งการเข้าใจในสิ่งที่นำเสนอ เช่น ต้องการแสดงความเมตตา ความห่วงใย เราสัมผัสเค้า ภาวะที่เค้ากำมือเรา กระชับมือเรา”

(พระครูบวรวิรวงศ์, สัมภาษณ์, 23 มกราคม 2562)

“ในการเผยแผ่ ต้องไม่แสดงความเครียด ต้องยิ้มแย้ม
แจ่มใส พุคจาสนุก ทำให้เกิดบรรยากาศของการเรียนรู้อย่าง
มีความสุข.....”

(ประเสริฐ อุทัยเฉลิม, สัมภาษณ์, 27 มกราคม 2562)

“การปรากฏตัวให้ดีต้องมาจากภายใน แล้วออกมาให้เกิด
ความรู้สึกประทับใจ จะช่วยได้มาก พระสงฆ์ ต้องมีความ
เป็นสโรณะ ซึ่งมีกรอบของวินัยเป็นตัวที่ทำให้พระแต่ละรูป
คงงาม ซึ่งต้องมองว่าพระต้องมีบุคลิกอะไรด้วย พระบาง
รูปมองเห็นความสงบเย็นแล้ว ภาพจึงมีความสำคัญมาก แต่
วินัยพระคือสุดยอดของบุคลิกภาพที่คงงาม น่าเลื่อมใส ทำ
ให้เกิดประโยชน์ต่อการเข้าถึงธรรมและการเผยแผ่
พระพุทธศาสนา การปรากฏตัว สังเกตพระพุทธรเจ้า พระที่
มีท่าทางสงบ สำรวม น่าเลื่อมใส บางที่ไม่ต้องพูดเลย แค่
บุคลิกภาพก็ทำให้ได้เรียนรู้อะไรได้หมดเลย”

(พระอาจารย์รุจ โปธิญาณ, สัมภาษณ์, 27 มกราคม 2562)

กล่าวโดยสรุป ผู้ส่งสารหลักในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา หรือ “วิปัสสนาจารย์”
ของยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ เป็นผู้มีทักษะการสื่อสารเพื่อเผยแผ่
พระพุทธศาสนาทั้งทักษะเชิงวัจนะ คือ การพูด การฟังร่วมกับทักษะการคิดวิเคราะห์และการใช้เหตุผล
และทักษะการสื่อสารเชิงอวัจนะ คือ การใช้น้ำเสียงที่ไพเราะเยือกเย็น สีหน้ายิ้มแย้มแจ่มใส
การสบตากับผู้รับสาร และการแสดงกริยาท่าทางที่สอดคล้องกับเรื่องที่พูด

1.1.5 ประสบการณ์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

จากผลการศึกษาพบว่า ผู้ส่งสารหลักในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา หรือ
“วิปัสสนาจารย์” ของยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ มีประสบการณ์ใน
การเผยแผ่พระพุทธศาสนา 2 ด้าน คือ 1) *ประสบการณ์ตรง* ได้แก่ การปฏิบัติธรรมมาก่อน การนำ
หลักธรรมไปใช้ในการแก้ไขปัญหาตนเองหลักสูตรประกาศนียบัตรวิปัสสนากรรมฐาน และ
2) *ประสบการณ์ทางอ้อม* ได้แก่ การอ่านหนังสือธรรมะ การดูยูทูบ การฝึกอบรม เช่น หลักสูตรผู้
ประกาศความเชื่อมั่น ฝึกฝนหลักสูตรวิทยากร เป็นต้น ดังที่ผู้ให้ข้อมูลได้กล่าวไว้ดังนี้

“เนื่องจากมีความทุกข์มากในยุค IMF เป็นนักธุรกิจที่
กิจการล้มละลายมีคนชวนเข้ามาปฏิบัติธรรมจึงเข้ามา
ปฏิบัติธรรมครั้งแรกเป็นคอร์สของคุณแม่สิริ กรินชัย บวช
ครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. 2549 คือ 9 ปี หลังจากปฏิบัติไปเรื่อยๆ
จากที่สงสัยว่าคนมีทุกข์แล้วมาศึกษาธรรมะกันทำไม พอ
ปฏิบัติไปจึงเริ่มเข้าใจ ความทุกข์ก็น้อยลงเริ่มศึกษามากขึ้น
เช่น คำสอนของพระพุทธทาส...”

(ประเสริฐ อุทัยเฉลิม, สัมภาษณ์, 27 มกราคม 2562)

“การฝึกฝน ส่วนหนึ่งมาจากประสบการณ์ที่เราเจอมา และ
มาจากเวทีถือเป็นประสบการณ์ที่สั่งสมมา ถ้าไม่มีเวทีจะไม่
รู้ตนเอง เริ่มจากสอนครั้งแรกจะมาจากการสอนเล็กๆน้อยๆ
ก่อน เข้าฝึกอบรม เช่น ผู้ประกาศความเชื่อมั่น และฝึกฝน
พัฒนาความสามารถเฉพาะตน ชั่วโมงบินสำคัญมาก”

(พระอาจารย์รุจ โปธิญาณ, สัมภาษณ์, 27 มกราคม 2562)

“เมื่อปฏิบัติแล้วจะศึกษาเกี่ยวกับพระอภิธรรม ทั้งฟังธรรม
อ่านหนังสือธรรมะที่สนใจ เช่น สติปัญญา 4 ฟังเยอะ อ่าน
เยอะ จะรู้ว่าเป็นแบบนี้ และไปเรียนประกาศนียบัตร
วิปัสสนาเพิ่มเติม และฝึกปฏิบัติจริง 90 วัน หลังจากนั้นก็จะ
ปฏิบัติด้วยตนเองอยู่เป็นประจำ”

(มาลี เจนสมุทร, สัมภาษณ์, 27 มกราคม 2562)

“การมาเป็นวิปัสสนาจารย์มาจากการฝึกอบรม ซึ่งเดิมทีมา
จากการเป็นครูพี่เลี้ยง และเป็นผู้ช่วยวิทยากร และฝึกอบรม
หลักสูตรวิทยากร หลังจากนั้นก็จะศึกษาเรียนหลักสูตรทาง
ธรรม และศึกษาด้วยการอ่านเอง เช่น เรื่องวิปัสสนา การ
ตอบแทนพระคุณพ่อแม่ เทคนิคการสื่อสาร หรือศึกษา

เนื้อหาที่ลึกซึ้ง เช่น พระอภิธรรม พระไตรปิฎก ซึ่งเรา
จะต้องศึกษาทบทวนอยู่บ่อยๆ”

(นิตยสาร ลาวัณยากุล, สัมภาษณ์, 22 มกราคม 2562)

กล่าวโดยสรุป ผู้ส่งสารหลักในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา หรือ “วิปัสสนาจารย์” ของยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ มีประสบการณ์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาใน 2 ด้าน คือ 1) ประสบการณ์ตรง ได้แก่ การปฏิบัติธรรมมาก่อน นำหลักธรรมไปใช้ในการแก้ไขปัญหาตนเอง และ 2) ประสบการณ์ทางอ้อม ได้แก่ การอ่านหนังสือธรรมะ การดูยูทูบ การฝึกอบรม

1.1.6 ความน่าเชื่อถือในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

จากผลการศึกษาพบว่า ผู้ส่งสารหลักในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา หรือ “วิปัสสนาจารย์” ของยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ มีทัศนคติที่สอดคล้องกันว่าความน่าเชื่อถือเป็นสิ่งสำคัญต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เพราะความน่าเชื่อถือเป็นบ่อเกิดของความศรัทธา หากผู้รับสารศรัทธาจะทำให้เชื่อในคำสอนที่เผยแผ่ออกไป ซึ่งความน่าเชื่อถือของผู้ส่งสารมาจากความมีเมตตา จากการสังเกตของผู้วิจัยพบว่า ผู้ส่งสารจะให้ความช่วยเหลือทุกคนโดยไม่เลือกปฏิบัติ มีการแต่งกายที่สุภาพเหมาะสม ใส่เสื้อผ้าสีสันไม่ฉูดฉาด สะอาดสะอ้าน เช่น สีขาว สีน้ำตาล ผู้หญิงจะไม่แต่งหน้า ไม่แต่งตัวเกินงาม และมีบุคลิกภาพที่สำรวม เพื่อให้เป็นตัวอย่างที่ดีแก่ผู้รับสาร เช่น การเดิน การนั่ง การกิน เป็นต้น และพระสงฆ์ปฏิบัติตนให้อยู่ในกรอบของพระวินัย

“ความเมตตา ที่มันซัดกับการรับรู้ของคนที่เข้ามาสัมผัส
ต้องไม่เลือก ไม่ได้คัดกรอง แต่รับทุกคนหมด”

(ธนวิชัย เกตุน์วิมุต, สัมภาษณ์, 25 มกราคม 2562)

“สิ่งแรกคือเมตตา ไม่เหยียดหยงกับคนอื่น พร้อมช่วยเหลือ
เค้าจริงใจกับเค้า จริงใจกับเค้า ไม่เอาแต่ตัวเองสบาย มี
อะไรสุข แต่ถ้ามีอะไรให้ช่วยเหลือจะไม่ปิดให้คนอื่น
รับผิดชอบ.....”

(นิตยสาร ลาวัณยากุล, สัมภาษณ์, 22 มกราคม 2562)

“ท่าทางกิริยา เช่น เวลาเราเดิน ไปไหนเราต้องสำรวจกาย เป็นตัวอย่างแก่เค้า คือ เก็บมือไว้ ไม่แกว่งแขนไปมา เพราะ ไม่สุขุม ทำจนเป็นนิสัย สีหน้าเมื่อจิตเราสงบ แววตา สีหน้า จะเป็นมิตร จากที่โยคีคุยกับเราว่าเมื่ออยู่ใกล้แล้วสบายใจ ”
(มาตี เจนสมุทร, สัมภาษณ์, 27 มกราคม 2562)

“การแต่งกายต้องสุภาพเรียบร้อย มิดชิด ไม่งามจนเกินควร แต่ไม่ละเลยจนไม่สะอาดตา ช่วยภาพลักษณ์ความเชื่อมั่น ความไว้วางใจ ความสุภาพ และทำให้เรามั่นใจว่าพร้อม การสำรวจรับฟัง เป็นผู้ฟังที่ดี การดูแลเราใจใส่ การ ปรึกษาปรึกษา”
(ศศิภา ปัญญาวัฒนาสกุล, สัมภาษณ์, 27 มกราคม 2562)

“วินัยของพระคือสวดขอดของบุคลิกภาพที่งดงาม นำ เลื่อมใส ทำให้เกิดประโยชน์ต่อการเข้าถึงธรรม และการ เผยแผ่ การปรากฏตัว สังเกตพระพุทธรูป พระที่มีท่าทาง สงบ สำรวม ทำให้น่าเลื่อมใส บางที่ไม่ต้องพูดเลย แค่ บุคลิกภาพก็ทำให้ได้เรียนรู้อะไรได้หมด”
(พระอาจารย์รุจ โปธิญาณ, สัมภาษณ์, 27 มกราคม 2562)

กล่าวโดยสรุป ผู้ส่งสารหลักในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา หรือ “วิปัสสนาจารย์” ของยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ สร้างความน่าเชื่อถือมาจาก ความเมตตา การแต่งกายที่สุภาพเหมาะสม การมีบุคลิกภาพที่สำรวม สำหรับพระสงฆ์ต้องอยู่ใน กรอบของพระวินัย

1.2 สาร

สาร คือ สิ่งที่ผู้ส่งสารดำเนินการเผยแผ่พระพุทธศาสนาไปสู่ผู้รับสาร โดยมีผล การศึกษา ดังนี้

1.2.1 ประเด็นเนื้อหาสาร

จากผลการศึกษาพบว่า ยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรม ราชูปถัมภ์ มีวัตถุประสงค์ต้องการเผยแผ่เนื้อหาหลักธรรมเกี่ยวกับการวิปัสสนากรรมฐาน ตามแนว

สติปัญญา 4 ตามหลักพระไตรปิฎกเถรวาท โดยแบ่งเนื้อหาเป็น 2 ระดับ คือ 1) หลักวิปัสสนากรรมฐานตามแนวสติปัญญา 4 ระดับเบื้องต้น เพื่อเผยแผ่แก่กลุ่มผู้รับสารที่ไม่เคยผ่านการปฏิบัติธรรมมาก่อน เช่น หลักสูตรการเดินจงกรม เป็นต้น และ 2) หลักวิปัสสนากรรมฐาน ตามแนวสติปัญญา 4 ในระดับเข้มข้น เพื่อเผยแผ่แก่กลุ่มผู้รับสารที่เคยผ่านการปฏิบัติธรรมมาแล้ว เช่น หลักสูตรการวิปัสสนากรรมฐานเข้มข้น เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม ผู้ส่งสารยังให้ความสำคัญกับการเผยแผ่เนื้อหาหลักธรรมที่สามารถนำไปเป็นแนวทางการดำเนินชีวิตประจำวันได้ เช่น การรักษาศีล การให้ทาน เพราะเห็นว่าเป็นหลักธรรมที่ทุกคนควรรู้ เพื่อจะนำไปสู่การทำความคิดละเว้นความชั่ว ดังที่ผู้ให้ข้อมูลได้กล่าวไว้ดังนี้

“อย่างน้อยสิ่งแรกที่ต้องการให้เค้ารู้คือ ต้องรู้จักละชั่ว ทำความดี เช่น การให้ทาน รักษาศีล สิ่งเหล่านี้เป็นพื้นฐานของศาสนาทั่วไป ละชั่ว ทำดี พระพุทธเจ้าเคยตรัสโอวาท 3 ไว้ สิ่งสำคัญคือ ทำจิตใจให้บริสุทธิ์ ภาวะแห่งชำระจิตให้บริสุทธิ์เป็นภาวะแห่งการเข้าสู่ความหลุดพ้น ซึ่งเป็นอีกสเตปสูงขึ้นไป ซึ่งถือเป็นแก่นสารแห่งพระพุทธศาสนา”
(พระครูบวรวิรวงศ์, สัมภาษณ์, 23 มกราคม 2562)

“อันดับแรกที่จะมุ่งเน้นให้เค้าได้รู้ คือ กายใจ สติปัญญา 4 อธิสังวร 4 เป็นศีลที่สูงที่ต้องเน้นให้เค้ารู้ ให้เค้าเข้าใจ ก่อนจะไปสู่ระดับสูง”
(มาลี เจนสมุทร สัมภาษณ์, 27 มกราคม 2562)

“เน้นสอนการกำหนดอิริยาบถปัจจุบันเป็นอันดับหนึ่ง โดยต้องมีสติ การเดินจงกรม คือเดินกลับไปกลับมาเป็นเส้นตรง ทำให้ได้สมาธิ เมื่อสมาธิได้ จะทำให้นั่งสมาธิได้นาน จิตฟุ้งซ่านน้อย โดย ให้เจริญตามหลักสติปัญญา 4 กาย เวทยา จิต และธรรม ให้สติตั้งอยู่บนฐานทั้ง 4 ทำให้เรามีสติอยู่ตลอด ในการกำหนดอิริยาบถ ทั้งเดิน ยืน นั่ง นอน เคี้ยว เดิน และการเดินจงกรมนั่งสมาธิ และสตินี้จะฝึกขึ้นมาเพื่อให้เกิดความเพียรเพากิเลส เมื่อเพากิเลสความ

โลก โกรธ หลง ที่เกิดกับใจให้บางเบา นำไปสู่หนทางแห่ง
การดับทุกข์.....”

(นิตสารัตน์ ลาวัณยากุล, สัมภาษณ์, 22 มกราคม 2562)

“สอนวิปัสสนากรรมฐานต้องมีสติปฏิถาร 4 จากนั้นก็
อริยสัจ 4 โภชชง 7 ซึ่งเป็นธรรมะที่เกี่ยวข้องกัน พอได้
อ่านด้วยได้ปฏิบัติด้วยจะทำให้เข้าใจผลของการปฏิบัติ
ธรรมเป็นอย่างไร โดยอาศัยหลักวิชาการแล้วปฏิบัติตาม
แนว”

(ศศิภา ปัญญาวัฒนากุล, สัมภาษณ์, 27 มกราคม 2562)

กล่าวโดยสรุป ประเด็นเนื้อหาสาระที่ผู้ส่งสารหลักในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา
หรือ “วิปัสสนาจารย์” ของยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ เผยแผ่ไปสู่
ผู้รับสาร คือ หลักวิปัสสนากรรมฐานตามแนวสติปัญญา 4 ตามหลักพระไตรปิฎกเถรวาท แบ่งเป็น
ระดับเบื้องต้น และระดับเข้มข้น และหลักธรรมนำที่สามารถนำไปเป็นแนวทางการดำเนิน
ชีวิตประจำวันได้

1.2.2 วิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

จากผลการศึกษาพบว่า ผู้ส่งสารหลักในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา หรือ
“วิปัสสนาจารย์” ของยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ มีวิธีการเผยแผ่
พระพุทธศาสนาเพื่อให้เข้าใจง่าย ด้วยการใช้ภาษาที่ไม่เป็นทางการ ไม่ใช่ภาษาบาลี-สันสกฤต มีการ
จัดเรียงเนื้อหาและเผยแผ่เป็นลำดับขั้นตอน ยกอุทาหรณ์จากประสบการณ์ตนเอง มีการใช้สื่อ
ประกอบ เช่น วิปัสสนาจารย์จะเปิดวิดีโอ คลิปวิดีโอ เป็นต้น ทำให้ดูเป็นตัวอย่าง เช่น
การเดินจงกรม การยืน การนั่งวิปัสสนากรรมฐาน เป็นต้น ยกตัวอย่างจากเรื่องใกล้ตัว เช่น การติด
ไฟแดง เฟสบุ๊ก เป็นต้น สร้างแรงบันดาลใจ การให้ปฏิบัติจริง สนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็น
และการสอบถาม คั้งที่ผู้ให้ข้อมูลได้กล่าวไว้ ดังนี้

“การเตรียมโครงเรื่อง วางพลอต วางลำดับเรื่อง จะบรรยาย
ธรรมพอสมควร ชอบสร้างแรงบันดาลใจ พูดให้เค้าเกิดแรงบันดาลใจ
ไปทำต่อ เพราะไม่มีสิทธิ์ที่จะไปดูแลหรือสอน

“แค่ตลอดถ้าหากเค้าสนใจเค้าจะมุ่งเข้าหาเอง จึงสร้างแรงบันดาลใจ และจากประสบการณ์ของตนเองเป็นตัวอย่าง”
(พระอาจารย์รุจ โปธิญาณ, สัมภาษณ์, 27 มกราคม 2562)

“มาถึงยุคนี้ถ้าฟังอย่างเดียวไม่ไป จึงต้องมีภาพแล้วเสียง แม้แต่บทคำพูดยังต้องอ่านให้ฟัง เช่น การเปิดหลักสูตรวัน ทำให้คนเข้าใจเหมือนปฏิบัติมาแล้ว 10 ปี นี่คือข้อได้เปรียบของการใช้สื่อ นอกจากนี้ภาษา เช่น อนิจจัง อนัตตา เป็นภาษายาก ใช้ภาษาง่ายๆ มีตัวอย่างง่ายๆ ประกอบ เช่น ไฟเขียว ไฟแดง เฟสบุ๊ก เพื่อให้เค้าเข้าใจ แต่เมื่อขั้นสูงขึ้นอาจมีภาษายากๆ แต่ยังต้องมีตัวอย่าง อาจจะเริ่มจากชีวิตประจำวันที่เค้าสัมผัสได้ เช่น การพูดเรื่องมีคนนิทาหรือในคอร์สปฏิบัติรดคิดไฟแดง เพื่อให้ทุกคนที่ฟังเห็นภาพ”

(ประเสริฐ อุทัยเฉลิม, สัมภาษณ์, 27 มกราคม 2562)

“..... โดยหลักการการสอนจะเป็นลำดับ เช่น สิ่งแรกบทที่ 1 สอนความตั้งใจกับความเคยชินต่างกันอย่างไร บทที่ 2 ความตั้งใจจะพาเราไปรู้จักกับอะไร เมื่อตั้งใจต่อเนื่องจะทำให้เรารู้หรือจิตใจหรือตัวรู้ บทที่ 3 สอนเอาจิตใจไปทำอะไร ไปทำกรรมฐาน เอาใจไปทำกรรมฐาน เพื่อให้เข้าใจว่าเมื่อใจเราอยู่ที่ใดเรารู้ชคอยู่กับสิ่งนั้น เกิดการระลึกรู้กับสิ่งนั้น เรียกว่ามีสติกับสิ่งนั้น จึงเรียกว่ากรรมฐานเกิดขึ้น ณ ตรงนั้น อันนี้คือวิธีการสอนตั้งกรรมฐานให้เป็น เพื่อให้เห็นว่ากรรมฐานประกอบด้วยใจและฐาน เมื่อใดก็ตามที่ใจระลึกรู้กับสิ่งใดเรียกสิ่งนั้นว่าฐาน ถ้ามันระลึกรู้กับลมหายใจเข้าออก เรียกว่าลมหายใจเข้าออกเป็นฐาน ประกอบกับการเปิดคลิปภาพยนตร์ ให้ดู เพื่อให้เห็นภาพชัด จะเปิดแล้วหยุดบรรยาย ชี้ให้เห็นทีละประเด็นๆ ไป”

(พระครูบวรวิรวงศ์, สัมภาษณ์, 23 มกราคม 2562)

“ต้องตั้งหัวข้อหลักๆ ไว้ ก่อน เราจะปฏิบัติให้ดูทำให้เห็น
ใช้กิริยาบุคลิกภาพจริยวัตร เช่น การเดิน นั่ง ยืน การทาน
อาหารด้วยสติ เราก็ต้องเวียนกันไปนั่งรับประทานกับ
ผู้ปฏิบัติกำหนดให้เค้าเห็น เค้าจะเข้าใจในสิ่งที่สอน.....”
(นิตสารัตน์ ลาวัณยากุล, สัมภาษณ์, 22 มกราคม 2562)

“.....ในการสอนนอกจากบรรยายแล้ว เราจะรับฟังปัญหา
แล้วตอบคำถามพร้อมแบ่งปันแนวคิดกับผู้ฟัง แบ่งปัน
แนวคิด เป็นการแลกเปลี่ยน จะแนะนำให้ผู้ปฏิบัติด้วยการฝึก
จิต ฝึกสมาธิ คุยกาย คุใจ ฝึกสติ แล้วแลกเปลี่ยน ชวนถามว่า
เห็นอะไรในตัวเอง แล้วชี้แนะแต่ไม่ฟันธงให้เค้าเข้าใจเอง.”
(ชนวัชย์ เกตุน์วิมุต, สัมภาษณ์, 25 มกราคม 2562)

“สำหรับการสอนจะอธิบายไปให้รู้แล้วให้ปฏิบัติ แล้ว
ประเมินเค้า โดยการสอบถามว่าที่ปฏิบัติมารู้สึกอย่างไร
นั่งจงกรมเป็นอย่างไร เดินเป็นอย่างไร เป็นการสัมภาษณ์ที่
จะใช้มากกว่าอุปกรณ์อย่างอื่น จะประเมินจากสีหน้า ท่าทาง
คำพูด แล้วสอนเค้ารู้กำหนดจิต เช่น โกรธว่ามาอย่างไรก็จะ
ระบาย แล้วให้คำแนะนำตรงนั้น”
(มาลี เจนสมุทร, สัมภาษณ์, 27 มกราคม 2562)

กล่าวโดยสรุป ผู้สังสารหลักในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา หรือ “วิปัสสนาจารย์”
ของยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ มีวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้วย
ภาษาที่ไม่เป็นทางการ ไม่ใช่ภาษาบาลี-สันสกฤต จัดเรียงเนื้อหาและเผยแผ่อย่างเป็นลำดับขั้นตอน
ยกอุทาหรณ์จากประสบการณ์ตนเอง ใช้สื่อประกอบ ยกตัวอย่างจากเรื่องใกล้ตัว สร้างแรงบันดาลใจ
การให้ปฏิบัติจริงจัง การสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และการสอบถาม

1.3 สื่อในการเผยแพร่พระพุทธศาสนา

ยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ได้ทำการเผยแพร่พระพุทธศาสนาผ่านสื่อต่างๆ ขององค์การ โดยมีผลการศึกษาดังนี้

1.3.1 สื่อหลัก

สื่อหลักเป็นกลุ่มสื่อที่ยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ให้ความสำคัญ เนื่องจากมีประสิทธิผลสูงสุดในการใช้เผยแพร่พระพุทธศาสนา เพราะเป็นกลุ่มสื่อที่ได้รับความนิยมจากผู้รับสารขององค์การอย่างต่อเนื่อง ประกอบด้วย

1) สื่อบุคคล

จากผลการศึกษาพบว่า สื่อบุคคลของยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ที่ใช้ในการเผยแพร่พระพุทธศาสนา เรียกว่า “วิปัสสนาจารย์” มีทั้งผู้ที่ เป็นฆราวาสและบรรพชิตทั้งพระสงฆ์และแม่ชี ซึ่งเป็นผู้ที่ได้คัดเลือกมาว่าเป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาหลักธรรม โดยเฉพาะหลักวิปัสสนากรรมฐาน ตามแนวสติปัฏฐาน 4 ตามพระไตรปิฎกเถรวาท โดยแบ่งได้ 2 กลุ่ม คือ (1) กลุ่มวิปัสสนาจารย์ที่เป็นบุคลากรของยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ กล่าวคือเป็นบุคคลที่เคยเข้าร่วมปฏิบัติธรรมในกิจกรรมต่างๆ ของยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ มาก่อน และต่อมาได้รับการคัดเลือกให้เป็นวิปัสสนาจารย์ อาทิ อาจารย์มาลี เจนสมุทร อาจารย์นิสารัตน์ ลาวัณยากุล ซึ่งทั้งสองท่านเคยเข้าปฏิบัติธรรมในหลักสูตรพัฒนาจิตให้เกิดปัญญาและสันติสุข ของคุณแม่สิริ กรินชัย มาก่อน และ (2) กลุ่มวิปัสสนาจารย์จากภายนอก ซึ่งเป็นบุคคลที่มีชื่อเสียงได้รับการยอมรับสรรหาในการเผยแพร่พระพุทธศาสนา โดยจะมีผู้ประสานงาน โครงการเป็นผู้ดำเนินการสรรหาคัดเลือกและเชิญมาบรรยายธรรม (รายละเอียดในสื่อกิจกรรม)

2) สื่อกิจกรรม

จากผลการศึกษาพบว่า ยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ มุ่งให้ความสำคัญกับการเผยแพร่พระพุทธศาสนาผ่านสื่อกิจกรรม โดยยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ได้มีสื่อกิจกรรมในรูปแบบ โครงการต่างๆ จำนวนมาก (รายละเอียดการกำหนดโครงการอยู่ในการจัดองค์การ) โดยเฉพาะโครงการเกี่ยวกับการวิปัสสนากรรมฐาน ตามแนวสติปัฏฐาน 4 ตามหลักพระไตรปิฎกเถรวาท ซึ่งมีหลายแนวทางปฏิบัติ ได้แก่ แนวปฏิบัติแบบพอง-ยุบ การกำหนดรู้ปัจจุบันแบบไม่มีองค์บริการ และอานาปานสติ

สำหรับการกำหนดโครงการจะเน้นให้เกิดความหลากหลาย และสอดคล้องกับรูปแบบการดำเนินชีวิตในปัจจุบัน เพื่อสร้างทางเลือกให้แก่ผู้รับสาร เช่น โครงการปฏิบัติธรรมวันเดียว (ศูนย์ 1) คือ การสอนปฏิบัติธรรมและฟังบรรยายธรรมจากวิปัสสนาจารย์ ใช้เวลา 1 วัน

แบบไปเช้า-เย็นกลับ เหมาะสมกับผู้ที่มีเวลาว่างจำกัดและไม่มีความประสงค์จะนอนค้างคืน โครงการทำบุญวันเกิดแบบชาวพุทธ (ศูนย์ 1) เป็นการเชิญชวนสมาชิกได้ร่วมสร้างบุญเสริมมงคลชีวิตในเดือนเกิดของตน ด้วยการทำทาน รักษาศีล และเจริญภาวนา เป็นต้น

โดยโครงการในปี 2561 ที่ผ่านมารวม 4 ศูนย์ (สำหรับศูนย์ 5 กำลังดำเนินการปรับภูมิทัศน์ จึงยังไม่มีความพร้อมด้านการรองรับผู้เข้าร่วมโครงการ) มีจำนวนทั้งสิ้น 176 โครงการ แบ่งเป็น ศูนย์ 1 จำนวน 91 โครงการ ซึ่งมีจำนวนมากที่สุด เนื่องจากมีความพร้อมด้านสถานที่สามารถรองรับผู้เข้าร่วมโครงการได้จำนวนมาก ศูนย์ 2 จำนวน 51 โครงการ ศูนย์ 3 จำนวน 11 โครงการ ศูนย์ 4 จำนวน 23 โครงการ และมี 1 โครงการ ที่ไม่ใช่โครงการการเผยแผ่พระพุทธศาสนา คือโครงการประชุมใหญ่ประจำปี โดยโครงการต่างๆ สามารถแบ่งได้ดังนี้

(1) โครงการสำหรับวิทยากร จำนวน 2 โครงการ คือ โครงการสัมมนาวิทยากร พัฒนาจิตฯ คุณแม่สิริ กรินชัย เป็นการอบรมวิปัสสนาจารย์ประจำองค์กรให้มีความรู้ความเข้าใจในการบรรยายธรรม และโครงการมูทิตาจิต 90 ปี อ.มณฑา หอรัตนชัย

(2) โครงการสำหรับสาธุชนทั่วไปที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป จำนวน 25 โครงการ ซึ่งมีกิจกรรมการบรรยายธรรมและหลักพื้นฐานปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามแนวสติปัฏฐาน 4 เช่น โครงการพัฒนาจิตใจให้เกิดปัญญาและสันติสุข โดยคุณแม่สิริ กรินชัย 1 โครงการวิปัสสนากรรมฐาน (พระภาสกร ภูริวฑฒโน, พระกเชนทร์ สุนทรโร) เป็นต้น

(3) โครงการสำหรับสาธุชนทั่วไป กลุ่มสมาชิก สาขาฯ จำนวน 50 โครงการ ซึ่งมีกิจกรรมการบรรยายธรรมและหลักพื้นฐานปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามแนวสติปัฏฐาน 4 เช่น โครงการจิตภาวนา 1 (พระอธิการปรียงค์ เมธิโน) เป็นต้น

(4) โครงการสำหรับองค์กร คือ สำหรับบุคลากรที่องค์กราส่งมาปฏิบัติธรรม มีจำนวน 9 โครงการ ซึ่งมีกิจกรรมการปฏิบัติธรรมหลักพื้นฐานของการวิปัสสนากรรมฐานตามแนวสติปัฏฐาน 4 เช่น โครงการพุทธธรรม (สำหรับนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย) โครงการวิปัสสนาและพัฒนาครู (สำหรับครูประจำการสถานศึกษา) โครงการเนกขัมมบารมี (สำหรับนักศึกษาแพทย์ ศิริราช) เป็นต้น

(5) โครงการสำหรับกลุ่มผู้เคยปฏิบัติธรรม จำนวน 50 โครงการ ซึ่งมีกิจกรรมการวิปัสสนากรรมฐานตามแนวสติปัฏฐาน 4 แบบเข้มข้น เช่น โครงการพัฒนาจิต Refresh 3 สำหรับผู้เคยปฏิบัติหลักสูตรพัฒนาจิตฯ ของคุณแม่สิริมาแล้วอย่างน้อย 2 ครั้ง โครงการอริยสังภาวนา ทางลัดดับทุกข์ (อ. ธรรมธีระ ธรรมะพิสุทธ์) สำหรับผู้เคยวิปัสสนามาแล้ว ที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป เป็นต้น

(6) โครงการสำหรับเจ้าภาพ เป็นการจัดโครงการสำหรับกลุ่มบุคคล หรือคณะบุคคลที่เคยได้ร่วมบริจาคเป็นเจ้าภาพในโครงการต่างๆ จำนวน 2 โครงการ คือ โครงการแทนคุณผู้สร้าง (สำหรับคณะเจ้าภาพผู้อุปถัมภ์ศูนย์ 2) และแทนคุณผู้สร้าง (สำหรับคณะเจ้าภาพผู้อุปถัมภ์ศูนย์ 4)

(7) โครงการสำหรับเยาวชนและครอบครัว มีจำนวน 29 โครงการ ซึ่งมีกิจกรรมการบรรยายธรรม การปฏิบัติหลักพื้นฐานของการวิปัสสนากรรมฐานตามแนวสติปัฏฐาน 4 การจัดอุปสมบทสามเณร เช่น เจริญระโนแก้วที่เลี้ยงธรรมบุตร/ที่เลี้ยงสามเณรใจเพชร (สำหรับผู้ที่เคยเข้าธรรมบุตร/ผู้เคยเข้าสามเณรใจเพชร) โครงการพิธีบรรพชาสามเณรใจเพชร สามเณรลูกแก้ว (สำหรับเยาวชนผู้ผ่านเกณฑ์การเตรียมพร้อมและสมัครใจ) โครงการครอบครัวคุณธรรม รู้กายใจ (สำหรับเยาวชนและครอบครัว (พ่อ แม่+ลูกอายุ 7-18 ปี) โครงการเจริญระโนแก้วพุทธานุภาพ (สำหรับเยาวชนและครอบครัว เฉพาะผู้หญิง อายุตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป) เป็นต้น

(8) โครงการไม่ระบุกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 2 โครงการ คือ เจริญระโนพลอย และ I Study ซึ่งมีกิจกรรมการปฏิบัติเกี่ยวกับหลักพื้นฐานของการวิปัสสนากรรมฐานตามแนวสติปัฏฐาน 4

โดยโครงการที่ได้รับความสนใจจากผู้รับสารเข้าร่วมเป็นจำนวนมาก ได้แก่ โครงการพัฒนาจิตยุวพุทธ โครงการทำบุญวันเกิด โครงการปฏิบัติศีลธรรมวันเดียว และโครงการสวดมนต์ข้ามปี ซึ่งยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ถือเป็นแห่งแรกในประเทศไทยที่จัดงานสวดมนต์ข้ามปี โดยเฉพาะโครงการพัฒนาจิตยุวพุทธของคุณแม่สิริกิรินชัย ถือเป็นโครงการที่ได้รับความนิยมอย่างยาวนานต่อเนื่องมากที่สุด และทำให้ยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ เป็นที่รู้จักจนถึงปัจจุบัน โดยโครงการดังกล่าวเป็นโครงการศึกษาหลักธรรมคำสอนหรือปริยัติ ควบคู่ไปกับการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน ประกอบด้วย การกำหนดอิริยาบถย่อย การเดินจงกรม การนั่งสมาธิ และมีการสวดมนต์ ฟังธรรมะบรรยายทุกวัน กำหนดระยะเวลา 7 คืน 8 วัน จัดที่ศูนย์ 1 ผู้เข้าร่วมกิจกรรมโครงการต้องพักค้างคืน ปัจจุบันจัดปีละ 12 ครั้ง โดยในปี 2561 ที่ผ่านมามีผู้เข้าร่วม ตลอดทั้งปี 1,975 คน ดังที่ผู้ให้ข้อมูลได้กล่าวไว้ ดังนี้

“การคิด โครงการจะเน้นสร้างความแตกต่าง คือตัวโครงการมีความหลากหลาย ทำให้มีโครงการจำนวนมาก ให้กลุ่มผู้ปฏิบัติธรรมได้เลือกเป็นจำนวนมาก....”
(พรทวี เอกอินทร์, สัมภาษณ์, 7 กันยายน 2561)

“ยูวพุทธจะเน้นจัดโครงการ มีโครงการที่มีความหลากหลายมีมาก โครงการที่ได้รับความสนใจเป็นอย่างมากคือโครงการปฏิบัติธรรมวันเดียว คนมาร่วมกิจกรรมในแต่ละเดือน เฉลี่ยประมาณ 4000/เดือน โดยเฉพาะเสาร์-อาทิตย์ คนเยอะแล้วก็โครงการสวดมนต์ข้ามปี ซึ่งเป็นโครงการที่ยูวพุทธทำเป็นที่แรกในไทย มีคนเข้าร่วมไม่ต่ำกว่า 3,000 คนและโครงการหนึ่งคือทำบุญวันเกิดกับชาวพุทธ เช่น คนเกิดวันที่ 5 กรกฎาคมจะมาทำบุญร่วมกัน มีการนิมนต์พระมาให้ธรรม 45 นาที แล้วสวดมนต์ ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ได้รับความนิยมขึ้นมา ซึ่งโครงการที่ได้รับความนิยมค่อนข้างเยอะเพราะตอบสนองต่อวิถีชีวิตคนปัจจุบัน” (วิชิต เทียงธรรม, สัมภาษณ์, 7 กันยายน 2561)

“หลักสูตรของคุณแม่สิริเป็นหลักสูตรที่มีคนเข้ามาปฏิบัติมากที่สุด จะศึกษาปริยัติ และปฏิบัติ ทำควบคู่กันไปได้ หลักสูตรนี้ 7 ค่ำ 8 วัน หลักสูตรนี้ได้ปรับมีปริยัติเข้าเส้น ฟังธรรมะบรรยายเป็นธรรมะปฏิบัติ ทำให้หลายคนเปลี่ยนพฤติกรรม...” (นิตารัตน์ ลาวัณยากุล, สัมภาษณ์, 22 มกราคม 2562)

1.3.2 สื่อรอง

กลุ่มสื่อรองเป็นกลุ่มสื่อที่ยูวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ กำลังพัฒนารูปแบบเพื่อใช้ในการเผยแพร่พระพุทธศาสนา เนื่องจากเห็นว่าสามารถลดค่าใช้จ่าย และสอดคล้องกับพฤติกรรมที่เปิดรับสื่อของผู้รับสารในยุคปัจจุบัน ประกอบด้วย

1) สื่อเว็บไซต์

จากการศึกษาพบว่ายูวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ มีเว็บไซต์ ชื่อ <https://web.ybatnet.org/th/about/> โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อใช้ในการเผยแพร่พระพุทธศาสนาประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร รับสมัครผู้ปฏิบัติธรรม รับสมัครจิตอาสา และเป็นช่องทางการรับบริจาค โดยหน้าเว็บไซต์จะมีหลายหมวดด้วยกัน สำหรับข้อมูลข่าวสารเพื่อมุ่งเผยแพร่พระพุทธศาสนาจะอยู่ในหมวดศูนย์องค์ความรู้ ซึ่งมีหมวดหมู่ย่อย ดังนี้

(1) *หมวดหมู่ห้องสมุด “นาลันทา”* สำหรับการแนะนำหนังสือธรรมะใหม่ๆ ของห้องสมุด เช่น หนังสือภาพประวัติพระพุทธเจ้า หนังสือเดินทางสู่อิสรภาพ เป็นต้น และมีหนังสือธรรมะออนไลน์ (E-book) ให้สามารถอ่านและดาวน์โหลดได้ เช่น ทำอย่างไรให้ใจเป็นสุข ยุวพุทธ ตอนชีวิตใหม่ เป็นต้น

(2) *หมวดหมู่วารสารยุวพุทธสัมพันธ์* นำเสนอวารสารแบบออนไลน์ (E-book) มีเนื้อหา ประกอบด้วย บทความธรรมะ ข้อคิดและคติธรรมจากวิปัสณาจารย์ และเรื่องราวของบุคคลผู้มีชื่อเสียงในมุมมองที่เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา เช่น คุณพิมพ์ผกา เสียงสมบุญ ได้เปิดใจถึงชีวิตที่เปลี่ยนไปหลังเข้าปฏิบัติธรรมในหลักสูตรพัฒนาจิตให้เกิดปัญญาและสันติสุข เป็นต้น

(3) *หมวดหมู่ Media Center* ประกอบด้วย คลังวิดิทัศน์ (video gallery) เป็นพื้นที่รวบรวมวิดิโอบรรยายธรรม และกิจกรรมบรรยายธรรมในโครงการต่างๆ ให้เปิดชมย้อนหลังได้ เช่น การ์ตูนประวัติพระพุทธเจ้า พัฒนาจิตให้เกิดปัญญาและสันติสุข ปี 2541 เป็นต้น

(4) *กฤตภาค* ปัจจุบันไม่มีการอัปเดต (Update) ข้อมูล

2) *สื่อยูทูป (YouTube)*

จากการศึกษาพบว่ายุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ มีช่องยูทูป (Youtube channel) ของตนเอง ชื่อ “ยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์” เพื่อใช้ในการถ่ายทอดสด (Live) กิจกรรมโครงการต่างๆ เช่น การบรรยายธรรม การทำบุญ เป็นต้น ซึ่งสามารถดาวน์โหลดและรับชมย้อนหลังได้ โดยจะทำการอัปโหลด (Upload) อยู่เป็นประจำ ดังที่ผู้ให้ข้อมูลได้กล่าวไว้ ดังนี้

“ ยูทูปก็อัปเดตทุกวันเหมือนกัน โดยแปลงซีดี ที่อัดมาแล้ว อัปขึ้นยูทูป เมื่อจบโครงการ ฝ่ายประชาสัมพันธ์ก็จะส่งSMSอนุโมทนาบุญหลังจบกิจกรรม”

(พรทวิ เอกอินทร์, สัมภาษณ์, 7 กันยายน 2561)

3) *สื่อเฟสบุ๊ค*

ยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ มีเฟสบุ๊ค (Facebook) ชื่อ <https://www.ybat.org/home.html> เพื่อใช้ในการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร และใช้ในการเผยแพร่พระพุทธศาสนา โดยส่วนใหญ่จะใช้ถ่ายทอดสด (Live) กิจกรรมในโครงการต่างๆ เช่น การบรรยายธรรม การทำบุญ ซึ่งสามารถรับชมย้อนหลังได้ ดังที่ผู้ให้ข้อมูลได้กล่าวไว้ ดังนี้

“จะพยายามเน้นทางด้านสื่อออนไลน์ จะมีคิวอาร์โค้ดของกลุ่มผู้ปฏิบัติธรรมแต่ละกลุ่ม โดยหลังจากจบหลักสูตร จะให้โหลดคิวอาร์โค้ดทุกคนจะได้ภาพกิจกรรมที่ทุกคนเข้ามา ส่วนความถี่ของออนไลน์ที่ใช้คือ เฟสบุ๊ก ยูทูป เว็บไซต์ เพราะไลฟีสด.....”

(พรทวี เอกอินทร์, สัมภาษณ์, 7 กันยายน 2561)

1.3.3 กลุ่มสื่อเฉพาะกิจ

สื่อเฉพาะกิจเป็นกลุ่มสื่อที่ยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ จัดทำขึ้นเป็นการเฉพาะตามวาระและโอกาสพิเศษเท่านั้น เนื่องจากไม่ได้รับความนิยมจากผู้รับสารมากนัก และมีค่าใช้จ่ายในการผลิตค่อนข้างสูง ทำให้มีจำนวนไม่มากนัก ประกอบด้วย

1) สื่อซีดี

จากการศึกษาพบว่า ยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ดำเนินการจัดทำซีดี (CD) บรรยายธรรมของวิปัสสนาจารย์ในโครงการต่างๆ ตามคำสั่งซื้อ (Order) ของผู้รับสาร ไม่มีการจัดทำเป็นการล่วงหน้า หากผู้รับสารต้องการจึงต้องสั่งจองล่วงหน้า ดังที่ผู้ให้ข้อมูลได้กล่าวไว้ ดังนี้

“ซีดีก็จะเป็นเทปบันทึกการบรรยายธรรมของวิปัสสนาจารย์ในโครงการต่างๆ ปัจจุบันจะทำตามที่โยคีสั่ง จะไม่ทำไว้ล่วงหน้าเพราะว่าเคยทำแล้วเหลือจำนวนมาก ยิ่งตอนนี้ถ้าอยากฟังบรรยายธรรม โครงการไหน ก็เข้าไปดูย้อนหลังที่ยูทูปได้แล้ว ทำให้ไม่ค่อยมีคนสั่งมากนัก...”

(วิจิต เทียงธรรม, สัมภาษณ์, 7 กันยายน 2561)

2) สื่อสิ่งพิมพ์

จากการศึกษาพบว่า ยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ มีศูนย์จำหน่ายหนังสือที่ศูนย์ 1 เพื่อจำหน่ายหนังสือธรรมะต่างๆ ที่น่าสนใจ โดยหนังสือธรรมะส่วนใหญ่เป็นงานเขียนของวิปัสสนาจารย์จากภายนอก เช่น ท่าน ว.วชิรเมธี พระไพศาล เป็นต้น นอกจากนี้ยังจัดทำแผ่นพับ โบปปลิว เกี่ยวกับเนื้อหาหลักธรรมทั่วไป เช่น การให้ทาน

การรักษาศีล เป็นต้น หรือตามวาระโอกาสพิเศษ เช่น วันวิสาขบูชา วันเข้าพรรษา เป็นต้น เพื่อจัดวางไว้ตามจุดต่างๆ ภายในองค์การ สำหรับแจกฟรีแก่ผู้ที่สนใจ ดังที่ผู้ให้ข้อมูลได้กล่าวไว้ ดังนี้

“สื่อสิ่งพิมพ์ผลิตน้อยลง ที่ทำอยู่คือ แผ่นพับ ใบปลิว จะพิมพ์ไว้แจกตามศูนย์ต่างๆ เนื้อหาที่พิมพ์ก็จะเป็นหลักธรรมง่ายๆ ที่อ่านแล้วเข้าใจไม่ต้องอธิบายมาก เช่น เรื่องทาน ศีล การทำความดีต่างๆ หรือในวันสำคัญๆ เช่น วันวิสาขบูชา วันเข้าพรรษา.....”

(จติพร สินตรา, สัมภาษณ์, 7 กันยายน 2561)

“.....ที่ศูนย์ 1 ก็ยังมีศูนย์หนังสือที่บริเวณชั้น 1 ติดกับประชาสัมพันธ์ จะมีหนังสือธรรมะจำหน่าย ซึ่งหนังสือจะรับมาจากสำนักพิมพ์อัมรินทร์ วิธีการเลือกจะเลือกจากผู้เขียนที่เป็นวิปัสสนาจารย์เป็นหลัก เช่น พระอาจารย์ไพศาล ท่านว.วชิรเมธี เป็นต้น”

(พรทวิ เอกอินทร์, สัมภาษณ์, 7 กันยายน 2561)

กล่าวโดยสรุป สื่อที่ยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ใช้ในการเผยแพร่พระพุทธศาสนา ประกอบด้วย 1) สื่อหลัก ได้แก่ สื่อบุคคล สื่อกิจกรรม 2) สื่อรอง ได้แก่ สื่อเว็บไซต์ สื่อยูทูป สื่อเฟสบุ๊ค และ 3) สื่อเฉพาะกิจ ได้แก่ สื่อซีดี สื่อสิ่งพิมพ์ ประกอบด้วยหนังสือธรรมะ แผ่นพับ ใบปลิว

1.4 ผู้รับสารในการเผยแพร่พระพุทธศาสนา

กลุ่มผู้รับสารในการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ เรียกว่า “โยคี” มีประเด็นการศึกษาดังต่อไปนี้

1.4.1 จุดมุ่งหมายในการรับสาร

ผลการศึกษาพบว่า ผู้รับสารในการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ หรือ “โยคี” มีจุดมุ่งหมายในการรับสารเพื่อเผยแพร่พระพุทธศาสนา คือ เพื่อตอบข้อสงสัยในประโยชน์ของหลักธรรม ว่าศึกษาแล้วจะได้อะไร โดยจากการสังเกตของผู้วิจัยพบว่า เมื่อวิปัสสนาจารย์เปิดโอกาสให้ซักถามหรือเล่าปัญหา ผู้รับสารจะมีคำถาม เช่น นั่งวิปัสสนากรรมฐานแล้วมีดวงจิตเห็นผีเลี้ยงที่ตายไปแล้ว แบบนี้คืออะไร เข้าสู่

ญาณขั้นไหน แล้วต่อไปจะเป็นอย่างไร จะส่งผลดีกับเราอย่างไรบ้าง เป็นต้น นอกจากนี้ผู้รับสารยังมีจุดมุ่งหมายในการรับสารเพื่อให้มีสติรู้จักตนเองมากขึ้น เพื่อต้องการพ้นทุกข์ และเพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจในการแก้ไขปัญหาและการดำเนินชีวิตของตน ดังที่ผู้ให้ข้อมูลได้กล่าวไว้ดังนี้

“เรารู้จักศาสนาพุทธมาตั้งแต่เด็ก แต่เราไม่รู้จริงๆ ว่าคืออะไร ก็เลยอยากรู้ความจริงว่าเป็นอย่างไร”

(พรพิมล แดงตาล, สัมภาษณ์, 27 มกราคม 2562)

“เมื่อเราเข้ามาปฏิบัติธรรมทำให้มีเป้าหมาย มีหนทาง รู้จักตนเองมากขึ้น เห็นตัวที่เป็นตัวในเนื้อในมากขึ้น พอเรียนรู้ ทำให้เรารู้สึกว่ามันช่วยทำให้ไม่จมกับความคิด ที่เข้ามา รู้ตัว และมีวิธีที่จะจัดการกับมัน เท่าทันมัน ทุกข์น้อยลง”

(วีรวัฒน์ เหลืองเวชการ, สัมภาษณ์, 27 มกราคม 2562)

“.....มาจากความเครียดของ มีปัญหา มีทุกข์ ทำให้เรามา รวมถึงครอบครัวก็แนะนำให้มา เพื่อหาทางแก้ไขปัญหา.....”

(รวีวรรณ วงศ์พันธ์, สัมภาษณ์, 22 มกราคม 2562)

“เรากลัวความไม่แน่นอนในชีวิต กลัวจะเจอกับทุกข์ กลัวความไม่แน่นอนในชีวิต กลัวว่าเมื่อเจอจะรับสภาพไม่ไหว ก็เลยมาศึกษาว่าควรจะทำอย่างไรที่จะสามารถรับมือกับมันได้”

(เมตตา วงศ์ใจหาญ, สัมภาษณ์, 22 มกราคม 2562)

“เมื่อศึกษาธรรมคือได้อยู่กับตัวเองก่อนเลย จากทั้งชีวิตไม่เคยอยู่กับตัวเอง และการอยู่กับตัวเองทำให้ไม่ฟุ้ง มีกรอบให้คิดให้ใช้ชีวิต เป็นอะไรที่ยอดเยียมมาก”

(ปวีณวรรณ โภควนิช, สัมภาษณ์, 22 มกราคม 2562)

กล่าวโดยสรุป ผู้รับสารในการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ หรือ “โยคี” มีจุดมุ่งหมาย ได้แก่ เพื่อตอบสนองภัยในประโยชน์ของหลักธรรม เพื่อให้มีสติ เพื่อต้องการพ้นทุกข์ เพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจแก้ไขปัญหา และการดำเนินชีวิต

1.4.2 ความรู้ในการรับสาร

จากผลการศึกษาพบว่า ผู้รับสารในการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ หรือ “โยคี” เป็นผู้มีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับหลักธรรมคำสอนในพระไตรปิฎกมาก่อน เช่น พุทธประวัติ วิธีการปฏิบัติธรรมเบื้องต้น การทำทาน เป็นต้น จึงทำให้สามารถเข้าใจเนื้อหาหลักธรรมได้ง่ายและลึกซึ้งมากขึ้น รวมถึงยังมีความรู้เกี่ยวกับวิปัสสนาจารย์ เช่น แนวทางการปฏิบัติธรรม ประวัติส่วนตัว ความเชี่ยวชาญในเนื้อหาหลักธรรม เป็นต้น เพื่อใช้เป็นประกอบการตัดสินใจก่อนเข้าร่วมโครงการ นอกจากนี้ ผู้รับสารยังมีความรู้เกี่ยวกับสถานที่ปฏิบัติธรรม เช่น กฎระเบียบต่าง เพื่อเตรียมความพร้อมก่อนเข้าร่วมโครงการ เพื่อให้สามารถปฏิบัติตนได้ถูกต้องเหมาะสม ดังที่ผู้ให้ข้อมูลได้กล่าวไว้ ดังนี้

“สิ่งที่รู้อยู่แล้วคือเนื้อหาธรรมจะรู้เกี่ยวกับพุทธประวัติ เช่น การเกิดของพุทธเจ้า วิธีการปฏิบัติที่จะรู้ระดับอารมณ์ของตนเอง ก่อนที่จะมีการกระทำออกไป นอกจากนี้ก่อนเข้าปฏิบัติ จะรู้จักวิทยากรมาก่อน เพราะวิทยากรแต่ละท่านมีแนวแตกต่างกันการเลือกวิทยากรจึงเลือกตามจังหวะของจิตที่ตนเองมีซึ่งรู้จักจากคำบอกเล่าของคนที่เคยเข้าคอร์ส หรือการได้อ่านหนังสือธรรมะ หรือฟังธรรมะของท่านมาแล้ว”

(วิลาวัณย์ เหลืองเถลิงพงษ์, สัมภาษณ์, 27 มกราคม 2562)

“.....รู้จักกับวิทยากรมาก่อน รู้ประวัติความเป็นมาของท่านพอสมควร ไม่ลึกซึ้ง รู้ในฐานะท่านเป็นวิทยากรตั้งแต่เป็นฆราวาส และตัวเองเคยเข้าฟังมาก่อน สำหรับความรู้เป็นเหมือนพื้นฐานกำลังเข้าสู่ระดับปานกลาง เช่น เนื้อหาที่เกี่ยวกับปฏิบัติ การทำทาน เช่น กิจวัตรประจำวันของคนไทยที่พาลูกหลานมาทำบุญใส่บาตรหน้าบ้าน”

(แม่ชีสรภัส พันธ์นนท์, สัมภาษณ์, 27 มกราคม 2562)

“โดยภาพรวมเข้าไปปฏิบัติธรรมจะดูที่วิทยากรว่าท่านสอนแนวไหน เช่น สัมมาจิตติคือความเห็นถูกเห็นตรง และต้องสอนตามเนื้อหาของหลักธรรมคำสอนไม่ผิดเพี้ยน”

(เมตตา วงศ์ใจหาญ, สัมภาษณ์, 22 มกราคม 2562)

“ควรมีความรู้เกี่ยวกับสถานที่ปฏิบัติธรรมนั้นๆ จะได้ไม่ผิดกฎ แล้วสามารถเตรียมตัวให้พร้อมกับสถานที่นั้นๆ.....”

(พาทิน ปรีชาวุฒิเดช, สัมภาษณ์, 22 มกราคม 2562)

“.....จะศึกษาเรื่องสถานที่ การปฏิบัติตนการเตรียมตัว โดยเข้าไปดูในเว็บไซต์ เพื่อเตรียมความพร้อมของตนเอง”

(รวิวรรณ วงศ์พันธ์, สัมภาษณ์, 22 มกราคม 2562)

อย่างไรก็ตาม ผู้รับสารในการเผยแพร่พระพุทธศาสนาอุทฺทกสมมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ หรือ “โยคี”บางคนมีมุมมองที่แตกต่างออกไปว่าไม่จำเป็นต้องมีความรู้ในเนื้อหาหลักธรรมมาก่อน แต่ต้องมีความสนใจและมีความศรัทธาในพระพุทธศาสนา โดยให้เหตุผลว่าการไม่มีความรู้มาก่อนเหมือนไม่มีกำแพงในใจ สิ่งที่ได้รับจึงเป็นสิ่งใหม่ทำให้เปิดรับได้ง่ายกว่า ดังที่ผู้ให้ข้อมูลได้กล่าวไว้ ดังนี้

“ไม่จำเป็นต้องมีความรู้ นะ ปัจจุบันนี้ความคิดของคนเราเปลี่ยนเรื่อยๆ สมมุติว่าจะเรียนกับพระอาจารย์ให้เข้าใจไม่ต้องเรียนอะไรมาเลย เพียงแค่มาคด้วยศรัทธา หรือมาด้วยความตั้งใจจะเรียนรู้ ดีที่สุดอย่ามีอะไรมาถ้ามามีของเก่า คนเราติดของเก่าไม่ทิ้งของเก่า.....”

(เกื้อจิตร แชรรัมย์, สัมภาษณ์, 27 มกราคม 2562)

“คนที่เข้ามามีทุกข์อาจไม่มีความรู้ ไม่สบายใจจึงหาทางออก เพื่อให้สบายใจ ไม่ต้องรู้มาก่อน เราแสวงหาหนทางแห่งการพ้นทุกข์เอง”

(สมรักษ์ ขันการนาวิ, 27 มกราคม 2562)

“ในการปฏิบัติธรรมไม่ต้องมีความรู้อะไร คือ ยิ่งไม่รู้จะยิ่งดี เพราะบางทีความรู้เป็นตัวที่ทำให้เราสงสัยมีกำแพงบางอย่างตามที่เคยรู้”

(วีรวัฒน์ เหลืองเวชการ, สัมภาษณ์, 27 มกราคม 2562)

กล่าวโดยสรุป ผู้รับสารในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ หรือ “โยคี” เป็นผู้มีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับเนื้อหาหลักธรรม วิปัสสนาจารย์ สถานที่ปฏิบัติธรรม อย่างไรก็ตาม ผู้รับสารบางคนมีมุมมองที่แตกต่างออกไปว่า ไม่จำเป็นต้องมีความรู้ในเนื้อหาหลักธรรมมาก่อน แต่ต้องมีความสนใจและมีความศรัทธาในพระพุทธศาสนา

1.4.3 ทักษะของผู้รับสาร

ทักษะของผู้รับสารจะส่งผลต่อการเปิดรับเนื้อหาหลักธรรม และการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ส่งสาร ซึ่งผู้วิจัยได้วิเคราะห์ทักษะของผู้รับสารที่มีต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ หรือ “โยคี” ในประเด็นดังต่อไปนี้

1) ทักษะของผู้รับสารที่มีต่อตนเอง

จากผลการศึกษาพบว่า ผู้รับสารในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ หรือ “โยคี” มีทักษะคติเชิงบวกต่อตนเอง คือ รู้สึกโชคดีที่ได้ศึกษาธรรม รู้สึกดีใจที่เปลี่ยนแปลงตนเองได้ ทำให้มีสติ และลดทิวติตนเอง ในการเปิดใจเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ดังที่ผู้ให้ข้อมูลได้กล่าวไว้ ดังนี้

“รู้สึกดีใจที่ได้เข้ามาในศาสนาพุทธ และรู้สึกว่าศาสนานี้เป็นศาสนาที่ทำให้เรามารู้จักทาง ตอบโจทย์การใช้ชีวิตของเรา”

(พรพิมล แดงตาล, สัมภาษณ์, 27 มกราคม 2562)

“รู้สึกดีต่อตัวเองและครอบครัว ปกติเป็นคนเจ้าอารมณ์พอได้เข้าปฏิบัติธรรมเหมือนแก้สภาวะอาการต่างๆ ของตนเอง เหมือนได้ฟังธรรมจะระลึกถึง เช่น การโกรธเป็นอย่างไร รู้สึกตัวเอง และแก้ไขตัวเอง”

(แม่ชีสรภัส พันธ์นนท์, สัมภาษณ์, 27 มกราคม 2562)

“รู้สึกดีในการเข้ามาปฏิบัติธรรม ได้เปิดมุมมองใหม่ เวลามีปัญหา จะหงุดหงิด ไม่มีสมาธิในการทำงาน เสียเวลาเปล่าประโยชน์ เมื่อเข้ามาปฏิบัติ จะสอนให้รู้ว่าตอนนี้ทำอะไรอยู่ ปัจจุบันทำอะไร ห้ามสิ่งที่ไม่ได้ ที่นี้ให้คำตอบ.....”
(พาทิน ปรีชาวุฒิเดช, สัมภาษณ์, 22 มกราคม 2562)

“รู้สึกว่าการปฏิบัติธรรมมันเป็นชีวิตเรา การปฏิบัติธรรมมันไม่ได้ได้อยู่แค่ในคอร์ส แต่อยู่ในทุกขณะกับตัวเรา เหมือนทำให้เราระลึกได้เสมอ”
(รวิวรรณ วงศ์พันธ์, สัมภาษณ์, 22 มกราคม 2562)

“ตื่นเข้ามาก็กินข้าว ทำงาน ทุกๆอย่างจะพยายามระลึกถึงการปฏิบัติตน พยายามทำให้การปฏิบัติมันอยู่ในชีวิตของเราอยู่ตลอดเวลา”
(ณัฐสุดา ชีระเลิศวงศ์, สัมภาษณ์, 22 มกราคม 2562)

“รู้สึกเป็นการลดทอนของตัวเอง สิ่งหนึ่งที่เรามี คือ มานะทิฐิ แต่ต้องพยายาม เพราะถ้าไม่ลดจะไม่ได้อะไรใหม่ๆ ยิ่งถ้าเรื่องที่มีความรู้อยู่แล้ว ยิ่งต้องลดเพื่อเปิดรับสิ่งใหม่ๆ”
(พระราชนทร์, สัมภาษณ์, 22 มกราคม 2562)

2) ทักษะของผู้รับสารที่มีต่อเนื้อหาหลักธรรม

จากผลการศึกษาพบว่า ผู้รับสารในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ หรือ “โยคี” มีทัศนคติเชิงบวกต่อเนื้อหาหลักธรรม คือ มีความศรัทธา เนื่องจากเห็นว่าหลักธรรมในพระไตรปิฎกเป็นความจริงแท้ มีเหตุมีผล มีหลักปฏิบัติที่จะพาไปสู่หนทางแห่งการดับทุกข์ และยังเห็นว่าเนื้อหาหลักธรรมสามารถนำไปเป็นแนวทางการดำเนินชีวิต ทั้งในการแก้ไขปัญหาและการปฏิบัติตน ดังที่ผู้ให้ข้อมูลได้กล่าวไว้ดังนี้

“.....สำหรับหลักธรรมคำสอนรู้สึกสุดยอด เพราะเป็น
แก่นแท้ คีจริงๆ ไม่ผิดหรือสามารถโต้แย้งได้”

(แม่ชีส.จิรสุตา ธรรมมิกา, สัมภาษณ์, 27 มกราคม 2562)

“ศรัทธาในเนื้อหาหลักธรรมอยู่แล้ว เชื่อว่าหากปฏิบัติตาม
หลักคำสอนจะพ้นทุกข์ได้แน่นอน และค้นหาได้ว่าพระรูป
นี้พูดจริงไม่จริง”

(แม่ชีสรภัส พันธ์นนท์, สัมภาษณ์, 27 มกราคม 2562)

“พุทธศาสนามีตัวคำสอนที่เป็นเหตุและผล พุทธศาสนาจึง
น่าสนใจตรงกับความรูสึกตนเองด้วย ทำให้มันน่าสนใจ น่า
ฟัง น่าใช้ น่าเชื่อถือ”

(พาทีน ปรีชาวุฒิเดช, สัมภาษณ์, 22 มกราคม 2562)

“สิ่งที่มีอยู่ในคำสอนในพุทธศาสนาไม่สอนให้สงบอย่าง
เดียว แต่สอนให้การใช้ชีวิตประจำวันให้มีความสุข.....”

(วิลาวัลย์ เหลืองเถลิงพงษ์, สัมภาษณ์, 27 มกราคม 2562)

“พอมาศึกษาคุณมันมีวิธีที่จะทำให้ชีวิตดำเนินไปแบบทุกข์
น้อยที่สุด เพราะประจำวันเจอความทุกข์อยู่แล้ว ชอบ
เนื้อหาหลักธรรม การสอนถ้าสนุกจะไม่รู้สึกง่วง เข้าใจทำ
ให้จำได้”

(วีรวัฒน์ เหลืองเวชการ, สัมภาษณ์, 27 มกราคม 2562)

“มองว่าทำไมต้องเชื่อแล้วรู้ได้ยังไงใครพิสูจน์ได้ว่าเป็น
เรื่องจริง จนนำหลักปฏิบัติมาทำแล้วเกิดผลคีจริงรับรู้ได้
ด้วยตัวเอง ทำให้เชื่อว่าหลักธรรมท่านก็ไม่ได้บอกให้เชื่อ
แต่พอทำจะเข้าใจ เมื่อเข้าใจก็ทำให้รู้ว่าควรปฏิบัติตน
อย่างไร”

(ปวีณวรรณ โภควนิษฐ, สัมภาษณ์ 22 มกราคม 2562)

3) ทักษะคติของผู้รับสารที่มีต่อผู้ส่งสาร

จากผลการศึกษาพบว่า ผู้รับสารในการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ หรือ “โยคี” มีทัศนคติเชิงบวกต่อผู้ส่งสารในการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ หรือ “วิปัสสนาจารย์” คือ มีความศรัทธา เนื่องจากเห็นว่าเป็นตัวอย่างที่ดี น่าเชื่อถือ เป็นผู้มีความรู้ และเคยรู้จักวิปัสสนาจารย์มาก่อน จึงทำให้มีความต้องการที่จะเข้าร่วมโครงการ ดังที่ผู้ให้ข้อมูลได้กล่าวไว้ ดังนี้

“รู้สึกศรัทธา เคยฟังในวิทยุ หรือยูทูบ ศรัทธาอยู่แล้วเป็นอันดับแรก บางทีเพื่อนชักชวนมาว่าพระรูปนี้บรรยายดี”
(แม่ชีสรภัส พันธ์นนท์, สัมภาษณ์, 27 มกราคม 2562)

“.....ศรัทธาพระอาจารย์ เป็นตัวอย่างทำให้อยากเดินตามเมื่อทำตามแล้วทำให้เห็นทุกข์ แล้วหลุดทุกข์ได้”
(สมลักษณ์ ขยันการนาวิ, สัมภาษณ์, 27 มกราคม 2562)

“สำหรับตนเองเวลามาปฏิบัติธรรม จะคิดว่าเป็นครูบาอาจารย์ น่าเชื่อถือ น่าเลื่อมใส มาสอนคำศึกษามาในระดับหนึ่งแล้ว.....”
(พาทีน ปรีชาวุฒิเดช, สัมภาษณ์, 22 มกราคม 2562)

“จะชื่นชมท่าน ศรัทธาท่าน เพราะทุกท่านเหมือนเคยผ่านตรงนี้มาก่อน รู้สึกทุกคนมีความรู้ ทุกคนแต่งตัวดี พุคจาดี ทำให้ศรัทธา”
(รวิวรรณ วงศ์พันธ์, สัมภาษณ์, 22 มกราคม 2562)

กล่าวโดยสรุป ผู้รับสารในการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ หรือ “โยคี” มีทัศนคติเชิงบวกต่อตนเอง ต่อเนื้อหาหลักธรรม และต่อผู้ส่งสาร

1.4.4 ทักษะการสื่อสาร

จากผลการศึกษาพบว่า ผู้รับสารในการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ หรือ “โยคี” เป็นผู้ที่มีทักษะการสื่อสารเชิงวัจนะ คือ ทักษะด้านการฟังควบคู่กับการคิดวิเคราะห์และการใช้เหตุผล ซึ่งผู้รับสารเห็นว่าเป็นทักษะที่สำคัญที่สุด โดยจากการสังเกตของผู้วิจัยพบว่าในเวลาที่ผู้รับสารฟังบรรยายธรรมทุกคนจะฟังอย่างตั้งใจ อยู่ในความสงบ สำรวม ไม่มีการพูดคุยกัน อาจเป็นเพราะหลักธรรมส่วนใหญ่เป็นภาษาบาลี-สันสกฤต ซึ่งเป็นภาษาที่เข้าใจยาก ทำให้ต้องมีสมาธิในการฟังอย่างยิ่ง จนกว่าจะได้มีโอกาสซักถามหรือเล่าปัญหา เมื่อคนหนึ่งเล่าคนอื่น ๆ ก็จะตั้งใจฟัง เมื่อเล่าจบมีการถามคำตอบเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น พูดคุยโต้ตอบกันกับผู้ส่งสารหรือวิปัสสนาจารย์ เช่น ผู้รับสารท่านหนึ่งเล่าปัญหาครอบครัว มีลูกชายคนเดียว เกเรมาก วิปัสสนาจารย์ถามว่ามีวิธีการปฏิบัติต่อลูกอย่างไรบ้าง ผู้รับสารจะหยุดคิดก่อนตอบคำถามทุกครั้ง เป็นต้น

นอกจากนี้ผู้รับสารยังเป็นผู้มีทักษะการอ่าน เมื่อต้องการศึกษาธรรมจากสื่อสิ่งพิมพ์ต่างๆ เช่น หนังสือธรรมะ หรืออีบุ๊ก (E-book) มีทักษะการพูด เช่น การสอบอารมณ์ และการซักถามข้อสงสัยธรรมต่างๆ และมีทักษะการใช้สื่ออินเทอร์เน็ต เช่น ยูทูป เฟสบุ๊ก เพราะเห็นว่าสะดวกเปิดรับได้ไม่จำกัดเวลาและสถานที่ ดังที่ผู้ให้ข้อมูลได้กล่าวไว้ ดังนี้

“การฟังสำคัญสุด เวลาพระอาจารย์อธิบายจะตั้งใจฟัง ส่วนหนึ่งเป็นภาษาบาลี ทำให้เราต้องพยายามฟัง และทำความเข้าใจ พอเมื่อเราปฏิบัติก็จะจดพุดงค์เขียน นั่งสมาธิใช้จิตคิดทบทวน”

(วีรวัดน์ เหลืองเวชการ, สัมภาษณ์, 27 มกราคม 2562)

“จะฟังเป็นหลัก เช่น ตอนขับรถก็จะเปิดยูทูปฟัง เวลาปฏิบัติธรรมก็จะฟังว่า คำให้ทำอะไร เราสามารถปฏิบัติได้หรือไม่ ถ้าไม่ได้ก็ต้องทำให้ได้ ถ้าไม่เข้าใจก็ถามวิทยากร แต่ส่วนใหญ่จะพูดตอนช่วงสอบอารมณ์ เช่น อธิบายถ่วงนั่งสมาธิเราฟังชาน จะแก้ไขอย่างไรท่านก็จะแนะนำกลับมา ก็จะถามเมื่อเรามีปัญหา.....”

(รวีวรรณ วงศ์พันธ์, สัมภาษณ์, 22 มกราคม 2562)

“ภาษาบาลีสันสกฤตค่อนข้าง เป็นอุปสรรคในการเผยแพร่ เพราะภาษาเหล่านี้มันตายไปแล้ว เช่น ความคิดชอบ ชอบ แล้วคืออะไร คือกริยาหรืออะไร จึงทำให้ยาก เวลาฟังต้อง ตั้งใจดีๆ”

(แม่ชีส.จิรสุตตา ธรรมมิกา, สัมภาษณ์, 27 มกราคม 2562)

“ภาษาบาลี สันสกฤต ครั้งหนึ่งเข้าใจ ครั้งหนึ่งไม่เข้าใจ ส่วนใหญ่พระอาจารย์จะช่วยแปลให้ ถ้าไม่แปลก็ไม่เข้าใจ แก้ปัญหาด้วยการถาม หรือหาหนังสืออ่าน”

(วิลาวัณย์ เหลืองเฉลิมพงษ์, สัมภาษณ์, 27 มกราคม 2562)

“ใช้เรื่องการอ่านมาก เพราะเป็นคนชอบอ่านหนังสือ บางทีอ่านอื่อกที่สนใจของครูบาอาจารย์ต่างๆ นอกจากนี้ จะตามใน 2 ช่องทางนี้ยูทูป เฟสบุ๊ค ไลน์ ที่จะเปิดบ่อยที่สุด ส่วนใหญ่จะคุยออนไลน์ ก็จะเปิดเวลาทำงานบ้าน หรือไม่กี่ช่วงเช้า”

(เมตตา วงศ์ใจหาญ, สัมภาษณ์, 22 มกราคม 2562)

“สำหรับตัวเองที่ผ่านมาจะใช้การพูดคุยได้กับวิทยากร การฟังจะใช้มากร่วมกับการคิดเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นอยู่แล้วภายหลัง การสื่อสาร เป็นกระบวนการธรรมชาติ.....”

(พรพิมล แต่งตาล, สัมภาษณ์, 27 มกราคม 2562)

“การพูดคุยจะเป็นในลักษณะรายงานความก้าวหน้า สอบถาม เช่น การสอบอารมณ์ หรือติคขัดไม่ก้าวหน้า เป็นเพราะอะไร และถ้าเจอพระอาจารย์จะคุยกันเรื่องธรรมะ”

(ปวีณวรรณ โภควนิช, สัมภาษณ์, 22 มกราคม 2562)

“หากไม่ได้มาร่วมกิจกรรม ก็จะเปิดยูทูป หรือดูไลฟ์สด ทางเฟส โดยเฉพาะยูทูป ซึ่งจะเปิดบ่อยมาก ตอนเวลาขับรถ

และก่อนนอนจะฟังเกือบทุกวัน เพราะสะดวกอยากฟังตอน
ไปไหนก็ได้.....”

(รวิวรรณ วงศ์พันธ์, สัมภาษณ์, 22 มกราคม 2562)

กล่าวโดยสรุป ผู้รับสารในการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของยุวพุทธิกสมาคม แห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ หรือ “โยคี” เป็นผู้มีทักษะการสื่อสารเชิงวัจนะ ได้แก่ ทักษะการฟัง การคิดวิเคราะห์และการใช้เหตุผล การอ่าน การพูด และการใช้สื่ออินเทอร์เน็ต

1.4.5 ความต้องการของผู้รับสาร

ความต้องการเป็นปัจจัยสำคัญในกระบวนการเลือกเปิดรับสารของผู้รับสาร ในการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ หรือโยคี เป็นตัวกำหนดการเลือกรับสารเพื่อเผยแพร่พระพุทธศาสนาของโยคี ผู้วิจัยจึงได้ทำการ สทนทานกลุ่มประเด็นความต้องการของโยคี ในประเด็นดังต่อไปนี้

1) ความต้องการด้านสื่อ

จากผลการศึกษาพบว่า ผู้รับสารในการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของ ยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ หรือ “โยคี” มีทัศนคติที่สอดคล้องกันใน ประเด็นความต้องการด้านสื่อเพื่อใช้ในการเผยแพร่พระพุทธศาสนา โดยเห็นว่าควรใช้สื่อบุคคล เนื่องจากมีความน่าเชื่อถือและน่าศรัทธา เมื่อไม่เข้าใจสามารถถามตอบได้ทันที รวมถึงควรใช้สื่อ เว็บไซต์ ยูทูป เฟสบุ๊ก และไลน์เพราะเข้าถึงได้ง่าย สะดวก ไม่จำกัดเวลาสถานที่ และสามารถเลือก เปิดรับเนื้อหาได้ตามความสนใจของตนเอง

นอกจากนี้ผู้รับสารยังมีทัศนคติที่สอดคล้องกันว่าควรเผยแพร่พระพุทธศาสนา ผ่านสื่อกิจกรรมในรูปแบบโครงการต่างๆ เนื่องจากเห็นว่าสามารถเข้ามามีส่วนร่วมและได้ปฏิบัติ จริง รวมถึงดึงดูดความสนใจได้ดี เช่น กิจกรรมธรรมะในสวน การทำบุญตักบาตรในวันสำคัญทาง พระพุทธศาสนา เป็นต้น ดังที่ผู้ให้ข้อมูลได้กล่าวไว้ ดังนี้

“ถ้าพระอาจารย์สอนเองจะดี จะชอบมาฟัง เพราะตัวคนจะ มีน้ำหนัก เค้าผ่านประสบการณ์นั้นมาแล้ว น่าเชื่อถือ รู้จริง เห็นจริง เห็นแล้วศรัทธา”

(แม่ชีศ.จิรสุดา ธรรมมิกา, สัมภาษณ์, 27 มกราคม 2562)

“สื่อบุคคลจะดีมาก เพราะทำให้เราได้ลงสนาม เจอของจริง ได้สัมผัสศรบาอาจารย์ ชัดเจน ถ้าไม่เข้าใจสามารถถามตรงนั้นได้”

(แม่ชี สรภัส พันชนนท์, สัมภาษณ์, 27 มกราคม 2562)

“สำหรับตัวเองจะชอบฟังทางยูทูป เพราะมีเวลาและโอกาสในการติดตามได้ง่าย ในแง่สังคมโดยรวม คือ คิดว่าสื่อพวกนี้เข้าถึงง่ายสุด สะดวก เร็วที่สุด ไม่เลือกที่ไม่เลือกเวลา และเลือกได้ด้วยว่าจะฟังเรื่องอะไร ครูบาอาจารย์ท่านไหน ”

(วีรวุฒิ เหลืองเวชการ, สัมภาษณ์, 27 มกราคม 2562)

“กิจกรรมที่คนมาร่วมกันได้ เช่น การปลูกต้นไม้ เพราะบางคนไม่สนใจธรรมแต่กิจกรรมดึงคนเข้ามาร่วมกัน แล้วมีพระมาเทศน์ในสวน จัดสถานที่ให้ไม่ดูเป็นทางการ จัดในสวน เช่น สวนโมกข์ หรือที่ที่เดินทางสะดวก เพราะไปแล้วเดินทางสบาย บรรยากาศดี หรือวัดควรจัดแบบน่าสนใจ ทำให้น่าเข้าไปฟัง ”

(แม่ชีส.จิรสุตตา ธรรมมิกา, สัมภาษณ์, 27 มกราคม 2562)

“ชอบมาร่วมกิจกรรมวันสำคัญต่างๆ เช่น ทำบุญวันวิสาขบูชา จัดกิจกรรมบรรยายธรรมไม่ต้องนานมาก เพราะนานคนก็เบื่อ.....”

(แม่ชีสรภัส พันชนนท์, สัมภาษณ์, 27 มกราคม 2562)

“การเข้ามาปฏิบัติ จากประสบการณ์ตนเองดีที่สุด เพราะเรียนในห้องเรียนก็จบไป ไม่ได้ถูกนำมาใช้จริงๆ แต่เมื่อเข้ามาปฏิบัติจริงๆ จะทำให้รู้และได้สัมผัส.....”

(พรพิมล แดงตาล, สัมภาษณ์, 27 มกราคม 2562)

กล่าวโดยสรุป ผู้รับสารในการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของยุวพุทธิกสมาคม แห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ หรือ “โยคี” มีความต้องการให้เผยแพร่พระพุทธศาสนาผ่าน สื่อบุคคล สื่อยูทูป เว็บไซต์ ไลน์ และสื่อกิจกรรม

2) ความต้องการด้านเนื้อหาหลักธรรม

จากผลการศึกษาพบว่า ผู้รับสารในการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของ ยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ หรือ “โยคี” มีทัศนคติที่สอดคล้องกันต่อ ประเด็นความต้องการให้เผยแพร่เนื้อหาหลักธรรมว่า ควรเผยแพร่เนื้อหาหลักธรรมที่มีความถูกต้อง ตามหลักพระไตรปิฎก โดยต้องการให้เผยแพร่เนื้อหาหลักธรรมเกี่ยวกับเรื่องพระอภิธรรม เช่น เรื่อง ปัจจย เพื่อนำมาใช้ในการพิจารณาลักษณะของบุคคล เนื้อหาหลักธรรมที่เกี่ยวกับหนทางแห่งการ คับทุกข์ เนื่องจากต้องการหลุดพ้นจากวังวนของความทุกข์ และเนื้อหาหลักธรรมที่นำไปเป็นแนว ทางการดำเนินชีวิตประจำวัน เช่น ศีล 5 มรรค 8 ภาวนา เป็นต้น ดังที่ผู้ให้ข้อมูลได้กล่าวไว้ ดังนี้

“อยากให้มีความคำสอนที่ถูกต้อง ไม่บิดเบือน ชัดตรงให้เห็นทุกข์ และทางพ้นทุกข์ นำไปสู่การหลุดพ้นจากวังวนของทุกข์ นอกจากนี้ก็คือพระอภิธรรม หรือการทำบุญ แต่สำคัญที่สุด คือ เรื่องของทุกข์และการดับทุกข์นี้แหละ”

(สมลักษณ์ ขันการนาวิ, สัมภาษณ์, 27 มกราคม 2562)

“ต้องการคำสอนที่ถูกต้องตามพระไตรปิฎก นำมาถ่ายทอด ให้ฟัง เป็นธรรมะง่ายๆ ชื่อง่ายๆ เช่น ศีล 5 ให้คนทั่วๆ ไปมี ศีล 5 เพราะหากอ่านในธรรมะของพระพุทธเจ้า ศีลเป็นข้อ แรกถ้าไม่มีศีล สมาธิก็ไม่ได้ ปัญญาก็ไม่เกิด ศีลเป็น สิ่งจำเป็นที่ทำให้การอยู่ร่วมกันสงบสุข เอื้ออาทรซึ่งกัน และกัน และเป็นข้อง่ายๆ ในการใช้ชีวิต”

(วิลาวัณย์ เหลืองเถลิงพงษ์, สัมภาษณ์, 27 มกราคม 2562)

“เนื้อหาเกี่ยวกับอภิธรรม เช่น ปัจจย เพราะสามารถนำมา วิเคราะห์ทางจิตวิทยาได้ อย่างการมาใช้มองคน จิตแบบนี้ จะเป็นแบบนี้”

(แม่ชีส.จิรสุตตา ธรรมมิกา, สัมภาษณ์, 27 มกราคม 2562)

“ต้องการเรื่องการฟื้นฟู จากกรณีเวียนว่ายตายเกิด ชี้แนะให้เดินตรงทาง เหมือนมหาแผนที่เดินทาง ต้องการศึกษากลับมาเวียนว่าย เหมือนสระที่ว่ายออกไม่ได้ เจออะไรที่มันซ้ำๆ ออกออกจากวัฏทุกข์”
(แม่ชีสรภัส พันธ์นนท์, สัมภาษณ์, 27 มกราคม 2562)

“ต้องการเนื้อหาหลักธรรมเกี่ยวกับการดับทุกข์ คนเราทุกข์มันเยอะเวลาทุกข์ ไม่รู้จะไปไหน พอมาวัดพระวัดที่ชี้ทุกข์มันมีทุกข์กายทุกข์ใจส่วนมากที่เขาทำก็เพราะทุกข์ใจ ทุกข์แต่ละคนไม่เหมือนกัน แต่ว่าคนทุกข์กายก็วิ่งไปหาหมอแต่ทุกข์ใจไปหาหมอดิเวศไม่หายหรอก ยังต้องมาตรงนี้แต่ถ้าครูบาอาจารย์สอนวิธีที่ถูก เราก็จะหลุดจากตรงนั้น สำคัญที่สุดคือเนื้อหาต้องมีความถูกต้อง.....”
(เกื้อจิตร แชรรัมย์, สัมภาษณ์, 27 มกราคม 2562)

กล่าวโดยสรุป ผู้รับสารในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ หรือ “โยคี” มีความต้องการเนื้อหาหลักธรรมที่มีความถูกต้องตามหลักพระไตรปิฎก เนื้อหาหลักธรรมเกี่ยวกับเรื่องพระอภิธรรม เกี่ยวกับหนทางแห่งการดับทุกข์ และเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตประจำวัน

3) ความต้องการด้านวิธีการเผยแผ่

จากผลการศึกษาพบว่า ผู้รับสารในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ หรือ “โยคี” มีทัศนคติสอดคล้องกันต่อประเด็นความต้องการวิธีการเผยแผ่ว่า ต้องการให้เผยแผ่ด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย ไม่ใช่ภาษาบาลี-สันสกฤต และสร้างการมีส่วนร่วม เพื่อให้ได้ปฏิบัติจริง เช่น กิจกรรมฟังธรรมปลูกต้นไม้ วิจารณ์กุศล เป็นต้น รวมถึงต้องการให้บรรจุเนื้อหาหลักธรรมในหลักสูตรการเรียนการสอน ตั้งแต่ระดับประถมศึกษา เพื่อเป็นการปลูกฝังมาตั้งแต่เด็ก และต้องการให้ใช้สื่อประกอบการเผยแผ่ โดยสื่อที่ใช้ต้องดึงดูดความสนใจได้ดี เช่น ยูทูป หนังสือ การ์ตูน เป็นต้น ดังที่ผู้ให้ข้อมูลได้กล่าวไว้ดังนี้

“ควรมีวิธีการเผยแพร่แบบใหม่ๆ ที่น่าสนใจ อย่างเช่น กิจกรรมที่คนมาร่วมกันได้ เช่น การปลูกต้นไม้ เพราะบางคนไม่สนใจธรรมแต่กิจกรรมดึงคนเข้ามาร่วมกัน แล้วมีพระมาเทศน์ในสวน จัดสถานที่ให้ไม่ดูเป็นทางการ จัดในสวน เช่น สวนโมกข์ หรือที่ที่เดินทางสะดวก เพราะไปแล้วเดินทางสบาย บรรยากาศดี หรือวัดควรจัดแบบนี้ที่น่าสนใจ ทำให้น่าเข้าไปฟัง ”

(แม่ชีส.จิรสุตา ธรรมมิกา, สัมภาษณ์, 27 มกราคม 2562)

“ควรต้องมีกิจกรรมที่ทำให้คนมารวมตัวกัน เช่น วิจารณ์ กุศล หรืออาจใช้สื่อยูทูป หนังสือก็ได้”

(วิลาวัณย์ เหลืองเฉลิมพงษ์, สัมภาษณ์, 27 มกราคม 2562)

“.....วิธีการเผยแพร่ที่ชอบที่สุด คือวิธีที่ได้ปฏิบัติจริงดี ที่สุด แต่ถ้าใช้สื่อควรเป็นสื่อที่มีทั้งภาพและเสียงให้น่าสนใจ เช่น ยูทูป เพราะสะดวก”

(เมตตา วงศ์ใจหาญ, สัมภาษณ์, 22 มกราคม 2562)

“อยากให้ใส่ในหลักสูตรการเรียนการสอน ปลูกฝังตั้งแต่เด็ก เช่น เป็นรายวิชาอาทิตย์ละ 2 ชม เพราะปัจจุบันเหมือนคนห่างจากธรรมะ ให้มีภาพและเสียงประกอบ เช่น พุทธประวัติให้มีภาพที่ทันสมัย หรือเป็นหนังพระพุทธเจ้าละคร ทำเป็นวิดีโอที่เข้าใจง่าย ถ้าผ่านสื่อเป็นอินเตอร์เน็ต เช่น ยูทูป เป็นสื่อที่สะดวก เข้าถึงง่ายด้วย”

(รวิวรรณ วงศ์พันธ์, สัมภาษณ์, 22 มกราคม 2562)

“อยากจะทำให้มีการสอนธรรมะตั้งแต่รุ่นระบบการศึกษา ป.1 อาจจะทำแค่นิทานธรรมะ ตามระดับ หรือมาในรูปแบบของการ์ตูน ถ้าออกมาในรูปแบบนั้นและใช้คำพูดที่ง่ายๆ

ไม่ต้องใช้ภาษาบาลี จะได้ง่าย เพราะเด็กชอบดูการ์ตูนอยู่
แล้วเด็กชอบการเคลื่อนไหว”
(เกื้อจิตร แชรรัมย์, สัมภาษณ์, 27 มกราคม 2562)

กล่าวโดยสรุป ผู้รับสารในการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ หรือ “โยคี” มีต้องการให้เผยแพร่พระพุทธศาสนา ด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย ไม่ใช่ภาษาบาลี-สันสกฤต สร้างการมีส่วนร่วม บรรจุนโยบายหลักธรรมในหลักสูตรการเรียนการสอนตั้งแต่ระดับประถมศึกษา และใช้สื่อประกอบ

1.4.7 แรงจูงใจของผู้รับสาร

จากผลการศึกษาพบว่า ผู้รับสารในการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ หรือ “โยคี” มีทัศนคติที่สอดคล้องกันว่าแรงจูงใจที่ทำให้สนใจเข้าร่วมโครงการต่างๆ ของยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ มาจากแรงจูงใจภายใน ได้แก่ ศรัทธาต่อวิปัสสนาจารย์ ต้องการบรรลุนิพาน ต้องการแก้ไขปัญหา และต้องการคลายความทุกข์ และแรงจูงใจภายนอก ได้แก่ สถานที่สัปปายะ คือ สะอาด ร่มรื่น ห้องพักกว้างขวาง การเดินทางสะดวก นอกจากนี้ยังมีโครงการให้เลือกหลากหลาย มีการออกแบบหลักสูตรที่ดี บุคลากรบริการดี และครอบครัวชักชวน ดังที่ผู้ให้ข้อมูลได้กล่าวไว้ ดังนี้

“สถานที่อำนวยความสะดวก เพียบพร้อม เช่น ห้องพักไม่ใหญ่ 2×5 เมตร แต่มีครบ สบาย ไม่อึดอัด บุคลากรที่เป็นมืออาชีพ ยิ้มแย้มแจ่มใส”
(แม่ชีศ.จิรสุตตา ธรรมมิกา, สัมภาษณ์, 27 มกราคม 2562)

“.....วิธีการเผยแพร่ การจัดโครงการต่างๆ เป็นสิ่งที่ดีมาก แต่ละโปรแกรมเป็นคอร์สที่ให้ความรู้กับคนที่ศึกษา และมีหลายโปรแกรมให้เลือกยุวพุทธฯ ทำให้รู้สึกดีทั้งการให้บริการ การให้ข้อมูล พนักงานก็มีความรู้ความเข้าใจ ที่ให้บริการมีจิตบริการ ทุกอย่างสัปปายะ เช่น การอบรมสถานที่ดี หมดทุกอย่าง.....”
(พรพิมล แดงตาล, สัมภาษณ์, 27 มกราคม 2562)

“คุณแม่มาแล้วชอบก็เลยชวนให้มา เห็นว่าอำนวยความสะดวกทุกอย่างเป็นให้กับคนที่ต้องการศึกษาพระพุทธศาสนา จึงอยากให้คุณมา”

(พาทีน ปรีชาวุฒิเดช, สัมภาษณ์, 22 มกราคม 2562)

“วิปัสสนาจารย์ดี ครูบาอาจารย์ดี เพราะเชื่อในธรรมะ จัดสรรถ้ำ ครูบาอาจารย์ดี ธรรมะก็จะจัดสรรให้ลงตัว”

(วิลาวัณย์ เหลืองเถลิงพงษ์, สัมภาษณ์, 27 มกราคม 2562)

“.....อยากบรรลุนิพาน ถ้ายิ่งได้พระอาจารย์เก่งๆ เวลาท่านสอนธรรมะที่ท่านสอนจะบอกว่าไปถึงระดับไหน.....”

(แม่ชีส.จิรสุตตา ธรรมมิกา, สัมภาษณ์, 27 มกราคม 2562)

“.....มาจากความเครียดของเราเรามีปัญหา มีทุกข์ ทำให้มารวมถึงครอบครัวแนะนำให้มา เพื่อหาทางแก้ไขปัญหา.....”

(รวิวรรณ วงศ์พันธ์, สัมภาษณ์, 22 มกราคม 2562)

“ครั้งแรกที่มาโรงพยาบาลจัดให้มา โรงพยาบาลให้ทุกคนได้ปฏิบัติธรรม หนึ่งคนหนึ่งครั้งต่อปีมีรถไปส่งมีรถไปรับเอาไหมเข้าสิ 7 วันก็ชวนกันมา ในครั้งที่ 2 ที่มาสูญเสียสามี มันทุกข์การสูญเสียทำให้รู้ตัวว่าทุกข์”

(เกื้อจิตร แชรรัมย์, สัมภาษณ์, 27 มกราคม 2562)

กล่าวโดยสรุป ผู้รับสารในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ หรือ “โยคี” มีแรงจูงใจในการเข้าร่วมโครงการต่างๆ ของยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ประกอบด้วย แรงจูงใจภายใน ได้แก่ ศรัทธาต่อวิปัสสนาจารย์ ต้องการบรรลุนิพาน ต้องการแก้ไขปัญหา ต้องการคลายความทุกข์ และแรงจูงใจภายนอก ได้แก่ สถานที่สัปปายะ มีโครงการให้เลือกหลากหลาย มีการออกแบบหลักสูตรที่ดี บุคลากรบริการดี และครอบครัวชักชวน

1.4.8 พฤติกรรมการเปิดรับสื่อ

จากผลการศึกษาพบว่า ผู้รับสารในการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ หรือ “โยคี” มีพฤติกรรมการเปิดรับสื่อของยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ คือ ผู้รับสารเปิดรับสื่อยูทูป เฟสบุ๊ก ไลน์ เนื่องจากสะดวก เข้าถึงง่าย ไม่มีข้อจำกัดของสถานที่และเวลา และสามารถเลือกเนื้อหาหลักสูตรหรือวีปัสสนาจารย์ตามความสนใจของตนเองได้ โดยเปิดรับรายการประเภทการบรรยายธรรม เพราะสามารถเปิดฟังขณะที่ทำกิจกรรมอื่นได้ด้วย มีระยะเวลาการเปิดรับอยู่ที่ประมาณ 1 ชม. ซึ่งจะเปิดรับในช่วงเช้า ช่วงเวลาทำงานบ้าน ขณะขับรถ และก่อนนอน ลักษณะการเปิดรับแบบเปิดเป็นเพื่อน โดยจะเปิดรับขณะอยู่คนเดียว

อย่างไรก็ตาม หากมีเวลาว่างจะเข้าร่วมโครงการต่างๆ เนื่องจากได้ปฏิบัติจริงทำให้มีความรู้ความเข้าใจในหลักสูตรมากขึ้น โดยจะเข้าร่วมในช่วงวันหยุดยาว ระยะเวลาการเข้าร่วมประมาณ 2-3 วัน เพราะไม่นานเกินไปทำให้สามารถบริหารเวลาได้ ดังที่ผู้ให้ข้อมูลได้กล่าวไว้ ดังนี้

“จะเปิดยูทูปบ่อยที่สุด เพราะสะดวก ค้นหาได้ง่าย โดยจะค้นหาครูบาอาจารย์ที่สนใจ หรือเนื้อหาธรรมะที่สนใจ เช่น การเทศน์ การสอนวีปัสสนากรรมฐาน ส่วนใหญ่จะเปิดช่วงเวลาทำงานบ้าน หรือไม่ก็ก่อนนอน”

(เมตตา วงศ์ใจหาญ, สัมภาษณ์, 22 มกราคม 2562)

“.....จะเปิดรับสื่อยูวพุทธ คือ ยูทูป และเฟสบุ๊ก ในช่วงเวลาไลฟ์สดบรรยายธรรมต่างๆ จะฟังช่วงเช้า หรือไม่ก็ก่อนนอน ประมาณ 30 นาที -1 ชั่วโมง”

(ปวีณวรรณ โภควนิช, สัมภาษณ์, 22 มกราคม 2562)

“ถ้ามีเวลาจะชอบมาเข้าร่วมโครงการต่างๆ อย่างวิปัสสนากรรมฐาน เพราะได้ปฏิบัติจริง จะทำให้เข้าใจลึกซึ้ง แต่ถ้าไม่มีเวลาก็จะฟังธรรมที่พระอาจารย์สอนผ่านยูทูป ช่วงที่ฟังบ่อย 11.30-13.00 น.และช่วงค่ำ ก่อนนอน ใช้เวลาประมาณ 30-1 ชั่วโมง”

(แม่ชีศ.จิรสุตตา ธรรมมิกา, สัมภาษณ์, 27 มกราคม 2562)

“ยูทูปจะเปิดบ่อยมาก ตอนเวลาขับรถ และก่อนนอนจะฟังเกือบทุกวัน ประมาณ 1 ชั่วโมง แต่ถ้ามีวันหยุดยาว 2-3 วันก็จะมาปฏิบัติธรรม เพราะการปฏิบัติจริงๆ จะทำให้เข้าใจวิธีการดับทุกข์ได้จริง.....”

(รวิวรรณ วงศ์พันธ์, สัมภาษณ์, 22 มกราคม 2562)

“.....จะตามใน 2 ช่องทางนี้ยูทูป เฟสบุ๊ก ไลน์ ที่จะเปิดบ่อยที่สุด ส่วนใหญ่จะดูย้อนหลัง จะเปิดเวลาทำงานบ้าน หรือไม่กี่ช่วงเช้าๆ ”

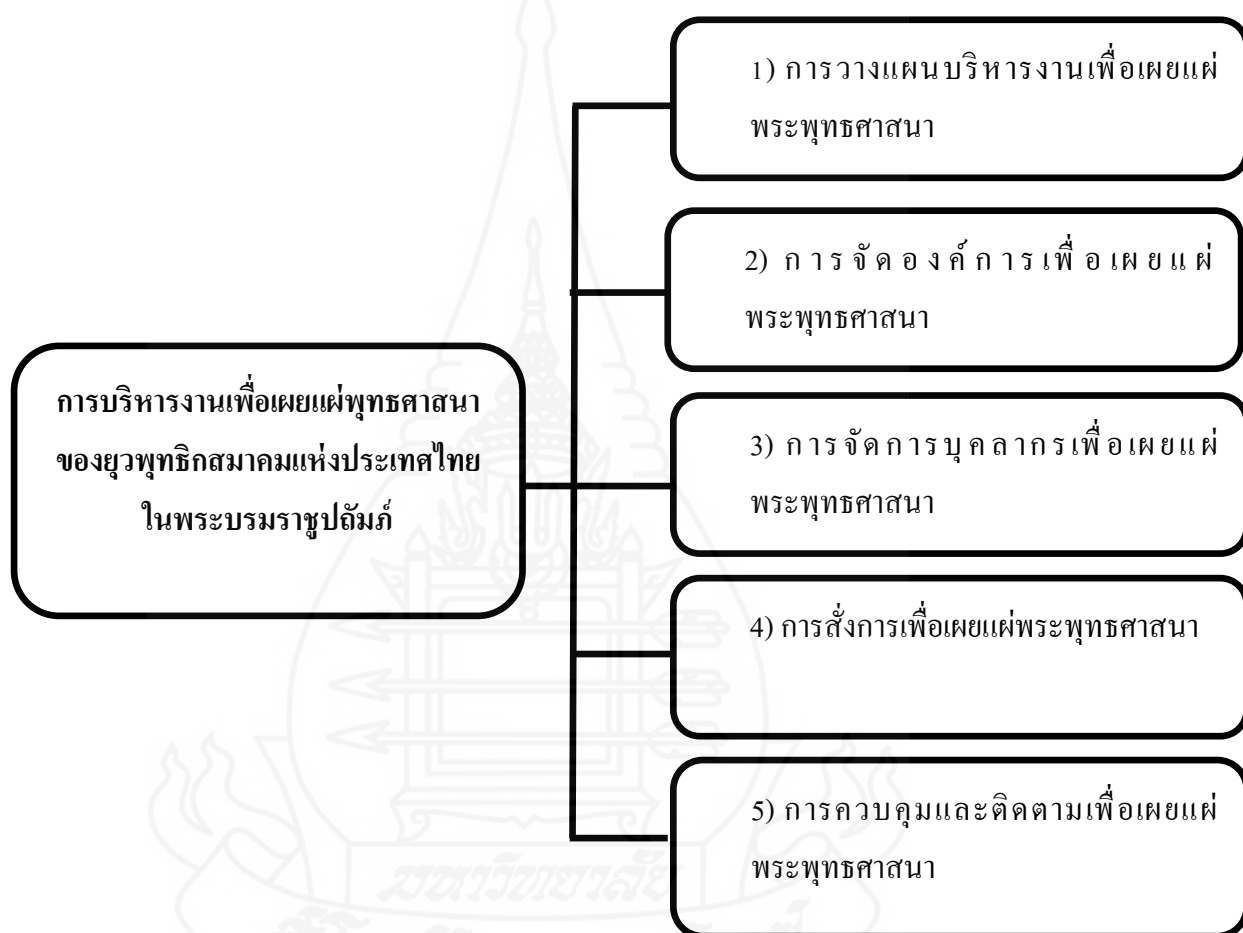
(เมตตา วงศ์ใจหาญ, สัมภาษณ์, 22 มกราคม 2562)

กล่าวโดยสรุป ผู้รับสารในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ หรือ “โยคี” มีพฤติกรรมการเปิดรับสื่อยูทูป เฟสบุ๊ก ไลน์ของยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ โดยเปิดรับรายการประเภทการบรรยายธรรม ใช้เวลาการเปิดรับประมาณ 1 ชม./ครั้ง จะเปิดรับในช่วงเช้า ช่วงเวลาทำงานบ้าน ขณะขับรถ และก่อนนอน ลักษณะการเปิดรับแบบเปิดเป็นเพื่อน โดยจะเปิดรับขณะอยู่คนเดียว และเห็นว่าหากมีเวลาว่างจะเข้าร่วมโครงการต่างๆ โดยระยะเวลาการเข้าร่วมจะอยู่ประมาณ 2-3 วัน

ตอนที่ 2 ผลการศึกษาการบริหารงานเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาของยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์

การบริหารงานเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาของยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ถือเป็นหัวใจสำคัญในการขับเคลื่อนการกระบวนกรสื่อสารเพื่อเผยแผ่

พระพุทธศาสนาขององค์กร ผู้วิจัยจึงตรวจสอบวิเคราะห์ข้อมูล ที่ได้จากการสัมภาษณ์และการวิเคราะห์เอกสาร เพื่อแสวงหาคำตอบ โดยมีผลการศึกษาในประเด็นดังต่อไปนี้ 1) การวางแผนการบริหารงานเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนา 2) การจัดองค์การเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนา 3) การจัดการบุคลากรเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนา 4) การสั่งการเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนา และ 5) การควบคุมและติดตามเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนา สามารถสรุปเป็นแผนภูมิได้ดังนี้

ภาพที่ 4.2 การบริหารงานเพื่อเผยแผ่พุทธศาสนาของยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย
ในพระบรมราชูปถัมภ์

2.1 การวางแผนบริหารงานเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนา

จากผลการศึกษาพบว่า การวางแผนบริหารงานเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาของยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ องค์กรมีการบริหารงานในรูปแบบคณะกรรมการ จำนวน 12 คน โดยมาจากการเลือกตั้งของสมาชิก มีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละ

2 ปี ปัจจุบันมีนาย มนเชียร รัตนานาถ เป็นนายกสมาคม องค์การมีการวางแผนบริหารงานเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาอย่างเป็นระบบ มีวิธีการวางแผนจากบนลงล่าง เป็นแผนระยะสั้น 2 ปี ตามวาระการดำรงตำแหน่งของคณะกรรมการบริหาร โดยคณะกรรมการบริหารจะเป็นผู้ทำหน้าที่กำหนดนโยบาย วิสัยทัศน์ วัตถุประสงค์ และพันธกิจขององค์การ องค์การมีกลยุทธ์การวางแผน คือนำแผนการดำเนินงานฉบับเก่ามาเป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายสำหรับแผนการบริหารงานฉบับใหม่ ทำให้การดำเนินงานมีความต่อเนื่อง แม้จะเปลี่ยนคณะกรรมการบริหารก็ตาม

ปัจจุบันยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ มีการบริหารงานเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาภายใต้แผนฉบับปี พ.ศ.2560-2561 โดยคณะกรรมการบริหารได้กำหนดนโยบายในรูปแบบของวัตถุประสงค์ ซึ่งแตกต่างจากที่ผ่านมา ได้มีการกำหนดวัตถุประสงค์ในแบบตัวชี้วัดความสำเร็จ หรือ KPI (Key Performance Indicator) ดังนี้ 1) จำนวนผู้เข้ามาปฏิบัติธรรม 50,000 คน แบ่งเป็น ผู้ปฏิบัติธรรมทั่วไปจำนวน 20,000 คน เยาวชนจำนวน 10,000 คน และผู้เข้ามาร่วมกิจกรรมวันเดียว (One day Event) จำนวน 20,000 คน 2) ยอดเงินจากการบริจาค 120 ล้านบาท 3) ลดค่าใช้จ่ายลง 10% 4) เมื่อครบวาระมีเงินคงเหลือในบัญชี 25 ล้านบาท และ 5) ผู้เข้ามาใช้บริการมีความพึงพอใจเพิ่มขึ้น 90% ซึ่งวัตถุประสงค์จะเน้น 2 ด้าน คือ 1) ความต้องการเพิ่มขึ้นด้านจำนวนผู้เข้าร่วม โดยเน้นการให้บริการให้เกิดความพึงพอใจสูงสุด 2) ความต้องการเพิ่มขึ้นด้านรายได้และลดค่าใช้จ่าย ทำให้วัตถุประสงค์การบริหารงานมีความชัดเจนเป็นรูปธรรม บุคคลากรเห็นภาพการทำงานชัดเจนและเข้าใจทิศทางการดำเนินงานขององค์การ นอกจากนี้องค์การยังนำวัตถุประสงค์มาเป็นเกณฑ์ประเมินผลการดำเนินงานขององค์การด้วย ดังที่ผู้ให้ข้อมูลได้กล่าวไว้ ดังนี้

“ยุวพุทธฯจะมีการบริหารงานแบบคณะกรรมการบริหาร มีการเลือกตั้งทุก 2 ปี ผู้สมัครก็มาจากสมาชิก ส่วนใหญ่จะเป็นกรรมการชุดเดิม พอเข้ามาก็จะกำหนดนโยบายการทำงาน ปีนี้ถือว่าแตกต่างจากทุกปีที่กำหนดวัตถุประสงค์เป็นตัวชี้วัด แต่ข้อดีคือบุคลากรก็จะรู้เป้าหมายชัดเจน และทำให้วัดผลง่ายว่าเป็นไปตามเป้าหรือไม่”

(พัฒนันรี แยมโกสมรภ์, สัมภาษณ์, 11 กรกฎาคม 2561)

ยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ มีวิสัยทัศน์ “มุ่งหวังการเป็นองค์กรทางพระพุทธศาสนาที่มีบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นผู้นำในการเผยแผ่

พระพุทธศาสนาสู่เยาวชนและผู้สนใจเข้าร่วมศึกษาและปฏิบัติธรรม ตามพระไตรปิฎก (เถรวาท) โดยเน้นหลักวิปัสสนากรรมฐาน ตามแนวสติปัฏฐาน 4 ให้เกิดศรัทธาและปัญญา เพื่อนำหลักมาใช้ในการดำเนินชีวิต พร้อมทั้งเข้าร่วมเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้กว้างขวางต่อไป” ภายได้พันธกิจ คือ

- 1) พัฒนาระบบการบริหารจัดการสมาคมอย่างมีประสิทธิภาพและทันสมัยได้มาตรฐานสากล
- 2) พัฒนาคุณภาพในการจัดอบรมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน
- 3) ขยายและพัฒนาวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาสู่เยาวชนและสังคมให้ทันต่อสมัย
- 4) สร้างบุคลากรและเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอย่างต่อเนื่องและกว้างขวาง และ
- 5) สร้างความมั่นคงและยั่งยืนให้สมาคม แสดงให้เห็นว่าองค์กรมุ่งเน้น 2 ส่วน คือ 1) การเป็นองค์กรทางพระพุทธศาสนาที่มีการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ และ 2) การเป็นผู้ให้การเผยแผ่พระพุทธศาสนา ตามหลักวิปัสสนากรรมฐาน ตามแนวสติปัฏฐาน 4 ตามพระไตรปิฎกเถรวาท

โดยองค์กรมีกลยุทธ์การบริหารงานเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาแบบมุ่งสร้างการเติบโต คือ 1) สร้างแผนการดำเนินงานที่มีความต่อเนื่อง เช่น การสานต่อโครงการต่างๆ ตามแผนการดำเนินงานเดิม แม้จะเปลี่ยนคณะกรรมการบริหาร เป็นต้น 2) สร้างกิจกรรมโครงการและวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้สอดคล้องกับรูปแบบการดำเนินชีวิตในปัจจุบัน เช่น โครงการปฏิบัติธรรมวันเดียว สำหรับผู้ที่มีเวลาว่างจำกัด 3) การเปิดเผยข้อมูลองค์กร เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือ เช่น การเปิดเผยรายงานประจำปี และ 4) การมุ่งสร้างความศรัทธาต่อพระพุทธศาสนาและความศรัทธาต่อองค์กรแก่บุคลากร ซึ่งถือเป็นกลยุทธ์ที่องค์กรให้ความสำคัญที่สุด เพราะเชื่อว่าจะนำองค์กรไปสู่สร้างความเข้มแข็ง ดังที่ผู้ให้ข้อมูลได้กล่าวไว้ ดังนี้

“.....การทำงานจะประชาสัมพันธ์ในบุคคลภายนอกได้ทราบ เช่น รายงานประจำปี จะนำขึ้นเว็บไซต์ให้ดาวโหลด เพื่อแจ้งความก้าวหน้าขององค์กรว่าปีที่ผ่านมาทำอะไรไปบ้าง การทำแบบนี้ก็เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือแก่องค์กร ซึ่งมองว่าสำคัญมาก ถ้าเค้าเชื่อถือเค้าจะศรัทธา สำหรับภายในทุกเข้าก่อนทำงาน จะใช้เวลาประมาณ 30 นาที จะให้บุคลากรได้สวดมนต์ร่วมกัน เป็นแนวคิดที่จะให้ทุกคนได้ซึมซับในพระพุทธศาสนา แล้วเค้าจะมีความศรัทธา และก็ติดต่อตัวบุคลากรด้วยที่จะช่วยขัดเกลาจิตใจ.....”

(สุวิษา ปัทมจิตร, สัมภาษณ์, สัมภาษณ์, 11 กรกฎาคม 2561)

“เมื่อมีกิจกรรมใหญ่ๆ ทุกคนจะมาร่วมกันทำงาน โดยไม่แบ่งแยกหน้าที่ แต่จะช่วยกันทำ โดยไม่ต้องสั่ง ทุกคนเห็นว่างตรงไหนที่ต้องช่วยก็จะทำ.....”

(พัฒน์นรี แยม โกสุมภ์, สัมภาษณ์, 11 กรกฎาคม 2561)

“สามารถพูดได้ว่ายุวพุทธฯมีโครงการที่หลากหลายที่สุดให้ผู้ปฏิบัติธรรมเลือกตามสะดวก จะพยายามคิดโครงการที่สอดคล้องกับการดำเนินชีวิตของคนปัจจุบัน เช่น โครงการ เช่น เทศน์มหาชาติจัดวันเดียว 13 กัณฑ์จบเลย ก็จะเริ่มกิจกรรมตั้งแต่เช้าถึงเย็น อีกโครงการหนึ่งคือทำบุญกับชาวพุทธ อย่างเช่นคนที่เกิดวันที่ 15 กรกฎาคม จะมาทำบุญร่วมกันทำบุญ และมีการนิมนต์พระมาให้ธรรมะ ก็เสร็จสิ้นในวันเดียว อย่างนี้เป็นต้น.....”

(วิจิต เทียงธรรม, สัมภาษณ์, 11 กรกฎาคม 2561)

“การคิด โครงการจะเน้นสร้างความแตกต่าง คือตัวโครงการมีความหลากหลาย ทำให้มีโครงการจำนวนมาก ให้กลุ่มผู้ปฏิบัติธรรมได้เลือกเป็นจำนวนมาก.....”

(พรทวี เอกอินทร์ สัมภาษณ์, 7 กันยายน 2561)

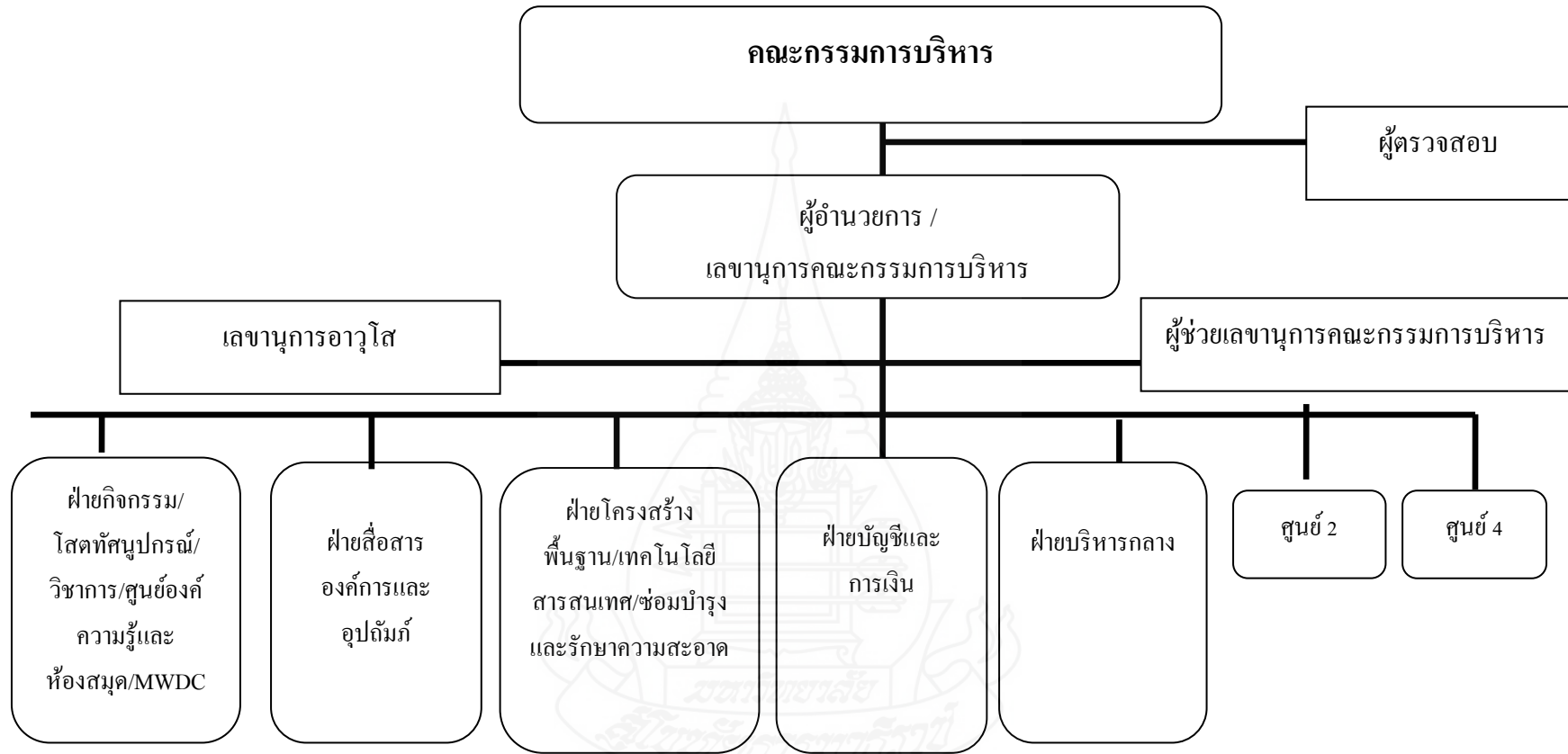
กล่าวโดยสรุป การวางแผนการบริหารงานเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาของยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ มีการบริหารงานในรูปแบบของคณะกรรมการบริหาร โดยมาจากการเลือกตั้งของสมาชิก มีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละ 2 ปี มีการวางแผนการบริหารงานอย่างเป็นระบบ มีวิธีการวางแผนจากบนลงล่าง โดยคณะกรรมการบริหารจะเป็นผู้ทำหน้าที่กำหนดนโยบาย วิสัยทัศน์ และพันธกิจขององค์กร มีแผนการดำเนินงานเป็นแผนระยะสั้น 2 ปี โดยกลยุทธ์การวางแผน คือ จะนำแผนการดำเนินงานฉบับเก่ามาเป็นแนวทางการกำหนดนโยบายสำหรับแผนการบริหารงานฉบับใหม่ ทำให้การดำเนินงานมีความต่อเนื่อง องค์กรมีวัตถุประสงค์ 2 ด้าน คือ 1) ความต้องการเพิ่มขึ้นด้านจำนวนผู้เข้าร่วม 2) ความต้องการเพิ่มขึ้นด้านรายได้และลดค่าใช้จ่าย องค์กรมีวิสัยทัศน์และพันธกิจมุ่งเน้น 2 ส่วน คือ 1) การเป็นองค์กรทางพระพุทธศาสนาที่มีการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ และ 2) การเป็นผู้นำในการเผยแผ่

พระพุทธศาสนา ตามหลักวิปัสสนากรรมฐานตามแนวสติปัฏฐาน 4 ตามพระไตรปิฎกเถรวาท มีกลยุทธ์การบริหารงานแบบมุ่งสร้างการเติบโต คือ 1) สร้างแผนการดำเนินงานที่มีความต่อเนื่อง 2) สร้างกิจกรรมโครงการและวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้สอดคล้องกับรูปแบบการดำเนินชีวิตในปัจจุบัน 3) การเปิดเผยข้อมูลองค์กร และ 4) การมุ่งสร้างภาพลักษณ์ต่อพระพุทธศาสนา และภาพลักษณ์ต่อองค์กรให้แก่บุคลากร

2.2 การจัดการเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนา

การจัดการบริหารงานเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาจะเกี่ยวข้องกับกระบวนการแบ่งงานกันทำและการกำหนดอำนาจหน้าที่ เพื่อมุ่งสู่เป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ร่วมกัน การจัดการจึงมีความสำคัญในฐานะที่เป็นเครื่องมือของผู้บริหารเพื่อให้สามารถบริหารองค์การสู่ความเป็นเลิศ

ภาพที่ 4.3 โครงสร้างองค์กรของยูวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์

จากผลการศึกษาพบว่า ยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ มีโครงสร้างการบริหารงาน 3 ระดับ คือ 1) ผู้บริหารระดับสูง ได้แก่ คณะกรรมการบริหาร 2) ผู้บริหารระดับกลาง คือ ผู้อำนวยการ / เลขานุการคณะกรรมการบริหาร และ 3) ผู้บริหารระดับต้น ได้แก่ ผู้จัดการศูนย์ ผู้จัดการอาวุโส องค์กรมีลักษณะการบริหารงานแบบรวมอำนาจจากศูนย์กลาง ตามสายการบังคับบัญชา ลดหลั่นลงมาตามลำดับชั้น มีบุคลากรทั้ง 5 ศูนย์ จำนวนทั้งสิ้น 120 คน มีการแบ่งกลุ่มงานตามลักษณะหน้าที่ โดยแต่ละฝ่ายกำหนดหน้าที่อย่างชัดเจน ซึ่งแบ่งออกเป็น 7 ฝ่าย ดังนี้

2.2.1 ฝ่ายกิจกรรม/โสตทัศนูปกรณ์/วิชาการ/ศูนย์องค์ความรู้และห้องสมุด/ ศูนย์พัฒนาจิตและปัญญา (MWDC) มีกลุ่มงานย่อย 7 กลุ่ม ได้แก่

- 1) กิจกรรมวิปัสสนากรรมฐานและกิจกรรมวันเดียว มีหน้าที่จัดกิจกรรมโครงการวิปัสสนากรรมฐานและกิจกรรมวันเดียว
- 2) โสตทัศนูปกรณ์ มีหน้าที่ดูแลอุปกรณ์เกี่ยวกับโสตทัศนูปกรณ์ต่างๆ ขององค์กร
- 3) งานวิชาการ มีหน้าที่ออกแบบหลักสูตรและอนุมัติโครงการต่างๆ
- 4) ศูนย์องค์ความรู้และห้องสมุด มีหน้าที่เป็นหน่วยงานที่นอกเหนือจากการให้บริการด้านทรัพยากรหนังสือในหมวดวิปัสสนากรรมฐาน ตามแนวสติปัญญา 4 ตามแนวพระไตรปิฎกเถรวาท และเป็นแหล่งเก็บรวบรวมความรู้ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในองค์กร
- 5) งานศูนย์พัฒนาจิตและปัญญา (MWDC) มีหน้าที่จัดหลักสูตรฝึกอบรมสำหรับกลุ่มผู้บริหารทุกระดับในองค์กรทั้งภาคราชการ รัฐวิสาหกิจและเอกชน โดยประยุกต์กับหลักพุทธธรรม
- 6) ศูนย์วิปัสสนากรรมฐานยุวพุทธิฯ สวนประไพธรรม (ศูนย์ 3) จังหวัดชุมพร เป็นศูนย์ที่มุ่งเน้นจัดกรรมปฏิบัติธรรมให้กับ โรงเรียน หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน องค์กรต่างๆ และสาธุชนทั่วไปทั้งในจังหวัดชุมพรและจังหวัดใกล้เคียงในเขตภาคใต้ให้ได้เข้ามาปฏิบัติธรรม มีเจ้าหน้าที่ศูนย์สาขาอาวุโส เป็นหัวหน้าสูงสุด มีกลุ่มงานย่อย 3 กลุ่ม คือ 1) ช่างซ่อมบำรุง 2) พ่อบ้าน และ 3) แม่บ้าน
- 7) ศูนย์วิปัสสนากรรมฐานยุวพุทธิฯ เกียรติภักติกุล จังหวัดระยอง (ศูนย์ 5) เป็นศูนย์ที่ยังไม่ได้มีการจัดกิจกรรม เพราะอยู่ในขั้นตอนการรักษาร่างค้ำไม้ให้มีความอุดมสมบูรณ์ ร่มรื่น ให้มีความสัปปายะ เพื่อให้เหมาะสมเป็นสถานปฏิบัติธรรมในอนาคต

2.2.2 ฝ่ายสื่อสารองค์การและอุปถัมภ์ มีกลุ่มงานย่อย 7 กลุ่ม ได้แก่

- 1) งานสื่อสารภายในองค์การ มีหน้าที่รับผิดชอบจัดการงานด้านการสื่อสารติดต่อประสานงานภายในองค์การ
- 2) งานการประชาสัมพันธ์ มีหน้าที่รับผิดชอบดำเนินการประชาสัมพันธ์ผ่านเว็บไซต์ (YBAT) เฟสบุ๊ก (Facebook) ขององค์การ และผลิตสื่อประชาสัมพันธ์ขององค์การ ผลิตสื่อประชาสัมพันธ์ขององค์การ เช่น เว็บไซต์ เฟสบุ๊ก ไลน์ โปสเตอร์ แผ่นพับ ใบปลิว เป็นต้น
- 3) งานต้อนรับ/ทะเบียน มีหน้าที่รับผิดชอบต้อนรับผู้มาติดต่อ ลงทะเบียนผู้เข้าร่วมกิจกรรม โครงการ การรับบริจาค
- 4) งานสมาชิกสัมพันธ์ (CRM) มีหน้าที่รับผิดชอบดูแลสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกกับองค์การ
- 5) ร้านลุมพินี มีหน้าที่รับผิดชอบดูแลจำหน่ายหนังสือธรรมะ ซีดีธรรมะ เสื้อผ้า และสินค้าต่างๆ ภายในร้าน
- 6) งานจิตอาสา มีหน้าที่รับผิดชอบ รับสมัคร มอบหมายงาน ดูแลจิตอาสา
- 7) กิจกรรมสังคม (CSR) มีหน้าที่รับผิดชอบ ดำเนินการติดต่อประสานงานจัดกิจกรรมเพื่อสังคมต่างๆ ขององค์การ

2.2.3 ฝ่ายโครงสร้างพื้นฐาน/เทคโนโลยีสารสนเทศ/ซ่อมบำรุงและรักษาความสะอาด มีกลุ่มงานย่อย 6 กลุ่ม ได้แก่

- 1) งานโครงสร้างพื้นฐาน มีหน้าที่รับผิดชอบบริหารจัดการอาคารสถานที่ ภูมิทัศน์
- 2) งานเทคโนโลยีสารสนเทศ มีหน้าที่รับผิดชอบ ดูแลรับผิดชอบอุปกรณ์ต่างๆ เช่น คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต เป็นต้น
- 3) ซ่อมบำรุง มีหน้าที่รับผิดชอบซ่อมบำรุงอุปกรณ์ เครื่องมือต่างๆ
- 4) รักษาความสะอาด มีหน้าที่รับผิดชอบ บำรุงรักษา ทำความสะอาดภายในองค์การ
- 5) คลังสินค้า มีหน้าที่รับผิดชอบสต็อกสินค้าขององค์การ
- 6) ทรัพย์สิน มีหน้าที่รับผิดชอบ จัดทำทะเบียนทรัพย์สิน แยกประเภททรัพย์สิน ตรวจสอบสภาพทรัพย์สิน

2.2.4 ฝ่ายบัญชีและการเงิน มีหน้าที่รับผิดชอบ การจัดทำบัญชีการเงิน การเบิก-จ่ายเงิน ขององค์การและเงินบริจาค มีกลุ่มงานย่อย 4 กลุ่ม ได้แก่

- 1) การเงิน
- 2) บัญชี
- 3) รับบริจาค
- 4) บัญชี/การเงิน (ศูนย์สาขา)

2.2.5 ฝ่ายบริหารกลาง มีกลุ่มงานย่อย 4 กลุ่ม ได้แก่

- 1) งานบริหารทรัพยากรบุคคล มีหน้าที่วางแผนบุคลากร สรรหา คัดเลือกบุคลากรขององค์การ
- 2) พัฒนาทรัพยากรบุคคล มีหน้าที่จัดการฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากรในองค์การ
- 3) ยานพาหนะ มีหน้าที่ดูแลจัดการด้านยานพาหนะ
- 4) งานจัดซื้อ มีหน้าที่ดูแลจัดการการจัดซื้อจัดจ้าง
- 5) รักษาความปลอดภัย มีหน้าที่ดูแลงานด้านความปลอดภัยในองค์การ

2.2.6 ศูนย์ 2 มีผู้จัดการศูนย์เป็นผู้ดูแลรับผิดชอบ มีกลุ่มงาน 5 กลุ่ม ได้แก่

- 1) เจ้าหน้าที่การเงิน/ธุรการอาวุโส
- 2) เจ้าหน้าที่โภชนาการอาวุโส เจ้าหน้าที่ธุรการ
- 3) ผู้จัดการกิจกรรมและอุปถัมภ์
- 4) ช่างซ่อมบำรุงอาวุโส

2.2.7 ศูนย์ 4 มีผู้จัดการศูนย์เป็นผู้ดูแลรับผิดชอบ มีกลุ่มงาน 5 กลุ่ม ได้แก่

- 1) เจ้าหน้าที่กิจกรรม มีหน้าที่ดำเนินการจัดกิจกรรมโครงการต่างๆ ของศูนย์
- 2) เจ้าหน้าที่ธุรการอาวุโส/การเงิน/ทรัพยากรบุคคล มีหน้าที่จัดทำบัญชีการเบิก-จ่ายเงินของศูนย์ และจัดการทรัพยากรบุคคล
- 3) แม่ครัวอาวุโส
- 4) แม่บ้าน
- 5) พ่อบ้าน
- 6) ช่างซ่อมบำรุง

เห็นได้ว่าองค์การมีโครงสร้างองค์การที่ไม่ซับซ้อน มีฝ่ายงานไม่มาก การประสานงานภายในองค์การจึงเป็นไปอย่างรวดเร็ว การบริหารงานจึงมีความคล่องตัว

นอกจากนี้ องค์การยังให้ความสำคัญกับกลุ่มงานวิชาการ ซึ่งอยู่ในฝ่ายกิจกรรม/โสตทัศนูปกรณ์/วิชาการ/ศูนย์องค์ความรู้และห้องสมุด/MWDC ทำหน้าที่กำหนดและอนุมัติโครงการต่างๆ โดยการจัดทำโครงการจะให้เป็นแผนโครงการระยะสั้น 1 ปี โดยในปี 2561

มีโครงการทั้งสิ้น 175 โครงการ (รายละเอียดโครงการดูในสื่อกิจกรรม) โดยวิธีการจัดทำโครงการ จะการเปิดโอกาสให้บุคลากรที่รู้จักกับวิปัสสนาจารย์ผู้มีความรู้ความสามารถทั้งภายในและภายนอกองค์การ เป็นผู้ติดต่อประสานงาน หลังจากนั้นทำโครงการเสนอแก่คณะกรรมการวิชาการ เพื่อให้พิจารณา เมื่อโครงการได้รับการอนุมัติแล้ว ผู้เสนอโครงการจะเป็นผู้ประสานงานโครงการ โดยมีผู้จัดการโครงการเป็นผู้ช่วยในการดูแลรับผิดชอบโครงการนั้นๆ ทำให้แต่ละโครงการมีผู้ประสานงานเฉพาะ การจัดทำโครงการและการติดต่อประสานงานจึงเป็นไปด้วยความรวดเร็ว และโครงการมีความหลากหลาย ดังที่ผู้ให้ข้อมูลได้กล่าวไว้ ดังนี้

“.....การจัดโครงการก็จะให้บุคลากรที่รู้จักกับครูบา อาจารย์ที่เก่งๆ เสนอโครงการที่คิดว่าน่าสนใจกับ คณะกรรมการวิชาการให้พิจารณาถ้าผ่านก็จะบรรจุในแผน โครงการ ซึ่งจะกำหนดล่วงหน้าตลอดทั้งปีว่าแต่ละศูนย์จะมีโครงการอะไรบ้าง ส่วนใหญ่จะเหมือนกับโครงการเก่าๆ ของปีที่ผ่านมา เพราะว่าผู้ปฏิบัติธรรมรู้อยู่แล้ว แต่ถ้าบุคลากรจะเสนอโครงการใหม่ๆ ก็ทำได้ อย่างเช่น โครงการทำบุญวันเกิด ก็เพิ่มจะทำปีแรกและได้รับความสนใจอย่างมาก.....”

(วิชิต เทียงธรรม, สัมภาษณ์, 11 กรกฎาคม 2561)

นอกจากนี้ องค์การยังให้ความสำคัญกับงานการประชาสัมพันธ์ ซึ่งอยู่ใน ฝ่ายสื่อสารองค์การและอุปถัมภ์ ทำหน้าที่รับผิดชอบผลิตสื่อประชาสัมพันธ์ ดำเนินการ ประชาสัมพันธ์ผ่านเว็บไซต์ (YBAT) และเฟสบุ๊ค (Facebook) ขององค์การ โดยเฉพาะการทำ การประชาสัมพันธ์กับสมาชิกผ่านเอสเอ็มเอส (SMS) และไลน์ (Line) กลุ่มของสมาชิก ในการแจ้ง ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับกิจกรรมโครงการต่างๆ ซึ่งถือว่าได้รับผลตอบรับมากที่สุด นอกจากนี้ยัง ดำเนินการอัปโหลด (Upload) เทปบันทึกการบรรยายธรรมลงในเว็บไซต์องค์การ (YBAT) และยู ทูบ การจัดทำสิ่งพิมพ์ออนไลน์ และสร้างความสัมพันธ์กับสมาชิกผ่านกลุ่มไลน์ทั้งกลุ่มใหญ่และ กลุ่มเล็กของแต่ละโครงการภายหลังเสร็จสิ้นโครงการ เช่น การส่งรูปภาพกิจกรรมต่างๆ การส่ง ข้อความสุขสันต์วันเกิด เป็นต้น ซึ่งถือเป็นการรักษาและสร้างความสัมพันธ์กับสมาชิกอย่างต่อเนื่อง ดังที่ผู้ให้ข้อมูลได้กล่าวไว้ ดังนี้

“.....ฝ่ายนี้จะเน้นการประชาสัมพันธ์ สร้างความสัมพันธ์ กับสมาชิก เน้นรักษาของผู้ปฏิบัติธรรมสมาชิกกลุ่มเก่า จะ เก็บฐานข้อมูลของลูกค้าไว้ แล้วก็ทำการติดต่อ เช่น ส่งแฮปปีเบริคเคย์ ส่งข้อมูลโครงการ จะมุ่งรักษากฎเกณฑ์เก่า มากกว่าที่จะส่งข่าวลูกค้าใหม่.....”

(พรทวิ เอกอินทร์, สัมภาษณ์, 11 กรกฎาคม 2561)

“.....สื่อประชาสัมพันธ์ยุคพุทธ จะใช้ sms ได้ผลตอบรับดี

ถ้าออฟไลน์ เช่น โปสเตอร์ แผ่นพับ และออนไลน์จะให้ความสำคัญมาก จะใช้มากที่สุด ทั้ง เว็บไซต์ อีเมล เฟสบุ๊ค โดยเฉพาะไลน์กลุ่มจะได้ผลมากที่สุดเวลาส่งข่าวสาร เพราะส่งถึงสมาชิกโดยตรง เช่น ส่งข้อมูลโครงการ และเมื่อจบโครงการจะส่งรูปภาพต่างๆ ให้สมาชิกดาวน์โหลด เค้จะชอบ เค้จะคุยกันในไลน์กลุ่ม...”

(จติพร สินตรา, สัมภาษณ์, 11 กรกฎาคม 2561)

อย่างไรก็ตามกลุ่มงานประชาสัมพันธ์ยังทำหน้าที่ดูแลผู้อุปถัมภ์หรือเจ้าภาพ โดยจะทำการประชาสัมพันธ์เชิญชวนให้บุคคลหรือหน่วยงานต่างๆ ร่วมเป็นเจ้าภาพ และส่งข่าวประชาสัมพันธ์แก่กลุ่มเจ้าภาพเก่าที่เคยเป็นผู้อุปถัมภ์ รักษาความสัมพันธ์กับผู้อุปถัมภ์ เช่น การส่งข้อความขอบคุณ ส่งสุขสันต์วันเกิด ส่งข้อมูลโครงการที่เคยอุปถัมภ์ การจัดกิจกรรมโครงการแทนคุณผู้สร้าง (สำหรับคณะเจ้าภาพผู้อุปถัมภ์ศูนย์ 2 และผู้อุปถัมภ์ศูนย์ 4) เป็นต้น ซึ่งผู้อุปถัมภ์จะมีทั้งองค์กรและบุคคล เช่น ธนาคารเกียรตินาคิน กองทุนวิจิตรพงศ์พันธ์ บริษัท ฮาดารี อิเล็กทริก จำกัด และแม้จะมีการกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบแต่ละฝ่ายอย่างชัดเจน แต่เมื่อมีกิจกรรมใหญ่ๆ เช่น งานสวดมนต์ข้ามปี เป็นต้น บุคลากรทุกฝ่ายจะมาช่วยกัน แสดงให้เห็นว่าบุคลากร 1 คนมีทักษะในการปฏิบัติงานมากกว่าหนึ่งอย่าง ดังที่ผู้ให้ข้อมูลได้กล่าวไว้ ดังนี้

“.....ผู้อุปถัมภ์จะความสำคัญมากมีทั้งเป็นองค์กร และเป็นบุคคลหรือครอบครัว เพราะ โครงการต่างๆ ส่วนใหญ่จะฟรี มีเจ้าภาพเป็นผู้อุปถัมภ์ค่าใช้จ่ายต่างๆ เราจะสร้างความสัมพันธ์ที่ดี เช่น จัดกิจกรรมแทนคุณผู้สร้าง เพื่อ

ขอบคุณเจ้าภาพ ส่งข้อความขอบคุณ การขึ้นป้าย
ประชาสัมพันธ์ในโครงการ เป็นต้น.....”

(พรทวิ เอกอินทร์, สัมภาษณ์, 11 กรกฎาคม 2561)

“ศูนย์ 2 จะจัดกิจกรรมแทนคุณผู้สร้างทุกปี ถือเป็น
ขอบคุณเจ้าภาพที่มาร่วมบุญ จะเชิญเจ้าภาพมาร่วมทำบุญ
และฟังธรรม....”

(แสงสุรีย์ ตามอ, สัมภาษณ์, 27 มกราคม 2562)

“...เมื่อมีกิจกรรมใหญ่ๆ เช่น วันวิสาขบูชา สวดมนต์ข้ามปี
ทุกคนจะมาช่วยกัน โดยไม่ได้ทำเฉพาะหน้าที่ของตัวเอง.....”

(สุวิชา ปัทมจิตร, สัมภาษณ์, 11 กรกฎาคม 2561)

นอกจากนี้ กลุ่มงานประชาสัมพันธ์ยังมีกลยุทธ์การเข้าถึงกลุ่มผู้รับสาร คือ
1) การสร้างผู้นำการเผยแผ่ เช่น โครงการฝึกอบรมผู้นำเยาวชน 2) จัดตั้งชมรมครูสอนพระพุทธศาสนา
โดยจัด โครงการฝึกอบรมครูสอนพระพุทธศาสนา เช่น โครงการวิปัสสนากรรมฐานสำหรับครู
โครงการอบรมวิปัสสนาและพัฒนาครูตามแนววิถีพุทธ เป็นต้น ซึ่งในปี พ.ศ.2560 ได้ขยายเครือข่าย
ทั่วประเทศมีสมาชิกทั้งสิ้น จำนวน 1,159 คน 3) การประสานงานกับหน่วยงานภายนอกเพื่อให้ส่งบุคลากร
เข้าร่วมโครงการ เช่น โครงการพุทธธรรม (เฉพาะนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย) โครงการเนกขัมมบารมี
(เฉพาะนักศึกษาแพทย์ โรงพยาบาลศิริราช) เป็นต้น และ 4) การจัดตั้งศูนย์พัฒนาจิตและปัญญา เพื่อจัด
หลักสูตรฝึกอบรมสำหรับกลุ่มผู้บริหารทุกระดับในองค์กรทั้งภาครัฐ รัฐวิสาหกิจ และเอกชน

กล่าวโดยสรุป ยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์
มีโครงสร้างการบริหารงาน 3 ระดับ คือ 1) ผู้บริหารระดับสูง 2) ผู้บริหารระดับกลาง และ 3) ผู้บริหาร
ระดับต้น โดยมีลักษณะการบริหารงานแบบรวมอำนาจจากศูนย์กลาง ตามสายการบังคับบัญชา
ลดหลั่นลงมาตามลำดับชั้น มีบุคลากรทั้ง 5 ศูนย์ จำนวนทั้งสิ้น 120 คน มีการแบ่งงานตามหน้าที่
โดยแต่ละฝ่ายกำหนดหน้าที่อย่างชัดเจน โดยแบ่งออกเป็น 7 ฝ่าย องค์กรมีโครงสร้างขององค์กร
ไม่ซับซ้อน การประสานงานภายในองค์กรจึงเป็นไปอย่างรวดเร็ว การบริหารงานจึงมีความคล่องตัว
องค์กรให้ความสำคัญกับกลุ่มงานวิชาการ ทำหน้าที่กำหนดและอนุมัติโครงการต่างๆ และกลุ่ม
งานการประชาสัมพันธ์ ซึ่งทำหน้าที่รับผิดชอบดำเนินการประชาสัมพันธ์ผ่านเว็บไซต์ (YBAT)
เฟสบุ๊ก (Facebook) ขององค์กร ผลิตสื่อประชาสัมพันธ์ ดำเนินการอัปโหลด (Upload) เทปบันทึก

การบรรยายธรรมลงเว็บไซต์องค์กร (YBAT) และยูทูป การจัดทำสิ่งพิมพ์ออนไลน์ ทำการประชาสัมพันธ์กับสมาชิก และการดูแลผู้อุปถัมภ์หรือเจ้าภาพ นอกจากนี้ยังมีกลยุทธ์การเข้าถึงกลุ่มผู้รับสาร คือ 1) การสร้างผู้นำการเผยแผ่ 2) จัดตั้งชมรมครูสอนพระพุทธศาสนา 3) การประสานงานกับหน่วยงานภายนอก และ 4) การจัดตั้งศูนย์พัฒนาจิตและปัญญา

2.3 การจัดการบุคลากรเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนา

จากผลการศึกษาพบว่า การจัดการบุคลากรของยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ เป็นหน้าที่และความรับผิดชอบของฝ่ายบริหารกลาง มีหัวหน้าฝ่ายบริหารกลางร่วมกับที่ปรึกษาด้านทรัพยากรบุคคลทำหน้าที่กำหนดแผนงานบุคคล แล้วเสนอไปยังคณะกรรมการบริหาร การวางแผนจึงเป็นลักษณะจากล่างขึ้นบน ทำให้แผนงานบุคคลตอบสนองต่อสภาพการณ์ที่แท้จริง เช่น การกำหนดสวัสดิการ โบนัส โอที เป็นต้น โดยแนวทางการวางแผนงานบุคคลจะยึดหลักความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์องค์กร โดยกำหนดเป็นแผนระยะสั้น 1 ปี สำหรับแผนงานบุคคลปี พ.ศ. 2560 -2561 ได้กำหนดเป้าหมายให้บุคลากรมีจิตบริการ และมุ่งพัฒนาศักยภาพของบุคลากร

ในการสรรหาบุคลากร องค์กรจะดำเนินการเมื่อบุคลากรลาออก หรือเมื่อตำแหน่งว่างลงเท่านั้น ไม่มีนโยบายเพิ่มตำแหน่งใหม่แต่อย่างใด เนื่องจากต้องการลดค่าใช้จ่าย ปัจจุบันองค์กรมีบุคลากรทั้ง 5 ศูนย์ จำนวนทั้งสิ้น 120 คน ซึ่งถือว่าเพียงพอต่อการทำงาน เนื่องจากมีจิตอาสาจากภายนอกเข้ามาช่วยงานองค์กรอยู่เป็นประจำ ดังที่ผู้ให้ข้อมูลได้กล่าวไว้ ดังนี้

“.....ยุวพุทธฯ มีแผนงานบุคคลที่ชัดเจน เป็นแผนแบบปีต่อปี จะมีการประชุมกันของฝ่ายบริหารร่วมกับที่ปรึกษาเพื่อกำหนดแผนงานบุคคล โดยจะลือกับวัตถุประสงค์หลักหรือตัวเคพีไอที่องค์กรตั้งไว้ เช่น การสร้างความพึงพอใจให้กับผู้ปฏิบัติธรรม 90%.....”

(ศุวิชา ปัทมจิตร, สัมภาษณ์, 11 กรกฎาคม 2561)

“.....จำนวนบุคลากร ถือว่าเพียงพอ เพราะเวลาทำกิจกรรมแต่ละครั้งจะได้รับความเมตตาจากจิตอาสาเข้าร่วมงานจำนวนมาก เช่น งานสวดมนต์ข้ามปี งานเทศมหาชาติ.....”

(พัฒน์นรี แยม โกลสมภ์, สัมภาษณ์, 11 กรกฎาคม 2561)

สำหรับวิธีการสรรหาบุคลากร จะดำเนินการสรรหาร่วมกัน 3 ฝ่าย โดยจัดตั้งเป็น คณะกรรมการสรรหา คือ 1) หัวหน้าทรัพยากรบุคคล 2) ที่ปรึกษาทรัพยากรบุคคล และ 3) หัวหน้าฝ่ายงาน ดำเนินการประกาศรับสมัครผ่านทางเว็บไซต์องค์การ เว็บไซต์จัดหางาน ไลน์ (Line) กลุ่มสมาชิก และแบบปากต่อปากจากบุคลากรและสมาชิก ซึ่งถือเป็นวิธีที่ได้ผลมากที่สุด

โดยมีบุคคลเข้ามาสมัครงาน 2 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มบุคคลที่มีความศรัทธาต่อพระพุทธศาสนาและศรัทธาในองค์การ และ 2) กลุ่มบุคคลที่ต้องการทำงาน ซึ่งบุคคลกลุ่มนี้จะเป็นกลุ่มที่มีคุณวุฒิตรงตามต้องการมากที่สุด แต่มีผู้สมัครจำนวนน้อย ดังที่ผู้ให้ข้อมูลได้กล่าวไว้ ดังนี้

“จะมีการบอกต่อกันในกลุ่มของบุคลากรด้วยกัน หรือรับสมัครจากสมาชิกบอกต่อแบบปากต่อปาก หรือประกาศทางไลน์กลุ่มสมาชิก ทางเว็บไซต์หางานทั้งแบบเสียค่าใช้จ่ายและฟรี และรับสมัครผ่านเว็บไซต์ขององค์การแบบนี้ได้ผลมากที่สุด ทำให้ได้คนที่มาสมัครคือทั้งกลุ่มคนที่มีความศรัทธาต่อพระพุทธศาสนา เข้ามาทำงานเพราะอยากทำบุญ กลุ่มคนที่ศรัทธาในตัวองค์กรอยู่แล้ว และคนที่อยากทำงานตามความรู้ที่จบมาแต่กลุ่มนี้จะไม่ค่อยมีเท่าไร”

(สุวิชา ปัทมจิตร, สัมภาษณ์, 11 กรกฎาคม 2561)

ในการดำเนินการคัดเลือกจะมีเกณฑ์กำหนด 2 ส่วน คือ 1) เกณฑ์ความรู้ความสามารถตามตำแหน่งงาน และ 2) เกณฑ์ความศรัทธาในพระพุทธศาสนาหรือศรัทธาในองค์การ เนื่องจากองค์การเห็นว่าเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ที่มีความศรัทธาที่อาจไม่ได้มีความรู้ความสามารถตรงตามสายงาน ได้เข้ามารับใช้พระพุทธศาสนาและองค์การ วิธีการคัดเลือกเริ่มแรกจะคัดเลือกจากใบสมัคร เลือกบุคคลที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ แล้วเชิญเข้ามาสัมภาษณ์ ซึ่งคำถามจะเป็นคำถามปลายเปิด เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการทำงาน และทัศนคติที่มีต่อองค์การและพระพุทธศาสนา อย่างไรก็ตามบางตำแหน่งอาจมีการทดสอบความสามารถเฉพาะตำแหน่งด้วย เช่น ตำแหน่งประชาสัมพันธ์จะทำการทดสอบการใช้โปรแกรมการผลิตสื่อประชาสัมพันธ์ เป็นต้น

หลังจากนั้นจะเข้าสู่ขั้นตอนลงมติคัดเลือก ทำให้ได้บุคคลที่เข้ามาทำงาน แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มที่มีความศรัทธาต่อพระพุทธศาสนาหรือศรัทธาต่อองค์กร โดยกลุ่มนี้จะมีความรู้

ความสามารถในการทำงานไม่สูงมากนัก และ 2) กลุ่มที่มีความรู้ความสามารถในการทำงานตามตำแหน่งงานนั้นๆ แต่อาจมีความศรัทธาไม่มากเท่ากลุ่มแรก ดังที่ผู้ให้ข้อมูลได้กล่าวไว้ ดังนี้

“.....จะดูใบสมัครแล้วเรียกมาสัมภาษณ์ เพื่อดูทัศนคติ เรามองว่าสำคัญเพราะองค์การเราเป็นองค์การทางพระพุทธศาสนา ความศรัทธาจะเป็นจุดเริ่มต้นที่จะอยากทำงาน และบางตำแหน่งจะทำการทดสอบความสามารถด้วย เช่น ถ่ายภาพ ทำแผ่นพับ ส่วนเกณฑ์จะเลือกจากความศรัทธาที่มีต่อพระพุทธศาสนา หรือความศรัทธาต่อองค์การส่วนใหญ่คนกลุ่มนี้อาจมีทักษะไม่สูงมากนักในการปฏิบัติงาน กับกลุ่มคนที่มีทักษะในการทำงาน กลุ่มนี้จะมาสมัครน้อย.....”

(สุวิชา ปัทมจิตร, สัมภาษณ์, 11 กรกฎาคม 2561)

เมื่อบุคลากรเข้าสู่กระบวนการทำงาน องค์การจะดำเนินการปฐมนิเทศแบบไม่เป็นทางการ โดยหัวหน้าฝ่ายจะดำเนินการ เช่น แจกวัสดุประสงค์องค์การ กฎระเบียบข้อบังคับ สิทธิขอบข่ายหน้าที่ความรับผิดชอบ เป็นต้น และในการสอนงานจะใช้ระบบพี่เลี้ยงคอยให้คำแนะนำทำให้บุคลากรใหม่สามารถเรียนรู้งานได้อย่างรวดเร็ว

องค์การสร้างแรงจูงใจในการทำงานด้วยตัวเงิน ได้แก่ เงินเดือน โบนัส โอที ซึ่งค่าตอบแทนไม่สูงมาก เมื่อเทียบกับการทำงานที่อื่น เนื่องจากเป็นองค์การไม่แสวงหากำไร ซึ่งบุคลากรส่วนใหญ่เข้าใจเป็นอย่างดี แต่อย่างไรก็ตามในการกำหนดเงินเดือนและโบนัสองค์การจะคำนึงถึงความสามารถให้ดำรงชีพอยู่ได้ นอกจากนี้องค์การยังสร้างแรงจูงใจที่ไม่ใช่ตัวเงินซึ่งองค์การให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก โดยมุ่งเน้นการสร้างศรัทธาในภารกิจและศรัทธาในพระพุทธศาสนา การสร้างบรรยากาศการทำงานแบบครอบครัว การให้โอกาสแก่บุคลากร เช่น คนขับรถได้รับการเลื่อนตำแหน่งสูงมากขึ้น เป็นต้น และการยกย่องชมเชย เช่น การมอบประกาศเกียรติคุณบุคลากรดีเด่นในการสัมมนาประจำปี เป็นต้น ซึ่งแรงจูงใจส่วนนี้เป็นส่วนสำคัญที่ทำให้บุคลากรในองค์การมีอัตราการลาออกที่ต่ำมาก โดยแต่ละคนอยู่มาอย่างยาวนาน ดังที่ผู้ให้ข้อมูลได้กล่าวไว้ ดังนี้

“.....แต่ละคนอยู่กันมานาน นานที่สุดคือป่ากบ อยู่มา 35 ปี จะอยู่กันแบบครอบครัว มีอะไรก็ช่วยเหลือกัน ถึงแม้ว่าเงินเดือนจะไม่สูงมาก แต่ก็พออยู่ได้ ถ้ามีงานพิเศษก็จะมีโอกาสให้ มีโบนัสให้.....”

(ศิริพร เกษนา, สัมภาษณ์, 11 กรกฎาคม 2561)

“ช่วงเข้าบุคลากรทุกคนจะรวมกันที่ห้องพระ เพื่อสวดมนต์ นั่งสมาธิ จะทำกันทุกเช้า. จะเปิด โอกาสให้บุคลากรได้ เติบโต บางคนจากคนขับรถพอเค้าเรียนรู้งาน ทำงาน ได้ก็ เลื่อนตำแหน่งจนได้เป็นหัวหน้าก็มี และทุกสิ้นปีจะมีงาน สัมมนาประจำปี เป็นงานใหญ่ขององค์การทุกคนจะเข้า ร่วม จะมีการแจกประกาศเกียรติคุณบุคลากรดีเด่น....”

(สุวิชา ปัทมจิตร, สัมภาษณ์, 11 กรกฎาคม 2561)

นอกจากนี้ องค์การยังให้ความสำคัญกับการฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากร โดยเบื้องต้นจะมุ่งสร้างความรู้ความเข้าใจในวัตถุประสงค์การดำเนินงานขององค์การ เพื่อต้องการปรับเปลี่ยนทัศนคติการทำงานแก่บุคลากรให้เข้าใจตรงกันว่าองค์การต้องการการเติบโต รวมถึงจะพิจารณาการฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากรตามวัตถุประสงค์องค์การและสภาพการณ์ปัจจุบัน องค์การแบ่งบุคลากรที่เข้ารับการฝึกอบรมและพัฒนาออกเป็น 2 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มที่มีความศรัทธา แต่ไม่มีทักษะ กลุ่มนี้จะเน้นฝึกอบรมเพิ่มพูนทักษะความรู้เกี่ยวกับหน้าที่การงาน และ 2) กลุ่มที่มีทักษะอยู่แล้ว กลุ่มนี้จะเน้นสร้างความศรัทธาในพระพุทธศาสนาและศรัทธาในภารกิจ เนื่องจากองค์การเห็นว่าในการทำงานด้านเผยแผ่พระพุทธศาสนา ความรู้ ความสามารถ และความศรัทธาในพระพุทธศาสนาเป็นสิ่งที่ควรมีควบคู่กัน เพราะความศรัทธาจะนำมาซึ่งการอุทิศตนให้ทำงานอย่างจริงจังและเต็มใจ

สำหรับวิธีการฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากรนั้น จะใช้การฝึกอบรมในขณะปฏิบัติงาน ด้วยการเป็นลูกมือกับเพื่อนร่วมงานที่มีทักษะสูง ร่วมกับการฝึกอบรมและพัฒนานอกเวลาการทำงาน เช่น การจัดโครงการฝึกอบรมวิทยากร โครงการฝึกอบรมการผลิตสื่อ เป็นต้น นอกจากนี้ยังดำเนินการประเมินผลการดำเนินงานของบุคลากรปีละ 1 ครั้ง (รายละเอียดในการติดตามและควบคุมการบริหารงานเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนา) ซึ่งผลการประเมินทั้งหมดจะนำมา

เป็นแนวทางการวางแผนฝึกอบรมและพัฒนา รวมถึงการพิจารณาเลื่อนขั้นเลื่อนตำแหน่ง ดังที่ผู้ให้ข้อมูลได้กล่าวไว้ ดังนี้

“.....เราจะใช้บุคลากรที่เชี่ยวชาญเป็นที่เลี้ยงคอยสอนงาน ซึ่งจะช่วยให้ได้มาก คือ ประหยัด และทำให้มีการเรียนรู้เร็ว แต่ถ้าเรื่องไหนที่ใหม่ หรือบุคลากรเราไม่มีความรู้ ก็จะส่งไปฝึกอบรมนอกสถานที่ หรือ ไม่ก็จัดหลักสูตรฝึกอบรมที่ทำประจำ เช่น โครงการฝึกอบรมการผลิตสื่อ โครงการฝึกอบรมวิทยากรการฝึกอบรมแบ่งบุคลากรเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่มีความศรัทธาแต่ไม่มีทักษะ จะมุ่งเน้นฝึกอบรมด้านทักษะความรู้ในการปฏิบัติงาน เช่นการใช้อุปกรณ์ต่างๆ กลุ่มที่มีทักษะอยู่แล้วมุ่งเน้นเรื่องความศรัทธา เช่น การปฏิบัติธรรม.....”

(สุวิชา ปัทมจิตร, สัมภาษณ์, 11 กรกฎาคม 2561)

กล่าวโดยสรุป การจัดการบุคลากรของยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ มีการวางแผนอย่างเป็นรูปธรรม เป็นการวางแผนจากล่างขึ้นบน โดยแนวทางการวางแผนงานบุคคลจะสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การ กำหนดเป็นแผนระยะสั้น 1 ปี สำหรับแผนงานบุคคลปี พ.ศ. 2560 -2561 กำหนดเป้าหมายให้บุคลากรมีจิตบริการ และมุ่งพัฒนาศักยภาพของบุคลากร การสรรหาบุคลากร จะทำการสรรหาเมื่อบุคลากรลาออกหรือเมื่อตำแหน่งว่างลง ปัจจุบันมีบุคลากรทั้ง 5 ศูนย์ มีจำนวนทั้งสิ้น 120 คน ซึ่งถือว่าเพียงพอต่อการทำงาน เพราะมีจิตอาสาจากภายนอกเข้ามาช่วยงานองค์กร สำหรับวิธีการสรร จะจัดตั้งคณะกรรมการสรรหา โดยดำเนินการประกาศรับสมัครทางเว็บไซต์องค์กร เว็บไซต์จัดหางาน ไลน์ (Line) กลุ่มสมาชิก และแบบปากต่อปากจากบุคลากรและสมาชิก มีบุคคลเข้ามาสมัครงาน 2 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มบุคคลที่มีความศรัทธาต่อพระพุทธศาสนาและศรัทธาในองค์กร และ 2) กลุ่มบุคคลที่ต้องการทำงาน มีเกณฑ์การคัดเลือก คือ เกณฑ์ความรู้ความสามารถตามตำแหน่งงาน และเกณฑ์ความศรัทธาในพระพุทธศาสนาหรือศรัทธาในองค์กร โดยเริ่มจากการคัดเลือกจากใบสมัคร แล้วเชิญเข้ามาสัมภาษณ์ และอาจมีการทดสอบความสามารถเฉพาะตำแหน่งด้วย หลังจากนั้นจะลงมติ ทำให้มีบุคคลที่เข้ามาทำงาน 2 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มที่มีความศรัทธาต่อพระพุทธศาสนาหรือศรัทธาต่อองค์กร และ 2) กลุ่มที่มีความรู้ความสามารถในการทำงานตามตำแหน่งงานนั้นๆ องค์กรปฐมนิเทศแบบไม่

เป็นทางการ สอนงานระบบที่เลี้ยง สร้างแรงจูงใจในการทำงานที่เป็นตัวเงิน ได้แก่ เงินเดือน โบนัส โອที และแรงจูงใจที่ไม่ใช่ตัวเงิน ได้แก่ การสร้างความศรัทธาในพระพุทธศาสนาและศรัทธาในภารกิจ สร้างบรรยากาศการทำงานแบบครอบครัว ให้โอกาสบุคลากร และยกย่องชมเชย องค์กรฝึกรอบรมและพัฒนาบุคลากร เบื้องต้นสร้างความรู้ความเข้าใจในวัตถุประสงค์องค์กร ทำงานให้บุคลากรมีความเข้าใจตรงกันและพิจารณาฝึกรอบรมและพัฒนาบุคลากรตามวัตถุประสงค์องค์กร และสภาพการณ์ปัจจุบัน ทำให้บุคลากรที่เข้ารับการฝึกรอบรมและพัฒนาแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มที่มีความศรัทธาแต่ไม่มีทักษะ และ 2) กลุ่มที่มีทักษะอยู่แล้ว โดยวิธีการฝึกรอบรมและพัฒนา ในขณะที่ทำงาน ด้วยการเป็นลูกมือกับเพื่อนร่วมงานที่มีทักษะสูง ร่วมกับการฝึกรอบรมและพัฒนา นอกเวลาการทำงาน และประเมินผลการดำเนินงานบุคลากรปีละ 1 ครั้ง

2.4 การสั่งการในการบริหารงานเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนา

จากผลการศึกษาพบว่า การสั่งการเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาของยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ เป็นไปตามโครงสร้างองค์กร โดยมีผู้บริหารระดับสูงเป็นผู้มีอำนาจสูงสุดในการสั่งการ ผู้บริหารระดับกลางเป็นผู้รับคำสั่งแล้วส่งต่อไปยังผู้บริหารระดับต้น เพื่อถ่ายทอดคำสั่งสู่บุคลากร จึงมีลักษณะการสั่งการจากบนลงล่าง ตามลำดับชั้นการบังคับบัญชา เน้นการสื่อสารทางเดียว ทำให้คำสั่งต่างๆ มีความถูกต้อง ชัดเจน และรวดเร็ว เนื่องจากระดับชั้นการบังคับบัญชาไม่ซับซ้อน รูปแบบการสั่งการจะมีแบบทั้งเป็นลายลักษณ์อักษร เช่น บันทึกรายชื่อ ความประกาศ และไม่เป็นลายลักษณ์อักษร ซึ่งจะใช้สำหรับเรื่องที่ไม่สำคัญ เช่น สั่งการผ่านทางไลน์กลุ่มขององค์กร คำพูด โทรศัพท์ เป็นต้น ดังที่ผู้ให้ข้อมูลได้กล่าวไว้ ดังนี้

“.....การสั่งการจะมีการประชุมแบ่งงานให้กับหัวหน้าฝ่ายต่างๆ รับคำสั่งไปกระจายงานตามแผนที่กำหนดไว้ ส่วนศูนย์ต่างๆ ก็เช่นเดียวกันจะรับคำสั่งไปทำเหมือนกันหมด ทำให้ทำงานง่าย.....”

(พัฒน์นรี แยม โกสุมภ์, สัมภาษณ์, 11 กรกฎาคม 2561)

“ศูนย์ 2 เวลาทำกิจกรรมโครงการต่างๆ จะทำตามแผนที่กำหนดไว้ หรือมีปัญหาจะต้องปรึกษาผู้อำนวยการก่อน สำหรับวิธีการสื่อสารกัน ถ้าเรื่องสำคัญก็จะทำเป็นหนังสือ ส่วนใหญ่ส่งทางอีเมลล์ หรือถ้าเป็นเรื่องทั่วๆ ไป เช่น จดรถ ก็จะใช้โทรศัพท์ ส่วนใหญ่จะใช้ไลน์กลุ่ม จะบ่อยสุด เวลา

ใครทำอะไรก็จะลงไลน์กลุ่มทำให้ทราบความเคลื่อนไหว
อยู่ตลอดเวลา.....”

(แสงสุรีย์ ลามอ, สัมภาษณ์, 27 มกราคม 2562)

กล่าวโดยสรุป การสั่งการเพื่อเผยแพร่พระพุทธศาสนาของยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ เป็นไปตามโครงสร้างองค์การ ตามลำดับชั้นการบังคับบัญชา มีลักษณะการสั่งการจากบนลงล่าง เน้นการสื่อสารทางเดียว ทำให้คำสั่งต่างๆ มีความถูกต้อง ชัดเจน และรวดเร็ว เนื่องจากระดับชั้นการบังคับบัญชาไม่ยาว รูปแบบการสั่งการจะมีทั้งเป็นลายลักษณ์อักษร และไม่เป็นลายลักษณ์อักษร

2.5 การติดตามและควบคุม

จากผลการศึกษาพบว่า ยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ มีการควบคุมและติดตามประเมินผลการดำเนินงานแบ่งเป็น 2 ระดับ คือ 1) ประเมินระดับฝ่าย โดยใช้เครื่องมือในรูปแบบของตัวชี้วัดความสำเร็จ หรือ KPI (Key Performance Indicator) กำหนดเกณฑ์การวัดจากวัตถุประสงค์องค์การ 2) ประเมินระดับบุคลากร โดยใช้เครื่องมือการประเมินแบบ 360 องศา โดยให้พนักงานประเมินตัวเอง หัวหน้าฝ่ายประเมิน การประเมินระหว่างฝ่ายงาน และให้ผู้เข้าร่วมโครงการประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากรภายหลังเสร็จสิ้นด้วยแบบสอบถาม

“องค์การจะทำการประเมินผลการทำงานของแต่ละฝ่ายปี
ละครั้ง โดยใช้ KPI เป็นตัวประเมิน ข้อดีคือวัดได้อย่างเป็น
รูปธรรมเลย และมีเกณฑ์ที่แน่นอน โดยยึดตาม
วัตถุประสงค์เป็นเกณฑ์ว่าแต่ละฝ่ายทำงานได้ตามเป้าหมาย
ที่กำหนดไว้หรือป่าว.....”

(พัฒน์นรี แยมโกสุมภ์, สัมภาษณ์, 11 กรกฎาคม 2561)

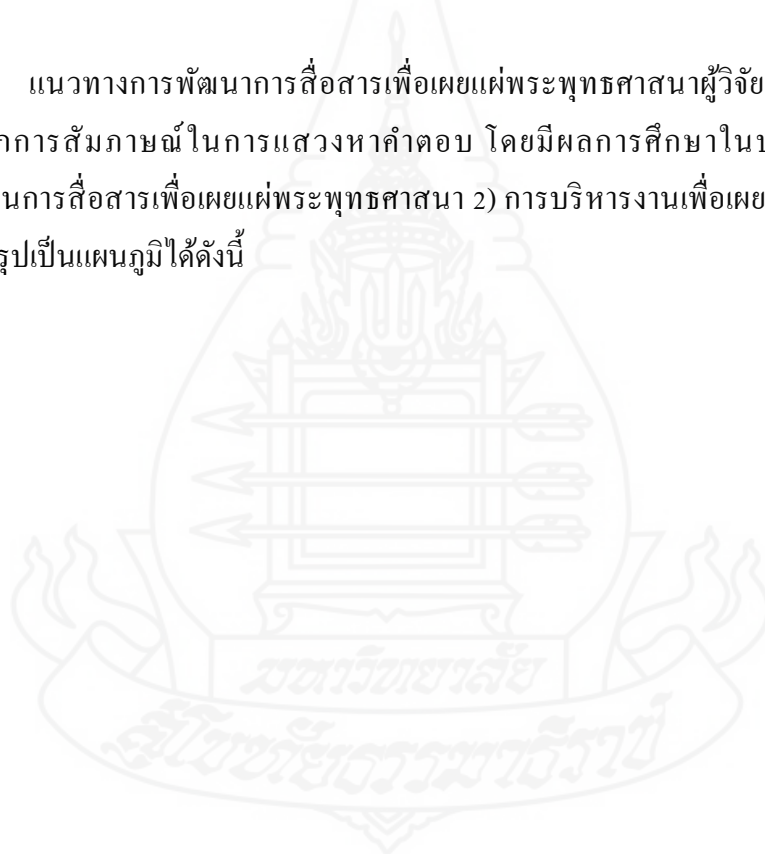
“.....การประเมินผลจะประเมินการดำเนินงานของ
บุคลากร จะทำปีละ 1 ครั้ง โดยเกณฑ์จะอิงจากวัตถุประสงค์
องค์การ อย่างปีนี้เกณฑ์การวัดอิงจากตัวเคพีไอองค์กรเป็น
เกณฑ์ และใช้การประเมินแบบ 360 องศา คือให้พนักงาน
ประเมินตัวเอง หัวหน้าประเมิน และการประเมินระหว่าง

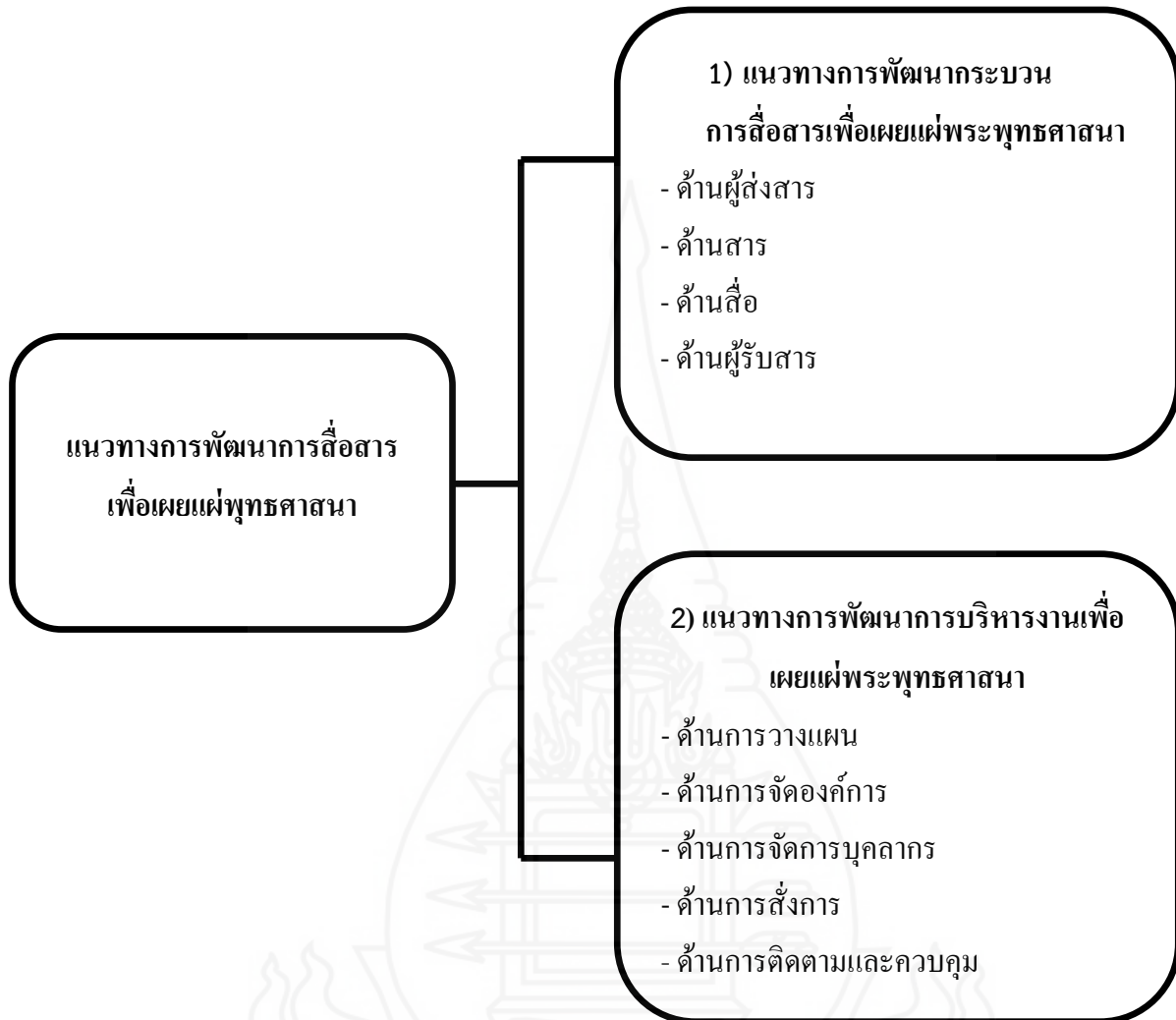
ฝ่ายงานนอกจากนี้ยังให้ผู้ปฏิบัติธรรมประเมิน ส่วนนี้จะใช้
แบบสอบถามหลังจากเข้าร่วมโครงการ.....”
(สุวิชา ปัทมจิตร, สัมภาษณ์, 11 กรกฎาคม 2561)

กล่าวโดยสรุป ยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ มีการควบคุมและติดตามผลการดำเนินงานแบ่งเป็น 2 ระดับ คือ 1) ประเมินระดับฝ่าย 2) ประเมินระดับบุคลากร โดยใช้เครื่องมือการประเมินแบบ 360 องศา

ตอนที่ 3 ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาการสื่อสารเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนา

แนวทางการพัฒนาการสื่อสารเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาผู้วิจัยตรวจสอบวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ในการแสวงหาคำตอบ โดยมีผลการศึกษาในประเด็นดังต่อไปนี้
1) กระบวนการสื่อสารเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนา 2) การบริหารงานเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนา
สามารถสรุปเป็นแผนภูมิได้ดังนี้

ภาพที่ 4.4 แนวทางการพัฒนาการสื่อสารเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนา

3.1 แนวทางการพัฒนากระบวนการสื่อสารเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนา

แนวทางการพัฒนาการสื่อสารเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนา ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อการตอบแสวงหาคำตอบ มีผลการศึกษาในประเด็นดังต่อไปนี้

1) ด้านผู้ส่งสาร 2) ด้านสาร 3) ด้านสื่อ และ 4) ด้านผู้รับสาร

3.1.1 ด้านผู้ส่งสาร

จากผลการศึกษาพบว่า แนวทางการพัฒนาผู้ส่งสารเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนา ผู้ทรงคุณวุฒิมีทัศนะว่าผู้ทำหน้าที่ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้องมีความน่าเคารพศรัทธา เป็นผู้มีความรู้ในเนื้อหาหลักธรรมทั้งหลักวิชาการและหลักการปฏิบัติ เป็นผู้มีวาทศิลป์ โน้มน้าวใจ อุดมคติต่อคำวิพากษ์วิจารณ์ มีเหตุผล สามารถวิเคราะห์บริบท สามารถวิเคราะห์เนื้อหาหลักธรรมที่จะเผยแผ่ให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ขณะนั้น สามารถอธิบายเรื่องยากให้เข้าใจได้ง่าย และสามารถอธิบายธรรมที่ลึกซึ้งได้

“.....ผู้เผยแผ่ที่ดีต้องมีเป็นผู้ที่น่าเคารพ สมควรแก่ฐานะทำตัวให้น่ารักเป็นที่พอใจให้อยากเข้าไปปรึกษาได้ถาม เป็นผู้ที่มีวาทศิลป์ สามารถโน้มน้าวใจให้คนเลื่อมใสศรัทธาได้ มีความรู้ ทั้งความรู้รอบตัวต่างๆ ความรู้ในวิชาการ ได้แก่ พระไตรปิฎก และความรู้รอบตัวต้องรู้ด้วย เช่น ไปต่างประเทศ การจะสื่อสารธรรมะให้คนต่างศาสนาต้องรู้นิสัยใจคอ อย่าง ชาวยุโรปเค้าไม่เน้นเรื่องการบริจาคนะ แต่เค้าเน้นเรื่องของสมาธิ การฝึกกรรมฐาน พระไปบอกบุญเค้าไม่ชอบ เราต้องรู้ว่าเค้าชอบอะไรก็ต้องสื่อแบบนั้น เป็นต้น สามารถอธิบายธรรมะยากให้ง่าย ที่ง่ายให้ง่ายยิ่งขึ้นได้ และลักษณะที่สำคัญอีกอย่างที่ต้องมีคือต้องอดทนต่อถ้อยคำ คือพร้อมที่จะรับฟังคำปรึกษา ซักถาม วิพากษ์วิจารณ์ได้ ไม่โกรธ แต่ต้องมีเหตุผล นอกจากนี้ผู้เผยแผ่ต้องสามารถอธิบายธรรมะให้ลึกซึ้งได้ อธิบายธรรมะได้ถึงแก่น อธิบายขยายความได้อย่างถ่องแท้ เช่น บางคนศึกษาจากกุฎี ผู้เผยแผ่ต้องสามารถอธิบายได้มากกว่าลึกซึ้งกว่า เป็นต้น โดยสรุปผู้ทำหน้าที่เผยแผ่ที่ดีต้องมีวิชาและจรณะ”

(พระศรีวิจิราภรณ์, สัมภาษณ์, 20 กันยายน 2562)

“สิ่งที่ผู้เผยแผ่ต้องควรต้องมีอันดับแรก คือ บุคลิกภาพภายนอก ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญ ต้องแสดงให้เห็นว่าเป็นผู้มีภูมิรู้ในธรรมะ ต้องรับฟังความคิดเห็น เปิดใจให้กว้างให้สามารถวิพากษ์วิจารณ์ได้ ก็จะสามารถสร้างความศรัทธา เมื่อเค้าศรัทธาแน่นอนว่าสิ่งที่พูดไปเค้าจะเชื่อ โดยเฉพาะพระสงฆ์ในปัจจุบันไม่ควรเน้นตลกมากไป

นอกจากนี้ยังต้องสามารถวิเคราะห์บริบทปัจจุบันด้วยว่า เป็นอย่างไร เพื่อจะได้ทราบถึงความจำเป็นว่าธรรมะในประเด็นอะไรที่ควรจะหยิบยกมาเผยแผ่ก่อน และสุดท้ายต้องสามารถวิเคราะห์เนื้อหา อย่างที่บอกว่าเนื้อหาหลักธรรมที่จะเผยแผ่ก็ต้องสอดคล้องกับเหตุการณ์ปัจจุบันด้วย เพื่อจะแสดงให้เห็นว่าสามารถเอาไปใช้จริงได้นะ จะทำให้คนสนใจ”

(นารีรัตน์ สร้อยศรี, สัมภาษณ์, 17 กันยายน 2562)

“ผู้ที่ทำหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนายึดตามลักษณะวิธีการเผยแผ่ธรรมะของพระพุทธเจ้า ก็คือ พระธรรมกถึก เปรียบเสมือนผู้ส่งสารจะทำหน้าที่ส่งสารที่เป็นเนื้อหาธรรม ไปสู่ ผู้ฟัง เพราะฉะนั้นผู้ที่ทำหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนาควรต้องมีคุณลักษณะ ๓ อย่าง ตามที่พระพุทธเจ้ากล่าวไว้ คือ 1) ผู้รู้หรือทรงไปด้วยความรู้อย่างแท้จริง เรียกว่า อภิปัญญาธัมมเทสนา แสดงธรรมด้วยความรู้อย่าง 2) เป็นผู้ที่มีความเห็นที่ถูกต้องเป็นสัมมาทิฐิ สนิทานธัมมเทสนา แสดงธรรมอย่างมีเหตุมีผล และ 3) ธรรมที่แสดงต้องสามารถนำไปใช้ได้จริงและเห็นผล เรียกว่า สปปาฏิหาริยธัมมเทสนา ผู้ฟังนำธรรมนั้น ไปปฏิบัติตามพร้อมทั้งได้รับผลแห่งการปฏิบัติตามกำลังของตนๆ นอกจากนี้สำหรับบรรพชิต ต้องสร้างความศรัทธา เพราะความศรัทธาสำคัญมากการวิธีการคือควรต้องมีความสำรวม (พระครูนิรมิตสังฆกิจ, สัมภาษณ์, 6 กันยายน 2562)

กล่าวโดยสรุป แนวทางการพัฒนาด้านผู้ส่งสารผู้ทำหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนา ต้องเป็นผู้มีความน่าเคารพศรัทธา มีความรู้ในเนื้อหาหลักธรรมทั้งวิชาการและหลักปฏิบัติ มีวาทศิลป์โน้มน้าวใจ อุดมต่อคำวิพากษ์วิจารณ์ มีเหตุผล สามารถวิเคราะห์บริบท สามารถวิเคราะห์เนื้อหาหลักธรรม สามารถอธิบายเรื่องยากให้เข้าใจง่าย และสามารถอธิบายธรรมที่ลึกซึ้งได้

3.1.2 ด้านสาร

จากผลการศึกษาพบว่า แนวทางการพัฒนาสารเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนา ผู้ทรงคุณวุฒิมีทัศนคติต่อประเด็นเนื้อหาหลักธรรมที่ควรนำมาเผยแผ่ว่า ควรเป็นเนื้อหาหลักธรรมที่เป็นเรื่องใกล้ตัว เพื่อให้ผู้รับสารเข้าใจได้ง่ายและสามารถนำไปเป็นแนวทางการดำเนินชีวิตได้ เช่น หลักธรรมพื้นฐานอย่าง ศีล 5 อิทธิบาท 4 เป็นต้น รวมถึงเนื้อหาหลักธรรมในระดับสูงซึ่งต้องเชื่อมโยงไปสู่การนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ และควรเผยแผ่เนื้อหาหลักธรรมที่มีลักษณะสอดคล้องกับสภาพการณ์ เช่น หลักธรรมเกี่ยวกับคุณค่าของวัตถุ เป็นต้น รวมถึงควรเผยแผ่เนื้อหาหลักธรรมในการพัฒนาจิตใจ เช่น ความมีเมตตา การมีจิตอาสา เป็นต้น

นอกจากนี้ ผู้ทรงคุณวุฒิยังมีทัศนคติต่อวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาว่า ควรชี้แจงให้ชัดเจน ใช้ภาษาเข้าใจง่าย ไม่บิดเบือนเนื้อหาหลักธรรมคำสอน ไม่ควรตลกเกินพอดี เพราะจะทำให้ขาดความน่าเลื่อมใสศรัทธา และเนื้อหาหลักธรรมเดียวกันควรเผยแผ่ในหลายรูปแบบ เพื่อให้สอดคล้องกับคุณสมบัติของแต่ละสื่อและสอดคล้องกับกลุ่มผู้รับสาร เช่น ศีล 5 อาจนำเสนอเป็นแอนิเมชัน (Animation) เพลง ละคร ข้อความสั้น บทความ บทสัมภาษณ์ เป็นต้น

“ธรรมะมีเนื้อหาจำนวนมาก 84,000 พระธรรมขันธ์ แต่มีจุดร่วมกันคือเนื้อหาทุกเรื่องดีหมด สอนให้ทุกคนเป็นคนดี นี่คือนี่สิ่งที่ทุกคนรู้ดี แต่ในการเผยแผ่จะนำมาทั้งหมดคงเป็นไปได้ ต้องเลือกมาเผยแผ่ ซึ่งผู้ส่งสารควรเลือกเนื้อหาที่สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางการดำเนินชีวิต เช่น อิทธิบาท 4 ศีล 5 เป็นต้น และควรเลือกเป็นเนื้อหาในระดับง่าย ๆ ที่จับต้องได้ ทำให้เข้าใจได้ง่าย ถ้าเป็นเนื้อหาที่ไกลตัว เช่น การเข้าสู่นิพพาน ซึ่งเป็นเรื่องนามธรรมอีกระดับหนึ่ง ผู้ส่งสารเองก็ควรเลือกมาเผยแผ่โดยเชื่อมโยงมาสู่การนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้”

(นารีรัตน์ สร้อยศรี, สัมภาษณ์, 17 กันยายน 2562)

“.....สำหรับประเด็นเนื้อหาธรรมะที่ควรนำมาเผยแผ่นั้น สำหรับข้อนี้ประเด็นเนื้อหาธรรมะในการนำมาเผยแผ่ก็ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นหรือปัญหาที่เกิดขึ้นในแต่ละยุคสมัยหรือในช่วงเวลาที่ต่างกัน ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงไปตามความเหมาะสมกับเหตุการณ์ กาลเทศ และความพร้อมของผู้ฟังหรือผู้รับสารไปตามกำลังของสติปัญญา และสภาพแวดล้อม เป็นต้น”

(พระครูนิรมิตสังฆกิจ, สัมภาษณ์, 6 กันยายน 2562)

“ปัจจุบันสังคมเป็นสังคมวัตถุ การทำให้คนเห็นถึงคุณค่าของวัตถุ ทั้งคุณค่าแท้และคุณค่าเทียมของความสุขทางวัตถุ ควรนำหลักธรรมะที่สอนให้รู้จักคุณค่าแท้ของวัตถุ ว่าเราใช้วัตถุเพราะอะไรวัตถุอำนวยความสะดวก ทำให้เราใช้ชีวิตสบายขึ้น เช่น รถเรามีเพื่อการเดินทางสะดวกสบาย รวดเร็วมากขึ้น แต่ไม่จำเป็นต้องเป็นยี่ห้อที่มีราคาแพงเป็นสิบล้านร้อยล้าน การมีวัตถุจึงไม่ผิด แต่ต้องรู้ถึงคุณค่าที่แท้จริง ไม่หลงกับคุณค่าเทียมของวัตถุ ไม่ยึดติดกับความโก้หรู นอกจากนี้ยังมีเรื่องการพัฒนาจิตใจ เช่น ความเมตตา และการมีจิตอาสา หากเรามีความสุขพอสมควรแล้วก็ควรต้องช่วยเหลือเกื้อกูลแบ่งปันแก่ผู้อื่น”

(พระศรีวิจิราภรณ์, สัมภาษณ์, 20 กันยายน 2562)

“การเผยแผ่ต้องเป็นลักษณะคือ ชี้แจงได้อย่างชัดเจน สอนแล้วคนเอาไปปฏิบัติได้ ปฏิบัติถูก ไม่ใช่ให้แค่วิชาการ และสอนแล้วเค้ารู้สึกสำราญ สบายใจ มีความสุข และการสอนด้วยการเชื่อมโยงกับเหตุการณ์ปัจจุบัน เช่น ว่าเหตุการณ์นี้ควรใช้ธรรมะข้อไหน แก้ปัญหาอย่างไร หลักๆ คือพูดให้เข้าใจง่าย และสนุกสนาน สำราญ ซึ่งการสอนอย่างสนุกสนานต้องมีความพอเหมาะพอดี ถ้าเป็นพระต้องไม่เสียความเป็นสมณสาธูป แต่ถ้าสอนสนุกมีธรรมะสอดแทรกก็จะเป็นสิ่งที่ดี ไม่เกินเลยจากธรรมะของพระพุทธเจ้า ”

(พระศรีวิจิราภรณ์, สัมภาษณ์, 20 กันยายน 2562)

“ส่วนใหญ่คนจะมองธรรมะเป็นเรื่องนามธรรม เข้าใจยาก มองว่าการพูดสำคัญที่สุด เพราะสามารถอธิบายเพิ่ม หรือ ยกตัวอย่างได้ แต่ต้องใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย ไม่ใช่ภาษาบาลีสัน สฤต และต้องคุกกลุ่มผู้รับสารด้วยว่าเป็นใคร เช่น ถ้าเป็นวัยรุ่น ก็อาจจะต้องใช้ศัพท์วัยรุ่นบ้าง หรือถ้าเป็นเด็กก็ต้องใช้คำง่ายๆ ตรงๆ ไม่ต้องให้ตีความ ควรอธิบาย ยกตัวอย่างให้เข้าใจง่าย มี สตอรี (Story) ประกอบเป็นตัวอย่าง อาจจะเชื่อมโยงกับ ชีวิตประจำวัน หรือการใช้ชีวิตของเค้า ทั้งนี้ การพูดอาจไม่ใช่ การสั่งสอนแต่เป็นการยกตัวอย่างให้เค้าตัดสินใจ และสรุปด้วย ตัวเอง ไม่ใช่ฝึกถูก และในการนำเสนอผ่านสื่อต่างๆ เนื้อหา 1 เรื่อง ควรมีวิธีการนำเสนอหลายรูปแบบ หลายแพลตฟอร์ม เช่น จะเผยแพร่เรื่องศีล 5 นำเสนอเป็นแอนิเมชัน (Animation) เพลง ละคร ข้อความสั้น บทความ บทสัมภาษณ์ ซึ่งจะเผยแพร่ รูปแบบไหน ต้องดูตาม Channel ที่เผยแพร่ ซึ่งก็ต้องมี หลากหลายช่องทาง เช่น สื่อออนไลน์ Podcast สมาร์ทโฟน อินโฟกราฟฟิก เป็นต้น”

(นารีรัตน์ สร้อยศรี, สัมภาษณ์, 17 กันยายน 2562)

“สำหรับวิธีการนำเสนอเนื้อหาหรือวิธีการเผยแพร่เนื้อหา ธรรมะในยุคปัจจุบัน โดยทำการสื่อสารเนื้อหาธรรมะต้องทำให้เข้าใจง่าย ภาษาไม่ต้องเป็นภาษาพระ ดูว่าผู้ฟังเป็นใคร ถ้า วัยรุ่นก็ใช้ภาษาวัยรุ่น บ้าง แต่ต้องไม่ตกเกินสมควร จะทำให้ ไม่น่าเลื่อมใส สำหรับเนื้อหาสาระต้องถูกต้องไม่บิดเบือนตาม หลักธรรมของพระพุทธศาสนา”

(พระครูนิรมิตสังฆกิจ, สัมภาษณ์, 6 กันยายน 2562)

กล่าวโดยสรุป แนวทางการพัฒนาสารเพื่อเผยแพร่พระพุทธศาสนา เนื้อหา หลักธรรมที่ควรนำมาเผยแพร่ คือ เนื้อหาหลักธรรมที่เป็นเรื่องใกล้ตัว เนื้อหาหลักธรรมระดับสูงที่ เชื่อมโยงไปสู่การนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ เนื้อหาหลักธรรมที่สอดคล้องกับสภาพการณ์ และ

เนื้อหาหลักธรรมในการพัฒนาจิตใจ วิธีการเผยแพร่ควรชี้แจงให้ชัดเจน ใช้ภาษาเข้าใจง่าย ไม่บิดเบือนเนื้อหาหลักธรรม ไม่ควรตลกเกินพอดี และควรเผยแพร่เนื้อหาหลักธรรมเดียวกันในหลายรูปแบบ

3.1.3 ด้านสื่อ

จากผลการศึกษาพบว่า แนวทางการพัฒนาด้านสื่อ ผู้ทรงคุณวุฒิมีทัศนะว่า สื่อที่ควรใช้ในการเผยแพร่พระพุทธศาสนา ได้แก่ สื่อกิจกรรม ซึ่งต้องเป็นการนำหลักปฏิบัติตามพระไตรปิฎกไปเชิดชู เช่น การฟังกสิญจน์ การวิปัสสนากรรมฐานแนวพอง-ยุบ เป็นต้น ต้องไม่ผิดกฎหมาย ไม่ผิดประเพณี และวัฒนธรรมที่ดั้งเดิม รวมถึงการให้เข้าวัดฟังธรรม สำหรับผู้สูงอายุที่ยังไม่สามารถเข้าถึงสื่อใหม่ต่างๆ และยังเป็นการสืบสานวัฒนธรรมอันดีของไทย นอกจากนี้ยังควรใช้สื่อสมาร์โฟน เช่น ฟ็อคคาสท์ และสื่อโทรทัศน์ เนื่องจากได้รับความนิยม เข้าถึงได้ง่าย และสื่อเฉพาะกิจรูปแบบใหม่ เช่น อินโฟกราฟฟิค เป็นต้น

“.....สำหรับกิจกรรมต่างๆ ที่ทำกัน ถือเป็นการจงใจที่ดี เพราะน่าสนใจ ผู้เข้ามาได้ปฏิบัติจริง แต่หลักการสอนควรเน้นหลักปฏิบัติในพระไตรปิฎกไปเชิดชู เช่น การฟังกสิญจน์ ฟังน้ำ ฟังไฟ การวิปัสสนากรรมฐาน หรือจะเป็นการภาวนา ถ้าไม่เสียหลักการถ้าอยู่ในพระไตรปิฎก ถ้าปฏิบัติไปแล้วเป็นไปเพื่อขัดเกลาคใจคนให้มีสมาธิ มีสติปัญญามากขึ้น เพื่อการพ้นทุกข์ก็ถือว่าดี ที่สำคัญคือต้องไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การให้ทำบุญ เป็นต้น ไม่ผิดกฎหมายบ้านเมือง ไม่ผิดประเพณี วัฒนธรรมที่ดั้งเดิม ก็สามารถทำได้ กิจกรรมต่างๆ เหล่านี้ก็คือ

(พระศรีวิจิราภรณ์, สัมภาษณ์, 20 กันยายน 2562)

“สื่อโทรทัศน์ยังสำคัญ เพราะว่าเข้าถึงคนได้ง่าย และปัจจุบันคนนิยมใช้กัน และ ในการนำเสนอผ่านสื่อต่างๆ เนื้อหา 1 เรื่อง ควรมีวิธีการนำเสนอหลายรูปแบบ หลายแพลตฟอร์ม เช่น จะเผยแพร่เรื่องศีล 5 นำเสนอเป็นแอนิเมชัน (Animation) เพลง ละคร ข้อความสั้น บทความ บทสัมภาษณ์ ซึ่งจะเผยแพร่รูปแบบไหน ต้องดูตาม Channel ที่เผยแพร่ ซึ่งก็ต้องมี

หลากหลายช่องทาง ต้องแสวงหาสื่อใหม่ๆ อย่างสมาร์โฟน
ก็จะมี Podcast หรือจะเป็นอินโฟกราฟฟิคก็น่าสนใจ”

(นารีรัตน์ สร้อยศรี, สัมภาษณ์, 17 กันยายน 2562)

“สำหรับความเห็นในการใช้สื่อเผยแพร่พระพุทธศาสนาใน
ปัจจุบัน สำหรับคนเฒ่าคนแก่ก็ยังคงต้องใช้วิธีการสื่อสาร
ธรรมะแบบดั้งเดิม คือ การแสดงธรรมหรือการเทศน์ในวัน
พระและวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เพราะจะใช้อินเทอร์เน็ต
ไม่เป็น ทั้งนี้ยังคงอนุรักษ์วัฒนธรรมเดิมให้คงอยู่กับสังคมไทย
สืบไป”

(พระครูนิรมิตสังฆกิจ, สัมภาษณ์, 6 กันยายน 2562)

กล่าวโดยสรุป แนวทางการพัฒนาด้านสื่อที่ควรใช้ในการเผยแพร่พระพุทธศาสนา
ได้แก่ สื่อกิจกรรม สื่อสมาร์โฟน สื่อโทรทัศน์ และสื่อเฉพาะกิจรูปแบบใหม่

3.1.4 ด้านผู้รับสาร

ผลการศึกษาพบว่า แนวทางการพัฒนาด้านผู้รับสารในการเผยแพร่พระพุทธศาสนา
ผู้ทรงคุณวุฒิมีทัศนะว่าผู้รับสารเปรียบเสมือนบัว 4 เหล่า ได้แก่ 1) กลุ่มบัวพื้หน้า ที่มีสติปัญญา
แก่กล้า สามารถเข้าใจได้ทันที 2) กลุ่มบัวปรึมน้ำ มีสติปัญญาปานกลาง ถ้าได้รับฟังคำสั่งสอน
ก็สามารถรู้แจ้งเห็นธรรม 3) กลุ่มบัวใต้น้ำ มีสติปัญญาน้อย เมื่อได้รับการฝึกฝนอบรม หมั่นเพียร
ก็จะสามารถเข้าใจได้ 4) กลุ่มบัวใต้น้ำในโคลนตม ไร้ปัญญาแม้ฟังธรรมก็ไม่เข้าใจ ซึ่งทำให้การศึกษา
ธรรมของผู้รับสารแต่ละกลุ่มนั้นไม่เหมือนกัน การจะเข้าใจหลักธรรมจึงขึ้นอยู่กับแต่ละบุคคล

อย่างไรก็ตาม ผู้รับสารควรมีทักษะการคิดวิเคราะห์ เพราะปัจจุบันรูปแบบ
และแนวทางการเผยแพร่พระพุทธศาสนามีหลากหลายทั้งที่ดีและไม่ดี ผู้รับสารควรสามารถแยกแยะได้
รวมถึงความสามารถนำหลักธรรมไปปรับประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ และผู้รับสารควรเป็นผู้มี
ความศรัทธาในพระพุทธศาสนา เนื่องจากความศรัทธาจะเป็นแรงจูงใจให้เข้ามาศึกษาธรรม

นอกจากนี้ผู้รับสารควรมีความรู้ในหลักธรรมคำสอนพื้นฐานมาก่อน
จะสามารถเป็นแรงจูงใจให้อยากมีส่วนร่วม และนำมาสู่การเข้ามาศึกษาธรรมได้ง่าย อย่างไรก็ตาม
ผู้ทรงคุณวุฒิบางท่านมีความเห็นที่แตกต่างไปว่าในทางพระพุทธศาสนาไม่ควรจำกัดผู้ที่เข้ามาศึกษา
ธรรม จึงไม่จำเป็นต้องมีความรู้มาก่อน แต่ควรต้องมีความศรัทธา

“.....ควรมีความรู้ในเบื้องต้นมาก่อน เพื่อประกอบการตัดสินใจในการมีส่วนร่วม และทำให้เข้าใจในธรรมชาติได้ง่ายขึ้น หรืออาจจะเป็นการรีคอล (Recall) ข้อมูลของเค้าว่าสิ่งที่เค้าคิดถูกต้องเป็นการตอกย้ำก็ได้ นอกจากนี้การคิดวิเคราะห์เป็นทักษะที่สำคัญ เพราะต้องใช้ในการตัดสินใจ และการเชื่อมโยงธรรมชาติเพื่อนำมาปรับประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้...”

(นารีรัตน์ สร้อยศรี, สัมภาษณ์, 17 กันยายน 2562)

“การแสดงธรรมอาจเกิดขึ้นหรือประสบผลได้กับบุคคลที่ต่างกันก็ย่อมได้ เช่น มีตัวอย่างในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา แสดงให้เห็นว่า เด็กอายุเพียง ๗ ขวบ สามารถบรรลุธรรมได้ ซึ่งต่างจากผู้ใหญ่บางคนฟังธรรมแต่ไม่เข้าใจในธรรมนั้น หรือแม้แต่คนที่ฟังธรรมเพียงครั้งเดียวก็บรรลุธรรมได้ คุณลักษณะของผู้รับสารต้องพิจารณาตามคำเปรียบเทียบบุคคลเป็นบัว 4 เหล่า คือ อุคฆฏัตถุญ ผู้เข้าใจจับพลัน ดังบัวที่โผล่พ้นน้ำขึ้นมาพอสัมผัสรัศมีพระอาทิตย์ก็จะบานทันที คือ ผู้ที่มีกิเลสน้อยเบาบาง มีสติปัญญาแก่กล้า เพียงแค่ยกหัวขึ้นแสดง ก็รู้แจ้งถึงธรรมได้ วิปจิตถุญ บัวที่เจริญเติบโตขึ้นมา พอดีกับผิวน้ำรอวันที่จะเบ่งบานในวันต่อมา คือ ผู้ที่มีกิเลสค่อนข้างน้อย มีอินทรีย์ปานกลาง ถ้าได้รับฟังคำสั่งสอน ก็สามารถรู้แจ้งเห็นธรรมได้ เนยยะ เปรียบเหมือนดั่งบัวที่ยังจมอยู่ในน้ำ รอคอยเวลาที่โผล่ขึ้นจากน้ำ และบานในวันต่อๆ ไป คือ ผู้ที่มีกิเลสยังไม่เบาบาง ต้องหมั่นพากเพียรเล่าเรียน จึงสามารถรู้ธรรมได้ และปทปรมะ ดั่งบัวใต้น้ำในโคลนตมที่มีอาจ โผล่พ้นน้ำอยู่เพียงใต้น้ำและเป็นอาหารของสัตว์น้ำ คือ ผู้ที่มีกิเลสหนา ไม่สามารถจะบรรลุธรรมอันพิเศษได้เลย เพราะฉะนั้นการที่ผู้รับสารจะเข้าใจหรือไม่อย่างไรก็ขึ้นอยู่กับแต่ละบุคคลเป็นสำคัญ”

(พระครูนิรมิตสังฆกิจ, สัมภาษณ์, 6 กันยายน 2562)

“ทางพระพุทธศาสนาไม่ได้จำกัดถึงผู้เข้ามาศึกษาในพระพุทธศาสนา แต่ก็ควรต้องมีศรัทธา หรือบางคนอาจ เมื่อมีศรัทธาปัญญา ก็จะเกิดขึ้น เพราะฉะนั้นมองว่าความตั้งใจเป็นสิ่งจำเป็นที่จะจูงใจให้เค้าเข้ามา แต่ศรัทธาก็ต้องมีปัญญาควบคู่ไปด้วย เพราะหากมีแต่ศรัทธาไม่มีปัญญาก็จะกลายเป็นงมงาย เช่น ถ้าศรัทธาในพระรูปไหนก็จะเชื่อ โดยไม่พิจารณา อีกหลักก็จะมองว่าน่าจะโยนิโสมนสิการ คือ ต้องมีการพิจารณาอย่างรอบคอบด้วย”

(พระศรีวิจิตรภรณ์, สัมภาษณ์, 20 กันยายน 2562)

กล่าวโดยสรุป ผู้รับสารเปรียบเสมือนกับบัว 4 เหล่า ได้แก่ 1) กลุ่มบัวพ้นน้ำ ที่มี 2) กลุ่มบัวปริมน้ำ 3) กลุ่มบัวใต้น้ำ 4) กลุ่มบัวใต้น้ำในโคลนตม ซึ่งแต่ละกลุ่มนั้นไม่เหมือนกัน การจะเข้าใจหลักธรรมหรือไม่จึงขึ้นอยู่กับแต่ละบุคคล อย่างไรก็ตาม ผู้รับสารควรมีทักษะการคิดวิเคราะห์ ควรมีความรู้หลักธรรมพื้นฐาน ความสามารถนำหลักธรรมไปปรับประยุกต์ใช้ในวิถีประจำวันได้ และควรมีความศรัทธาในพระพุทธศาสนา

3.2 แนวทางการพัฒนาการบริหารงานเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนา

3.2.1 ด้านการวางแผน

จากผลการศึกษาพบว่า แนวทางการพัฒนาการวางแผนการบริหารงานเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนา ผู้ทรงคุณวุฒิมีทัศนะว่า ผู้บริหารงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้องเป็นผู้ที่มีความสามารถ เพราะผู้บริหารเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนนโยบาย และควรมีการบริหารงานในรูปแบบคณะกรรมการ ที่มีทั้งบรรพชิตและฆราวาสร่วมกัน จะทำให้การดำเนินงานเผยแผ่พระพุทธศาสนามีความหลากหลายทั้งทางโลกและทางธรรม นอกจากนี้การวางแผนควรกำหนดเป้าหมายการทำงานให้ชัดเจน โดยแผนควรอยู่บนพื้นฐานความถูกต้องในหลักธรรมและวิธีการเผยแผ่ และต้องให้ความสำคัญกับการสร้างเครือข่ายการเผยแผ่ทั้งในและต่างประเทศ เช่น สถานปฏิบัติธรรม วัดในต่างแดน ภาคเอกชน เป็นต้น โดยสร้างการมีส่วนร่วมทุกฝ่ายทั้งอุบาสก อุบาสิกา ภิกษุ และภิกษุณี ไม่จำกัดวงแค่พระสงฆ์เท่านั้น ทั้งนี้ แผนการดำเนินงานควรเป็นแผนระยะสั้น เนื่องจากสภาพการณ์เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และควรมีแผนการจัดการการเงินที่ดี คือ ควรมีลักษณะบุญกิจ กล่าวคือ การจัดหางบประมาณแต่พอสมควรกับค่าใช้จ่าย ไม่มุ่งธุรกิจจนเกินพอดี

“การบริหารควรเป็นรูปแบบคณะกรรมการ ควรมีทั้งบรรพชิต และคฤหัสถ์ มาช่วยกัน เพราะจะให้พระสงฆ์กำหนดวิธีการเผยแผ่ก็จะมุ่งแต่ทางธรรม ไม่เข้าถึงประชาชน ก็ต้องมีคฤหัสถ์มาช่วยคิด มันก็จะเข้าใจทางโลกมากขึ้น นโยบายการเผยแผ่ควรให้ความสำคัญทั้งในและต่างประเทศ ส่งเสริมสนับสนุนให้มีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาทั้งในประเทศและต่างประเทศ เช่น การมีงบประมาณสนับสนุน ทั้งนี้การเผยแผ่ตามหลักพระพุทธเจ้าบัญญัติไว้ว่า พุทธบริษัท 4 คือ อุบาสก อุบาสิกา ภิกษุ ภิกษุณี ล้วนเป็นผู้ทำหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนาได้ทั้งสิ้น ดังนั้นต้องไปด้วยร่วมมือกัน ในสังคมปัจจุบันควรมีแนวร่วม หรือเครือข่าย ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ทั้งในและต่างประเทศ เช่น วัดไทยในต่างแดน องค์กรเอกชน สถานปฏิบัติธรรมต่างๆ เป็นต้น แต่ต้องเป็นไปในแนวทางที่ถูกต้อง ไม่ผิดแผกจากหลักธรรมคำสอน และวิธีการเผยแผ่ที่ดี อย่างนั้นจะตีความหมายเอง หรืออาจเป็นการทำลายพระพุทธศาสนาได้

ซึ่งแผนการเผยแผ่ต้องไม่ต้องเป็นแผนระยะยาวมาก เพราะควรต้องเปลี่ยนแปลงรูปแบบการวางแผนตามสถานการณ์ ผู้บริหารต้องมีความสามารถในการกำหนดนโยบาย ผู้บริหารเป็นกลไกสำคัญมาก ถ้ามีความชัดเจนจะทำให้การทำงานง่าย อีกส่วนที่สำคัญคือการวางแผนการเงินที่ ต้องมีการจัดการให้ดี ไม่ควรเป็นธุรกิจมากเกินไป ควรเป็นในลักษณะของบุญกิจ คือ ไม่เป็นธุรกิจทั้งหมด แต่ควรมีค่าบำรุงรักษา เช่น ค่าสนับสนุนต่างๆ เป็นต้น แต่ควรต้องสามารถทำให้องค์กรอยู่ได้ ตรงนี้ต้องวางแผนให้ดี”

(พระศรีวิจิราภรณ์, สัมภาษณ์, 20 กันยายน 2562)

“การวางแผนเพื่อเผยแผ่ศาสนาในมุมมองของนักวิชาการด้านสื่อจะมองถึงเป้าหมายในการทำงานหรือโครงการต่างๆ ควรต้องเป็นอย่างไร เมื่อได้เป้าหมายก็จะ คิดย้อนกลับ *Backward thinking* วิธีการที่จะเข้าถึงเป้าหมายที่ตั้งไว้ต้องทำอะไร

เมื่อมองซัดก็เขียนเป็นแผนออกมา และจะทำให้เห็นภาพ
ชัดเจน ต้องมีภาพชัดเจน”

(นารีรัตน์ สร้อยศรี, สัมภาษณ์, 17 กันยายน 2562)

กล่าวโดยสรุป แนวทางการพัฒนาการวางแผนบริหารงานเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนา ผู้บริหารต้องเป็นผู้ที่มีความสามารถ มีการบริหารงานในรูปแบบคณะกรรมการที่มีทั้งบรรพชิตและฆราวาสร่วมกัน เป็นแผนระยะสั้น กำหนดเป้าหมายการทำงานชัดเจน โดยแผนควรอยู่บนพื้นฐานของความถูกต้องในหลักธรรมและวิธีการเผยแผ่ และควรให้ความสำคัญกับการสร้างเครือข่ายการเผยแผ่ทั้งในและต่างประเทศ โดยสร้างการมีส่วนร่วมทุกฝ่ายทั้งอุบาสก อุบาสิกา ภิกษุ และภิกษุณี ไม่จำกัดวงแค่พระสงฆ์เท่านั้น รวมถึงควรต้องมีแผนการจัดการการเงินที่ดี

3.2.2 ด้านการจัดองค์การ

จากผลการศึกษาพบว่า แนวทางการพัฒนาการบริหารงานเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านการจัดองค์การ ผู้ทรงคุณวุฒิมีทัศนะว่า ลักษณะการจัดองค์การควรแบ่งส่วนงานออกเป็นฝ่าย กำหนดหน้าที่ให้ชัดเจน ซึ่งส่วนงานสำคัญที่ควรต้องมี คือ 1) ฝ่ายวิชาการ สำหรับการทำหน้าที่ดูแลตรวจสอบเนื้อหาหลักธรรมที่เผยแผ่ให้มีความถูกต้อง และดำเนินการปรับปรุงถูกต้องความรู้ใหม่ๆ เพื่อใช้ในการเผยแผ่ เช่น การใช้สื่อใหม่ เป็นต้น 2) ฝ่ายบุคคล ซึ่งควรเน้นเรื่องการฝึกอบรมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้มีประสิทธิภาพ 3) ฝ่ายการเงิน เนื่องจากการดำเนินงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาจะอยู่ในลักษณะไม่แสวงหากำไร แต่ทั้งนี้ต้องสามารถมีรายได้เพื่อนำมาเป็นทุนในการดำเนินงาน จึงต้องมีการบริหารการเงินที่มีประสิทธิภาพ 4) ฝ่ายประสานงาน โดยฝ่ายนี้จะต้องทำหน้าที่ประสานงานกับหน่วยงานภายนอก เพื่อสร้างเครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนา 5) ฝ่ายการจัดการความรู้ ซึ่งฝ่ายนี้ต้องทำหน้าที่รวบรวมองค์ความรู้เกี่ยวกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และถ่ายทอดองค์ความรู้ต่างๆ 6) ฝ่ายประชาสัมพันธ์ ซึ่งจะทำหน้าที่ดำเนินการประชาสัมพันธ์องค์การให้เป็นที่รู้จัก จะทำให้การเผยแผ่พระพุทธศาสนาทำได้ง่ายขึ้น และ 7) ฝ่ายประเมินผล ทำหน้าที่ประเมินผลการดำเนินงาน เพื่อทราบถึงปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน

“หน่วยงานก็ต้องการแบ่งฝ่ายต่างๆ ให้ชัดเจน มีหน้าที่ชัดเจน ส่วนฝ่ายที่มองว่าสำคัญต้องมีก็คือวิชาการ ที่ดูแลเรื่องความรู้เนื้อหาที่จะเผยแผ่ ให้มีความถูกต้องไม่ผิดแผก และต้องปรับปรุงถูกต้องมีองค์ความรู้ใหม่ๆ เช่น การใช้สื่อ ฝ่ายบุคคล ควรมุ่งเรื่องการฝึกอบรมให้การเผยแผ่มีประสิทธิภาพ ฝ่าย

การเงิน เป็นฝ่ายสำคัญเพราะถึงหน่วยงานเผยแพร่ต่างๆ จะไม่ มุ่งเน้นรายได้ แต่ต้องสามารถอยู่ได้ การจัดการด้านการเงินจึง สำคัญ และฝ่ายประสานงาน ซึ่งทำหน้าที่ประสานงานกับ เครือข่ายต่างๆ หาแนวร่วมในการเผยแพร่พระพุทธศาสนาทั้ง ภาครัฐและเอกชน เพราะการทำงานเผยแพร่ในปัจจุบันสังคมฝ่าย เดียวไม่สามารถทำได้ครอบคลุม การมีเครือข่ายจึงสำคัญ ถ้ามี ฝ่ายประสานงานที่ดี สร้างเครือข่ายได้มาก งานเผยแพร่งก็จะ ขยายออกไปได้ทั้งในและต่างประเทศ”

(พระศรีวิจิตรภรณ์, สัมภาษณ์, 20 กันยายน 2562)

“การบริหารงานควรเป็นรูปแบบคณะกรรมการบริหาร มีฝ่าย งานต่างๆ ที่ชัดเจน ฝ่ายที่ควรต้องมีมองว่าฝ่ายถ่ายทอดการเผย แพร่ คล้ายๆ KM ที่องค์กรต้องมีรวบรวมองค์ความรู้ และถ่ายทอด องค์ความรู้ เช่น วิธีการ เนื้อหาที่ถูกต้อง รูปแบบ สิ่งเหล่านี้จะทำให้ การเผยแพร่พระพุทธศาสนาอยู่ได้ยาวนาน ซึ่งต้องทำงาน ร่วมกับฝ่ายฝึกอบรม ซึ่งอีกฝ่ายที่มองว่าสำคัญคือฝ่าย ประชาสัมพันธ์ เพราะต้องทำให้คนรู้จักองค์กรก่อน เมื่อเค้ารู้จัก ก็จะมา หรือเปิดใจยอมรับ ทำให้การเผยแพร่ทำได้ง่ายขึ้น นอกจากนี้ควรต้องมีคณะกรรมการกำกับดูแลและประเมินผล จะได้ทราบว่าในการดำเนินงานมาประสบผลสำเร็จหรือไม่ มี อุปสรรคอะไร”

(นารีรัตน์ สร้อยศรี, สัมภาษณ์, 17 กันยายน 2562)

กล่าวโดยสรุป แนวทางการพัฒนาการบริหารงานเพื่อเผยแพร่พระพุทธศาสนา ด้านการจัดองค์กร ลักษณะองค์กรเพื่อเผยแพร่พระพุทธศาสนาควรแบ่งส่วนงานออกเป็นฝ่าย มีการกำหนดหน้าที่ให้ชัดเจน ส่วนงานสำคัญที่ควรต้องมี คือ ฝ่ายวิชาการ ฝ่ายบุคคล ฝ่ายการเงิน ฝ่ายประสานงาน ฝ่ายการจัดการความรู้ ฝ่ายประชาสัมพันธ์ และฝ่ายประเมินผล

3.2.3 ด้านการจัดการบุคลากร

จากผลการศึกษาพบว่า แนวทางการพัฒนาการบริหารงานเพื่อเผยแพร่ พระพุทธศาสนา ด้านการจัดการบุคลากร ผู้ทรงคุณวุฒิมีทัศนะว่า การจัดหาบุคลากรต้องมีกระบวนการ

ในการสรรหาที่มีประสิทธิภาพ มีเกณฑ์ที่ชัดเจน เช่น มีใบพรรณนาลักษณะงาน (Job description) เป็นต้น ควรสรรหาบุคลากรจากภายนอกองค์กร เพราะจะทำให้ได้แนวคิดใหม่ๆ ในการดำเนินงาน และในการคัดเลือกต้องมีการทดสอบความรู้เกี่ยวกับเนื้อหาหลักธรรม เลือกบุคคลที่ชื่นชอบการเผยแผ่และมีทัศนคติเชิงบวกต่อพระพุทธศาสนา

นอกจากนี้ยังต้องมีการฝึกอบรมบุคลากรทั้งหลักวิชาการและหลักปฏิบัติ เช่น เนื้อหาหลักธรรม กฎหมาย ภาษาอังกฤษ การนั่งสมาธิ การวิปัสสนากรรมฐาน เป็นต้น โดยเฉพาะพระสงฆ์ต้องอบรมเกี่ยวกับพระวินัยและพุทธประวัติด้วย

สำหรับการจูงใจบุคลากรในการทำงานเผยแผ่พระพุทธศาสนา ควรต้องสร้างการมีส่วนร่วมให้ทุกคนได้เป็นส่วนหนึ่งในการทำงาน สร้างความเข้าใจให้เห็นถึงความสำคัญในการบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์แก่ส่วนรวม เพราะการทำงานเผยแผ่ไม่ได้มีรายได้ที่สูง หรืออาจไม่มีรายได้ แต่เป็นการรับใช้พระพุทธศาสนา รวมถึงการให้รางวัลและคำชมเชย

“ต้องการกระบวนการสรรหาและคัดเลือกอย่างเป็นระบบ มีการกำหนดเกณฑ์คุณสมบัติที่ชัดเจน เช่น พระสงฆ์จะต้องมีพรรษา 5 ขึ้นไป เมื่อคุณสมบัติผ่านต้องมีการสอบวิชาการ มีฐานความรู้ในหลักธรรมหรือไม่ เมื่อสอบผ่านไปสู่การอบรม เช่น พระสงฆ์จะอบรมฝ่ายสาธารณูปการ อย่างการซ่อมแซมเสนาอาสนะ เพื่อให้เกิดความสามัคคี พระพุทธเจ้าได้ตรัสว่า ความพร้อมเพียงเป็นเหตุนำสุขมาให้ เพราะการทำงานเผยแผ่ไม่สามารถทำคนเดียวได้ และอบรมภาควิชาการ ทั้งทางโลกและทางธรรม ทางโลก เช่น กฎหมาย ศึกษา ภาษาอังกฤษ ภูมิศาสตร์ เพื่อที่จะได้นำมาปรับประยุกต์ใช้ในการเผยแผ่ รู้ว่าแต่ละประเทศแต่ละพื้นที่ มีลักษณะวิถีชีวิต ภาษา การดำรงชีวิตเป็นอย่างไร เวลาไปเผยแผ่จะได้นำไปปรับใช้ ส่วนวิชาการทางธรรม เช่น พระไตรปิฎก ถ้าเป็นพระสงฆ์ก็ควรรู้วินัยของพระ และพุทธประวัติ และอีกส่วนที่สำคัญที่ต้องอบรมคือภาคปฏิบัติต้องมีความรู้ทั้งภาคทฤษฎี คือความรู้ทางธรรม และปฏิบัติ คือ จรรยาหรือความประพฤติ เช่น วิปัสสนากรรมฐาน นั่งสมาธิ อบรมจิตใจ เป็นต้นจะเป็นนักเผยแผ่ที่ดีต้องขัดเกลาจิตใจตนเองก่อน

สำหรับการจูงใจให้คนเข้ามาทำงานเผยแผ่ ควรจะทำความเข้าใจให้เค้ามองเห็นถึงความสำคัญในการบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์แก่ส่วนรวม เพราะการทำงานเผยแผ่ไม่ได้มีรายได้ที่สูง หรืออาจไม่มีรายได้ แต่เป็นการรับใช้พระพุทธศาสนา”

(พระศรีวิจิตรภรณ์, สัมภาษณ์, 20 กันยายน 2562)

“การจัดการบุคลากร ควรต้องเลือกคนที่ชอบด้านการเผยแผ่ก่อน นั่นคือมีความคิดบวกเรื่องพระพุทธศาสนา หลังจากนั้นก็ทำการสรรหาต้องมีข้อมูลครบรอบด้าน ต้องตัดสินใจเลือกคนที่โดดเด่น แล้วทำการคัดกรองคนอย่างรอบคอบจะต้องจัดทำคำบรรยายลักษณะงานตลอดจนคุณสมบัติต่างๆ ให้ครบถ้วน เช็ความถูกต้องกับหัวหน้าฝ่ายตลอดจนผู้ปฏิบัติงานจริง มีการพูดคุยและยื่นข้อเสนอที่ลงตัว ทำให้เค้ามองมีความสุขในการเริ่มทำงาน จะทำให้ได้บุคลากรใหม่ๆ จะช่วยสร้างแนวคิดใหม่ๆ หรือได้ประสบการณ์ที่ได้จากหน่วยงานเดิมของเค้ามายด้วย เพราะฉะนั้นในการสรรหาคนต้องทำในเชิงรุกคือ ค้นหา แสวงหา จะได้คนที่หลากหลายแต่ต้องคัดกรองแบบรอบคอบ อาจใช้ประโยชน์จากการฝึกสหกิจของนักศึกษาที่เรียนสายนิเทศ มาช่วยงานจะได้โอเคเลยคนต่าง Generation การสรรหาคนเข้ามาทำงานด้านนี้จึงสำคัญ ที่จะทำให้การเผยแผ่พระพุทธศาสนาไปต่อได้

สำหรับการจูงใจก็สำคัญต้องให้ทุกคนมีส่วนร่วม (Participation) ในการทำงานตั้งเป้าหมายของตนเองที่ทำ ทาย ทุกคนสร้างงานขึ้นมาเสนอไม่ใช่รอทำตามคำสั่ง ในองค์กรมีการเสริมแรงบวกด้วยคำชมเชยและรางวัล และควรมีการพัฒนาบุคลากรเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนา ควรต้องมีการอบรมบุคลากร เช่น คณะสงฆ์ก็มีพระธรรมทูตทั้งในและต่างประเทศ ต้องมีการฝึกอบรมเพื่อให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล การอบรมควรมีทั้ง 3 ประการ คือ ภาคนทฤษฎีให้มี

ความรู้ ทัศนคติ เช่น การเทศน์ การใช้สื่อ และภาคทดสอบ
ต้องมีการวัดผลประเมินผล”

(นารีรัตน์ สร้อยศรี, สัมภาษณ์, 17 กันยายน 2562)

กล่าวโดยสรุป แนวทางการพัฒนาด้านการจัดการบุคลากรเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนา ต้องมีกระบวนการสรรหาที่มีประสิทธิภาพ มีเกณฑ์ที่ชัดเจน ควรสรรหาบุคลากรจากภายนอกองค์กร และการคัดเลือกต้องมีการทดสอบความรู้เกี่ยวกับเนื้อหาหลักธรรม เลือคนบุคคลที่ชื่นชอบการเผยแผ่และมีทัศนคติเชิงบวกต่อพระพุทธศาสนา นอกจากนี้ต้องมีการฝึกอบรมทั้งหลักวิชาการและหลักปฏิบัติ โดยเฉพาะพระสงฆ์ต้องอบรมเกี่ยวกับพระวินัยและพุทธประวัติด้วย สำหรับการจูงใจบุคลากร ควรสร้างการมีส่วนร่วมให้ทุกคนได้เป็นส่วนหนึ่งในการทำงาน สร้างความเข้าใจให้เห็นถึงความสำคัญในการบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์แก่ส่วนรวม รวมถึงให้รางวัลและคำชมเชย

3.2.4 ด้านการสั่งการ

จากผลการศึกษาพบว่า แนวทางการพัฒนาด้านการสั่งการเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนา ผู้ทรงคุณวุฒิมีทัศนะว่า การสั่งการควรมีลักษณะจากล่างขึ้นบน เพื่อให้บุคลากรได้มีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ปรึกษาหารือร่วมกันแก้ไขปัญหาในการทำงาน โดยมีการจัดประชุมเป็นประจำ โดยรูปแบบการสั่งการควรเป็นทั้งแบบลายลักษณ์อักษร สำหรับคำสั่งที่สำคัญ ซึ่งต้องชัดเจน เพื่อสร้างความเข้าใจที่ตรงกัน และไม่เป็นลายลักษณ์อักษร เช่น การโทรศัพท์ การสั่งการด้วยปาก ไลน์ เป็นต้น สำหรับการสั่งการในเรื่องง่ายๆ หรืองานที่ทำประจำ แต่อย่างไรก็ตามการสั่งการควรต้องมีความชัดเจน เพื่อสร้างความเข้าใจที่ตรงกันในการทำงาน

“ในการทำงานต้องมีการประชุมอยู่เป็นประจำ เพื่อที่จะได้รู้ว่า
เป็นยังไง มีปัญหาตรงไหน ควรต้องสรุปและทำความเข้าใจ
กัน รับฟังคำแนะนำจากลูกน้อง หรือปรึกษากัน ช่วยกัน
แก้ปัญหา โดยเฉพาะงานการเผยแผ่ยังต้องมีการปรึกษาหารือ
กันตลอด เพราะปัจจุบันสภาพแวดล้อมเปลี่ยนแปลงไปเร็วมาก การ
ทำงานก็ต้องทันด้วย

ลักษณะของการสั่งการควรมีทั้งแบบเป็นลายลักษณ์
อักษร สำหรับคำสั่งที่ต้องการความชัดเจน อย่างข้อกำหนด
ต่างๆ จะทำเป็นหนังสือคำสั่ง ก็ชัดเจนอ่านแล้วเข้าใจตรงกัน

ไม่คิดเขียน หรืออะไรที่เป็นเรื่องใหญ่ๆ คำสั่งควรต้องชัดเจน นอกจากนี้การสั่งด้วยวาจา คำพูด จะทำได้ง่าย อย่างปัจจุบัน โทรศัพท์สั่งได้เลย หรือไลน์สั่ง แต่ควรจะใช้สำหรับเรื่องที่เข้าใจง่าย หรือสิ่งที่เคยทำมาก่อน ทำประจำ ไม่ต้องเขียนเป็นลายลักษณ์อักษรก็เข้าใจได้ เพราะรู้อยู่ก่อนแล้ว แต่สรุปแล้ว การสั่งการสำคัญที่สุดคือต้องมีความชัดเจน เข้าใจตรงกัน”

(พระศรีวิจิราภรณ์, สัมภาษณ์, 20 กันยายน 2562)

“ การสั่งการควรเป็นลักษณะของการสร้างการมีส่วนร่วมของทุกคนให้สามารถร่วมแสดงความคิดเห็นได้ หรือมีปัญหาอะไร ต้องสามารถพูดคุยได้ เป็นแบบการสื่อสารสองทาง ซึ่งสำคัญต่อการทำงาน เพราะเมื่อทุกคนได้มีส่วนร่วมจะทำให้เค้ารู้สึกดี กระจือร้อ้น”

(นารีรัตน์ สร้อยศรี, สัมภาษณ์, 17 กันยายน 2562)

กล่าวโดยสรุป แนวทางการพัฒนาด้านการสั่งการ ควรมีลักษณะจากล่างขึ้นบน และมีรูปแบบการสั่งการทั้งแบบลายลักษณ์อักษรและไม่เป็นลายลักษณ์อักษร และการสั่งการต้องมีความชัดเจน เพื่อสร้างความเข้าใจที่ตรงกันในการทำงาน

3.2.5 ด้านการติดตามและควบคุม

จากผลการศึกษาพบว่า แนวทางการพัฒนาด้านการติดตามและควบคุมเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนา ผู้ทรงคุณวุฒิมีทัศนะว่า องค์กรเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นองค์กรไม่แสวงหากำไร จึงควรมีระบบการประเมินผลเป็นการเฉพาะ ซึ่งอาจปรับประยุกต์จากเครื่องมือการประเมินผลอื่นๆ เช่น Balanced Scorecard 360 โดยต้องสร้างความรู้ความเข้าใจให้บุคลากรเห็นถึงความสำคัญของการประเมินผลการดำเนินงาน ควรทำการประเมินผลการดำเนินงาน 3 ด้าน คือ 1) ด้านการทำงาน เช่น ทำงานตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายหรือไม่ มีกระบวนการทำงานอย่างไร เป็นต้น 2) ด้านพฤติกรรมส่วนตัว เช่น ความขยัน ความตรงต่อเวลา มนุษยสัมพันธ์กับผู้ร่วมงาน เป็นต้น และ 3) ด้านการใช้ทรัพยากรขององค์กร เช่น ใช้ทรัพยากรเต็มประสิทธิภาพหรือไม่ เก็บรักษาดีหรือไม่ เป็นต้น โดยควรประเมินผลการดำเนินงานในทุกกิจกรรมและทำบ่อยครั้ง เช่น 1 เดือน/ครั้ง 6 เดือน/ครั้ง เพื่อให้บุคลากรมีความกระจือร้อ้นในการทำงาน รับทราบถึงปัญหาและหาแนวทางการแก้ไขปัญหาได้

“การทำงานควรต้องมีการประเมินผลงาน หลักการง่าย ๆ คือดูตามหน้าที่ว่าเค้าทำตามหน้าที่หรือไม่อย่างไร ดูกระบวนการทำงานของเค้าว่าเป็นอย่างไร เช่น ขยัน มาตรงเวลาหรือไม่ มีความกระตือรือร้นหรือไม่ ดูการใช้ทรัพยากรว่าเป็นอย่างไร เช่น การใช้กล้องมีการรักษาหรือไม่มีการใช้ทรัพยากรได้เต็มประสิทธิภาพและดูสภาพแวดล้อมที่เค้าอยู่ว่าปฏิบัติดีดีนอย่างไร เช่น มีมนุษยสัมพันธ์หรือไม่ เข้ากับคนอื่นได้หรือป่าว ควรมีการกำหนดการประเมินที่ชัดเจน ทำบ่อยก็จะดี เช่น ทุกเดือน จะเป็นการกระตุ้นการทำงาน และ ได้รู้ปัญหา และหาทางแก้ไขได้”

(พระศรีวิจิราภรณ์, สัมภาษณ์, 20 กันยายน 2562)

“ต้องทำการประเมินทุกงาน ไม่ทำปีละครั้ง เพราะนานเกินไป อาจจะ 6 เดือนครั้งก็ได้ สำหรับเครื่องมือควรจะนำ Model ต่างๆ ที่มีอยู่มาใช้ เช่น ใช้ *Balanced Scorecard* แต่ต้องนำมาปรับ เพราะเป็นองค์กรแบบไม่แสวงหากำไร ปรับ Model แล้วนำมาสร้างเป็นระบบประเมินผลเฉพาะขององค์กร ฝึกให้ทุกคนต้องทำให้เป็น ต้องเข้าใจ ไม่ใช่แค่ฝ่ายบุคคลเท่านั้น นอกจากนี้ต้องให้ทุกคนเห็นความสำคัญของการประเมินด้วยว่าทำไม ทำแล้วได้อะไร เพราะจะทำให้ทุกคนประเมินตามจริง และยอมรับผลถ้าตกประเมิน แล้วจะได้ให้เค้าปรับปรุงการทำงาน”

(นารีรัตน์ สร้อยศรี, สัมภาษณ์, 17 กันยายน 2562)

กล่าวโดยสรุป แนวทางการพัฒนาด้านการติดตามและควบคุมเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาควรสร้างระบบการประเมินผลขึ้นมาเป็นการเฉพาะ โดยควรทำการประเมินผลการดำเนินงานใน 3 ด้าน คือ 1) ด้านการ 2) ด้านพฤติกรรมส่วนตัว และ 3) ด้านการใช้ทรัพยากรขององค์กร และควรทำการประเมินผลการดำเนินงานในทุกกิจกรรมและทำบ่อยครั้ง

บทที่ 5

สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “การสื่อสารเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาของยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์” มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษากระบวนการสื่อสารเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนา และศึกษาการบริหารงานเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาของยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ รวมถึงเพื่อศึกษาแนวทางการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยผู้วิจัยแบ่งการนำเสนอเป็น 3 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 สรุปผลการวิจัย ส่วนที่ 2 อภิปรายผล และส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะ

1. สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่อง การสื่อสารเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาของยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ผู้วิจัยนำเสนอตามลำดับดังนี้ 1.1 วัตถุประสงค์การวิจัย 1.2 วิธีดำเนินการวิจัย และสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล โดยมีรายละเอียดดังนี้

1.1 วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ

1.1.1 เพื่อศึกษากระบวนการสื่อสารเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาของยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์

1.1.2 ศึกษาการบริหารงานเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาของยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์

1.1.3 เพื่อศึกษาแนวทางการสื่อสารเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนา

1.2 วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การสื่อสารเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาของยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-dept Interview) การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion และการสังเกตภาคสนาม (Field Observation) ผู้ให้ข้อมูลหลักได้แก่ วิทยาสตราจารย์ โยคี ผู้บริหารองค์การผู้ทรงคุณวุฒิ รวมทั้งสิ้น 31 คนมีวิธีการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่

ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก ประเด็นการสนทนากลุ่ม แบบสังเกต วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงอุปนัย (Analytic Induction) และการตีความเชิงพรรณนา เพื่อหาข้อสรุป มีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) โดยการตรวจสอบด้านข้อมูล (Data Triangulation) และด้านวิธีรวบรวมข้อมูล ((Methodological Triangulation)

1.3 สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัยโดยสรุป ออกเป็น 3 ประเด็น ดังนี้

1.3.1 กระบวนการสื่อสารเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาของยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์

1.3.2 การบริหารงานเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาของยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์

1.3.3 แนวทางการพัฒนาการสื่อสารเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนา

ผลการวิจัยโดยสรุป ดังนี้

1.3.1 กระบวนการสื่อสารเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาของยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์

กระบวนการสื่อสารเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาของยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ มี “วิปัสสนาจารย์” ทำหน้าที่เป็นผู้ส่งสารหลัก มีจุดมุ่งหมายเพื่อต้องการให้ผู้รับสารได้รู้จริงเห็นแจ้งในเรื่องทุกข์และหนทางดับทุกข์ เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้รับสารให้ดีขึ้น และเพื่อต้องการพัฒนาตนเองให้มีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาหลักธรรมสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน โดยผู้ส่งสารมีความรู้ความเชี่ยวชาญในเนื้อหาหลักธรรมเกี่ยวกับหลักวิปัสสนากรรมฐานตามแนวสติปัฏฐาน 4 ตามหลักพระไตรปิฎกเถรวาท หลักโพชชงค์ 7 หลักอริยสัจ 4 และเนื้อหาหลักธรรมเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตประจำวัน มีความรู้ความเชี่ยวชาญในการปฏิบัติธรรม การวิเคราะห์ผู้รับสาร การใช้สื่อออนไลน์และมีความรู้รอบตัวต่างๆ เป็นผู้มีทัศนคติเชิงบวกต่อตนเอง ต่อเนื้อหาหลักธรรม และต่อผู้รับสาร เป็นผู้มีทักษะการสื่อสารเชิงวัจนะ คือ ทักษะการพูด ทักษะการฟังร่วมกับทักษะการคิดวิเคราะห์และการใช้เหตุผล และมีทักษะการสื่อสารเชิงอวัจนะ คือ การใช้น้ำเสียงที่ไพเราะเยือกเย็น สีหน้ายิ้มแย้มแจ่มใส สบตากับผู้รับสาร การแสดงกริยาท่าทางสอดคล้องกับเรื่องที่พูด ผู้ส่งสารมีประสบการณ์ตรงในการศึกษาพระพุทธศาสนา ได้แก่ เคยปฏิบัติธรรมมาก่อน การนำหลักธรรมไปใช้ในการแก้ไขปัญหา และมีประสบการณ์ทางอ้อม ได้แก่ การอ่านหนังสือธรรมะ การดูรูปการฝึกอบรม ผู้ส่งสารสร้างความน่าเชื่อถือจาก ความเมตตา การแต่งกายที่สุภาพเหมาะสม มีบุคลิกภาพสำรวม สำหรับพระสงฆ์ต้องอยู่ในกรอบ

พระวินัย ผู้ส่งสารเผยแผ่ประเด็นเนื้อหาสาระ คือ หลักวิปัสสนากรรมฐานตามแนวสติปัฏฐาน 4 ตามหลักพระไตรปิฎกเถรวาท และหลักธรรมนำที่นำไปเป็นแนวทางการดำเนินชีวิตประจำวันได้ มีวิธีการเผยแผ่ด้วยภาษาที่ไม่เป็นทางการ ไม่ใช่ภาษาบาลี-สันสกฤต จัดเรียงเนื้อหาและดำเนินการเผยแผ่เป็นลำดับขั้นตอน ยกอุทาหรณ์จากประสบการณ์ตนเอง ใช้สื่อประกอบ ยกตัวอย่างจากเรื่องใกล้ตัวสร้างแรงบันดาลใจ การให้ปฏิบัติจริงจัง การสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และการสอบอารมณ์ โดยสื่อที่ยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ใช้ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ประกอบด้วย 1) สื่อหลัก ได้แก่ สื่อบุคคลสื่อกิจกรรม 2) สื่อรอง ได้แก่ สื่อเว็บไซต์ สื่อยูทูป สื่อเฟสบุ๊ค และ 3) สื่อเฉพาะกิจ ได้แก่ สื่อซีดี หนังสือธรรมะ แผ่นพับ ใบปลิวสำหรับผู้รับสารในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ หรือ “โยคี” มีจุดมุ่งหมายการรับสาร คือ เพื่อตอบข้อสงสัยในประโยชน์ของหลักธรรม เพื่อให้มีสติเพื่อต้องการพ้นทุกข์ เพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจแก้ไขปัญหาและการดำเนินชีวิต ผู้รับสารมีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับเนื้อหาหลักธรรม วิปัสสนาจารย์ และสถานปฏิบัติธรรม อย่างไรก็ตามผู้รับสารบางคนมีมุมมองที่แตกต่างออกไปว่าไม่ต้องมีความรู้ในเนื้อหาหลักธรรมมาก่อน แต่ต้องสนใจและศรัทธาในพระพุทธศาสนา นอกจากนี้ผู้รับสารยังมีทัศนคติเชิงบวกต่อตนเอง ต่อเนื้อหาหลักธรรมต่อผู้ส่งสารและมีทักษะการสื่อสารเชิงวิจนะ ได้แก่ ทักษะการฟัง การคิดวิเคราะห์ การอ่าน การพูด และการใช้สื่ออินเทอร์เน็ต

อย่างไรก็ตามผู้รับสารต้องการให้เผยแผ่พระพุทธศาสนาผ่านสื่อบุคคล สื่อยูทูป เว็บไซต์ ไลน์ และสื่อกิจกรรมต้องการให้เผยแผ่เนื้อหาหลักธรรมที่ถูกต้องตามหลักพระไตรปิฎก เนื้อหาหลักธรรมเกี่ยวกับเรื่องพระอภิธรรม เกี่ยวกับหนทางแห่งการดับทุกข์ และเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินชีวิตประจำวันต้องการให้เผยแผ่พระพุทธศาสนาด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย ไม่ใช่ภาษาบาลี-สันสกฤต สร้างการมีส่วนร่วม บรรจุนเนื้อหาหลักธรรมในหลักสูตรการเรียนการสอนตั้งแต่ระดับประถมศึกษา และใช้สื่อประกอบสำหรับแรงจูงใจที่ทำให้ผู้รับสารเข้าร่วมโครงการต่างๆ ของยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ประกอบด้วย แรงจูงใจภายใน ได้แก่ ศรัทธาต่อวิปัสสนาจารย์ ต้องการบรรลุนิพาน ต้องการแก้ไขปัญหา และต้องการคลายความทุกข์ และแรงจูงใจภายนอก ได้แก่ สถานที่สัปปายะ มีโครงการให้เลือกหลากหลาย หลักสูตรที่ดี บุคลากรบริการดี ครอบครัวยุติธรรม และผู้รับสารมีพฤติกรรมเปิดรับสื่อของยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ได้แก่ ยูทูป เฟสบุ๊ค ไลน์ โดยเปิดรับรายการประเภทบรรยายธรรม มีระยะเวลาการเปิดรับประมาณ 1 ชม. เปิดรับในช่วงเช้า ช่วงเวลาทำงานบ้าน ขณะขับรถ และก่อนนอน เปิดรับแบบเป็นเพื่อน ขณะอยู่คนเดียวและหากมีเวลาว่างจะเข้าร่วมโครงการต่างๆ ประมาณ 2-3 วัน

1.3.2 การบริหารงานเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาของยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์

การวางแผนการบริหารงานเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาของยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ มีการบริหารงานในรูปแบบคณะกรรมการบริหาร วางแผนอย่างเป็นระบบ มีวิธีการวางแผนจากบนลงล่าง โดยคณะกรรมการบริหารเป็นผู้กำหนดนโยบาย วิสัยทัศน์ และพันธกิจ แผนการดำเนินงานเป็นแผนระยะสั้น 2 ปี กลยุทธ์การวางแผนจะนำแผนการดำเนินงานฉบับเก่ามาเป็นแนวทางการกำหนดนโยบายสำหรับแผนการบริหารงานฉบับใหม่ องค์การมีวัตถุประสงค์ 2 ด้าน คือ 1) ต้องการจำนวนผู้เข้าร่วมเพิ่มขึ้น 2) ต้องการรายได้เพิ่มขึ้นและลดค่าใช้จ่าย องค์การมีวิสัยทัศน์และพันธกิจมุ่งเน้น 2 ส่วน คือ 1) การเป็นองค์การทางพระพุทธศาสนาที่มีการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ และ 2) การเป็นผู้นำในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ตามหลักวิปัสสนากรรมฐานตามแนวสติปัฏฐาน 4 ตามพระไตรปิฎกเถรวาท มีกลยุทธ์การบริหารงานแบบมุ่งสร้างการเติบโต องค์การมีโครงสร้างการบริหารงาน 3 ระดับ คือ 1) ผู้บริหารระดับสูง 2) ผู้บริหารระดับกลาง และ 3) ผู้บริหารระดับต้น ลักษณะการบริหารงานแบบรวมอำนาจจากศูนย์กลาง ตามสายการบังคับบัญชา ลดหลั่นลงมาตามลำดับชั้น องค์การมีการสั่งการ เป็นไปตามโครงสร้างองค์การ ตามลำดับชั้นการบังคับบัญชา มีลักษณะการสั่งการจากบนลงล่าง เน้นการสื่อสารทางเดียว ทำให้คำสั่งต่างๆ มีความถูกต้อง ชัดเจน และรวดเร็ว รูปแบบการสั่งการจะมีทั้งเป็นลายลักษณ์อักษร และไม่เป็นลายลักษณ์อักษร องค์การแบ่งออกเป็น 7 ฝ่าย มีการแบ่งงานตามหน้าที่ โดยแต่ละฝ่ายกำหนดหน้าที่ชัดเจน องค์การให้ความสำคัญกับกลุ่มงานวิชาการ ทำหน้าที่กำหนดและอนุมัติโครงการต่างๆ และกลุ่มงานการประชาสัมพันธ์ ทำหน้าที่รับผิดชอบดำเนินการประชาสัมพันธ์องค์การ ผลิตสื่อประชาสัมพันธ์ ดำเนินการอัปโหลด (Upload) เทปบันทึกการบรรยายธรรมลงเว็บไซต์องค์การ (YBAT) และยูทูป การจัดทำสิ่งพิมพ์ออนไลน์ ทำการประชาสัมพันธ์กับสมาชิก และการดูแลผู้อุปถัมภ์หรือเจ้าภาพ โดยมีกลยุทธ์เข้าถึงกลุ่มผู้รับสาร คือ 1) การสร้างผู้นำการเผยแผ่ 2) จัดตั้งชมรมครูสอนพระพุทธศาสนา 3) การประสานงานกับหน่วยงานภายนอก และ 4) การจัดตั้งศูนย์พัฒนาจิตและปัญญา

องค์การจัดการบุคลากรโดยมีแผนการดำเนินงานอย่างเป็นรูปธรรม เป็นการวางแผนจากล่างขึ้นบน แนวทางการวางแผนงานบุคคลจะสอดคล้องกับวัตถุประสงค์องค์การ สำหรับแผนงานบุคคลปี พ.ศ. 2560 -2561 ได้กำหนดเป้าหมายให้บุคลากรมีจิตบริการ และมุ่งพัฒนาศักยภาพของบุคลากร การสรรหาบุคลากรจะทำการสรรหาเมื่อบุคลากรลาออกหรือเมื่อตำแหน่งว่างลง โดยไม่มีนโยบายเพิ่มตำแหน่งใหม่ ปัจจุบันมีบุคลากรทั้ง 5 ศูนย์ ทั้งสิ้น 120 คน ถือว่าเพียงพอต่อการทำงาน เพราะมีจิตอาสาจากภายนอกเข้ามาช่วยงานองค์การอยู่เป็นประจำ

องค์การจัดตั้งคณะกรรมการสรรหา ดำเนินการประกาศรับสมัครงานทางเว็บไซต์ องค์การ เว็บไซต์ จัดหางาน ไลน์ (Line) กลุ่มสมาชิก และแบบปากต่อปากจากบุคลากรและสมาชิก ทำให้มีบุคคลเข้ามาสมัครงาน 2 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มบุคคลที่มีความศรัทธาต่อพระพุทธศาสนาและศรัทธาในองค์กร และ 2) กลุ่มบุคคลที่ต้องการทำงาน มีเกณฑ์การคัดเลือก 2 ส่วน คือ 1) เกณฑ์ความรู้ความสามารถตามตำแหน่งงาน และ 2) เกณฑ์ความศรัทธาในพระพุทธศาสนาหรือศรัทธาในองค์กร ซึ่งบางตำแหน่งอาจมีการทดสอบความสามารถเฉพาะตำแหน่งด้วย ทำให้มีบุคคลที่เข้ามาทำงานมี 2 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มที่มีความศรัทธาต่อพระพุทธศาสนาหรือศรัทธาต่อองค์กร และ 2) กลุ่มที่มีความรู้ความสามารถในการทำงานตามตำแหน่งงานนั้นๆ องค์การมีการปฐมนิเทศแบบไม่เป็นทางการ สอนงานระบบที่เลี้ยงแก่บุคลากรใหม่ สร้างแรงจูงใจที่เป็นตัวเงิน ได้แก่ เงินเดือน โบนัส ไอที และแรงจูงใจที่ไม่ใช่ตัวเงิน ได้แก่ การสร้างความศรัทธาในพระพุทธศาสนาและศรัทธาในภารกิจ สร้างบรรยากาศการทำงานแบบครอบครัว ให้โอกาสแก่บุคลากร และยกย่องชมเชย มีการฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากร โดยเบื้องต้นจะมุ่งสร้างความรู้ความเข้าใจวัตถุประสงค์องค์กร เพื่อต้องการปรับเปลี่ยนทัศนคติการทำงานให้บุคลากรมีความเข้าใจตรงกันว่าองค์กรต้องการการเติบโต มีการพิจารณาฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากรตามวัตถุประสงค์องค์กรและสภาพการณ์ปัจจุบัน ทำให้แบ่งบุคลากรออกเป็น 2 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มที่มีความศรัทธาแต่ไม่มีทักษะ และ 2) กลุ่มที่มีทักษะอยู่แล้ว มีวิธีการฝึกอบรมและพัฒนาในขณะทำงาน ด้วยการเป็นลูกมือกับเพื่อนร่วมงานที่มีทักษะสูง ร่วมกับการฝึกอบรมและพัฒนานอกเวลาการทำงาน และดำเนินการประเมินผลการดำเนินงานบุคลากรปีละ 1 ครั้งด้วยและทำการประเมินผลการดำเนินงานแบ่งเป็น 2 ระดับ คือ 1) ระดับฝ่าย 2) ระดับบุคลากร

1.3.3 แนวทางการพัฒนาการสื่อสารเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนา

1) แนวทางการพัฒนาการสื่อสารเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนา

แนวทางการพัฒนาการสื่อสารเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านผู้ส่งสาร ต้องมีความน่าเคารพศรัทธา มีความรู้ในเนื้อหาหลักธรรมทั้งวิชาการและหลักปฏิบัติ มีวาทศิลป์ โน้มน้าวใจ อุดมต่อคำวิพากษ์วิจารณ์ มีเหตุผล สามารถวิเคราะห์บริบท วิเคราะห์เนื้อหาหลักธรรมสามารถอธิบายเรื่องยากให้เข้าใจง่าย อธิบายธรรมที่ลึกซึ้งได้ควรเผยแผ่เนื้อหาหลักธรรมที่เป็นเรื่องใกล้ตัว หากเนื้อหาหลักธรรมระดับสูงควรเชื่อมโยงไปสู่การนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ เนื้อหาหลักธรรมที่สอดคล้องกับสภาพการณ์ และเนื้อหาหลักธรรมในการพัฒนาจิตใจ สำหรับวิธีการเผยแผ่ควรชี้แจงให้ชัดเจน ใช้ภาษาเข้าใจง่าย ไม่บิดเบือนเนื้อหาหลักธรรม ไม่ควรตลกเกินพอดี และควรเผยแผ่เนื้อหาหลักธรรมเดียวกันในหลายรูปแบบสื่อที่ควรใช้ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ได้แก่ สื่อกิจกรรม สื่อสมาร์โฟน สื่อโทรทัศน์ และสื่อเฉพาะกิจรูปแบบใหม่ และสำหรับผู้รับสารเปรียบเหมือนบัว 4 เหล่าได้แก่ 1) กลุ่มบัวพินน้ำ ที่มี 2) กลุ่มบัวปริมน้ำ 3) กลุ่มบัวใต้น้ำ 4) กลุ่มบัว

ได้นำในโคลนคม ซึ่งแต่ละกลุ่มแตกต่างกัน การจะเข้าใจหลักธรรมหรือไม่จึงขึ้นอยู่กับแต่ละบุคคล อย่างไรก็ตามผู้รับสารควรมีทักษะการคิดวิเคราะห์มีความรู้ในหลักธรรมพื้นฐาน ความสามารถนำหลักธรรมไปปรับประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ และควรมีความศรัทธาในพระพุทธศาสนา

2) แนวทางการพัฒนาการบริหารเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนา

แนวทางการพัฒนาการบริหารงานเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านการวางแผน ผู้บริหารงานต้องเป็นผู้ที่มีความสามารถ ควรบริหารงานในรูปแบบคณะกรรมการที่มีทั้งบรรพชิตและฆราวาสร่วมกัน กำหนดเป็นแผนระยะสั้น มีเป้าหมายการทำงานชัดเจน โดยแผนควรอยู่บนพื้นฐานของความถูกต้องในหลักธรรมและวิธีการเผยแผ่ ควรให้ความสำคัญกับการสร้างเครือข่ายการเผยแผ่ทั้งในและต่างประเทศ สร้างการมีส่วนร่วมทุกฝ่ายทั้งอุบาสก อุบาสิกา ภิกษุ และภิกษุณี ไม่จำกัดวงแค่พระสงฆ์ และควรต้องมีแผนการจัดการการเงินที่ดีด้านการจัดองค์การ ควรแบ่งส่วนงานออกเป็นฝ่าย กำหนดหน้าที่ชัดเจน โดยส่วนงานสำคัญที่ควรมี คือ ฝ่ายวิชาการ ฝ่ายบุคคล ฝ่ายการเงิน ฝ่ายประสานงาน ฝ่ายการจัดการความรู้ ฝ่ายประชาสัมพันธ์ และฝ่ายประเมินผล ด้านการจัดการบุคลากร ต้องมีกระบวนการสรรหาที่มีประสิทธิภาพ มีเกณฑ์ที่ชัดเจน ควรสรรหาบุคลากรจากภายนอกองค์กร มีการทดสอบความรู้เกี่ยวกับเนื้อหาหลักธรรม ควรเลือกบุคคลที่ชื่นชอบการเผยแผ่และมีทัศนคติเชิงบวกต่อพระพุทธศาสนา และควรฝึกอบรมทั้งหลักวิชาการและหลักปฏิบัติ โดยเฉพาะพระสงฆ์ควรอบรมเกี่ยวกับพระวินัยและพุทธประวัติการจงใจบุคลากร ควรจงใจบุคลากรต้องสร้างการมีส่วนร่วม สร้างความเข้าใจให้เห็นถึงความสำคัญในการบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์แก่ส่วนรวม ให้รางวัลและคำชมเชยลักษณะการสั่งการควรสั่งการจากล่างขึ้นบน มีรูปแบบการสั่งการทั้งแบบลายลักษณ์อักษรและไม่เป็นลายลักษณ์อักษร และควรสร้างระบบการประเมินผลการดำเนินงานขึ้นมาเป็นการเฉพาะ โดยทำการประเมินผล 3 ด้าน คือ 1) ด้านการทำงาน 2) ด้านพฤติกรรมส่วนตัว และ 3) ด้านการใช้ทรัพยากรขององค์กร และควรทำการประเมินผลการดำเนินงานในทุกกิจกรรมและทำบ่อยครั้ง

2. อภิปรายผล

จากการศึกษาครั้งนี้มีประเด็นที่ผู้วิจัยได้นำมาอภิปรายผล ดังนี้

2.1 กระบวนการสื่อสารเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาของยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์

จากผลการวิจัยพบว่าวิปัสสนาจารย์ซึ่งเป็นผู้ส่งสารหลักในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้รับสารได้รู้จริง เห็นแจ้งเกี่ยวกับเรื่องทุกข์และหนทางแห่งการดับทุกข์ โดยเฉพาะวิธีการนำไปสู่หนทางดับทุกข์ ซึ่งสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายสูงสุดของพระพุทธศาสนาคือนิพพานอันเป็นธรรมชาติของจิตที่ผุดผ่อง มีความสมบูรณ์ทุกอย่าง ไม่พร่องและมีความบริสุทธิ์อย่างเต็มที่ จิตในสภาวะที่เป็นนิพพานจึงเป็นธาตุรู้ คือรู้ในสิ่งจะอย่างแท้จริง เป็นธาตุที่บริสุทธิ์ แยกเป็นอะไรอีกไม่ได้ เพราะไม่มีส่วนประกอบ เป็นธาตุที่ไม่ปรุงแต่ง (คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2557) และสอดคล้องกับหลักอริยสัจสี่ซึ่งเป็นแก่นแท้แห่งพระพุทธศาสนาที่ว่าด้วยหนทางแห่งการดับทุกข์ ประกอบด้วย 1) ทุกข์ หมายถึง ความไม่สบายกาย ไม่สบายใจ 2) สมุทัย คือ สาเหตุที่ทำให้เกิดทุกข์ 3) นิโรธ คือ การดับทุกข์ และ 4) มรรค คือ ทางหรือข้อปฏิบัติที่ทำให้พ้นจากความทุกข์ (คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2557) และยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของพระมหาศกัศฺรณ คุณฺณปญฺโญ พระครูโฆสิตวัณฺณานุกูล และสวสดี โอนทัย (2561) ที่พบว่าพระพุทธศาสนาในปัจจุบันได้ปรับเปลี่ยนการสอนไป จากอดีตที่มุ่งสอนให้หลุดพ้นเข้านิพพานแต่ยังมุ่งสอนให้คนหลุดพ้นเข้าสู่นิพพานเหมือนเดิม เพียงแต่นำคำสอนมาประยุกต์ใช้ให้เกิดการสร้างสรรค์ให้เป็นคนดีเพื่อความสงบสุขของ สังคม และความสงบใจให้เป็นพื้นฐานให้กับบุคคลก่อน ที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะสถานการณ์ทาง โลกได้เปลี่ยนไปวิถีชีวิตของคนในสังคมก็เปลี่ยนไป ดังนั้น จุดหมายหลักของพระพุทธศาสนายังสอนเพื่อให้คนพ้นทุกข์ เข้าสู่นิพพานเป็นจุดสูงสุดและพ้นทุกข์กับสถานการณ์ที่เปลี่ยนไปของจริยธรรมแบบโลกปัจจุบัน

นอกจากนี้จากผลการวิจัยยังพบว่าวิปัสสนาจารย์ซึ่งผู้ส่งสารหลักในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์สร้างความน่าเชื่อถือมาจากความเมตตา การแต่งกายที่สุภาพเหมาะสม การมีบุคลิกภาพที่สํารวม โดยเฉพาะพระสงฆ์ต้องอยู่ในกรอบของพระวินัย ซึ่งสอดคล้องตามที่พุทธพจน์ของพระพุทธเจ้า ได้ตรัสสอนให้พระภิกษุพุทธสาวกต้องพยายามฝึกฝนพัฒนาตนให้ก้าวถึงจุดสูงสุดคือสำเร็จเป็นพระอรหันต์ผู้มีความบริสุทธิ์เป็นยอดภิกษุในพระพุทธศาสนา เหมาะสมต่อการเคารพนบไหว้สักการบูชาของชาวบ้าน และเป็นเนืองนาบุญที่ยอดเยี่ยมของชาวโลก (แก้ว ชิตตะขบ, 2553) และสอดคล้องกับผลการศึกษา

ของศิริโรจน์ นามเสนา (2558) ที่พบว่าการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีเพื่อการเผยแพร่พระพุทธศาสนานั้น พระสงฆ์ต้องยึดหลักพระธรรมวินัยเป็นหลัก ต้องมีศีลาจารวัตรที่ดีงาม เป็นที่เจริญศรัทธาปสาทะของพุทธศาสนิกชน เป็นผู้ถึงพร้อมด้วยวิชาและจรณะต้องถึงพร้อมด้วยความรู้ ทั้งทางธรรมและทางโลกเป็นอย่างดี และสอดคล้องกับผลการศึกษาของพระนัฐวุฒิ สิริจิตฺโต (ศรีจันทร์) (2561) ที่พบว่าคุณสมบัตินักเผยแผ่ที่พึงประสงค์ควรเป็นผู้ทรงศีล นายกอง เป็นแบบอย่างที่ดี ยึดโอวาทปปาติโปกข์เป็นหลัก มีความเชี่ยวชาญในหลักธรรมภาษา มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีประสบการณ์ มีอุดมคติ มีความประพฤติดีทั้งนี้อาจเป็นเพราะการเผยแพร่พระพุทธศาสนานั้นความศรัทธาเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดความเคารพและความน่าเชื่อถือ หากผู้รับสารศรัทธาในผู้ส่งสารจะทำให้เกิดแรงจูงใจในการเข้ามาศึกษาธรรมและมีความเชื่อในหลักธรรมด้วย

จากผลการวิจัยยังพบว่าวิปัสณาจารย์ซึ่งผู้ส่งสารหลักในการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ มีวิธีการเผยแพร่พระพุทธศาสนาด้วยการยกอุทาหรณ์จากประสบการณ์ตนเอง ยกตัวอย่างจากเรื่องใกล้ตัว สร้างแรงบันดาลใจ การให้ปฏิบัติจริงจัง การสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็น สอดคล้องกับผลการศึกษาของพระมหาสนอง จานิล (2556) ที่พบว่าแนวทางการการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของมหาวิทยาลัยสงฆ์ในประเทศไทย มีแนวทางการเผยแพร่ด้วยการปลุกปลอบขวัญ การถามตอบปัญหา การสอนแบบบรรยาย การสนทนาปราศรัยเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และผลการศึกษายังพบว่ายุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ใช้สื่อกิจกรรมเป็นสื่อหลักในการเผยแพร่พระพุทธศาสนา สอดคล้องกับผลการศึกษาของพระมหาสมชัยกลิ่นจันทร์ ปราบก แก้วเศษ และพระราชวรเมธี (2559) ที่พบว่าปัจจุบันพระสงฆ์ปรับปรุงรูปแบบการเผยแพร่ให้เหมาะสมกับยุคสมัย เช่น การสอนธรรมผ่านกิจกรรม เพราะสื่อกิจกรรมสามารถกระตุ้นและเรียกร้องความสนใจให้เข้ามาร่วมกิจกรรม และช่วยส่งเสริมสนับสนุนสิ่งที่ดีที่ต้องการได้ (พรทิพย์ วรกิจโกคาทร, 2530; เสรีวงษ์มณฑา, 2542 ; วิรัช ลภีรัตนกุล, 2544) และผลการศึกษายังพบว่า สื่อเว็บไซต์ สื่อยูทูป สื่อเฟสบุ๊ค เป็นกลุ่มสื่อรองที่ยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ใช้ในการเผยแพร่พระพุทธศาสนา ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของคณาจารย์รัตน์ ดิษบรรจง (2558) ที่พบว่าการเผยแพร่ธรรมะยุคปัจจุบันพระสงฆ์ไทยเผยแพร่ธรรมะด้วยสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ได้แก่ อินเทอร์เน็ต เฟสบุ๊ค อีบุ๊ก ไลน์ ทวิตเตอร์ ซีดี ดีวีดี วีซีดี วิทยูกระจายเสียง วิทยูโทรทัศน์ และโทรทัศน์มือถือ และสอดคล้องกับผลการศึกษาของพระมหาศักรินทร์ คุณปโย พระครูโฆสิตวัฒน์ นานุกุล และสวัสดิ อโณทัย (2561) ที่พบว่ารูปแบบและองค์ความรู้ใหม่จากพุทธวิธีการเผยแพร่พระพุทธศาสนาในคัมภีร์อรรถกถา คือ การใช้สื่อให้ทันกับกระแสโลก ซึ่งสุรสิทธิ์ วิทยารัฐ (2544) ได้อธิบายถึงลักษณะสื่ออินเทอร์เน็ตว่าเป็นสื่อที่กำลังได้รับความนิยมในปัจจุบัน เป็นสื่อที่ไม่มีอุปสรรคด้านระยะทาง

มีไม่มีข้อจำกัดเรื่องพื้นที่และเวลา ต้นทุนการดำเนินงานต่ำ และตอบสนองการบริการให้กลุ่มเป้าหมายได้อย่างเฉพาะเจาะจง ทำให้ผู้รับสารในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาสามารถเลือกเปิดรับได้ตามความสนใจของตนเอง และในปัจจุบันประเทศไทยมีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีมากขึ้น ทำให้คนไทยสามารถเข้าถึงสื่ออินเทอร์เน็ตได้ง่าย

สำหรับแรงจูงใจที่ทำให้ผู้รับสารเข้าร่วมโครงการต่างๆ ของยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ผลการวิจัยพบว่าแรงจูงใจภายนอก ได้แก่ บุคลากรบริการดี สอดคล้องกับผลการศึกษาของรักษิณา ทับทิมไสย และกิตติพันธ์ คงสวัสดิ์เกียรติ (2555) ที่พบว่าการตัดสินใจเข้าปฏิบัติธรรมที่วัดอัมพวัน จังหวัดสิงห์บุรี ของพุทธศาสนิกชน อายุระหว่าง 20-70 ปี มาจากคุณภาพการให้บริการ ได้แก่ การรับเรื่อง การให้คำแนะนำ ติดตามตามความต้องการ ทุกรายก็ตาม ผู้วิจัยมีข้อค้นพบที่น่าสนใจประการหนึ่งว่าผู้รับสารเข้ามาศึกษาธรรม เพราะศรัทธาในวิปัสณาจารย์ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้ส่งสารมีความเป็นรูปธรรมสามารถจับต้องได้

1.2 การบริหารงานเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาของยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์

จากผลการวิจัยพบว่าการวางแผนการบริหารงานของยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์มีการบริหารงานในรูปแบบของคณะกรรมการบริหาร มีการวางแผนอย่างเป็นระบบ มีวิธีการวางแผนจากบนลงล่าง โดยมีคณะกรรมการบริหารจะเป็นผู้ทำหน้าที่กำหนดนโยบาย วิสัยทัศน์ และพันธกิจขององค์การ แผนการดำเนินงานจึงมีความชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของพระมหากังวาล ชีรชฎโม (2557) ที่พบว่ารูปแบบการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดในเขตการปกครองคณะ สงฆ์ภาค 15 ที่เป็นมาตรฐานมาจากเจ้าสำนักมีวิสัยทัศน์ รู้จักกำหนดวัตถุประสงค์ รู้จักริเริ่มโครงการที่เป็นแก่น สารประโยชน์ รู้จักวางแผนโครงการเพื่อปฏิบัติงาน จัดที่พัก อาคารปฏิบัติธรรม ให้มีความสะอาด พร้อมใช้งานได้

นอกจากนี้ผลการวิจัยยังพบว่าการจัดองค์การของยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ มีลักษณะโครงสร้างองค์การแบบแบ่งตามหน้าที่ โดยสอดคล้องกับผลการศึกษาของพระณปวร โทวาท (2559) ที่พบว่า การบริหารจัดการเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาของศูนย์เผยแผ่พระพุทธศาสนาประจำจังหวัดในประเทศไทย ด้านการจัดองค์การต้องมีการกำหนดบทบาทหน้าที่ของบุคลากรให้ชัดเจน มีแบบโครงสร้างองค์การ มีเป้าหมาย นโยบายและแผนการดำเนินงานแต่ละฝ่ายกำหนดหน้าที่ชัดเจน ซึ่งฐาปนา ฉิ้นไพศาล (2559) ได้อธิบายว่าการจัดโครงสร้างองค์การแบบแบ่งตามหน้าที่ (Functional Structure) เป็นการจัดโครงสร้างองค์การที่อยู่บนพื้นฐานการรวมกลุ่มงานที่มีความสัมพันธ์กัน ทั้งด้านความถนัด ความชำนาญและทรัพยากร และความชำนาญพิเศษต่างๆ ไว้ด้วยกัน ทำให้เกิดการประหยัดต่อขนาดและลดความซ้ำซ้อนในการ

ใช้คนและอุปกรณ์ในการทำงาน บุคลากรมีความรู้สึกสะดวกสบายในการทำงาน เพราะสามารถพูดภาษาเดียวกัน มีความเข้าใจกัน การตัดสินใจในการทำงานในการรวมอำนาจในการตัดสินใจจากผู้บริหารระดับสูง แต่ละแผนกจะมีการติดต่อสื่อสารและการประสานงานได้ดี

จากผลการวิจัยพบว่าการจัดการบุคลากรของยุวพุทธสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ มีแผนการดำเนินงานอย่างเป็นรูปธรรม โดยแนวทางการวางแผนจะลือกับวัตถุประสงค์ขององค์กร เป็นแผนระยะสั้น 1 ปี มีลักษณะการวางแผนจากล่างขึ้นบนมีการฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากรทั้งภายในระหว่างการทำงานและนอกเวลางานซึ่งปรากฏดี มนตรีวัตติ (2558) อธิบายว่าการวางแผนทรัพยากรมนุษย์จะทำให้องค์กรดำเนินงานได้อย่างต่อเนื่อง ไม่ต้องเผชิญกับปัญหาการขาดแคลนบุคลากร เพราะการวางแผนจะช่วยให้สามารถสรรหาและคัดเลือกบุคลากรไว้ล่วงหน้าสำหรับการปฏิบัติหน้าที่ได้ทันที่เวลาที่ต้องการและสอดคล้องกับผลการศึกษาของ พระณปวร โทวาท (2559) ที่พบว่าการบริหารจัดการเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาของศูนย์เผยแผ่พระพุทธศาสนาประจำจังหวัดในประเทศไทย ต้องมีการพัฒนาศักยภาพ ด้วยการจัดโครงการอบรมเพื่อพัฒนาบุคลากรผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาให้มีความรู้ความสามารถทั้งทางด้านเทคนิค ทักษะ กลยุทธ์

อย่างไรก็ตามผู้วิจัยมีข้อค้นพบที่น่าสนใจในเรื่องการจูงใจบุคลากร พบว่ายุวพุทธสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ มีการจูงใจด้วยการสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนา และศรัทธาต่อภารกิจ เช่น มีการสวดมนต์ร่วมกันทุกเช้าก่อนเข้าทำงาน การช่วยกันทำงานโดยไม่ได้ทำเฉพาะหน้าที่ของตน เป็นต้น ทำให้บุคลากรมีอัตราการลาออกต่ำ

1.3 แนวทางการพัฒนาการสื่อสารเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนา

จากผลการวิจัยพบว่าเนื้อหาหลักธรรมที่ควรนำมาเผยแผ่ ได้แก่ เนื้อหาหลักธรรมที่เป็นเรื่องใกล้ตัว เนื้อหาหลักธรรมระดับสูงที่เชื่อมโยงไปสู่การนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ เนื้อหาหลักธรรมที่สอดคล้องกับสภาพการณ์และเนื้อหาหลักธรรมในการพัฒนาจิตใจสอดคล้องกับผลการศึกษาของพระนัฐวุฒิ สิริจันโท (ศรีจันทร์) (2561) ที่พบว่าควรเผยแผ่หลักธรรมที่นำไปปฏิบัติได้และเห็นผลจริงในชีวิตประจำวัน สามารถแก้ไขปัญหาชีวิตคนในสังคมได้ถูกต้องตรงตามหลักคำสอนคนส่วนใหญ่มีความสนใจ และสามารถบูรณาการหลักธรรมเพื่อแก้ปัญหาในสังคมยุคปัจจุบันได้

นอกจากนี้ผลการวิจัยยังพบว่าแนวทางการพัฒนาวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ควรชี้แจงให้ชัดเจน ใช้ภาษาเข้าใจง่าย ไม่บิดเบือนเนื้อหาหลักธรรม ไม่ควรตลกเกินพอดี และควรดำเนินการเผยแผ่เนื้อหาหลักธรรมเดียวกันในหลายรูปแบบสอดคล้องกับแนวทางการสอนของพระพุทธเจ้า (แก้ว ชิตตะขบ, 2553) ตามพุทธลีลาวิธีเทศนาด้วยการชี้แจงให้เห็นชัด เมื่อพระองค์จะทรงสอนอะไร ก็ทรงชี้แจงจำแนกแยกแยะอธิบายและแสดงเหตุผลให้ชัดเจน จนผู้ฟังเข้าใจแจ่ม

แจ้งรู้เรื่องราวที่พระองค์ทรงแสดงเหมือนจูงมือไปดูให้เห็นประจักษ์กับตา ทำให้ผู้รับการเผยแพร่เกิดความประทับใจเพราะตามปกติแล้วจะเป็นใครก็ตาม เมื่อสามารถพูดให้คนอื่นรู้เรื่องในบางกรณีได้ก็จะสร้างความมั่นใจให้กับผู้ฟังว่า ผู้พูดผู้สอนมีความรู้ในเรื่องที่พูดที่สอนจริง เป็นเหตุให้เกิดความเคารพความเชื่อถือได้โดยง่ายและสอดคล้องกับผลการศึกษาของทิพย์ชล เทพรังศิริกุล (2553) ที่พบว่า การสร้างสารที่ใช้ในการเผยแพร่หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาของแม่ชีต้นสนีย์ เสถียรสุด กับพระมหาสมปอง ตาลปุตโต ทั้งสองท่านมีการสร้างสารให้เหมาะกับกลุ่มเป้าหมาย การใช้ภาษาที่ง่าย ร่วมสมัย การเล่าเรื่อง การยกตัวอย่างบุคคลสำคัญ

จากผลการวิจัยพบว่าแนวทางการพัฒนาการวางแผนบริหารงานเพื่อเผยแพร่พระพุทธศาสนาควรให้ความสำคัญกับการสร้างเครือข่ายการเผยแพร่ทั้งในและต่างประเทศ โดยสร้างการมีส่วนร่วมทุกฝ่ายทั้งอุบาสก อุบาสิกา ภิกษุ และภิกษุณี ไม่จำกัดวงแค่พระสงฆ์เท่านั้น ซึ่งสอดคล้องกับการเผยแพร่พระพุทธศาสนาในสมัยพุทธกาลที่มีกองทัพธรรมของพระพุทธเจ้าที่เรียกว่า “พุทธบริษัท 4” ประกอบด้วย ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา (แก้ว ชิตตะขบ, 2553) และสอดคล้องกับผลการศึกษาของสุรัตน์ พักน้อย และอินทกะ พิริยะกุล (2561) ที่พบว่าแนวทางการบริหารจัดการภายในองค์กรพระพุทธศาสนา ต้องให้สอดคล้องกับความต้องการของพุทธศาสนิกชน ต้องมีการบูรณาการความร่วมมือทั้งภาครัฐและเอกชนในการบูรณปฏิสังขรณ์ศาสนสถานภายในวัดต่างๆ เพื่อให้มีความคงทนถาวร มีความสวยงาม และดำรงอยู่คู่สังคมไทยทั้งนี้อาจเป็นเพราะรูปแบบการดำเนินชีวิตของคนไทยเปลี่ยนไป มีความรีบเร่ง มีเวลาจำกัด องค์กรจึงต้องปรับตัวทำงานในเชิงรุก เพื่อเข้าถึงผู้รับสารในการเผยแพร่พระพุทธศาสนาให้มากขึ้น เช่น ยุวพุทธिकासมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ได้จัดตั้งชมรมครูสอนพระพุทธศาสนา จัดโครงการฝึกอบรมครูสอนพระพุทธศาสนา ได้แก่ โครงการวิปัสสนากรรมฐานสำหรับครู โครงการอบรมวิปัสสนาและพัฒนาครูตามแนววิถีพุทธ โดยในปี พ.ศ.2560 ได้ขยายเครือข่ายทั่วประเทศ มีสมาชิกทั้งสิ้น จำนวน 1,159 คน และยังมีการประสานงานกับองค์กรอื่นๆ เพื่อให้ส่งบุคลากรเข้าร่วมโครงการ เช่น โครงการพุทธธรรม (เฉพาะนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย) โครงการเนกขัมมบารมี (เฉพาะนักศึกษาแพทย์ โรงพยาบาลศิริราช) เป็นต้น รวมถึงมีการจัดตั้งศูนย์พัฒนาจิตและปัญญา เพื่อจัดหลักสูตรฝึกอบรมสำหรับกลุ่มผู้บริหารทุกระดับในองค์กรทั้งภาครัฐ รัฐวิสาหกิจ และเอกชน

นอกจากนี้ผลการวิจัยยังพบว่าแนวทางการพัฒนาการวางแผนบริหารงานเพื่อเผยแพร่พระพุทธศาสนาควรมีแผนการจัดการการเงินที่ดี มีลักษณะบุญกิจ กล่าวคือการจัดหางบประมาณ แต่พอสมควรกับค่าใช้จ่าย ไม่มุ่งธุรกิจจนเกินพอดี สอดคล้องกับฉันทสิริ วังศ์ตลาด พระครูคัมภีร์ญาณ และเอกฉัท จารุเมธีชน (2560) ที่พบว่า ควรมีการบริหารงบประมาณ โดยยึดหลักพระ

ธรรมวินัย มีระเบียบ ระบบ ความมีน้ำใจไมตรี และความรักสามัคคี โปร่งใส ตรวจสอบได้ และให้ความรู้แก่สำนักปฏิบัติธรรมเกี่ยวกับเรื่องการจัดทุน การหาทุน และเรื่องบัญชีรายรับ-รายจ่าย ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะองค์การด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นองค์การไม่แสวงหากำไร แหล่งทุนส่วนใหญ่มาจากการบริจาคเป็นหลัก ทำให้มีรายได้ไม่แน่นอน แต่ขณะเดียวกันก็มีค่าดำเนินการต่างๆ องค์การจึงต้องมีความรู้ความเข้าใจในการบริหารจัดการการเงินที่มีประสิทธิภาพ เพราะหากมุ่งเน้นเรื่องการบริจาคจะทำให้ภาพลักษณ์องค์การเสียหายได้ เช่น ยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย

ในพระบรมราชูปถัมภ์ มีการจัดหารายได้ด้วยการเชิญชวนผู้สนใจและองค์การต่างๆ เข้ามาร่วมเป็นเจ้าภาพในกิจกรรมโครงการต่างๆ เช่น โครงการวิปัสสนาเยาวชน โดยมีค่าใช้จ่ายคือ เจ้าภาพอุปถัมภ์ตลอดโครงการ 30,000 บาท เจ้าภาพอาหารตลอดโครงการ 10,000 บาท ขนมผลไม้ และไอศกรีม 3,000 บาท นมกล่อง น้ำปานะ 3,000 บาท เป็นต้น

อย่างไรก็ตามผู้วิจัยมีข้อค้นพบที่น่าสนใจว่าองค์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาควรสร้างเครื่องมือการประเมินขึ้นมาโดยเฉพาะ เนื่องจากการดำเนินงานของมีลักษณะงานเฉพาะ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะการดำเนินงานในองค์การเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนามีวัตถุประสงค์ทั้งการมีรายได้ และการสร้างความศรัทธาควบคู่กันไป จึงทำให้การกำหนดเกณฑ์การประเมินต้องทำควบคู่กันไป

3. ข้อเสนอแนะ

3.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

3.1.1 สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติควรมีแผนการดำเนินงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาแก่สถานปฏิบัติธรรมอย่างเป็นรูปธรรม โดยกำหนดวัตถุประสงค์ที่สามารถวัดได้ สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ และพันธกิจขององค์การ

3.1.2 สำนักงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาควรมีนโยบายผลิตผู้ทำหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยไม่จำกัดวงแค่พระสงฆ์เท่านั้น

3.1.3 สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ สถานปฏิบัติธรรมต้องมีแผนพัฒนาผู้ทำหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนาในด้านการปฏิบัติตน และการให้ความรู้ในเนื้อหาหลักธรรมคำสอนที่ถูกต้องตามหลักพระไตรปิฎก เถรวาท รวมถึงการใช้สื่อรูปแบบใหม่ เพื่อให้สอดคล้องกับพฤติกรรม การเปิดรับสื่อของผู้รับสาร

3.1.4 สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ สถานปฏิบัติธรรมควรสร้างเครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาทั้งภายในประเทศและนอกประเทศ

3.1.5 สถานปฏิบัติธรรม วัด ควรกำหนดแผนการบริหารเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนา
 อย่างเป็นรูปธรรมและควรบริหารงานในรูปแบบคณะกรรมการที่มีทั้งบรรพชิตแลฆราวาส

3.1.6 สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ควรสร้างแบบประเมินผลการดำเนินงาน
 สำหรับองค์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาขึ้นมาเป็นการเฉพาะ

3.1.7 สถานปฏิบัติธรรม วัด ควรมีแผนบริหารการเงินที่มีประสิทธิภาพ

3.2 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

3.2.1 วัด สถานปฏิบัติธรรม ควรนำสื่อยูทูป เฟสบุ๊ก สมาร์ทโฟน มาใช้ในการเผย
 แผ่พระพุทธศาสนา เนื่องจากสอดคล้องพฤติกรรมการเปิดรับสื่อของผู้รับสาร ก็สามารถเข้าถึงได้
 อย่างกว้างขวางไม่จำกัดพื้นที่และเวลา เสียค่าใช้จ่ายน้อย ทำให้ประหยัดงบประมาณ

3.2.2 วัด สถานปฏิบัติธรรม ควรใช้สื่อกิจกรรมมาใช้ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา
 เพราะสามารถดึงดูดความสนใจได้ดี โดยกำหนดกิจกรรมให้สอดคล้องกับรูปแบบการดำเนินชีวิต
 เช่น กิจกรรม โครงการปฏิบัติธรรมวันเดียว กิจกรรมสวดมนต์ข้ามปี เป็นต้น

3.2.3 ผู้ทำหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนาควรมีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาหลักธรรม
 คำสอนตามหลักพระไตรปิฎกเถรวาท อย่างถ่องแท้ถูกต้อง และมีบุคลิกภาพที่สำรวมน่าเชื่อถือศรัทธา

3.2.4 ผู้ทำหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนาควรมีทักษะการพูด อธิบายเรื่องยาก
 ให้เข้าใจง่าย มีวาทศิลป์โน้มน้าวใจ

3.2.5 สถานปฏิบัติธรรมควรสร้างแรงจูงใจในการทำงานเผยแผ่แก่บุคลากร
 ด้วยการสร้างทัศนคติที่ดีต่อพระพุทธศาสนาและสร้างความศรัทธาต่อภารกิจที่ทำ

3.3 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

3.3.1 ควรศึกษาในมิติของสภาพการณ์และปัญหาการบริหารงานการสื่อสารของ
 องค์การเผยแผ่พระพุทธศาสนา เช่น สถานปฏิบัติธรรม วัด พร้อมเสนอแนะแนวทางการแก้ไข

3.3.2 ควรศึกษากลวิธีการนำเสนอเนื้อหาสารตามประเภทของสื่อสมัยใหม่ต่างๆ
 เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษากลวิธีการนำเสนอเนื้อหาในภาพรวมเท่านั้น

3.3.3 ควรศึกษาในมิติของการประชาสัมพันธ์องค์การเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนา
 เนื่องจากการศึกษาในครั้งนี้เน้นศึกษาการสื่อสารเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาเท่านั้น

บรรณานุกรม

มหาวิทยาลัย

สกลนครราชภัฏ

บรรณานุกรม

- แก้ว ชิตตะขบ. (2553). *ประวัติความสำคัญของการเผยแพร่พระพุทธศาสนา*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนา.
- ขนิษฐา วิเศษสาทร, และมุกดา ศรียงค์. (2537). *แรงจูงใจทางสังคม* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : นีลพอยท์.
- คมชัดลึก. (2554,31 พฤษภาคม). ยูเนสโกหนุนใช้พุทธสร้างสันติภาพโลก. สืบค้นจาก <https://www.mcu.ac.th/news/detail/7429/>.
- คณาจารย์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย : ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. พระนครศรีอยุธยา: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2557). *ศาสนาทั่วไป*. พระนครศรีอยุธยา: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- คุณ โทจันทร์. (2545). *พุทธศาสนากับสังคมและวัฒนธรรมไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- คณาจารย์คณะศึกษาศาสตร์. (2558). *การพัฒนารูปแบบการเผยแพร่ธรรมะในพระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ไทยแก่พุทธศาสนิกชน*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาคุุณศึกษบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, มหาสารคาม.
- จันทร์ สอนนาม. (2551). *ทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารสถานศึกษา*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: นีลพอยท์.
- ฐาปนา ฉิ่งไพศาล. (2559). *องค์การและการจัดการ*. นนทบุรี: ธนรัชการพิมพ์.
- คนัย วงศ์วัฒนชัย. (2554). *การสื่อสารด้วยพุทธศาสตร์เชิงรุกเพื่อเผยแพร่พระพุทธศาสนาของสถาบันวิมุตตาลัย*. (การค้นคว้าอิสระปริญญาโทบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). กรุงเทพฯ, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ทิพย์ชล เทพรังษีกุล. (2553). *การวิเคราะห์สื่อและการสร้างสารที่ใช้ในการเผยแพร่หลักธรรมทางพุทธศาสนากรณีศึกษาเปรียบเทียบแม่ชีคันสนีย์เสถียรสุดกับพระมหาสมปองตลปุดโต* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต). กรุงเทพฯ, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ธงชัย สันติวงษ์. (2544). *พฤติกรรมองค์กร*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- ธงชัย สันติวงษ์. (2533). *องค์การและการบริหาร*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- นภคณ เหลืองภิรมย์, และวันชัย มีชาติ. (2558). *ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการบริหาร*. ใน *เอกสารการสอนความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการบริหาร*. (หน่วยที่ 7, หน้า 1-58, 1-45). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

- ณัฐสิทธิ์ วงศ์ตลาด, พระครูสุธีร์กัมภีร์ญาณ, และเอกฉันท จารุเมธีชน. (2560). การจัดการเผยแผ่
พระพุทธศาสนาของสถานปฏิบัติธรรมในจังหวัดอุดรธานี. วิชาการธรรมทรรศน์,
17(3), 263-274.
- บุตรี จารุโรจน์. (2558). *การสัมมนาการจัดการ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
ประมะ สตะเวทิน. (2546). *การสื่อสารมวลชน: กระบวนการและทฤษฎี*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ:
ภาพพิมพ์.
- เปริชญ10. (2562, 1 พฤษภาคม). ทำไมวัดร้างเพิ่มมากขึ้น ยิ่งปฏิรูป คนบวชยิ่งน้อยลง. *เดลินิวส์*.
สืบค้นจาก <https://www.dailynews.co.th/article/704319>.
- พรทิพย์ วรกิจโกคาทร. (2530). *การวางแผนงานประชาสัมพันธ์*. ใน *เอกสารการสอนชุดวิชาการ
วางแผนงานประชาสัมพันธ์*. (หน่วยที่ 5, หน้าที่ 267). นนทบุรี:
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- พระณปวร โทวาท (2560). *ต้นแบบบริหารจัดการเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของศูนย์เผยแผ่
พระพุทธศาสนาประจำจังหวัดในประเทศไทย*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาคุชฎีบัณฑิต
ไม่ได้ตีพิมพ์). กรุงเทพฯ, มหาวิทยาลัยสยาม.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). (2538). *พุทธธรรม*. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหา
จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหากังวาล ธีรชมโม. (2557). *การพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรม
ประจำจังหวัด*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาคุชฎีบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). พระนครศรีอยุธยา,
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาทองสุข สุกโรม (แสงดาว). (2545). *อิทธิพลของพระพุทธศาสนาที่มีต่อวิถีไทย*. นครปฐม :
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- พระมหาประสาน อนุตโต (ทัศนารุณพงศ์). (2558). *การพัฒนาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของ
สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาคุชฎีบัณฑิต
ไม่ได้ตีพิมพ์). พระนครศรีอยุธยา, มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาศักรินทร์ คุณปลุกโย, พระครูโฆสิตวัฒน์นานุกูล, และสวัสดิ์ อโณทัย (2561). ศึกษาวิเคราะห์
พุทธวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ในคัมภีร์อรรถกถาธรรมบท. *สังคมศาสตร์และ
มานุษยวิทยาเชิงพุทธ.*, 4 (1), 70-83.
- พระมหาสมชัยกลิ่นจันทร์, ปราบก แก้วเศษ, และพระราชมณี (2559). (2559). *การเผยแผ่
พระพุทธศาสนา : การพัฒนารูปแบบและวิธีการเชิงรุกของคณะสงฆ์ไทย*. *มจร
สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 5(1), 205-215.

- พระมหาสนอง จำนิต. (2556). *การพัฒนารูปแบบและยุทธศาสตร์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของมหาวิทยาลัยสงฆ์ในประเทศไทย*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาคุษฎีบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). กรุงเทพฯ, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระสมุห์สุนทร อภิชาโต (ศรีทา). (2557). *ศึกษาวิเคราะห์ความเป็นสากลของพุทธศาสนา*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทฉบับคิด ไม่ได้ตีพิมพ์). นครปฐม, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- พระนัฐวุฒิ สิริจันโท (ศรีจันทร์). (2561). *คุณสมบัติของพระนักเผยแผ่ที่พึงประสงค์ในสังคมยุคใหม่ในอำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาคุษฎีบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). พระนครศรีอยุธยา, มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาดอนเมือง.
- พระครูปริชาตธรรมวิจิตร (จิตรกร อภิวิโร). (2558). *การบริหารจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสังฆาธิการจังหวัดสมุทรปราการ*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาคุษฎีบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). พระนครศรีอยุธยา, มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาดอนเมือง.
- พระครูสิทธิการ (สมใจ ชม.มเวที). (2558). *รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคโลกาภิวัตน์ของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาคุษฎีบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). พระนครศรีอยุธยา, มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาดอนเมือง.
- พิพัฒน์ ไทยอารี. (2551). *การบริหารองค์การ*. ใน *ประมวลสาระชุดการบริหารองค์การ*. (หน่วยที่ 1, หน้า 1-5). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ขงยุทธ วงศ์กรมมัยสานต์. (2541). *ทฤษฎีและพฤติกรรมกรรมการสื่อสาร*. ใน *เอกสารการสอนทฤษฎีและพฤติกรรมกรรมการสื่อสาร*. (หน่วยที่ 1, หน้า 107-109). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์. (ม.ป.ป.). *รายงานประจำปี 2560*. (ม.ป.ท.). รัถยนิษา ทับทิมไสย, และกิตติพันธ์ คงสวัสดิ์เกียรติ. (2555). *การตัดสินใจเข้าปฏิบัติธรรมที่วัดอัมพวัน จังหวัดสิงห์บุรี ของพุทธศาสนิกชน อายุระหว่าง 20-70 ปี*. *การเงิน การลงทุน การตลาด และการบริหารธุรกิจ*, 2(3), 191-210.
- วิจิต เทียงธรรม (2561, 11 กรกฎาคม 2561). *หัวหน้าฝ่ายกิจกรรม/โสตทัศนูปกรณ์/วิชาการ/ศูนย์องค์ความรู้และห้องสมุด/MWDC {บทสัมภาษณ์}*.
- วิรัช ลภีรัตนกุล. (2544). *การประชาสัมพันธ์*. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์, สมชาย หิรัญจิตติ, และเชาวิต ประภวานนท์. (2545). *การบริหารสำนักงานแบบใหม่*. กรุงเทพฯ: ไคมอน อิน บิสสิเนตเวิร์ล.

- ศิริโรจน์ นามเสนา. (2558). *ภาพลักษณ์ของพระสงฆ์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาคุุญญิปริญญาโท). พระนครศรีอยุธยา, มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิราวุฒวิทยาลัย.
- สมควร กวียะ. (2546). การสื่อสารมวลชน : บทบาทหน้าที่ สิทธิ เสรีภาพ ความรับผิดชอบ. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ : อักษรวิพัฒน์.
- สมภพ มหาศีตะ. (2557). *ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจทำบุญของพุทธศาสนิกชนในเขตเทศบาลเมืองชลบุรี อำเภอเมืองชลบุรี*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). ชลบุรี, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สมยศ นาวิการ. (2544). *จิตวิทยาการศึกษา*. กรุงเทพฯ: สามัคคีสาร.
- สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ. (2563, 28 กุมภาพันธ์). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560-2564*. สืบค้นจาก <https://www.nstda.or.th/th/nstda-doc-archives/publication/11247-national-economic-social-development-plan-12>.
- สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. (2562, 6 กุมภาพันธ์) *แนวทางการตรวจสอบคุณสมบัติของผู้ขอบรรพชาอุปสมบท*. สืบค้นจาก http://aya.onab.go.th/index.php?option=com_content&view=article&id=355&Itemid=151.
- สวัสดิ์ เทียงธรรม. (2547). *แรงจูงใจและความร่วมมือในการรักษาด้วยยาของผู้ที่เป็นโรคจิตเภท*. (การค้นคว้าอิสระปริญญาโทมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- สุรสิทธิ์ วิทยารัฐ. (2544). *การบริหารนิรโทษกรรมหนังสือพิมพ์และนิตยสาร*. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: คณะวิทยาการจัดการ สถาบันราชภัฏสวนสุนันทา.
- สุรัตน์ พักน้อย และอินทกะ พิริยะกุล. (2561). *ภาพลักษณ์ของพระพุทธศาสนาในมุมมองของพุทธศาสนิกชนชาวไทย*. *มหาจุฬานาครทรรณ*, 5(3), 636-653.
- สุนัย เศรษฐบุญสร้าง. (2533). *อุดมการณ์ทางการเมืองในพุทธศาสนา: ศึกษากรณีแนวคิดของสำนักสันตติโศก*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุรัตน์ ตรีสุกุล (2547). *หลักนิเทศศาสตร์*. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- สิน พันธุ์พินิจ. (2555). *เทคนิคการวางแผนและประเมินโครงการ*. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: วิทยพัฒน์.
- เสรี วงษ์มณฑา. (2542). *การประชาสัมพันธ์ : ทฤษฎีและปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ: ชีระฟิล์มปะไลเซเท็กซ์.
- อนิวัช แก้วจางง. (2556). *หลักการจัดการ*. (พิมพ์ครั้งที่ 4) สงขลา: นำศิลป์โฆษณา.

อรุณรัตน์ ชินวรณ์. (2553). *สื่อประชาสัมพันธ์*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

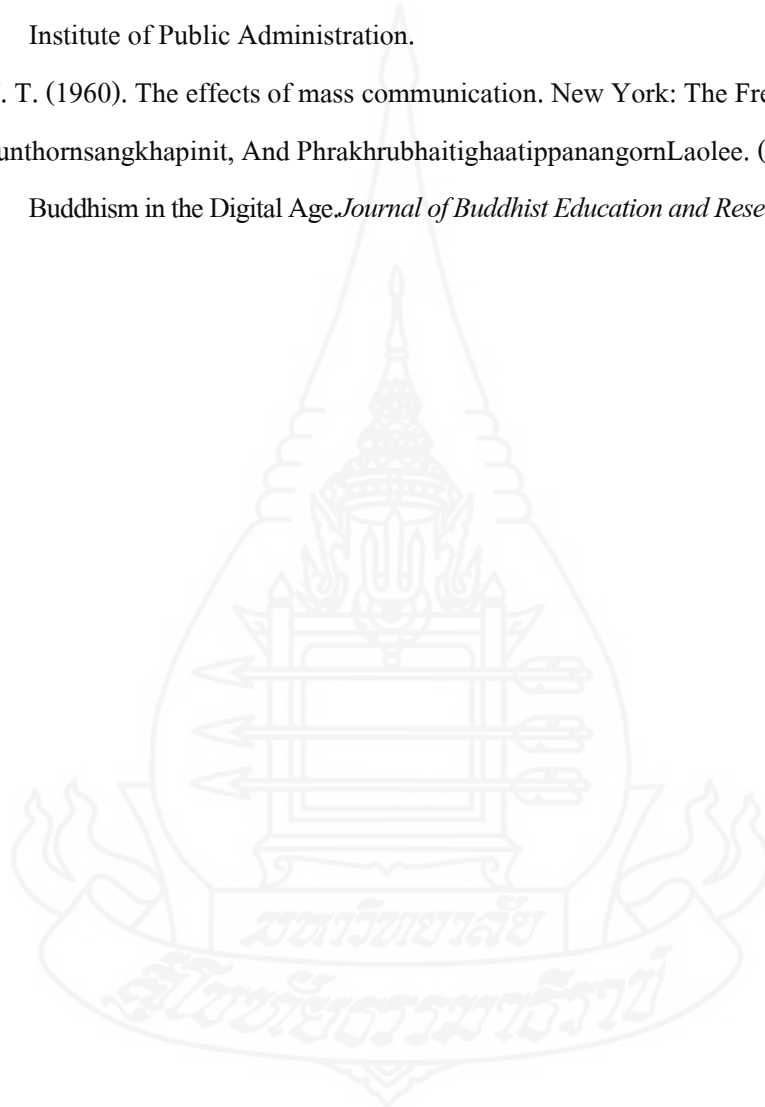
Baran, S.J., Davis, D.K.(2010). *Mass Communication Theory*. (6 ed.). USA: Wadsworth Publishing Company.

Berlo, D.K. (1960). *The process of communication*. New York: Holt, Rinehart and Winston.

GulickL.,Urwick L. (1973). *The Science of Administration*. New York: Columbia University, Institute of Public Administration.

Klapper, J. T. (1960). *The effects of mass communication*. New York: The Free Press.

PhraKruSunthornsangkhapinit, And PhrakhrubhaitighaatippanangornLaolee. (2015). Propagating Buddhism in the Digital Age.*Journal of Buddhist Education and Research*, 1(2), 8-20.

ภาคผนวก

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

สภามหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

ภาคผนวก ก
แบบสัมภาษณ์วีปัสณาจารย์

สำหรับวิปัสสนาจารย์

ลำดับที่.....

แบบสัมภาษณ์เพื่อการทำคุณฐิณีพนธ์

เรื่อง การสื่อสารเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาของยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์

เครื่องมือวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการสื่อสารเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาของยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

ตอนที่ 2 กระบวนการสื่อสารเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาของยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์

.....

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

1. ชื่อ – สกุล.....
2. ตำแหน่ง.....

ตอนที่ 2 กระบวนการสื่อสารเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาของยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์

- (1) ท่านมีจุดมุ่งหมายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอย่างไร
- (2) ท่านเห็นว่าในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของท่านต้องใช้ความรู้ในเรื่องใดบ้างและใช้ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอย่างไร
- (3) ท่านมีวิธีการสื่อสารเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาอย่างไรบ้าง
- (4) ท่านมีความรู้สึกต่อตัวเองอย่างไรในการทำหน้าที่ผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนา
- (5) ท่านมีความรู้สึกต่อนโยบายหรือหลักการอย่างไร
- (6) ท่านมีความรู้สึกต่อผู้เข้าร่วมฟังธรรมหรือกิจกรรมต่าง ๆ ของท่านอย่างไร
- (7) ประสบการณ์ ในการศึกษาและเผยแผ่พระพุทธศาสนาของท่านเป็นอย่างไร

- (8) ท่านมีวิธีการสร้างความน่าเชื่อถืออย่างไร
- (9) เนื้อหาหลักธรรมที่ท่านนำมาเผยแผ่มีลักษณะอย่างไร เพราะอะไร
- (10) ท่านใช้วิธีการเผยแผ่เนื้อหาหลักธรรมให้น่าสนใจอย่างไร

ภาคผนวก ข
แบบสัมภาษณ์ผู้รับสาร

สำหรับผู้รับสาร
ลำดับที่.....

แบบสัมภาษณ์ในการสนทนากลุ่มเพื่อการทำคุณฉันทิพนธ์
เรื่อง การสื่อสารเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาของยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย
ในพระบรมราชูปถัมภ์

เครื่องมือวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการบริหารงานเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาของ
ยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

ตอนที่ 2 กระบวนการสื่อสารเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาของยุวพุทธิกสมาคม
แห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์

.....
ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

1. ชื่อ – สกุล.....
2. ตำแหน่ง.....

ตอนที่ 2 กระบวนการสื่อสารเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาของยุวพุทธิกสมาคมแห่ง
ประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์

- (1) ท่านมีจุดมุ่งหมายอย่างไรในการเข้ามาศึกษาธรรม
- (2) ในการเข้ามาศึกษาธรรมท่านต้องมีความรู้เกี่ยวกับเรื่องใดบ้าง เพราะอะไร
- (3) ท่านมีวิธีการสื่อสารธรรมกับวิปัสณาจารย์อย่างไรในการเข้ามาศึกษาธรรม
- (4) ท่านมีความรู้สึกต่อตัวเองอย่างไรในการเข้ามาศึกษาธรรม
- (5) ท่านมีความรู้สึกต่อนโยบายหลักธรรมอย่างไร
- (6) ท่านมีความรู้สึกต่อผู้นำที่เผยแผ่พระพุทธศาสนาอย่างไร
- (7) ท่านต้องการให้เผยแผ่เนื้อหาหลักธรรมเกี่ยวกับเรื่องใด เพราะอะไร
- (8) ท่านต้องการให้เผยแผ่เนื้อหาหลักธรรมผ่านสื่อใด เพราะอะไร
- (9) ท่านต้องการให้เผยแผ่เนื้อหาหลักธรรมประเภทใด เพราะอะไร

(10) แรงจูงใจอะไรที่ทำให้ท่านเข้ามาศึกษาธรรมในยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์

- (11) ท่านเปิดรับสื่อธรรมะใดบ่อยที่สุด เพราะอะไร
- (12) ช่วงเวลาใดที่ท่านเปิดรับสื่อธรรมะบ่อยที่สุด
- (13) ลักษณะการเปิดรายการธรรมะของท่านเป็นอย่างไร
- (14) รายการธรรมะที่ชื่นชอบเป็นอย่างไร เพราะอะไร

ภาคผนวก ค
แบบสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ

สำหรับผู้ทรงคุณวุฒิ
ลำดับที่.....

แบบสัมภาษณ์เพื่อการทำคุณิพนธ์
เรื่อง การสื่อสารเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาของยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย
ในพระบรมราชูปถัมภ์

เรื่องมีวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการสื่อสารเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาของยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

ตอนที่ 2 แนวทางการพัฒนาการสื่อสารเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาของยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์

.....

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

3. ชื่อ – สกุล.....
4. ตำแหน่ง.....

ตอนที่ 2 แนวทางการพัฒนาการสื่อสารเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาของยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์

ก. นักวิชาการด้านการสื่อสารและนักวิชาการด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา มีประเด็นหลัก ดังนี้

- (1) ท่านเห็นว่าผู้ทำหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนาควรมีคุณลักษณะอย่างไร
- (2) ท่านเห็นว่าประเด็นเนื้อหาหลักธรรมที่นำมาเผยแผ่ควรเป็นอย่างไร เพราะอะไร
- (3) ท่านเห็นว่าวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่เหมาะสมควรเป็นอย่างไร
- (4) ท่านเห็นว่าสื่อที่เหมาะสมในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในปัจจุบันคือสื่อใด เพราะอะไร

(5) ท่านเห็นว่าผู้รับสารในการเผยแพร่พระพุทธศาสนาควรมีคุณลักษณะอย่างไร

ข. นักวิชาชีพด้านการบริหารสื่อเพื่อเผยแพร่พระพุทธศาสนา มีประเด็นหลัก ดังนี้

- (1) ท่านเห็นว่าแผนการบริหารงานเพื่อเผยแพร่พระพุทธศาสนาควรเป็นอย่างไร
- (2) ท่านเห็นว่าการจัดองค์การเพื่อเผยแพร่พระพุทธศาสนาควรมีลักษณะอย่างไร
- (3) ท่านเห็นว่าการจัดองค์การเพื่อเผยแพร่พระพุทธศาสนาควรเป็นอย่างไร
- (4) ท่านเห็นว่าการจัดการบุคลากรเพื่อเผยแพร่พระพุทธศาสนาควรมีลักษณะเป็นอย่างไร
- (5) ท่านเห็นว่าการสั่งการเพื่อเผยแพร่พระพุทธศาสนาควรมีลักษณะเป็นอย่างไร
- (6) ท่านเห็นว่าองค์การเพื่อเผยแพร่พระพุทธศาสนาควรมีลักษณะของการติดตามและควบคุมอย่างไร

ภาคผนวก ง

แบบสัมภาษณ์ผู้บริหารองค์กร

สำหรับผู้บริหารองค์การ
ลำดับที่.....

แบบสัมภาษณ์เพื่อการทำคุณนิพนธ์
เรื่อง การสื่อสารเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาของยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย
ในพระบรมราชูปถัมภ์

เครื่องมือวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการบริหารงานเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาของยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

ตอนที่ 2 การบริหารงานเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาของยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์

.....
ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

1. ชื่อ – สกุล.....
2. ตำแหน่ง.....

ตอนที่ 2 การบริหารงานเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาของยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์

- (1) นโยบายการบริหารงานเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาของยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์เป็นอย่างไร
- (2) ท่านเห็นว่าแผนการบริหารเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนา ของยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์เป็นอย่างไร
- (3) การจัดองค์การเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาของยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์เป็นอย่างไร
- (4) การจัดการบุคลากรเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาของยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์เป็นอย่างไรบ้าง

(5) การสั่งการในเพื่อเผยแพร่พระพุทธศาสนาของยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย
ในพระบรมราชูปถัมภ์มีลักษณะเป็นอย่างไร

(7) ยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์มีการติดตามและ
ควบคุมการดำเนินงานอย่างไร

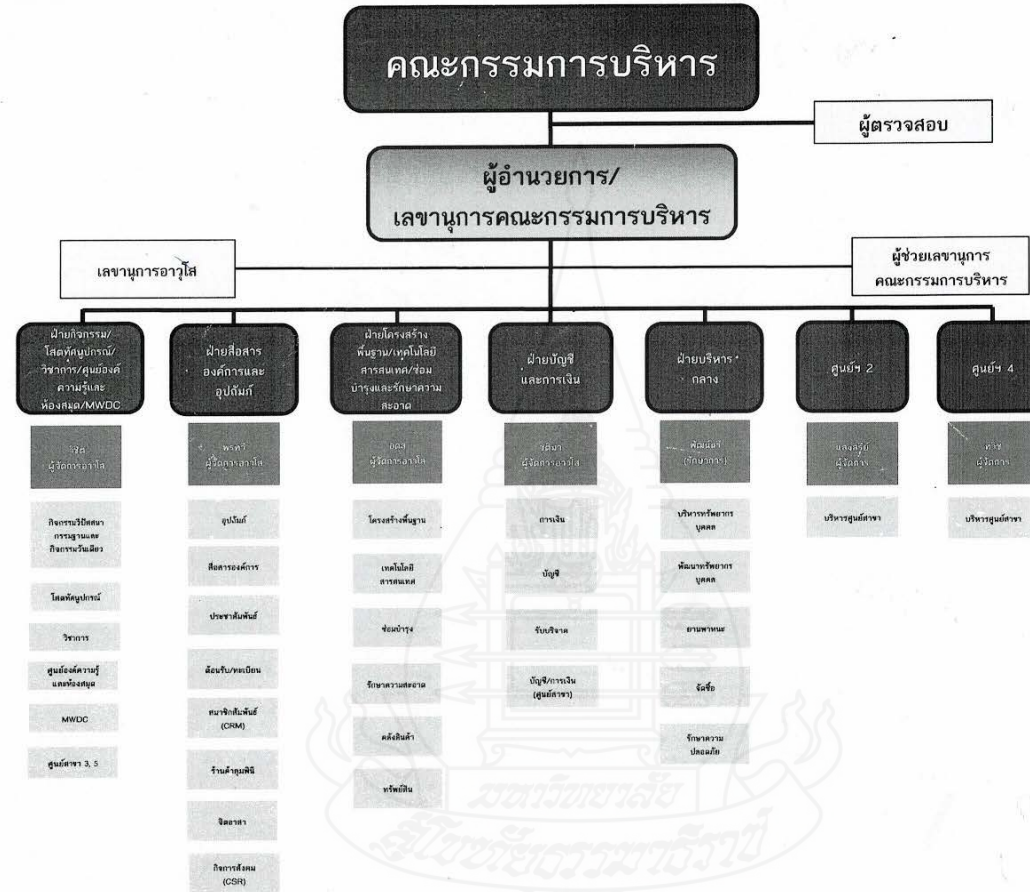

ภาคผนวก ข
ผังโครงสร้างองค์การ

แผนการพัฒนาโครงสร้างองค์กร

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	นางสาวประกายใจ อรจันทร์
วัน เดือน ปีเกิด	27 พฤษภาคม 2519
สถานที่เกิด	บรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์
ประวัติการศึกษา	ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต ปี พ.ศ.2552 ปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต ปี พ.ศ.2548
สถานที่ทำงาน	มหาวิทยาลัยเจ้าพระยา
ตำแหน่ง	อาจารย์ประจำ สาขาการโฆษณาและการประชาสัมพันธ์

